

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Belg. 225 d.

GESCHIEDKUNDIG VERHAAL

VAN DE BELEGERING

DER

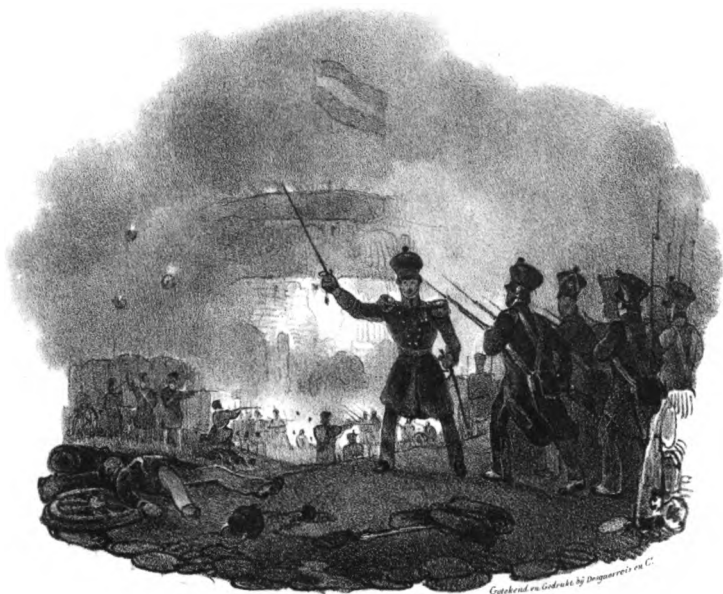
CITADEL VAN ANTWERPEN,

IN DECEMBER 1832.

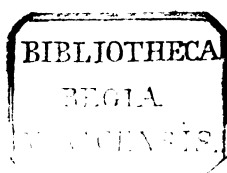
Geschiedkundig verhaal
van de belegering der
CITADEL VAN ANTWERPEN,
in December 1832.

*Teegelicht door onderscheidene officiële stukken
en beoordelingen,
over de Nederlandsoche en Belgiesche natien,
derzelver Gouvernemen ten en legers.*

naar het Fransch,
van
DEN RIDDER DE RICHEMONT.

te AMSTERDAM, bij
J. C. VAN KESTEREN.
MDC C C X X X I I I .

V O O R R E D E

V A N D E N

V E R T A L E R.

Heeft ooit eenig veldheer, die voor de overmagt moest bukken, den hoogsten roem verdiend, in de verdediging van den hem toevertrouwd post, dan is het de grijze, onverschrokken, aan zijnen eed en pligt getrouwen Generaal CHASSÉ; dan is het de manmoedige, regt Nederlandsche, onwankelbare zeeheld KOOPMAN.

Heeft ooit eenig garnisoen, in weerwil van de grootste ontberingen, de verschrikkelijkste gevangen, de afmattendste vermoeijenissen, en zonder eenig uitzigt van ontzet te zullen worden, den ongelijken kampstrijd, met een taai geduld en eene onwrikbare standvastigheid, ten einde toe uitgehouden, dan is het de dappere bezetting

van de Citadel van Antwerpen, dan zijn het de moedige schepelingen op de Schelde.

Dat wij, vaderlandlievende Nederlanders, dus aan die helden, die de tijden der MAURITSEN en der DE RUITERS onder ons doen herleven, den welverdienden lof toeswaaijen, dat wij, met het gevoel van warme dankerkentenis, CHASSÉ en KOOPMAN, en derzelve onderhoorige officieren, soldaten en schepelingen vereeren, ja vergoden, en dat de Nederlandsche geschiedschrijvers hunne namen zullen vereeuwigen, en die tot aan het laatste nageslacht zullen overbrengen, is niet verwonderenswaardig. — Maar dat een Franskman, die als vijand, tegenover onze helden, heeft gestaan; die, als een der werktuigen eener schandelijke staatkunde, zijn leven heeft moeten wagen, ten voordeele van ondankbare muitelingen, die moeds genoeg hadden om te plunderen en te branden, doch die te lafhartig zijn, om den Nederlander onder de oogen te zien, een Franskman die ter ondersteuning van den waggelenden troon eens Engelschen zendingen en Franschen stedehouders, dienstbaar heeft moeten zijn aan de willekeurige, en tegen alle regten aanlopende oogmerken van

lis-

listige, en alles wat heilig is, verachtende diplomaten; dat zulk een Franschman aan de Nederlandsche helden, die hem en de zijnen zoo heldhaftig bestreden hebben, den welverdienden laauwerkrans aanbiedt, zou meer te verwonderen zijn, indien niet de heldenmoed, de dapperheid en de pligbetrachting, bij elken regtgeaarden krijgsman, geëerbiedigd en op hoogen prijs gesteld werden.

De Ridder DE RICHEMONT, schrijver van het werk, waarvan wij thans onzen landgenooten de vertaling aanbieden, bewijst daardoor, dat hij tot deze regtgeaarde krijgslieden behoort. — Hij doet zijnen moedigen vijand regt wedervaren, en erkent de ware krigsdeugd en den onwrikbaren heldenmoed in hen, die hem, en de zijnen, het hoofd hebben durven bieden. — Hij doet meer: hij zwaait onzen geëerbiedigden Koning al dien lof toe, welke zijne standvastigheid, zijne vaderlandsliefde en zijne zorg voor zijne onderdanen zoo wel verdienen, en hij bewondert, met gansch Europa de eensgezindheid, en de volhardende medewerking van de Oud-Nederlandsche natie, aan welke geene opofferingen te zwaar vallen; — van die huis-

*vaders , die niet alleen hunne schatten , maar
hunne zonen ten beste geven , om het vaderland
te redden en te behouden.*

*Zoodanig een boek scheen ons toe niet on-
waardig der vertaling te zijn , en wij durven
ons , met regt , vleijen , dat elk weldenkend Ne-
derland (en waar zou men kwalijkgezinden
nakomelingen van BATO vinden?) dit gedenk-
schrift van vaderlandsliefde , zelfverloochening ,
dapperheid en trouw , met graagte in de hand
zal nemen en lezen , en daarbij zich zelven zal
gelukwenschen een landgenoot te zijn van de
onsterfelijke helden van December 1832.*

J. DE Q....

Beverwijk ,
30. April 1833.

GESCHIEDKUNDIG VERHAAL.

VOORREDE

VAN DEN

AUTEUR.

— P R I N T E R : —

Indien het regtvaardig is dat de volken, door eene talrijke meerderheid, afgescheiden van verlichste denkbeelden en andere maatschappelijke waarborgen, moeten geregeerd worden, dan moet men zeggen, dat geen volk beter geregeerd wordt dan de Belgen.

De koophandel, hoezeer reeds tot eene zekere hoogte gerezen, had deszelfs toppunt nog niet bereikt, toen de opstand van September uitbarstte (); dezelve was in zijne jongelingschap, en in een dergelijk tijdstip van bestaan zoekt men niet naar middelen om denzelfden een langdurig aanwezen te verzekeren. De handel kon dus, in den opstand, even als in elke andere onvoorziene gebeurtenis, geen middel van welvaart beschouwen, en toen de gevolgen daarvan be-*

(*) De Auteur bedoelt hier zeker den mislukten aanval op Brussel.

DE VERTALER.

bekend waren, konden deszelfs verlamde krachten niets uitwerken tegen de gebeurde daadzaken.

De verlichting en de vrije kunsten moesten dus, in België, op derzelver hoogte blijven staan, gedurende de afnemings van den koophandel; eindelijk zag de partij, welke, sedert veertig jaren, zoo vele omwentelingsgezinde kwellingen had veroorzaakt, zich overwinnaar door de medehulp van eenige heershoofdige liberalen. Zij verscheen geheel alleen op het Brabandsche tooneel, en hare eerste daad was om de herstelling (la restauration), die in de maand Augustus 1831 op het punt was van België te redden, en de rust aan Europa te schenken, te verhinderen en af te wijzen.

De opstand van September had deszelfs 5den Junij gevonden in de velden van Hasfelt en Leuven. De PRINS VAN ORANJE marcheerde zegevierende op Brussel; reeds was zijne voorhoede, onder bevel van den Hertog van SAXEN-WEIMAR, tot aan Terveuren genaderd, en de overwinning van September had reeds derzelver waarde verloren, toen de geestelijkheid die weder wilde verheffen, en de Franschen, die door dezelve geroepen werden, begeleidden het Hollandsche leger tot in deszelfs Cantonnementen terug.

De Graven FELIX DE MERODE, VAN AERSCHOT, VAN ROMANO, VAN SECUS en de Markies VAN CHASTELER, stelden een geheim gouvernement daar, en het is dit Gouvernement dat, in spijt van de
Ka.

Kamer der Vertegenwoordigers, en van de dagelijksche drukpers, het volk, door middel van de Priesters beheert, en de natie onder de voogdijſchap van Engeland brengt, waarvan ditzelfde gouvernement de belangen behartigt.

België is zeer godsdienſtig (*), het volk is daar meer aan de Priesters onderworpen, dan de bewoners der beide ſchier-eilanden; zij hebben geen anderen wil dan dien van hunne geestelijkheid, die in het bezit van het onderwijs is, en derhalve de jeugd gemakkelijk aan het juk kan gewoon maken. Wanneer het Gouvernement de Kamers durfde ontbinden, en eene nieuwe verkiezing doen plaats hebben, dan zouden de patriotten, die zich in grooten getale daarin bevinden, en die onder andere omſtandigheden benoemd zijn geworden, daaruit verjaagd worden, even zoo als, ongeſtraft, uit het leger en uit de adminiſtratie zijn verbannen, zij die medegewerkt hebben om den voormaligen ſtaat van zaken het onderſte boven te keeren.

Het Gouvernement zou dezen maatregel reeds in het werk geſteld hebben, indien het de noodzakelijkheid niet gevoeld had om in de nationale vertegenwoordiging die ſtemmen te behouden, die dan ten minſte nog eenen ſchijnbaren wederſtand aan de buiten-

(*) Godsdienſtig? ja voor het uiterlijke, maar ware godsdienst moet men in België, en vooral niet in de ſteden zoeken.

landfche eifchen kunnen bieden. Onder dezen dekmantel worden de belangen van den Staat behandeld, en onder den glimp van tegenworfteking opgeofferd; het Gouvernement bedreigt de tegenftribbelende ftemmen met de grampfchap van Europa, overlaadt dezelyven met walgelyke beleedigingen, terwijl men die eindelijk voor het oog van de natie zal befchuldigen van de klusters te hebben gefmeed, welke men in het geheim gereed maakt.

Ook hebben de ftemmen der JAMINÉ's, der GENDEBIENS, der ROBAUX, der SERONS, der PIRSONS, der JULIENS, der DUMORTIERS; eindelijk de ftemmen der afbrekers (démoliffeurs) zoo als de Graaf FELIX DE MERODE hen noemt, zich te vergeefs doen hooren! Na de rampen van Augustus 1831, die door de partij der geestelykheid berokkend waren, om daardoor de magt in handen te krygen, te hebben bevreurd; na een geregtelyk onderzoek te hebben gevraagd nopens het gebeurde; na toegestemd te hebben in eene reusachtige begrooting, ten einde een leger van honderd en dertig duizend man daar te fteflen en te onderhouden, opdat dergelyke rampen niet hernieuwd zouden worden, ziet de oppositie partij, in 1832, dat leger weder als overwonnen befchouwen of wel omwaardig geacht, om in het ftrijdpark te verfchijnen, door die geestelyke partij, die niets omwentelings gezind wil, in de vestiging van eenen ftaat, waarin dezelve niet kan heerfchen dan door de nationale welvaart aan Engeland en de eer van het volk, dat zij beheert, aan Europa op te offeren.

De

De oppositiepartij heeft zich in den loop der laatste wetgeving, de Provinciën van Limburg en van Luxemburg zian ontrukken; zij heeft zich onderworpen aan eene afscheiding, die zoo bedræfende is voor ieder die een menschelijk hart in den boezem draagt. Driemaal honderd duizend zielen heeft men verworpen; het Belgische grondgebied is nogmaals door een Fransch leger overstroomd geworden, en het protesteren van twee en veertig leden van de zes en tachtig, waaruit de Kamer bestaat, bewijst genoeg, hoe weinig men met de tusschenkomst van Frankrijk overeenstemde.

Dit werk is geschreven om den staat van zaken in België, gedurende ons verblijf, in dat land, te doen kennen; het is geschreven op de plaats zelve en in de loopgraven, en de veelvuldige officieele stukken, welke daarin zijn ingelascht, zullen geenen twijfel aan de waarheid van het ter nedergeschrevene overlaten.

Ik moet evenwel hier mij zuiveren van den blaam dien men mij zou kunnen willen opleggen, namelijk, dat ik eene gansche natie met hevigheid zou hebben aangevallen! Dit is nooit mijn oogmerk geweest. Het is het proces van de partij des Gouvernements, () het-*

(*) Ook deze partij is vijandig tegen alles wat te lijden heeft. De ongelukkigen die het klooster van Saint Merry ontvlugten, zijn door deze partij aan de Fransche gendarmerie, als Gemeenebestgezinden, overgeleverd; en het waren *Carlisten*, die wegens deze daad zich hebben moeten verantwoorden voor de Regters van Instructie van een Gouvernement dat zich meer liberaal voorgeeft te zijn dan dat, hetwelk eene schuilplaats aanbood aan de staatkundige slagtoffers van de vijftien voorgaande jaren.

hetwelk ik heb hooren voorbereiden, terwijl ik dit werk schreef. In België gevangen, daarna vervolgd door de Inquisitie van Laken, zal ik het nooit vergeten dat de afbrekers, (démolisseurs) van den Heer DE MERODE, het Belgische ministerie noodzaakten om het vonnis, dat mij als Oranjevriand uit het Koninkrijk van LEOPOLD verbande, te herroepen; en met dankbaarheid bewijs ik die hulle, die elk vrij man verschuldigd is, aan de vaderlandlievende oppositie - partij in België. Eene gloeiende liefde tot onafhankelijkheid heeft deze partij van het rechte spoor kunnen doen afwijken, doch nooit heeft een zuiverder patriotismus eene alles overwegende minderheid bezielde.

DE RIDDER DE RICHEMONT.

— * —

Valenciennes, den 16. Januarij 1833.

Ik heb u beloofd, mijn waarde broeder! dat ik u een naauwkeurig verhaal zou doen van den veldtocht, dien ik niet gedacht had zoo spoedig geëindigd te zien. Ik heb al mijne aantekeningen, die ik, gedurende de belegering verzameld heb, bijeengebragt, en ik bied u dezelve aan. Dit verhaal zal, zoo als ik vrees, weinig overeenkomen met dat, hetwelk onze *muscadins*, die den hoek van den haard niet hebben verlaten, zich zullen haasten in omloop te brengen; maar gij kunt het beschouwen als eene getrouwe beschrijving van het tooneelspel, hetwelk wij aan *Europa* gegeven hebben; een bloedig tooneelspel, waarin wij, even zoo als de Hollanders, de fabel van de oester en de pleiters verwezenlijkt hebben.

Gij kent mijne grondstellingen: eene onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, in het veld; en het is dus met u alleen, dat ik over mijne pligten kan redekaven, en deze pligten, mijn vriend! ik moet het bekennen, waren in de laatste dagen van het beleg, sedert de inneming van de *Lunette Saint Laurent*, allermoeijelijkst. Ik zou, zoo als ik geloof, het geschut zeer slecht gerigt hebben, om op die dappere krijgslieden te schieten, wier gedrag ik naar waarde begon te schatten, nadat eenige krijgsgevangenen in

onze handen waren gevallen. Ik weet niet waarom men ons een volk ten vijand heeft gemaakt, hetwelk aan eenen mannelijken krijgsmoed de overtuiging van de regtvaardigheid hunner zaak paart. Wanneer men slechts den foldaat te overwinnen heeft, is het van weinig aanbelang, doch hier moesten wij den burgerfoldaat bestrijden, en die voortdurende en onwankelbare moed, die dit krijgsvolk zelfs na deszelfs nederlaag blijft bezielen, geeft aan onze overwinning den schijn van onbeschoftheid. (*Brutalite*)

Men kan van dezen veldtocht, even als van eene zaak van eer, zeggen, dat alles volgens de regels is geschied. Wij zijn wederzijds wegens elkander tevreden; wij zijn beleefd geweest, en de schier gemeenebestgezinde foldaten hebben zich gedragen, zoo als de medgezellen van FRANÇOIS I. zouden hebben gedaan.

Welk een onderscheid, mijn vriend! tusschen deze Hollandfche foldaten en het Belgiefche volk! Welk eene grootheid hebben de eerste, in hun ongeluk, ontwikkeld, en welke eene laaghartige wreedheid heeft het laatste aan den dag gelegd bij de overwinning, welke wij voor hen bevochten hebben! Herinnert gij u den verschrikkelijken gang van ROBESPIERRE naar het schavot? Wel nu, een laaghartig gemeen zou aan de moedige en dappere verdedigers der *Citadel*, een evengelijk lot hebben bereid, zoo onze bajonetten hen niet beschermd hadden tegen de Canibaalsche woede, welke door de dienaars van den God des vredes werd

men+

aangevuurd. O ja, de Priesters begeleidden die woestelingen, en bevekt met het bloed dat wij genoodzaakt waren geweest te doen vloeijen, ging deze moordzuchtige horde derzelver hulde aanbieden aan Koning LEOPOLD, den schoonzoon van onzen Koning. Ziedaar de eenige laauweren die de Belgen in dezen veldtocht hebben mogen plukken.

Ik zal daarvan niets meer zeggen, mijn vriend! de natie heeft zulk eene misdadige buitensporigheid afgekeurd, maar kan daardoor de blaam worden uitgewischt? Zullen de Priesterlijke ordenskleederen de laauweren van *Frankrijk*, ongesneden, bevekken? en zullen de Janitsaren van eenen Koning onze ongewapende soldaten, in de straten van *Brussel*, vermoorden? Men moest in de dagorders van ons leger deze daadzaken opnemen, want de gewone straf zou niet genoegzaam zijn, voor zulk eene beleediging.

Op den tweeden dag van onzen terugtocht gingen onze soldaten door de Koningsstraat (*Rue Royale*) te *Brussel*; het was ten tien ure des avonds; zij begaven zich naar hunne kwartieren en zij waren ongewapend. Zij werden aangevallen door de *guides* van Koning LEOPOLD, een van de onzen werd de hand afgehakt en twee anderen hebben hun leven alleen gered door de tusschenkomst van eenige burgers, die toesnelden ter hulpe van de Franschen die men wilde vermoorden. — Ik heb u gesproken over het gedrag van het gemeen ten aanzien van de krijgsgevangenen, oordeel nu of de keurbende van het leger iets beter is dan het uitschot der natie! die soldaten van de

gar-

garde des Konings van *België*, heeft men, wel is waar, in hechtenis genomen, doch wischt dit de laaghartige misdaad uit die zij aan ongewapende Franschen hebben willen volvoeren? en zou de drukpers niet, op eene krachtige wijze, zulk éénen moorddadigen aanval hebben moeten gispen? een aanval die genoeg bewijst van welk eene wangunst wij het voorwerp zijn? eene wangunst die in haat veranderd is, sedert wij de krijgsgevangenen, welke door het lot der wapenen, in onze handen zijn gevallen, hebben beschermd en daardoor de moordzuchtige pogingen van gehuurde moordenaars hebben verijdeld.

Met vermaak hebben wij *België* verlaten, mijn vriend! en de Hemel geve dat wij nooit daar weder moeten binnen trekken. De haat van alle partijen in dit ongelukkige land rust op ons. Wij zijn het voorwerp des aanvals van aller onderscheidene gevoelens, en het is aan de Belgen niet te wijten, dat ons gebeente niet bedolven is, in de grachten van de Citadel, of in de velden die de Hollanders onder water hebben gezet. Deze laatste alleen hebben ons regt doen wedervaren, en meer dan eene duurzame verbindtenis is tusfchen ons en de brave en dappere krijgsgesellen van CHASSÉ angeknoot, onder welken ik verscheidene oude knorrepotten (*grogards*) van het groote leger heb aangetroffen.

Vaarwel, mijn waarde broeder! eene ligte wonde zal mij veelligt eenige dagen rust moeten doen houden, groet intusfchen alle vrienden van den ouden foldaat.

BE-

B E K N O P T

GESCHIEDKUNDIG VERHAAL

VAN DEN

V E L D T O G T

VAN 1832 IN *BELGIE*.

Het leven van den krijgsman moet niet worden opgeofferd, dan voor de onafhankelijkheid en de welvaart van zijn vaderland; dan is het de kostbare lading, die de matroos over boord werpt, om zijn schip te redden.

DE R.....

De Burgerlijke tweedragt, die *Frankrijk*, weinige dagen voor dat wij den veldtocht ondernamen, be- roerde, had geen den minsten invloed gehad op den geest van onze soldaten. Even als in de roem- rijke jaren van de Republiek en van het Keizerrijk, heerschte de volmaaktste eendragt in ons leger; slechts één gevoel bezield het: namelijk om, op de vijan- den

den van *Frankrijk*, de nederlaag van 1815 te wreeken.

Alle volken hadden tegen ons gestreden, allen hadden voordeel getrokken van onze bloedige overblijffelen. Vreemde vanden wapperden op de muren van onze oude steden. Een stalen boetkleed, hetwelk door een milioen krijgslieden gefmeed was, omwikelde ons vaderland, en nu zouden wij dat boetkleed gaan verscheuren en de vreemde vanden veroveren.

Zoodanig was het gevoelen des legers van het Noorden.

Wij wachtten met het ongeduld, dat den Franschman zoo eigen is, op het bevel om over de grenzen te marcheren. Onze veldtocht moest met eene belegering eenen aanvang nemen, en voor deze had men de krachtadigste middelen bijeen gebragt. Zeer bekwame deskundigen hadden de plaats reeds wezen verkennen, waar wij met onze krigsbedrijven een begin zouden maken. Na twintig dagen tijds, die tot het openen der loopgraven bestemd waren, zou de algemeene worstelstrijd eenen aanvang nemen, een worstelstrijd, welke door den nationalen geest zoo schitterend werd afgeschilderd als mogelijk was, ten einde den soldaat aan te moedigen en de eerezucht der legerhoofden op te wekken.

Het was wel eene Fransch-nationale zaak, wanneer wij in aanmerking namen, dat een leger van honderd en dertig duizend Belgen daarbij werkeloos moest blijven. Wie zou het ons hebben durven verzekeren, dat wij voor die natie ten strijde gingen

en

en dat de omwenteling van September een leger des geloofs (*une armée de la foi*) had doen ontstaan (*)? even als dat hetwelk met het geweer in den arm, in den Spaanschen oorlog, de inneming van *Trocadero* en van *Sante Petri* bijwoonde?

De constitutioneele opvoeding die nog zoo onvolkomen is, stelde aan onzen geest niets anders voor dan een zeker middel om eenen troon te bevestigen. Wij beschouwden het Belgische vraagstuk der omwenteling als onafscheidbaar van het onze en de oorlog, dien wij zouden gaan voeren, scheen ons toe, besloten te zijn door de beide Koningen en niet door het Europeesche gerechtshof, waarvan het ons sloot in de gedachte kwam, dat eene brigade Hollandse infanterie de besluiten zou kunnen doen mislukken.

Frankrijk marcheerde dus, volgens onze gedachte, om den handschoen op te rapen, dien **WILLEM**
VAN

(*) Bij den laatsten veldtocht in *Spanje*, had zich een zoogenaamd leger des geloofs geformeerd, waarover monniken het bevel voerden. Dit leger, hetwelk door de constitutioneele op de vlucht gedreven werd toen wij de *Bidosa* overtrokken, bleef met het geweer in den arm staan, en hield zich gedurende den ganschen veldtocht in de achterhoede van het Fransche leger, om de bagaadje te vervoeren. De monniken bekleedden de hoogste rangen bij dat leger, en velen daarvan gaven zich den titel van *afgezanten van God*, om de *negros* te vernietigen, (de constitutionelen werden door hen *negros* genoemd), en zij verschenen niet aan het hoofd van hunne krijgshonden, den gewapend met eens zweep.

VAN NASSAU in naam van het noordelijke *Europa*, daar neder had geworpen, en onze ruitery zou uit den zadel gestapt zijn om deel aan onze gevaren te nemen, of zou zich ontbonden hebben, wanneer men haar gedoemd had om het treurtooneel te omringen, waarop het bloedige drama zou vertoond worden, wanneer men dit drama niet had beschouwd als de voorlooper van eenen algemeenen oorlog.

Men moest een einde maken, had men ons gezegd, aan al die kibbelarijen met dat *Europa*, dat, na onze roemrijke omwenteling van Julij te hebben erkend, ons op eene verraderlijke wijze den burgeroorlog op den hals had geschoven, en zich nu gereed maakte om ons aan te vallen, terwijl het de gematigdheid van ons gouvernement als zwakheid beschouwde. Er moest een einde aan gemaakt worden, en met geestdrift marcheerden wij naar de grenzen van *Holland*.

Het Belgische leger, waarvan men ons den geest en de houding zoo zeer roemde, zou onze reserve uitmaken, en de gansche natie zou eene voorhoede zijn voor onze nationale garde, wanneer deze geroepen werd om de eer te genieten van met ons te strijden; kortom, de eendragtsband die gefloten was, door het hooge huwelijk, zou onder eene belegering, waarvan de roem ons, door onze nieuwe bondgenooten verzekerd werd, te vaster worden toegehaald.

Het was een feestdag voor ons, toen wij de Belgische grenzen overtrokken en in *Brabant* aankwa-

kwamen. De droom eener broederlijke bezetting, van een bevriend land, verzekerde ons van dat vriend-broederlijk onthaal, dat de Franschen elkander wederzijds aanbieden, wanneer zij bij het veranderen van garnizoen elkander ontmoeten. Dit gebruik werd evenwel veronachtzaamd; hoe wel het bij de Belgiesche krijgslieden zeer wel bekend was, doch wij vooronderstelden dat het gansche Belgiesche leger zich vereenigd had, om de Pruisen aan de *Maas* en aan de grenzen van *Luxemburg* gade te slaan, en dat derhalve de soldaten ons op geene voegzame wijze hadden kunnen ontvangen, doch dat de inwoners zich zelve zouden belasten met het ophouden van de eer van hun land.

Maar de droefheid, welke op aller gehaat zichtbaar was; hunne weinige belangstelling; het sluiten van deuren en vensters op den weg dien wij volgden, en het niet instemmen met de nationale liederen die onze soldaten zongen, dit alles, hetgeen zoo tegenstrijdig was met hetgeen wij ondervonden hadden op onzen marsch in Augustus 1831, deed ons weldra vermoeden, dat de algemeene volksgeest onze tuschenkomst met evenveel wederzin zag, als dezelve een jaar geleden ons genegen was, toen wij *België* van eene herstelling (*restauration*) reddeden.

De ontvangst welke wij in onze kwartieren genoten, was weinig geschikt om dit vermoeden te verdrijven; hoezeer wij bij de gegoedste inwoners gebiljetteerd waren, konden wij niet dan met moeite een avondmaal verkrijgen, offchoon men verplicht was

B om

ons dit te geven, en het was met vreugde dat wij de ontberingen van allerlei aard verdroegen, die het leger moest verwachten, toen hetzelfde zich vereenigd vond onder de muren van de citadel en in de cantonnementen van dierzelver nabijheid.

Daar alleen kregen onze soldaten een gedeelte van de *Campagne vivres*, welke, zoo men die aan hen gegeven had, zoen zij de grenzen overtrokken, hen bevrijd zouden hebben van die vernederingen, welke de krijgstrucht alleen in staat was te doen verduren, aan troepen die, door dierzelver langdurige marschen, zoo zeer vermoeid waren.

De soldaten, welken wij onder weg of in de steden ontmoetten, beschouwden ons met een wangetsting ons; de inwoners zagen ons aan, even alsof wij gekomen waren om hen uit te plunderen; de drukpers beijverde zich om de staatkundige vertogen te verbreiden, waarbij de heer DUMORTIER, Lid van de Kamer der vertegenwoordigers, in naam van twee en veertig zijner ambtgenooten, onze tuschenkomst den naam gaf van *misladig* en *antinationaal*; met een woord: zoo het volk ons niet met steenen wierp, even als den dag na den slag bij *Waterloo*, was het alleen daaraan toe te schrijven, dat de overwinning hen ditmaal zoo zeker niet scheen te zijn als die, welke het, na onze ongelukkige nederlaag, op den dapperen MOUTON DUVERNAY en zijne gewonde soldaten behaalde.

Wij kwamen dus met vermaak in de nabijheid van *Antwerpen*, en wij verduurden, met geduld, gezamenlijk de zes en dertig uren van ontbering, welke ver.

veroorzaakt werd door een volkomen gebrek aan eene welgeordende dienst. Brood, vleesch, brandhout, alles ontbrak bij de ophooping van de troepen, die tot het beleg noodig waren; eerst op den derden dag begon de dienst eenigzins geordend te worden. Met vermaak zagen wij de onverschilligheid van de natie, met welke wij gehoopt hadden gezamenlijk te zullen strijden, en de zorgeloosheid van de Belgische administratie deed bij ons de hoop ontstaan, dat wij dan ook alleen den roem van de onderneming zouden inoogsten, dewijl niets dat dezelve gemakkelijk zou hebben kunnen maken, door onze bondgenooten, was voorbereid. Het was dus wel eene nationale zaak! en de soldaat zoo wel als de officier beschouwde het reeds als eene overwinning, te meer, wanneer zij dat gevoel van eenen verachtelijken haat, waarvan zij het voorwerp waren, verdroegen, en de ontberingen van alles met geduld verduurden.

Met deze gevoelens bezielde, openden wij de loopgraven in eenen stikdonkeren nacht; de regen, die stroomsgewijze uit de wolken viel, begunstigde onzen arbeid, en onze werklieden hadden zich reeds gevestigd, alvorens de vijand iets van onze nadering had bemerkt.

Een volkomen vertrouwen in de kunde der legerhoofden die het beleg moesten beffuren, nam bij allen, ja zelfs bij den geringsten soldaat, allen twijfel weg wegens het wel gelukken van de onderneming: een dag langer of korter eer de citadel zich overgeeft; een grooter of kleiner verlies aan manschap-

pen, naarmate van den aard der verdediging en der dapperheid van de belegerden, doet er niets toe; zoodanig waren de gedachten van onze soldaten, doch het kwam nooit bij hen op om te denken, dat men afstand zou doen om de plaats in bezit te nemen.

Van onze dwaling terug gekomen, door de koele ontvangst welke wij ondervonden hadden, begonnen wij den publieken geest des volks naar waarde te schatten, en de Franfche soldaat begon weldra in te zien, hoedanig men den vijand dien wij bestrijden zouden, had gelasterd. Kunde en moed openbaarde zich in de wijze van zijne verdediging, en de menschlievendheid van het Hollandfche opperhoofd verwierf hem de achting van ons leger. De belegerden waren den belegeraars waardig, en van wederzijde kan men de schoonste wapenfeiten opnoemen.

Eene overeenkomst die de ontkenning van de zaak moest vertragen, en die aan beide de legerhoofden tot eer strekt, dewijl zij ten doel had om de stad van eene volkomene verwoesting te bevrijden, bewijst de volmaakte zamenstelling der beide legers en derzelver zedelijke krijgstucht; men weet niet wat men meerder lof zal toezwaaijen, de matiging van dien zoo belasterden vijand, welke *Antwerpen* had kunnen plat schieten, zonder daardoor in een zwarter daglicht geplaatst te worden dan dat, waarin *België* hem had afgeschilderd; of die van het Franfche legerhoofd, hetwelk zich zoo zeer te beklagen had wegens de onverschilligheid, die men ten

aan-

aanzien van zijne foldaten toonde , waarvan hij de vader is , en die hij evenwel opofferde om eene on-dankbare stad te sparen.

Zullen dan de deugden der menschen , even als die der volken geen regt wedervaren dan bij de nakomelingschap ? En wanneer zij zich vervolgens vertoonen in twee legers onder de vijandelijke tenten , zullen zij dan geene magts genoeg hebben om de zucht naar roem te verdooven ? — Hoe ! twee volken die met elkander overeen komen , om eenige gebouwen te sparen , zullen die dan niet even goed elkander kunnen verstaan wegens het bezit van dezelve.

De opoffering van eene stad , hoe welvarend , hoe rijk dezelve ook zoude mogen wezen , kan zeer wel door een edelmoedig volk gedaan worden , wanneer het deszelfs onafhankelijk aanwezen gaat. Toen wij de *Bastille* aanvielen , verzochten wij toen aan den bevelhebber dier sterkte , dat hij de stad *Parijs* zou sparen ? en heeft dan de omwenteling van Julij de hoofdstad niet in gevaar gebragt om verwoest te worden , zoo de Zwitserfche artillerie zich op *Montmartre* had bevonden ?

Het regt dat *Frankrijk* op de dankbaarheid van *België* heeft ; de groote magt van dat land , welke eene onuitdroogbare bron opent van de haat van gansch *Europa* , wanneer *België* zich dankerkentelijk betoont ten aanzien van deszelfs bevrijders , en van verachting indien *België* ondankbaar is , zijn deze dan niet veel schadelijker dan de verwoesting van eenige huizen ? Een nieuwe Sultboom verhief zich tusschen

de beide staten; de lafter was bewezen; de aftheiding onherroepelijk; de Belgische zaak werd nu geheiligd, en eindelijk de aard van de onderneming verloor veel van dat groote, hetwelk van beide zijde moest wedijveren, om de zaak van een in opstand zijnde volk te vernietigen. Eene stad die hare welvaart aan *Holland* verschuldigd was, en de staat van belegering, waarin dezelve thans nog gehouden wordt, zal toch wel niet gespaard zijn gebleven, om de dankbaarheid harer inwoners uit te dooven. Met een woord, Koning *WILLEM* zou door het edel gedrag van zijnen generaal *CHASSÉ*, zich de harten van geheel het Antwerpsche volk, de bewondering van het Fransche leger en de erkentelijkheid van den algemeenen koophandel, niet verworven hebben.

Daardoor verhinderd wordende om de Citadel van de zijde der stad aan te tasten, waar wij oneindig beter in de gelegenheid zouden geweest zijn om onze krijgslieden te huisvesten, moesten wij onze loopgraven openen op eenen afstand van vier honderd ellen van de sterkte. De Belgische dagbladen, welke door een gevoel van welvoegelijkheid zich hadden moeten stilhouden of alleen afchrijven wat onze bulletins vermeldten, stelden alles in het werk wat mogelijk was, om de eer der overwinning te doen verminderen, door middel van de belegerden te belasteren en de gansche onderneming te beschouwen als een *coup de main*, wanneer dezelve wel werd begonnen.

De devisie van *SEBASTIANI*, die de oevers van de Schelde bezet hield, moest de gemeenschap van de
Ci-

Citadel met *Holland* afsnijden. De legerbenden tot die afdeeling behorende, bivouakeerden op den straatweg die door de inundation omgeven was, en elken dag kwamen er geschriften in onze bivouak, die zonder betaling werden uitgedeeld, welke de vernietiging dier divisie aankondigden, en waarbij men ons diets maakte, dat het tiende gedeelte van dezelve door de polderkoorts was aangetast, en dat velen verdronken waren in het water, hetwelk de *Hollanders*, naar verkiezing, de velden konden doen overstromen. Andere berigten hielden weder in dat de *Prins van Oranje*, zijn hoofdkwartier te *Tilburg* verlaten had, en aan het hoofd van zestig duizend man, met het *Pruisische* leger vereenigd, ons op den hals zou vallen om ons het beleg te doen opbreken.

Het was verschrikkelijk slecht weder, het regende onophoudelijk en alles ontbrak aan onze soldaten. Geen stroo voor de bivouak, geen brandhout om zich te verwarmen en te droogen; schandelijke tegenkantingen, wanneer wij de heggen afhakten om brandhout te hebben, of wanneer wij uit de nabijgelegene boerenhuizen eenige bossen stroo haalden, van elks voor onze gekwetsten een legplaats te bereiden; terwijl men verplicht was de afzetting van armen en beenen in de opene lucht, en te midden van slijk en modder te bewerkstelligen; zoodanig was onze toestand, nadat wij vier dagen gemarcheerd hadden om uit *Frankrijk*, in een bevriend land, te komen, waar men overvloed van alles vindt; een land voor welks onafhankelijkheid wij ons bloed kwamen

storten. Eindelijk werden er van wege onze legerhoofden eenige krachtige vertogen gedaan, en nu werd de toestand van onze gewonden eenigzins verbeterd.

Eene kerk, die onder het vuur van de citadel lag, werd tot een legerhospitaal ingerigt, en daar wachtte eene schanddaad, van eene nieuwe soort, op onze krijgslieden.

De rust en de verzorging werd aan niemand vergund, ten zij hij eerst biechtte, en een tafereel van de hel, voor menschen tot wien men niet anders dan van roem en overwinning moest spreken, werd daar door dweepzieke priesters van de eene krebbe naar de andere rondgedragen. Deze ellendigen, in priesterlijk gewaad, hadden eene flesch brandewijn in de hand, en zij beloonden de onderwerping van onze soldaten met dezen uit die flesch te laten drinken. De hevige dorst der gewonden, welke door den brandewijn werd vermeerderd, was oorzaak dat verscheidene dier ongelukkigen in eene ongeneeslijke krankzinnigheid vervielen.

Eene stad van zeventig duizend inwoners, *Antwerpen* namelijk, zou zeer wel tot een verblijf voor onze gewonden hebben kunnen dienen, en het pijnlijk vervoeren van dezelve naar eenen veel grooter afstand zou hun daardoor bespaard zijn gebleven. Maar dit mogt niet zijn; men vervoerde hen naar *Mechelen, Brusel, Gend, Bergen in Henegouwen* en andere steden, die op twintig uren afstands van *Antwerpen* leggen, en de koude van de lucht, zoo wel als het stooten der karren waarmede zij

zij vervoerd werden, was oorzaak dat velen van dezelve moesten sterven.

Alles was door de Belgische overheid voorbereid, om ons onze taak moeilijk te maken, doch de wetenschap van onze Ingenieurs, de moed van onze werklieden, de goede bediening van ons geschut en eindelijk ons geduld overwonnen al deze hinderpalen. Wij naderden dagelijks de sterkte waarvan de verdediging vermeerderde, naarmate wij nader bij dezelve kwamen. Elk kanonschot bereikte zijn doel, en de officieren der artillerie, zoo wel die der belegerden als die van de belegeraars, beklommen de parapets om de stukken van hunne kanonniers te rigten.

De verschanzingen *Kiel* en *Saint Laurent* veront-rustten onze werklieden zeer veel en vertraagden on-zen voortgang. Op het laatste van deze twee fortjes rigten wij dus ons geschut voornamelijk, en wij rekenden als zeker op een goed gevolg dezer poging; de moed der verdedigers vertraagde evenwel de inne-ming daarvan niet weinig, en toen wij die lunet hadden ingenomen, hadden wij dezelve zeer duur gekocht. Ondertusfchen gelukte het ons de mijn-werkers daarheen te brengen, en elke slag of stoot met den koevoet, moest den ijver der belegerden doen verminderen, daar zij den vulkaan reeds onder zich wisten en elken oogenblik moesten verwachten, dat zij onder de puinhoopen van hunne batterijen zou-den worden begraven. De uitbarfing van de mijn, welke door de belegerden kon worden beschouwd als de voorlooper van eenen veel grooter fchok, noodzaakte velen der belegerden om zich in de

Citadel te redden, en wij beklommen met zulk eene snelheid de bres, die door de uitbarsting ontstaan was, dat zestig der belegerden en een officier in onze handen vielen. Deze officier BOERS genaamd (*), naderde den bevelhebber die de beklimming bestuurde, en dezen zijnen degen aanbiedende, zeide hij: „Franschen! doet met mij wat gij verkiest, maar „spaar mijnne brave krijgsgesellen!” eenige Hollanders lieten zich op hunne stukken afmaken, liever dan zich te willen overgeven, de overigen legden de wapenen neder.

Wij sloten nu de Citadel naauwer in, en eindelijk openden de bresbatterijen haar vuur. De aarde beefde onder het knallen der mortieren en kanonnen. Elke zwerm van kogels deed de wallen schudden en een gedeelte van dezelve in de gracht nederploffen, waardoor deze eindelijk gevuld moesten worden. De Citadel zelve leverde een gezigt op dat moeilijk te beschrijven zou zijn; een regen van bommen deed de zich daar bevindende gebouwen in vlammen verteren of instorten, terwijl geweer- en kanonkogels de batterijen met lijen bedekten, alles was vernield, de belegerden hadden gebrek aan linnen, verband en ge.

(*) Deze officier is te *Valenciennes*, door de Fransche officieren, met al die achting ontvangen, welke men aan den moedigen doch ongelukkigen krijgsman verschuldigd is. De officieren van het garnizoen hebben hem tot een middagmaal genoodigd, waar men alles deed wat mogelijk was om, door bewijzen van achting, dien dapperen zijn ongeluk te doen vergeeten.

geneesmiddelen (*), en de maarfchalk GERARD zond hun twee legerwagens, welke daarmede geladen waren; en welk eene verschrikkelijke zaak, hij was bijna verplicht om het gemor van menschen, die onwaardig zijn om de pligten van eenen beschaafden veldheer te bevatten, te stuiten, om bekend te doen maken dat de *menschlievendheid*, en niet eene *bijzondere genegenheid* zijn gedrag, bij deze gelegenheid had gewijzigd.

Ons dapper en menschlievend legerhoofd deed aan den generaal CHASSÉ aanbieden, om zijne gekwetsten te verzorgen of om derzelver vervoer naar *Holland* gemakkelijk te maken, deze onderhandeling tot schande van de Belgen, werd geheim gehouden, en er waren zelfs zoogenaamde patriotten, die het durfde wagen om verkeerde inzichten toe te schrijven aan de rigting van ons vuur, of aan het verslappen van hetzelfde, wanneer er brand op de Citadel ontstond; terwijl andere dagbladen, die den naam hadden van Oranjevrienden te zijn, alle pogingen aanwendden, om onze troepen te ontmoedigen door laffe en walgelijke beledigingen, die men had moeten straffen door de schrijvers daarvan te noodzaken, om in de loopgraven te komen en daar te oordeelen over den moed en de krijgstuicht van die soldaten, die zij durfden las-

(*) Daaraan moeten wij twijfelen. Ons gouvernement, dat in alles voorziet, zal ook wel gezorgd hebben dat er aan deze noodwendigheden geen gebrek was.

lasteren. Deze dagbladen en andere tijdschriften, die bij menigte in onze werken verspreid werden, hadden geene andere uitwerking, dan dat zij onze krijgslieden deden lagchen, dewijl deze het beste in staat waren, om over de waarheid, van het in die schotschriften aangevoerde, te oordeelen.

De belegerden deden wonderen van dapperheid. Onze kogels wierpen hunne vlag elken oogenblik omver, nadat dezelve verscheurd was en in lappen bij den stok nederhing, en te midden van eene hagelbui van kogels en granaten, werd dezelve telkens weder door die moedige soldaten opgericht. Eindelijk moesten de blinderingen voor het geweld onzer kogels wijken. De bres was bijna toegankelijk, na verloop van eenige uren zou eene opening in den wal, ons den intogt in de Citadel verzekerd hebben; onze soldaten maakten zich gereed om deze bres stormenderhand te beklimmen, en de eenzelvigheid der belegering was nu veranderd in een vurig verlangen naar het beslissende oogenblik. *Wij zouden de belegering van de belegering gaan ondernemen.* Alleen door deze woorden ben ik in staat het gevoel, dat onze troepen bezielde, te kunnen beschrijven. Zoo vele opofferingen die alleen gedaan waren, om zoo ver te komen, schenen ons niet anders toe dan als een moeilijke marsch, om op eene bestemde plaats te komen.

Het gevaar, het roemruchtig gevaar gingen wij trotseren, niets was er dat ons thans nog afscheidde van dien vijand, die zich onzen moed waardig had getoond te zijn, en die ons in volharding had overtrof-

troffen, en wanneer eenmaal het vuur der artillerie tot zwijgen was gebragt, wanneer wij eenmaal de hinderpalen van de brandende pektonnen, die men op ons zou nederwerpen, te boven waren gekomen, dan zouden wij man tegen man kunnen vechten. — Zoodanig dachten de troepen van linie.... de genie en de artillerie oordeelden anders, deze twee wapenen moesten de palm der overwinning wegdragen, en onze worstelfrijd zou hen die ontroofd hebben. De capitulatie vervulde hunne verwachting en de onze verdween in rook. De Generaal CHASSÉ vroeg om te capituleren; ons geschut zweeg.... de eerste kogel had ACUEIL getroffen, en de laatste doodde eenen luitenant van de artillerie.

De muren waren bedekt met Hollandfche soldaten, en wij spraken vredewoorden tot elkander, wij waren wederzijds nieuwsgierig, en de oudsten van beide partijen, zochten elkander met de oogen op even als oude vrienden. Wanneer iemand, even als een vogel in de lucht zwevende, dit tooneel had kunnen beschouwen, zou hij moeilijk hebben kunnen beslissen, wie van de twee partijen de overwonnene was geweest, zoo weinig dachten de soldaten toen aan overwinning of nederlaag. Wij waren even als twee schepen die eenen zeeroover vervolgen, terwijl deze door eenen orkaan wordt verzwolgen, of liever twee jagers, die op den rand eens afgronds, waarin hunne prooi is nedergeftort, rusten.

De forten aan den oever van de rivier, en andere plaatsen, te midden van de inundatie, die onder bevel stonden van het opperhoofd der Citadel, moesten
vol-

volgens den inhoud der capitulatie, door den marschalk GERARD opgesteld, eveneens als de flotille, onder bevel van den Kolonel KOOPMAN, aan onze troepen worden overgegeven, doch de Generaal CHASSÉ weigerde de vrijheid tot dien prijs. De flotille werd door onze soldaten aangevallen. Er was geene mogelijkheid om te ontkomen, en nu gaf derzelver opperhoofd bevel, om zeven kanonneerbooten in den brand te steken, de overigen te doen zinken en de stoomboot CHASSÉ in de lucht te doen springen, slechts eene eenige kanonneerboot viel in onze handen. Het waren de krijgsgevangenen van deze flotille, die door het schuim van *Antwerpen*, met eene onmenschelijke woede werden aangevallen. Een der Hollandsche officieren, die versierd was met de kenteekenen van zijnen rang, werd genoodzaakt om zich daarvan te ontdoen. Velen der krijgsgevangenen werden met eene hagelbui van steenen begroet, en een van hen werd het oog uitgerukt door deze ontmenschte woestelingen, waaronder zich Priesters en publieke vrouwen bevonden. De Fransche gendarmes, welke deze krijgsgevangenen begeleidden, zagen zich genoodzaakt, om gebruik van derzelver wapenen te maken, om deze ongelukkigen uit de handen dier dolzinnigen te redden.

Onze aandacht werd van dat schandtooneel afgetrokken door een gevecht, hetwelk onze onderneming bekroonde.

De Hollandsche vloot was de Schelde opgezeild, dezelve ondernam eene ontscheping, en vereenigd met de bezetting van het fort *Liefkenshoek*, ten getale van

van omtrent twee duizend man, deed zij eenen aanval op een bataillon van de divisie SEBASTIANI, hetwelk post hield te *Calloo*. Deze generaal kwam juist daar ter plaatse, op den oogenblik van den eersten aanval; hij steeg van zijn paard, gaf bevel tot het voorwaarts rukken, en het gelukte hem, na eenen hevigen en hardnekkigen worstelstrijd, den vijand met de bajonet overhoop te werpen, en hem te noodzaken van zich weder in te schepen.

Dit gevecht, waarbij een bataillon van het achtste regiment van linie, den aanval van twee duizend man moest wederstaan, die bovendien nog ondersteund werden door twee honderd en veertig vuurmonden van het eskader, die hun schrootvuur op onze soldaten uitbraakten, dit gevecht, zeg ik, kostte ons veel volks, en de Hollanders lieten omtrent honderd man op het slagveld liggen; al de krijgsgevangenen, die wij bij deze gelegenheid maakten, waren zeer zwaar gekwetst.

De generaal deed de helling langs de dijken bezetten, en van daar begon nu een klein geweervuur met het eskader, hetwelk zes uren aanhield, het aanmerkelijke verlies, dat de vijand onderging, noodzaakte hem, om zich onder het geschut van het fort *Liefkenshoek* te begeven.

Het in brandsteken van de flotille, na de capitulatie met de Citadel, was oorzaak dat men gestrenge maatregelen nam, ten aanzien van den Kolonel KOOPMAN. Deze hoofdofficier, een man van zeer hooge verdiensten, werd zeer naauw bewaakt, even als een krijgsgevangen, die zich op discretie had overgegeven. De
tus-

tusfchenkomst van den Generaal CHASSÉ, welke den heer KOOPMAN op zeer hoogen prijs schijnt te schatten, en die aan hem een belangrijk aandeel toekent in de verdediging van de Citadel, was oorzaak dat aan hem, op last van den maarfchalk GERARD, zijnen degen werd terug gegeven.

Onder het aantal der verliezen, die de Hollanders bij deze gebeurtenis ondergingen, telt men ook den dood van den vlootvoogd LEWE VAN ADUARD, die in het gevecht, aan boord van zijn fchip, sneuvelde.

De capitulatie werd geraifficeerd door Koning WILLEM, voor zoo verre het de Citadel betrof, waar door de Generaal CHASSÉ en het garnizoen in het geval kwamen, van als krijgsgevangen te worden befchouwd. De Baron CHASSÉ, zoo wel als de troepen, die onder zijn bevel ftonden, hadden dus geene keus dan hun woord van eer te geven, van niet tegen *Frankrijk* of deszelfs bondgenooten te zullen vechten, of zich in wezenlijke krijgsgevangenis te begeven. Het antwoord was niet twijfelachtig: officieren en foldaten kozen het laafte.

De ontwapening der troepen had plaats gehad op het glacis voor de Citadel, — het was een aandoenlijk tooneel tufchen de officieren en foldaten.

De Hollandfche Generaal FAVAUOE, een oud foldaat van het keizerrijk, voerde het bevel over de filée, de filte werd niet afgebroken dan door het gerucht der voetftappen. Tranen van aandoening biggelden van de wangen der krijgslieden op hunne geweren; een der officieren wierp zijnen degen van zich: „ Bewaar dien degen, mijnheer!” zeide een der

der aides de camp van den maarschalk , tegen hem ,
„ herneem dit wapen , het kan in geene betere han-
„ den zijn ! ”

Het garnisoen keerde naar de Citadel terug , en de wederzijdsche gevoelens van achting , die steeds ondervonden worden bij alle edeldenkenden , kenmerkten zich thans ten duidelijkste , zoo wel bij de officieren als bij de soldaten der beide natiën.

De Hollandsche Generaal verzocht aan den maarschalk GERARD , dat hij den Belgen niet zou vergunnen om in de Citadel te komen , zoo lang als hij die bewoonde. Vreesde hij dan , dat zij in staat zouden zijn geweest , om eenen vijand te komen zien , welken men hen onwaardig gekeurd had te bestrijden ? vreesde hij , dat hij zijne moedige en roemrijke soldaten zou zien beleedigen door hen , die de gewonde en verminkte zeelieden van KOOPMAN hadden willen vermoorden ? — Hetzelfde verzoek werd in *Spanje* aan den Hertog VAN ANGOULEME gedaan , toen de constitutioneelen de dolken van het leger des geloofs duchtten. Zou dan de Belgische zaak gelijk staan met die der moordenaars van RIÉGO en van QUIROGO ?..... *Zouden wij de oudste zonen der vrijheid , ten voordeele van priesters en geestelijken bestreden hebben ?*

H E T B E L E G

VAN DE

CITADEL VAN ANTWERPEN

DOOR HET FRANSCH E LEGER.

ONDER BEVEL VAN DEN MAARSCHALK GERARD.

„ De maatregelen wegens het zeewezen schijnen on-
„ voldoende te moeten blijven. Zijne Majesteit de
„ Koning der Belgen is overtuigd, dat andere
„ dwangmiddelen onvermijdelijk zijn, en voedt den
„ wensch, dat Zijne Majesteit de Koning der Fran-
„ schen, wel de bevelen zal gelieven te geven, dat
„ de Fransche troepen het Belgische grondgebied zul-
„ len inrukken, ten einde het ontruimen van den Bel-
„ gischen grond daardoor te bewerken.”

(get.) GOBLET.

Zoodanig was de inhoud van de nota, die op den
9. November 1832, door den Generaal GOBLET,
mi-

minister van Buitenlandsche Zaken des Konings der Belgen, in naam van zijnen meester, aan den Graaf DE LA TOUR MAUBOURG, gezant van *Frankrijk*, werd overhandigd.

Deze nota werd door de télégraaf aan het Fransche gouvernement overgebracht, en onze troepen rukten *België* in, op den 15 November 1832.

Het leger marcheerde zoo snel mogelijk op alle punten; talrijke kolommen trokken door *Bergen in Henegouwen*, *Doornik*, *Kortrijk* en *Binches*, en eindelijk deden de Hertogen van ORLEANS en NE-MOURS hunne intrede in *Brussel* op den 18 November, aan het hoofd der Fransche voorhoede.

Mijnheer de Burgemeester ROUPPE, de militaire Gouverneur van de Provincie en de Commandant van de stad, ontvingen de Franschen aan de poort.

Op den 19 November begonnen de voorhoede van onze kolommen zich in de nabijheid van *Antwerpen* te vertoonen. Het hoofdkwartier werd op den 21. te *Merxem* gevestigd. Eene menigte van troepen werd oogenblikkelijk te werk gesteld tot het maken van schanskorven, terwijl het materieel van het belegeringsgeschut, hetwelk te *Douai* was ingescheept, te *Boom* ontscheept werd.

Op den 14 November verscheen het navolgende protest, door twee en veertig leden van de Kamer der Vertegenwoordigers, die uit zes en tachtig leden bestond, geteekend.

Protest.

„ De ongeteekende leden van de Kamer der Vertegenwoordigers, de onmogelijkheid inziende, om aan den voet des troons derzelver wensch, ten aanzien van de tuschenkomst van een vreemd leger, te brengen, voor en aleer het Fransche leger het Belgiesche grondgebied zal zijn ingerukt.”

„ Overwegende dat volgens den inhoud van artikel 1 en 4 van de overeenkomst, die, den 22 October laatstleden, tuschen *Frankrijk* en *Engeland* is gesloten, deze tuschenkomst geen ander doel schijnt te hebben, dan de overgave van het wederzijdsche grondgebied, als eene gedeeltelijke voldoening aan het tractaat van 15 November 1831.”

„ Overwegende, dat volgens den inhoud van artikel 24 van gezegd tractaat, door de Kamers goedgekeurd, en van de daartoe behoorende nota's, deze overgave en ontruiming geene plaats kan hebben, dan na de ratificatie van een tractaat van schikking tuschen de beide partijen, dat is te zeggen, na dat Koning *WILLEM België* als eenen onafhankelijken staat heeft erkend.”

„ Overwegende, dat deze wederzijdsche ontruiming, niet één enkel vraagpunt ten aanzien van het bestaan van *België* oplost, of uit den weg ruimt, dat dit juist het meest nadeelige gedeelte van het tractaat is; dat het, afgescheiden van de wederzijdsche en onderlinge betrekkingen zijnde, eene zeer noodlottige daadzaak zou daarstellen, waardoor het vaderland in eenen haghelijken toestand

„ stand zou komen, het zou blootstellen aan nieuwe
„ vorderingen tot afstand, en de inwoners van die
„ afgeftane gronden zou versteken van die waarborg,
„ die hun door het tractaat wordt verzekerd, en
„ dezelve zou blootstellen aan al die veranderingen,
„ welke men te hunnen aanzien zou willen
„ maken.”

„ Overwegende, dat nooit iets dergelijks door de
„ Kamer der Vertegenwoordigers is gewettigd.”

„ Verklaren dus te protesteren tegen alle vreemde
„ tuschenkomst, die geen ander doel zou hebben,
„ dan de ontruiming van de Citadel van *Antwerpen*,
„ tegen overgave van de afgeftane gedeelten der provinciën *Limburg* en *Luxemburg*

„ Gedaan in het Paleis der natie, den 14 November 1832.”

Hier volgden de onderteekeningen.

Aldus was de Fransche tuschenkomst in derzelver doel verlamd, door die wetgevende afwijking, die gemeend had, de afscheiding van *Holland* als eene vermeerdering van welvaart voor *België* te moeten beschouwen. Van daar de koele ontvangst, welke onze troepen ondervonden, daar wij even zoo ongaarne gezien werden, door de talrijke aanhangers van het huis van *Nassau*, wier vleijendste hoop wij kwamen verijdelen, als door het leger, hetwelk door ons tot eene schandelijke werkeloosheid werd gedomd.

Eene eenige partij juichte onzen militairen marsch

toe. Wij zullen de meest invloed hebbende leden van die antinationale partij doen kennen, van welke de Heer FELIX DE MERODE het erkende opperhoofd was, sedert de eerste dagen der omwenteling.

Den volgenden dag, na dat dit protest was verschenen, nam de opperbevelhebber van *Antwerpen* het navolgende besluit.

„ *Antwerpen*, den 15 November 1832.

„ De Kolonel, opperbevelhebber van de stad
„ *Antwerpen*.

„ Overwegende, dat de kwaadwilligheid, gebruik makende van de omstandigheden, eenige misdadige pogingen zou kunnen beproeven, het zij tegen de veiligheid der stad, het zij tegen bijzondere personen en derzelver eigendommen.

„ Besluit :

„ Art. 1. Elke persoon (*individu*), die geene bepaalde huisvesting heeft, en die na verloop van vier en twintig uren na de bekendmaking van dit besluit, geen verlof tot verblijf (*permis de séjour*) van de Commissie van veiligheid heeft, zal onmiddellijk de stad verlaten, of zal uit dezelve verjaagd worden; zonder dat daardoor, indien er reden toe bestaat, alle andere wettige daden zullen verhinderd worden.”

„ Art. 2. Van den oogenblik af aan, dat de vij-
„ an-

„ andelijkheden , weder eenen aanvang nemen zal elk
„ en een iegelijk die niet tot de dienst der brand-
„ spuiten behoort , en die met geweld in een huis
„ indringt of poogt in te dringen , in hechtenis ge-
„ nomen worden en voor eenen krijgsraad worden
„ gebragt , om binnen vier en twintig uren gevonnisd
„ te worden. ”

„ Art. 3. Elk en een iegelijk die niet tot de dienst
„ der brandspuiten behoort en in een bewoond huis
„ komt zal in hechtenis worden genomen en voor
„ eenen krijgsraad worden gebragt om binnen vier en
„ twintig uren gevonnisd te worden. ”

„ Art. 4. Elk en een iegelijk die zich veroorlooft
„ iets te doen , wat dit ook zijn moge , tegen de
„ veiligheid van personen of eigendommen zal in
„ hechtenis genomen en voor eenen krijgsraad worden
„ gebragt om binnen vier en twintig uren te worden
„ gevonnisd. ”

„ Art. 5. Elk en een iegelijk die door teekenen
„ of andere middelen , welke die ook zouden mogen
„ zijn , zoude pogen aanwijzingen te doen of
„ eene verstandhouding met den vijand te openen of
„ te onderhouden , zal als verrader worden beschouwd ,
„ en voor eenen krijgsraad worden gebragt om binnen
„ vier en twintig uren gevonnisd te worden. ”

„ Art. 6. Elk en een iegelijk die ontrustende ge-
„ ruchten zal verspreiden of verbreiden waardoor de
„ zekerheid van de stad , of die der inwoners of die
„ van het leger zou kunnen lijden , zal in hechtenis
„ worden genomen en voor eenen krijgsraad worden

„ gebragt om binnen vier en twintig uren te worden
„ gevonnisd. ”

„ Art. 7. Mijnheer de Commandant van de stad,
„ de Commissie van veiligheid, de Commisfarissen
„ van politie, de Gendarmerie en de troepen van
„ de onderscheidene wapenen, zullen de uitvoering
„ van dit besluit handhaven, ieder voor zoo veel
„ hem betreft en zullen de noodige maatregelen nemen
„ om alle wanorde welke de kwaadwilligheid of de
„ geldgierigheid zich zou durven veroorloven te ver-
„ hinderen of te beteugelen.”

(geteekend) BUZEN.

Dit besluit vervulde de stad *Antwerpen* met schrik, binnen weinig tijds waren de wegen overdekt met eene menigte van ongelukkigen, die met zich medevoerden wat hun het dierbaarste was; want aan het gevaar van een bombardement, hetwelk men als onvermijdelijk beschouwde paarde zich nog een ander, niet minder verschrikkelijk, namelijk dat van die geduchte militaire Commissiën die de regtvaardigste zaak hatelijk maakten, dewijl het Gouvernement de plaatselijke regering het stilzwijgen oplegde, en de bevolking onder de dwingelandij van de sabel stelde, en dus, als het ware, het vaderland in het leger en niet het leger in het vaderland plaatste.

Men nam voorzorgen om den brand meester te worden, wanneer dit ongeluk hier of daar gebeurde; er werden brandspuiten uit onderscheidene steden gezonden; de dienst van dezelve werd geregeld; men
plaat-

plaatste eene zwarte vlag op de burgerlijke gebouwen... met een woord, alles kondigde den bewoners aan, die moed genoeg hadden om in de stad te blijven, dat zij te worstelen zouden hebben met al die rampen die met een beleg gepaard gaan.

De Generaal GOBLET had, in den naam zijns meesters, eene vreemde tuschenkomst ingeroepen; en het was dus billijk dat hij belooningen kon toewijzen: de volgende ordonnantie werd in den moniteur geplaatst:

„ LEOPOLD, koning der Belgen.

„ Aan alle tegenwoordigen en toekomstigen Heil!

„ Gezien de wet van 11. Julij waarbij de Leopoldsorde wordt ingesteld.

„ Op het rapport van onzen raad van Ministers.

„ Hebben besloten en besluiten:

„ *Eenig artikel.* Het beheer van de Leopoldsorde is vereenigd met het departement van buitenlandse zaken.

„ Gegeven te *Brusfel* den 12. November 1832.

(geteekend) LEOPOLD.

„ Van wege den Koning.”

De Minister van Staat, *ad interim*, belast met de portefeuille van Buitenlandse Zaken.

(geteekend) GOBLET. (*).

Ter-

(*) En waarlijk, deze orde die onder het beheer van Buitenlandse Zaken werd gesteld, werd niet gedragen, ten minste niet verdiend, dan door buitenlanders. Het kruis van LEOPOLD moest aan het departement van Buitenlandse Zaken onderworpen zijn.

Terwijl slaafschc zielen de schande van hun vaderland toejuichten, deed de Heer JAMINÉ zich in de kamer der vertegenwoordigers hooren en na de betogen, waardoor de ministers GOBLET en DEVAUX de tusschenkomst wilden regtvaardigen, te hebben bestreden, zeide hij het volgende :

„ Wij konden den oorlog niet voeren met zeventig
„ duizend man, wij moesten er honderd dertig duizend hebben, zeide de heer FELIX DE MERODE,
„ bij zekere gelegenheid. — Welnu, wij hebben in
„ die honderd dertig duizend man toegestemd, wat
„ wederhoudt ons dan nog ?

„ Maar neen, het volk is ontevreden; het land
„ wordt verdeeld in stukken en brokken; wij bevin-
„ den ons tusschen twee interventiën, het is thans
„ onmogelijk om van waardigheid te spreken; om
„ van den nationalen roem te gewagen, en nu moet
„ men door de ministers nog hooren zeggen, dat zij
„ de belangen van de natie niet miskend hebben ! De
„ achttien en de vier en twintig Artikelen; de schandelijke nota van 31 October, ziedaar de aanspraak
„ die zij hebben op de dankbaarheid van hunne
„ medeburgers. Ziedaar wat zij aan de nakomelingschap zullen overbrengen. ”

En het Bravo wedergalmde door de ganfche vergaderzaal.

De bloedhandel, welke men met het Fransche Gouvernement gesloten had, was dus voor *België* een ondragelijke last, en in dezelfde zitting aarzelde de heer DUMORTIER niet om onzen inmarsch in *België*, eene misdaad te noemen.

De

De minister ontweek de oppositie, en *België* bevond zich in de moeilijkste omstandigheden, en zonder eene verantwoordelijkheid verschuldigde administratie; want niet een der leden van het vertegenwoordigend Ligchaam wilde de ministeriële erfenis aanvaarden, welke door het Gouvernement aan den geesfel der openlijke tijdschriften ter prooije werd gelaten.

Eenige uittreksels uit de dagbladen zullen een denkbeeld kunnen geven van de hevigheid der aanvallen, waarvan de koning en zijne ministers het voorwerp waren.

„ De Heer LEBEAU heeft gezegd, dat de bank der ministers een schandpaal (*carcan*) is, wij hopen „ dat de Heer LEBEAU niet gedoemd zal zijn, om „ levenslang aan denzelfen gehecht te blijven.”

„ De straf van den schandpaal gaat doorgaans ge- „ paard met het brandmerk. Maar tot nu toe is de „ Heer LEBEAU slechts gebrandmerkt door het open- „ baar gevoelen... wij zullen wachten!.... wie het „ beleeft zal het zien.”

„ Men verzekerd ons dat aan den schandpaal van „ LEBEAU, een kleinzoon van eenen scherprechter, uit „ eene der noordelijke steden van *Frankrijk*, prijkt.”

„ Waar is de man van eer, die na LEBEAU, aan „ den schandpaal zou willen staan.”

„ Volgens LEBEAU is de bank der ministers een „ schandpaal; wanneer dit zoo is wat zal dan de „ troon zijn?

„ Toen de Heer LEBEAU de bank der ministers „ eenen schandpaal noemde, bragt de Heer ROGIER „ de hand aan zijne das.”

„ Arm,

„ Arm, ongelukkig *België*, uwe nationaliteit is
„ verloren; uwe eer is verdwenen, uw koophandel
„ ligt te zieletoegen, en uw ministerie staat aan den
„ schandpaal. ”

De aanspraken en de adviſen van de leden der Ver-
tegenwoordigende Vergadering, getuigden van de
fnerpende bitterheid, welke de drukpers verſpreidde,
en daardoor den haat voedsel verſchaftte; de bank der
ministers ſcheen alles te bezoedelen en te befmetten
wat dezelfde durfde naderen. Eene ſtraf die wel ver-
diend was door die mannen die, na alvorens alle
hartſtogten te hebben ontketend, om de oude orde
van zaken om te keeren, zich thans nog tegenover
het algemeene gevoelen durfden ſtellen, met al die
onvolmaaktheden van derzelver natuur. Zij bevonden
zich ook in de noodzakelijkheid om eene keus te doen,
tuſſchen het vertrouwen van de ſchatkist des volks aan
menſchen, die het vertrouwen van de natie niet beza-
ten, te ſchenken of van zich te hooren beſchuldigen
door hunne voormalige medepligtigen (*) en hen al
die ſchanddaden te hooren verwijten, over welken
hun geld en hun rang niets anders dan eenen door-
zichtbaren ſluijer had geworpen.

België was dus zonder ministerie, en het ſtond
gereed om aan eene volſlagene regeringloosheid te
worden overgeleverd. Onder zoodanige onheilvoor-
ſpel.

(*) De ſchrijver van de *Levensſchetsen* der mannen van de
omwenteling is een der leden van het proviſioneel Gouver-
nement.

spellende voorteekenen moesten wij eene plaats bezetten, en dat wel in het slechtste jaargetijde.

De Maarschalk GERARD vestigde zijn hoofdkwartier op den 21. November te *Merxem*. De troepen van allerlei wapenen waren in de ommestrekten van *Antwerpen* gecantonneerd, en hielden zich daar onledig met het rangschikken en voorbereiden van de onderscheidene dépôts van hetgeen tot de belegering vereischt werd. Anderen maakten zich gereed om naar de grenzen te marcheren, om eene legerbende hollanders gade te slaan, hetwelk vóór *Bergen op Zoom* in beweging was. En nu werd de volgende dagorder aan het leger medegedeeld:

„ Dag order.

„ Het leger zal met verontwaardiging vernemen,
„ welke eene misdaad men, ten aanzien van den
„ perfoon des Konings, op den 19. dezer maand,
„ heeft ondernomen, doch welke gelukkigerwijze
„ geene gevolgen heeft gehad. Mijnheer de president
„ van den Raad, minister van oorlog, schrijft aan
„ Mijnheer den Maarschalk Graaf GERARD, dat men
„ eene pistool heeft afgeschoten op den Koning in den
„ oogenblik, waarin zijne Majesteit zich, te paard
„ gezeten, naar de kamer der afgevaardigden begaf,
„ om de zitting te openen; dit schot kwam van
„ iemand, die zich onder de menigte op eene der
„ voetpaden van de *pont Royal* bevond; de Koning
„ heeft zijnen togt vervolgd tot aan de kamer. Hij
„ heeft

„ heeft zijne aanspraak met bedaardheid uitgesproken ,
„ zonder dat de Pairs of de afgevaardigden eenige
„ kennis droegen van den aanslag dien men op het
„ leven van zijne Majesteit had ondernomen. En hij
„ heeft de vergadering verlaten , te midden der toe-
„ juichingen en het geroep van : Leve de Koning !
„ Maar zoodra het gerucht van den voorgenomen
„ moord zich verbreidde , hebben de beide Kamers
„ in massa zich begeven naar de *Tuilleries* , en allen
„ hebben zich gehaast om aan den Koning en aan
„ de koninklijke familie het gevoel van droefheid te
„ betuigen , hetwelk bij hen ontstaan was , wegens
„ deze afgrijfselijke daad. Gansch *Parijs* heeft in dat
„ gevoelens gedeeld. De gansche nationale garde en
„ de troepen van linie , hebben de grootste geestdrift
„ aan den dag gelegd voor het leven en het behoud
„ des Konings. De orde is geenens oogenblik gestoord
„ geweest , men is den schuldigen op het spoor , en
„ men hoopt hem in handen te zullen krijgen. ”

„ Het leger van het Noorden zal , even zoo als
„ de hoofdstad , dezelfde verontwaardiging wegens
„ deze misdaad gevoelen , en tevens dezelfde vreug-
„ de , dat de Voorzienigheid dezelve heeft ver-
„ hinderd. ”

„ Geheel *Frankrijk* vereenigt zich in eene derge-
„ lijke omstandigheid rondom den Constitutioneelen
„ troon , welke ons door de omwenteling van Julij
„ is geschonken ; rondom Koning LODEWIJK PHILIPS ,
„ die het vereenigingspunt is van ons belang , van
„ onze rust , en van onze vrijheid. En rondom zijne

„ dy-

„dynastie, die de toekomst voor ons ten waar-
„borg strekt.

„Op last van Mijnheer den Maarschalk,
„de Chef van den Generalen Staf.

(geteekend) ST. CYR NUGUES.”

Het leger ontving met droefheid en verontwaardiging dit bericht. Deszelfs tegenwoordigheid onder de muren van *Antwerpen* bewees genoegzaam deszelfs verknochtheid; deszelfs pogingen tegen de werkers van Burgerlijke onlusten, voor dat het den veldtocht ondernam, bewees deszelfs zucht tot orde. De roem die ten grave gedaald was onder de standaards van den allesomvattenden gebieder van *Frankrijk*, moest herrijzen, en zich met onze soldaten vereenigen aan de oevers der Schelde. De bloedige tunika van CESAR had de geestdrift van ons leger in niets behoeven aan te vuren.

De Citadel, die steeds gemeenschap met *Holland* bleef houden, kreeg dagelijks ligters met troepen en krijgsbehoefsten geladen. De Hollandsche vloot, die met eene menigte van kannonneerboden versterkt was, doorkruiste de Schelde om onze bewegingen gade te slaan. De forten *Lillo* en *Liefkenshoek* kregen den kolonel der artillerie BAKE tot opperbevelhebber. — met een woord, de grootste werkdadigheid scheen in alles het kenmerk te zijn, van alles wat van het opperbevelhebberschap van den Generaal CHASSÉ uitvloeide.

Het

Het vereenigd Eskader kruiste in het gezigt van *Vlisfingen*, terwijl het Hollandsche schip van linie *de Zeeuw*, zich bij *Terneuse* bevond, en de korvet *de Dolfijn*, op de hoogte van het fort *Bath* gestationneerd lag.

Men had aangekondigd dat de eerste sommatie aan den Generaal CHASSÉ, op den 22. zou worden afgezonden, waarschijnlijk was dezelve onderworpen geweest aan de beslissing van de diplomatie, waarvan de agenten, zich bij het hoofdkwartier bevonden.

De volgende dagorder werd aan het leger voorgelezen.

„ Hoofdkwartier bij *Antwerpen*, 20. Nov. 1832.

„ Mijnheer de maarschalk, opperbevelhebber, is
„ zeer voldaan geweest, wegens de wijze, waarop
„ de troepen hunnen marsch hebben gedaan, en de
„ orde, welke hij in derzelver kolommen heeft opge-
„ merkt. De vrolijkheid en de ijver van den soldaat
„ onder die groote vermoeijenissen, doen genoegzaam
„ zien, wat men van hem te wachten heeft bij den
„ arbeid aan de loopgraven en de gevaren van het
„ beleg. De welmeenendheid der inwoners ten aanzien
„ van het ontvangen der troepen, regtvaardigt de ach-
„ ting, welke de Franschen altijd voor hen, in alle
„ omstandigheden zullen koesteren. De troepen zullen
„ posten gaan bezetten, waar zij nog een gedeelte
„ van het Belgiesche leger zullen ontmoeten, en ter-
„ wijl men de plaatsen aanwijst, waar de Franschen
„ de:

„ de Belgen zullen aflossen, moeten wij zorgen dat
„ wij met hen in de beste verstandhouding leven,
„ en ons aan hen zoo naauw mogelijk verbinden,
„ zelfs dan nog, wanneer daardoor eenige ongemak-
„ kelijkheden, voor eene korte poos, mogten ont-
„ staan. De wederzijdsche achting moet al onze
„ betrekkingen, met onze bondgenooten, gemakkelijk
„ en vereerende maken. De beide Gouvernemen-
„ ten hebben, in overeenstemming, maatregelen genomen,
„ om voor het onderhoud der Fransche troepen te
„ zorgen (*), hetzij door de noodwendigheden die
„ zich in de magazijnen bevinden, zoo dikwerf als de
„ omstandigheden dit zullen vergunnen, het zij door
„ hetgeen de inwoners zullen moeten leveren, om-
„ trent welker regeling de grootste zorg zal worden
„ gedragen. De wijze hoe die regeling zal geschieden,
„ en hoedanig de bons en de receptisfen zullen wor-
„ den afgegeven, is aangewezen door bijzondere
„ voorschriften van den Intendant van het leger. De
„ onder-intendanten zijn voornamelijk belast om te
„ zorgen, dat die voorschriften letterlijk worden ge-
„ volgd; zij moeten dezelve aan de inwoners en aan
„ de troepen verklaren en begrijpelijk maken, en zij,
„ ZOO

(*) De maarschalk was op een dwaalspoor gebracht, de troe-
pen, wanneer zij brandhout noodig hadden, waren verplicht
om al de voorpleinen der lusthoven van derzelver boomen te
beroooven en om het legstroo aan de boerinnen met geweld te
ontnemen; het 52. Regiment kreeg, gedurende zes en dertig
uren, geene vivres.

D

„ zoo wel als derzelver agenten moeten overal waken
„ tegen wanorde en klagten. ”

„ Mijnheer de maarschalk opperbevelhebber verlangt
„ dat deze voorzorg boven alle anderen worde in
„ acht genomen, en beveelt die ten sterkste aan,
„ niet alleen aan de militaire administratie, waarvan
„ hij den ijver kent en op derzelver waarde weet te
„ schatten, maar ook aan de Generaals en aan de
„ bevelhebbers der corpsen, en eindelijk aan alle
„ officieren bij de regementen, die, namens de soldaten
„ waar over zij het bevel voeren, het meeste be-
„ lang hebben in de welvaart en in de eer van het
„ leger. ”

„ Het hoofdkwartier van Mijnheer den maarschalk
„ zal tot nader order gevestigd blijven te *Merxom*. ”

„ Aan het leger wordt berigt gegeven, dat
„ Mijnheer de kolonel CARADOC is aangekomen in
„ hoedanigheid van Engelsch commissaris, en dat hij
„ zijn verblijf bij het hoofdkwartier zal houden.

„ De Chef van den Generalen Staf van het leger.

(geteekend) ST. CYR - NUGUES. ”

De onderhandelingen duurden voort. Onze kan-
tonnementen werden dag en nacht doorkruist door
kabinets couriers, en de diplomatie die, van de zijde
van *Frankrijk*, door den Heer TALLEMAY, en van
de zijde van *Engeland*, door den Heer ROBERT
ADAIR, werd vertegenwoordigd, had derzelver bu-
reaux in het leger gevestigd. De vorenstaande dagorde
had

had de tegenwoordigheid van eenen Engelschen commissaris, den Heer CARADOC, aan het leger aangekondigd. Deze dagorder werd met even weinig genoe- gen ontvangen als die van den 21. November, want afgescheiden van deze Engelsche inzage, welke onzen roem zou kunnen bezwalken, wanneer de fortuin onze onderneming begunstigde, zagen wij met zeer veel droefheid, wij die door de ondervinding geleerd had- den, dat onze Generaal de lage vleijerijen der aides de Camp van LEOPOLD, die hem gaarne als kamer- dienaars zouden hebben willen dienen, als eene welwillendheid van de inwoners had beschouwd.

Ons hoofdkwartier werd overgebracht naar *Burger- hout*, ten einde nader bij *Berken* te zijn, alwaar ver- moedelijk het middenpunt van onze belegeringswerken zou zijn.

Engeland had ook bij den veldtocht naar *Algiers*, weinig tijds voor de omwenteling van Julij, gepoogd om onze onderneming te bewaken en gade te slaan. Op den oogenblik waarin men gereed was de reede van *Toulon* te verlaten, kwam men den braven Admi- raal DUPERRÉ aankondigen, dat eene Engelsche stoom- boot begon te stoken, en dat men vermoedde, dat men het oogmerk had om den vijand kennis van ons uitzeilen te geven. De Admiraal gaf daarop bevel aan de kruisfers die buiten gaats lagen, om niet eenig schip de haven te laten uitloopen en des noods geweld te gebruiken ten einde het uitloopen te beletten, en wel gedurende drie dagen, nadat men ons eskader uit het gezigt verloren had. Dit bevel werd volvoerd door den Admiraal JACOB, destijds prefect van het

zeewezen, in weerwil van de vertogen van den Engelschen Consul.

Zouden wij onze onafhankelijkheid bij de omwenteling van Julij verloren hebben, en de vrijheid der volken, welke aan de natiën zoo dierbaar moet zijn, zal deze dan onderworpen worden aan de toepassing van eenen maatregel, die, volgens de geschiedenis, eene der oorzaken is geweest van den moord dien men aan het hoofd van het huis der BOURBONS gepleegd heeft. (*)?

Het volgende stuk dat overal in onze cantonnementen verspreid werd, en wel door menschen die zeer goed bekend waren met het gevoel van eer van den Franschman, bereikte volkomen zijn doel daar het den soldaat verbitterde:

„ *De Citadel van Antwerpen en de
Engelsche commissaris.* ”

„ Mijnheer de Maarschalk, wanneer men de loopgraven voor de Citadel opende? ”

„ Ga de vergunning daartoe aan den kolonel CARADOC vragen. ”

„ Mijnheer de maarschalk, wanneer wij ons belegeringsgeschut in batterij stelden? ”

„ On-

(*) Op den oogenblik waarin HENDRIK IV. zich naar het hoofd van zijn leger begaf, ten einde het leerstelsel van eenen algemeenen vrede (*eenen fraaijen droom van den besten der Koningen*) ten uitvoer te brengen, werd hij, op de *pont-neuf*, vermoord. Vier eeuwen later ontsnapte LODEWIJK PHILIPS, onder dezelfde omstandigheden, aan een dergelijk lot.

„ Onderzoek eerst of dit den kolonel CARADOC
„ welgevallig zal zijn.

„ De drie kleuren van *Jemmapes* en van *Valmy*
„ moeten hoognoodig een weinig meer roemrijk wor-
„ den gemaakt, Mijnheer de maarschalk.

„ Indien de kolonel CARADOC niets daartegen hebbe.

„ Mijnheer de Maarschalk, zie hier een ontwerp
„ voor den veldtogt, hetwelk zeer goed berekend
„ schijnt te zijn.

„ Verzoek eerst den kolonel CARADOC dat hij zijn
„ *visa* daarop zette.

„ Die eerwaardige kolonel CARADOC is, volgens
„ het welbehagen van het Britsche kabinet, de afge-
„ vaardigde commissaris van *Engeland*, bij het leger
„ van het juiste midden, ten einde het voorzitterschap
„ te bekleeden bij de toekomstige daden van den
„ grooten Prins ROSOLIN. Men veroorlooft dezen
„ geenen roem dan onder onmiddellijke goedkeuring
„ van *Saint James*. Wanneer het hem in de gedachten
„ kwam om eenen duim breed af te wijken van het
„ overeengekomen *programma*, dan zou de onver-
„ mijdelijke kolonel CARADOC terstond daar zijn, om
„ zijn *veto* te plaatsen op de toestemming tot die
„ vrijheid. Voor het overige is de tegenwoordigheid
„ van eenen Engelschen commissaris bij een Fransch
„ leger geene nieuwe zaak in onze geschiedenis, men
„ kan een voorbeeld van eene dergelijke vernedering
„ aanhalen, maar ook slechts één eenig, dit was
„ in 1719, onder de regering van eenen hertog van
„ ORLEANS.”

Door middel van dergelijke geschriften poogde men

D-3

den

den soldaat te doen gevoelen; hoe weinig nationaals eene onderneming kon zijn, welke aan de inzage van onzen eeuwigen vijand onderworpen werd; eene onderneming, welke door de weldenkende Belgen werd afgekeurd, en die alleen werd voorgestaan door de nederige slaven van het ministerie.

De kleine Belgische volks-catechismus zal een denkbeeld kunnen geven van het openbaar gevoelen. Zie hier dezelve:

„ Waar zijn de ministers? ” „ nergens. ” — „ En de koning? ” — „ op reis. ” — „ En het Belgische leger? ” „ in de caserne. ” — „ En de grondwet? ” „ Men kan u nog een dozijn artikels van dezelve toonen, het overige is doorsgeschapt. ” — En de nationale onafhankelijkheid? ” „ wij hebben zestig duizend Franschen, en wij verwachten honderd duizend Pruisen. — En de koophandel? ” „ *Antwerpen* is op het punt van gebombardeerd te worden. ” En de nijverheid? ” „ De zee is geblokkeerd. ” „ En onze geldmiddelen? ” „ Schulden, geldleeningen, en een nadeelig deficit; ziedaar alles. ” „ Wie toch heeft u al die fraaije dingen bezorgd? ” „ De omwenteling. ” „ Wat is eene omwenteling? ” „ Dat is eene verandering ten goede, wanneer het volk onderdrukt wordt, zoo als het in *Frankrijk* was, maar in *België* was het eene verandering ten kwade. ” „ Waarin vindt gij dan uwen troost? ” „ In de Jesuiten. ” „ Wat is een Jesuit? ” „ een zeer slecht soort van menschen, welke de Franschen uit hun land jagen, en voor welken zij zich, in ons land, komen laten dood-

„ doodschieten ? ” „ Waarom hebt gij eene omwenteling begonnen ? ” „ Omdat het aan de bewoners van *Loochristie* verboden was om Fransch te spreken ; omdat de Heer VAN DE VELDE geen gouverneur van *Gend* was , en omdat de Heer LEBEAU tienmaal honderd duizend franken behoefde , ten einde een millionnair te zijn . ” „ Hoe noemt zich de koning der Belgen ? ” „ De Graaf van ATR-SCHOT . ” „ Wat is het tegenovergestelde van eene omwenteling ? ” „ Eene herstelling . ” „ Wat is eene herstelling ? ” „ De grootste van alle rampen , wanneer de omwenteling wettig was , en de grootste weldaad , wanneer de omwenteling belagchelijk en doelloos was : ” „ Onder welke Categorie plaatst gij de uwe ? ” „ Onder die van de belagchelijke en doellooze . ” „ hoe vele bondgenooten heeft uw Gouvernement ? ” „ Twee : *Frankrijk* wegens de ambten en posten en *Engeland* , wegens den vrijen invoer . ” „ Hoe vele provinciën zijn er in *België* ? ” „ Negen volgens de grondwet , en zes volgens den ministerieelen wil . ” „ Hoe vele soorten van vrijheden ? ” „ Volgens de grondwet drie : vrijheid van de drukpers , vrijheid van godsdienst en persoonlijke vrijheid , maar niet eene enkele , volgens de Almagt van het Catholicismus . ” „ Wenscht gij de oude regetingsvorm terug ? ” „ o Ja zeer vurig . ” „ Hoe lang zal uwe omwenteling duren ? ” „ Monsters leven niet lang . ” „ Hoe vele godsdienstige en staatkundige deugden bestaan er ? ” „ Slechts een . ” — „ Noem die . ” „ De hoop . —

Een Fransch dagblad , hetwelk voorheen een voorstander van den Belgieschen opstand was geweest , liet zich nu op de volgende wijze uit , in de tegenwoordige bedroevende omstandigheden :

Zie hier wat dit blad van de Belgen zeide :

„ Hun ongeluk , want zij zijn zeer ongelukkig ,
„ is hun door de diplomatie berokkend. Het volk ,
„ hetwelk , uit deszelfs aard , altijd regt toe op des-
„ zelfs doel aangaat , dacht in September 1830 , dat
„ het de keus betrof , tusschen eene vereeniging met
„ *Frankrijk* , of eene geheele hereeniging met *Hol-*
„ *land* ; toen men het huis van NASSAU uitfloot , bewees
„ het voldingende wat deszelfs keus was (*) ; doch
„ weldra verschenen de mannen van het midden ,
„ en het overige weet men. Schaarschheid in
„ des-

(*) Dit is eene dwaling ! Het was de partij der Priesters , die de trouwelooze en verraderlijke adressen voorbereidde. Het was deze partij die het geweervuur uit de vensters van de *Plaats-Royal* te *Brussel* bestuurde , tegen de vreedzaam binnentrekkende soldaten van koning WILLEM. Het was ook deze partij , die hen , die niet voor de uitsluiting , ten eeuwigden dage , van het huis van ORANJE , stemden , met den dood bedreigde. Deze partij is dezelfde , die de Franschen daags na den slag van *Waterloo* vermoordde , en het is deze partij , die het volkomen Franschgezinde voorstel van den Heer OENDEBIEN , ten aanzien van den leeuw van *Waterloo* , verworpen heeft. Het is deze partij , die het als eenen roem voor *België* beschouwde , dat het deel genomen had aan den moord van *Mont-saint-Jean*. Er is geen volk in *België* zoodanig als de Fransche dagbladschrijver het zich voorstelt.

„ deszelfs geldmiddelen , ondergang van den handel ,
„ groote schulden , drukkende en onverdragelijke be-
„ lastingen , zie daar wat het materiëel aangaat. Wat
„ nu de zedelijke gevolgen zijn , is het eene poel van
„ verwarring , waaruit men geene uitkomst kan vin-
„ den , dewijl de invloed der onderscheidene partijen
„ elkander tegenwerkt en elkander verlamt. Nooit
„ heeft men het geheiligde woord van nationale on-
„ afhankelijkheid meer gemisbruikt , dan ten aanzien
„ van eene zoo verwarde en tegen zich zelve aan-
„ druifende zaak. ”

„ Men behoeft zich daarover niet te verwonderen :
„ de naam van de bovendrijvende partij heldert alles
„ op. Deze partij die alles vernielt , waarmede zij in
„ aanraking komt , die *Frankrijk* haat , en echter
„ zonder *Frankrijk* niets vermag ; die een ministerie
„ het onderste boven heeft geworpen , zonder den moed
„ te hebben om een ander daar te stellen , dewijl
„ zij vreest de ware patriotten daarin geplaatst te
„ zullen zien ; die LEOPOLD van het volk en het
„ volk van deszelfs koning zal verwijderen , zoo als
„ zij alle gouvernementen , waarop zij haren invloed
„ uitoefend , omverrewerpt , *deze partij is die der*
„ *Priesters.* ”

Alles scheen dus zich te vereenigen om den bevel-
hebbers , en den foldaten de oogen te openen , en
om onze onderneming uit het ware oogpunt te doen
beschouwen. In weerwil daarvan werden de toebe-
reidfelen tot de belegering voortgezet , en de ontbe-
ringen van allerlei aard verminderden den ijver van
onze troepen niet het minste. Vier en twintig uren

nadat onze soldaten in 1829 , op de kust van *Algiers* ontscheept waren , was de dienst der levensmiddelen reeds volkomen geordend , en onze troepen kregen hun rantsoen brood , hetwelk op het strand door de werklieden van de administratie gebakken werd ! — Maar ons leger , was minder gelukkig onder de muren van *Antwerpen* , de soldaat moest , gedurende zes en dertig uren honger lijden.

Wij hebben gezegd dat de maarschalk op een dwaalspoor was gebragt , ten aanzien van den wezenlijken toestand der troepen , en daarom gelooven wij een artikel uit een dagblad geïntituleerd *le Belge* , te moeten overnemen , hetwelk geen den minsten twijfel te dezen aanzien zal overlaten.

VERWOESTING DER BOSSCHEN IN DE PROVINCIE ANTWERPEN.

„ In de Zitting van den 15. December 1832. heeft
„ er in de Kamer der Vertegenwoordigers eene hevige
„ woordenwisseling plaats gehad. ”

„ De Heer GENDEBIEN heeft aangevoerd , dat men
„ het Fransche leger verstoken heeft gelaten van
„ brood , van stroo en van brandhout , dat men bij
„ gebrek van stroo , de schoven ongedorst graan uit
„ de schuren had gehaald , en dat men gansche boomen
„ men had moeten kappen , om zich van brandhout
„ te voorzien , en om schanskorven en andere legerbehoefden te vervaardigen. ”

„ De Heer CH. ROGIER heeft daarop geantwoord ,
„ dat deze verwoestingen geen gevolg waren van
„ ge-

„ gebrek aan voorzorg van de zijde der administratie
„ dat deze alles gedaan had, wat mogelijk was om
„ deze schade te verhoeden, dat er meer troepen in
„ het Koninkrijk waren gekomen, dan men had aan-
„ gekondigd; dat de prijzen van de leveranciën door
„ de Fransche administratie geregeld en gesloten waren,
„ en dat dien te gevolge alle verwijtingen dienaan-
„ gaande meer op die administratie toepasselijk waren
„ dan op die van *België*. ”

„ Wij achten het noodig om dit aangevoerde van
„ mijnheer den minister op deszelfs wezenlijke
„ waarde te brengen, en te bewijzen, dat de Bel-
„ giesche administratie niet te verschoonen is, en de
„ verwijtingen van den Heer GENDEBIEN zeer wel
„ verdient. ”

„ Op den 17. October hebben de Generaal EVAIN,
„ Belgiesch minister van oorlog, en de Heer DE LA
„ NEUFFILLE, Intendant-Generaal van het Fransche
„ leger de voorwaarden onderteekend, welke betrek-
„ king hadden op den intogt en het verblijf van dat
„ leger in ons land. ”

„ Den volgenden dag werd die overeenkomst, te
„ *Valenciennes* geratificeerd. ”

„ Bij een der artikels van die overeenkomst, werd
„ er bepaald, dat ons Gouvernement, gedurende
„ eene maand zorg zou dragen voor alles, wat het
„ Fransche leger zou benoodigd hebben, welk leger
„ op dertig duizend man geschat werd. ”

„ Het schijnt dat men toen meende, dat dit getal
„ van troepen genoegzaam zou zijn tot de onder-

„ ne-

„neming, dat men hetzelfde naderhand niet genoeg-
„zaam oordeelde, en dat men het, zoo als de
„Heer ROGIER aanvoerde, op zestig duizend man
„heeft gebragt.”

„Maar daar men zich verbonden had om, gedu-
„rende eene maand in al de behoefte van een leger
„van dertig duizend man te voorzien, is het onbe-
„twistbaar zeker, dat de voorbereidselen die men daar-
„voor had moeten maken, gedurende veertien dagen,
„genoegzaam hadden moeten zijn voor een leger van
„zestig duizend man.”

„En ondertusfchen, het is bekend, vanden oogeo-
„blik af aan van hunne aankomst, hebben de Fran-
„sche foldaten aan alles gebrek gehad. Zij zijn ge-
„noodzaakt geweest boemen, op gronden die aan
„bijzondere personen toebehoorden, te kappen, om
„zich brandhout te verschaffen, waarvan men hen
„niet voorzien had.”

„De Belgiefche adminiftratie is dus niet te ver-
„fchoonen, want van den 17. October tot aan den
„oogenblik van de komst der Franschen onder de
„muren van *Antwerpen* heeft zij tijds genoeg
„gehad om den noodigen voorraad bijeen te bren-
„gen.”

„Indien de Fransche foldaten genoodzaakt zijn
„geweeft eene menigte van boomen om te kappen,
„die in derzelver volle kracht waren; wanneer zij,
„op eene bedroevende wijze, onze bosfchen hebben
„verwoest, dan moet men de fchuld daarvan geheel
„en alleen aan de Belgiefche adminiftratie wijten,
„waar”

„ waarvan de onachtzaamheid ons even misdadig als
„ onverklaarbaar voorkomt (*). ”

Le Belge.

„ De moed en het geduld van de Fransche soldaten
„ zijn waarlijk te bewonderen. Op dijken gelegerd,
„ tusfchen *Beyeren* en *Calloo*, hebben zij verscheidene
„ nachten in de opene lucht moeten doorbrengen,
„ zonder vuur of legstroo. Dezen morgen heeft men,
„ in de gemeenten van *Tamise*, *Haesdonck*, *Cruy-*
„ *beke* en anderen, requisitiën van hout en stroo ge-
„ daan. ”

l'Independant.

Al-

(*) Alles werd door de partij van den Heer DE MERODE, zoo als wij reeds hebben doen opmerken, voorbereid ten einde de Franschen in een hatelijk daglicht te stellen, en wel in denzelfden oogenblik waarin men zich van hen bediende om *België* vrij te maken. De geest van het Fransche leger, welke zeer wel bekend was bij de hoofden van het Belgiesche Gouvernement, veroorzaakte hen bekommering. De soldaat zeide overluid wat hij dacht, en zij onderhielden elkander niet over het verlaten van dit land, maar wel over hun verblijf aldaar, nadat de Citadel genomen zou zijn, tot dat zij, volgens hunne gedachte naar den *Rijn* zouden marcheren. De diplomatie waarvan de kolonel CARADOC het voorzitterschap bekleedde, verbood aan het Fransche leger om *Antwerpen* binnen te trekken, en de administratie belastte zich om ons te bewijzen, dat de levensmiddelen zelfs ongenoegzaam waren voor den tijd, die de belegering zou moeten duren, en dat wij dan dit land niet zouden kunnen blijven bezetten, dan door het te verwoesten, even als eene overwonnen landstreek.

Aldus werden, door de nationale tribune en de dagbladen, daadzaken aangewezen, waarvan Mijnheer de maarfchalk niet onkundig kon zijn.

Te zamenfelling van het leger van het Noorden.

Op den 22. November 1831.

De Voorhoede . . . De Hertog VAN ORLEANS, zijne positie hebbende op den weg van *Breda* naar *Rozendaal*.
Hoofdkwartier te *Breschaat*.

20^e. lichte Infanterie, 3 Bataillons. 1^e. Huzaren, 4. Escadrons.
1^e. Lanciers. 4. Escadrons.

Eerste Divisie . . . Generaal SEBASTIANI op den regteroever van de Schelde.
Hoofdkwartier te *Sint Nicolaas*.

1^e. Brigade. Generaal HARLET.
11^e. lichte Infanterie. 3 Bataillons. 5^e. van Linie. 3 Bataillons.
2^e. Brigade. Generaal DE RUMIGNY. 8^e. van linie. 3 Bataillons, 19^e. van linie. 3 Bataillons.

Tweede Divisie . . . Generaal ACHARD, op den weg van *Turnhout* naar *Bergen op Zoom*. Hoofdkwartier te *Schooten*.

1^e. Brigade. Generaal CASTELLANE, 8^e. lichte Infanterie, 3 Bataillons. 12^e. van linie, 3 Bataillons.

2^e. Brigade. Generaal WOIROU. 22^e. van linie, 3 Bataillons, 39^e. van linie. 3 Bataillons.

3^e. Di-

3^e. Divisie . . . Generaal JAMIN. *Mechelen* en *Contich*. Hoofdkwartier te *Contich*.

1^e. Brigade, Generaal ZOEPSEL.

19^e. Nigte Infanterie, 3 Bataillons.

18^e. van linie, 3 Bataillons.

2^e. Brigade, Generaal GEORGES.

52. van linie. 3 Bataillons. 58^e. van

linie. 3 Bataillons.

4^e. Divisie . . . Generaal FABRE op den regteroever van de Schelde en van den Rupel, Hoofdkwartier te *Hemixen*.

1^e. Brigade, Generaal RAPATEL.

7^e. van linie, 3 Bataillons, 25^e. van linie, 3 Bataillons.

2^e. Brigade, Generaal D'HEMICOURT, 61^e. van linie, 3 Bataillons. 63. van linie. 3 Bataillons.

Cavallerie.

Brigade van den Generaal LAWOESTINE.

7^e. Jagers, 4 Eskadrons; 8^e. Jagers, 4 Eskadrons; op den weg naar *Bergen op Zoom*.

Brigade van den Generaal SIMONNEAU.

4^e. Jagers, 4 Escadrons; 5^e. Huzaren, 4 Escadrons. te *Contich*.

4 Divisie van den Generaal DEJEAN, te *Aalst* en ommestreken.

Hoofdkwartier te *Aalst*.

1^e. Brigade, Generaal DE RIGNY.

2^e. Huzaren, 4 Escadrons. 1^e. Jagers, 4 Escadrons.

2^e. Bri-

2^e. Brigade. Generaal LATOUR MAUBURG.

5^e. Dragonders , 4 Escadrons. 10^e. Dragonders , 4 Escadrons.

Divisie van den Generaal GENTIL - SAINT - ALPHONSE , te *Geertsbergen* en te *Oude-naarde*.

1^e. Brigade , Generaal VILLATE.

1^e. Kurasfiers , 4 Escadrons.

4^e. Kurasfiers , 4 Escadrons.

2^e. Brigade. Generaal GUSLER.

9^e. Kurasfiers , 4 Escadrons. 10^e. Kurasfiers , 4 Escadrons.

De vijfde Divisie , zijnde de reserve , kwam te *Valenciennes* , te *Rijsel* en te *Maubeuge* bijeen , dezelve stond onder bevel van den Generaal SCHRAM , onder wien de Generaals RULLIERE en DUROCHERET stonden.

De tijding daarvan werd met vreugde door ons leger vernomen ; men besloot daaruit , dat *Frankrijk* niet zeker was van deszelfs bondgenooten , en dat een algemeene oorlog het onvermijdelijke gevolg van onze onderneming zou zijn ; het gerucht van de verwijdering van den Engelschen commissaris CARADOC , en het protest van *Sir ROBERT ADAIR* , tegen eene uitdrukking in de proclamatie van den maarschalk , deden dit gevoelen nog meer veld winnen , en moedigden ons aan om met die zorgelooze vrolijkheid , die den Franschen zoo eigen is , al de ongemakken en de ruwheid van het jaargetijde blijmoedig te verdragen.

De

De geldzucht was oorzaak dat zich eenige speculanten in ons leger lieten zien, die onze troepen op eene mededoogelooze wijze behandelden. Alles was verschrikkelijk duur, en de woekerzucht, zoo wel als de onbeschaamdheid der Belgische schacheraars verwierf hen, bij onze soldaten, den naam van kinderen Israëls. De gestrengte krijgstucht die bij het leger in acht genomen werd, was eene *Sauve garde* voor die ellendelingen, die van onze gewapende tusschenkomst gebruik maakten, om derzelver beurs, ten koste van den armen soldaat, te vullen, en daartoe het zeer gemakkelijke middel van uithongeren bezigden.

Wij waren niet de eenige slagtoffers van de Brandenburgsche schraap- en roofzucht: wij zullen het dagblad *P'Indépendant* laten spreken.

„ Wij vernemen dat er eenige schraapzuchtige gewinzoekers, wier namen ons zijn opgegeven, zich „ zeer dikwerf naar *Antwerpen* en deszelfs omme- „ streken begeven, om, tegen klinkende gelden, en „ tot eenen lagen prijs, van de ongelukkige landlieden „ en anderen, de bons op de Fransche schatkist op „ te koopen, welke zij van de Fransche administratie „ in betaling krijgen voor leveranciën van allerlei „ aard. Deze gewinzoekers zijn veel in getal, zij „ doorloopen de landstreken die door de Franschen „ bezet zijn, en zij winnen geld als water. Daar het „ evenwel geenen den minsten twijfel lijdt, dat deze „ bons niet in derzelver geheel en tot de volle waarde „ zullen worden betaald, en dat deze betaling niet „ lang zal achterblijven, zoo vinden wij ons ver- „ pligt, om de houders van dezelve aan te raden,

E „ om

„ om zich niet van deze bewijzen hunner vorde-
„ ringen te ontdoen, en wij gelooven dat de Franſche
„ zoo wél als de Belgieſche autoriteiten wél zouden
„ doen van iedereen te waariſchuwen tegen de ſchraap-
„ zucht van deze woekeraars.”

l'Indépendant.

De zorgeloosheid van de adminiſtratie, gaf dus de onkundigen prijs aan de winzucht der bloedzuigers van het volk... waartoe diende nu die hooge bezoldiging? waartoe al die naturalifatiën, die met zoo veel ophef verleend werden? wanneer, men door middel van dezelve, onbekwame inboorlingen door onbekwame vreemdelingen deed vervangen (*)?

Terwijl onze ſoldaten aldus door de *Belgen* werden uitgeplunderd, moeten wij een weinig blijven ſtilſtaan bij het gedrag dat de *Hollanders*, ten aanzien van hunne verdedigers hielden:

De vaderlandlievende geſchenken, die dagelijks aan het garnizoen van de Citadel werden gezonden, waren zoo talrijk, dat men een blad papier, in deſzelfs geheel, zou noodig hebben om die allen op te teekenen,
want

(*) De Franſche Generaal *RYAIN* heeft zich laten naturaliseren als Belgieſch onderdaan, ten einde aan het hoofd van het miniſterie van oorlog geplaatst te kunnen worden. De daadzaken die wij onder het oog hebben, bewijzen genoegzaam dat de Heer *DE BROUCKERE*, zijn voorganger, de zaken niet ellendiger beſtuurd heeft dan hij.

want al is het, dat de Hollanders zich gaarne met den koophandel verrijken, zoo geven zij evenwel, met een edelmoedig hart, wanneer hun vaderland in gevaar is, of wanneer de lijdende menschheid derzelver hulp behoeft, en dit bewijst, dat hunne winzucht niet toe te schrijven is aan vernederende geld- of schraapzucht.

Vrijwilligers uit alle rangen en standen der maatschappij, kwamen om zich met den ouden Generaal te doen opsluiten, en met hem in de gevaren des oorlogs te deelen. Zie hier de taal, die hij tegen zijne soldaten sprak:

„ Dappere wapenbroeders ! ”

„ De oogenblik nadert, waarin de Nederlandsche dapperheid en getrouwheid eene nieuwe proef zullen moeten doorstaan; binnen weinige dagen zal er een Fransch leger onder onze muren verschijnen, om ons door kracht van wapenen, zoo het mogelijk is, tot de overgave van de Citadel en onderhoorige forten, te dwingen.”

„ Vol van vertrouwen op ons goed regt, op uwen beproefden moed, en uwe verknochtheid aan Koning en Vaderland, zullen wij dat leger, zonder vrees, tot ons zien naderen.”

„ Wapenbroeders ! gansch *Nederland* en zelfs *Europa* houdt de oogen op u gevestigd, bewijst dus allen en elk in het bijzonder, dat het vertrouwen, waarmede onze geliefde Koning ons heeft vereerd, niet is geschonken aan menschen, die het onwaar-

E 2

„ dig

„dig zijn, en nemen wij het onwrikbaar besluit,
„van ons, tot aan het uiterste, moedig te zullen
„verdedigen.”

„(Geteeekend) de Generaal Baron CHASSÉ.”

De eenvoudigheid van dit beroep van den dapperen grijsaard, op den moed van zijne krijgsgesellen; die Generaal, die het gevaar, voor zijne vaderlandlievende soldaten, niet verbergt; die de volvoering van een gegeven woord inroept; dat vertrouwen op de regtvaardigheid eener nationale zaak, van eene zaak, die zes duizend vrijwilligers onder de bevelen van dat legerhoofd heeft gebragt, vrijwilligers, die door geen gevaar werden afgeschrikt, moest aan onze troepen veel meer zeggen, wegens den geest van de bezetting en wegens den wederstand, dien wij te wachten hadden, dan al de dagbladen van de onderscheidene partijen daarvan dagelijks verhaalden.

Terwijl er eene volkomene eensgezindheid bij onze vijanden heerschte; terwijl de gansche natie zich om haren koning schaarde, en terwijl de Kamers met algemeene stemmen het Nederlandsche gouvernement ondersteunden, was *België* aan eene regeringloosheid overgeleverd; de ministers waren door de oppositiepartij verworpen, zij waren afgedaald tot in de werkplaatsen der boekdrukkerijen, en van daar spogen zij het venijn hunner gramschap uit, tegen de vaderlandlievende afgevaardigden.

Mijnheer de Graaf DE MERODE, zond aan den *Courrier Belge* den volgende brief:

„Brus-

„ *Brussel*, den 29 November 1832.”

„ Mijnheer! uw dagblad verkondigt, dat ik werkzaam ben, om de heeren DE THEUX en RAIKEM weder in het ministerie te brengen. De Heer RAIKEM is een goed voorzitter, van welke het mij leed zou doen, indien de Kamer zoo spoedig van hem verftoken werd; wat de heer DE THEUX aangaat, zou het mij aangenaam zijn geweest, zoo ik hem de portefeuille van het ministerie van binnenlandsche zaken had zien behouden, doch thans zou ik wenschen, dat die portefeuille in handen bleef van den heer CHARLES ROGIER. In waarheid, ik bemin de constitutioneele regering te veel om te kunnen wenschen, dat men dezelve in eene tooverlantaren zou herscheppen, door de ministers iederen oogenblik door anderen te doen vervangen, ten einde genoeg te geven aan de afbrekers der tegenpartij. (*demolisseurs de l'opposition*).”

„ De Graaf FELIX DE MERODE.”

Die minister van staat deed tevens eene zeer hevige geleerde verhandeling, tegen de oppositiepartij, drukken, wij zullen hier een uittreksel van dat geschrift geven, hetwelk in de dagbladen is opgenomen geworden:

„ Het zal niet nutteloos zijn te doen opmerken, vooreerst, dat er nooit eene Kamer van Vertegenwoordigers zoo slecht te zamengesteld is geweest, dan die, waarvan het hier de vraag is. De partij

E 3

„ van

„ van de oppositie, welke men thans noemt de
„ twee en veertigers, bestaat voor een gedeelte uit
„ *zwakke geesten*, die zich laten leiden en wegsle-
„ pen door het *arglistige geschreeuw*, dat door het
„ andere gedeelte wordt aangeheven. Deze twee en
„ veertig hebben derzelver juiste standpunt, reeds
„ bij de opening der zitting, gekenmerkt. Hun
„ ontwerp is klaar en duidelijk: het Gouvernement
„ onmogelijk te maken en volksgezindheid te pre-
„ diken, om die volksgezindheid naderhand te ver-
„ wiselen, tegen eene portefeuille of tegen goud.
„ Maar zij mogen zich in acht nemen, zij zouden
„ wel eens niets anders dan schande en verachting
„ van het algemeen kunnen inoogsten, want het
„ volk, dat zij met hunne hoogdravende zinneden
„ vermoeyen, bezit toch ook gezond verstand; het
„ ziet al te wel de gevolgen van deze razende en
„ tierende eeuwigdurende oppositiepartij, welke altijd
„ doelt op personeele voordeelen, ten koste van de
„ openbare rust. Met een woord: de oppositie-
„ partij beoogt niets anders, dan zich beroemd te
„ maken, en om zich zelve daardoor des te duurder
„ te kunnen verkoopen; nu ziet men dezelve het
„ volk vleijen, en morgen zou men haar als de
„ laaghartigste onderwerpingen van het Gouverne-
„ ment kunnen zien, wanneer dat Gouvernement
„ zich verwaardigde om haar te betalen. De ver-
„ metelheid van de oppositiepartij heeft, tot nog toe,
„ den Koning niet onmiddellijk aangevallen, doch
„ zij zal dit weldra durven doen; zij beproeft hare
„ krachten; reeds roepen die twee en veertigers,

„ 26-

„ zegevierende, uit: *Wij hebben het ministerie*
„ *omverre geworpen!* welk een edele zegepraal!
„ werp eenen ongewapenden mensch te midden van
„ eenen hoop uitgehongerde wolven, en dat dan die
„ roofdieren zich daarna beroemen, hem in stukken
„ te hebben gefcheurd, zij zouden even zoo veel
„ roem daarvan wegdragen, als de twee en veertigers.
„ O ja, mijne heeren! gij hebt het ministerie om-
„ verre geworpen, maar gij hebt geen ander in de
„ plaats kunnen stellen; dit is een bewijs van het
„ vertrouwen, dat gij weet in te boezemen, noch
„ gij, noch uw leerstelsel, hetwelk men ontvlugt als
„ eene aanstekende ziekte.”

„ Er is een Stoïcijnfche moed noodig geweest,
„ die wel verheven moest zijn boven den gewonen,
„ om die beleedigingen, die lage lastertaal, die
„ leugens, die gemeene nitdrukkingen van de twee
„ en veertigers te kunnen verduren, van die twee en
„ veertigers, wier namen met afgrijzen, door de
„ nakomelingschap, zullen genoemd worden. Eere
„ zij u, Generaal GOBLER, u behoort den palmtak
„ der staatkundige martelaars, welke het juiste mid-
„ den, de partij van het gezond oordeel, u zoo
„ algemeen toekent. Men zal u regt doen weder-
„ varen, wegens hetgeen het u gekost moet heb-
„ ben, toen gij zoo onwaardig beleedigd werd door
„ eene oppositiepartij, zonder eer en zonder schaam-
„ te. Gij zijt reeds gewroken; de beleedigingen, die
„ gij hebt moeten ondergaan, hebben eene welver-
„ diende verachting op de hoofden der oppositiepartij
„ doen nederdalen, en uwe weder benoeming in de

„Kamer is de edelste, de grootste verdediging,
„welke men tegen de twee en veertig *volks arlekijns*
„zou kunnen aanwenden.”

„Het is ook billijk, aan den senaat dien lof toe
„te zwaaijen, welke deszelfs eerwaardig gedrag zoo
„zeer verdient. Dezelve heeft gehandeld, zoo als
„het aan de vertegenwoordigers der hoogere klasse,
„van de maatschappij, betaamt. Dezelve heeft het
„in het oogloopende onderscheid bewezen, dat er
„bestaat tusfchen deszelfs leden en die ellendige
„schreeuwers, die alle mogelijke pogingen aanwen-
„den, om zich uit het slijk op te heffen, waarin
„zij, door hun gedrag, al dieper en dieper
„zinken.”

„Gij minister LEBEAU, zoo de misdaad, die
„men u ten laste legt, en waarover men u verwij-
„tingen doet, daarin bestaat, dat gij de verkiezing
„van Koning LEOPOLD hebt veroorzaakt, en dat
„gij *België* uit den meshoop hebt gered, waarin de
„helden van September dat land geworpen hadden,
„en waaronder het bleef zuchten onder eenen eer-
„waardigen Regent, die onder zijne oogen plunde-
„ring en brandstichting kon zien en dulden, ontvang
„gij dan ook den dank voor deze waarlijk verlichte
„en vaderlandlievende pogingen.”

„Wat u betreft, die thans eene plaats bekleeden
„onder de twee en veertigers, en die niet blozen,
„wanneer gij uwen Koning en zijn Gouvernement
„met beleedigingen overlaadt. Waar zoudt gij zijn
„zonder dien edelmoedigen Vorst? gij zoudt thans
„rond dwalen, zonder woning, zonder verblijf, op
„een

„ een vreemd grondgebied , waar elkeen u , met den
„ vinger , zou nawijzen ? Van den eenen zou men zeg-
„ gen : daar is hij , die de plundersaars aanvoerde in de
„ straat *Berlaimont* ! van eenen anderen : daar gaat hij ,
„ die hen het huis van MATHIEU aanwees , van den
„ derden : Het is hij , die even als vele anderen , als een
„ lafaard naar *Valenciennes* vlugtte , toen de Hollan-
„ ders *Brusfel* naderden . En zoo de ballingschap
„ uw deel niet ware geweest , zoo zoudt gij uwe
„ hoofden hebben zien vallen onder de bijl van de
„ restauratie .”

Dit geschrijf had vele tegenbeschuldigingen ten ge-
volge , doch de oppositiepartij bediende zich niet
van dergelijke wapenen . Het ministerie had de
gewone taal van beleedigingen uitgeput , en die daar-
door geschandvlekt waren , moesten zich dus wree-
ken , door de daden van dat ministerie aan de kaak
te zetten .

Ondertuschen vervolgde de *Knout* , een weekblad ,
deszelfs bijtende aanmerkingen nopens de hooge mag-
ten . In deszelfs No. 29. drukte het zich , ten aan-
zien van de ministers aldus uit :

„ Wie durft de nationale eer , de eigenliefde en
„ de dapperheid van het leger aanranden ? de
„ *Knout* ?

„ Ook de *Knout* : dat tweeslachtig koningschap ,
„ dien *anglo , franco , germanieschen* souverein ; een
„ souverein , die voor de vuist gemaakt is ; die in de
„ negentiende eeuw , niet kan heerschen , dan door
„ zich te doen omringen door priesters en door
„ pausgezinden . Hij , een lutheraan ! de *Knout* ! ”

E 5

„ Hem ,

„ Hem, die wel verre van door eene groote
„ opoffering de eer te handhaven van het land, dat
„ hij bestuurt, zoo laaghartig door zijne ministers
„ een stuk laat teekenen, hetwelk de vreemdelingen
„ op den vaderlandschen bodem roept, onder voor-
„ wendfel van hulpbetooning, die men niet be-
„ hoeft, en die *België* vernedert in de oogen van
„ andere volken? de *Knout!* de *Knout!* de
„ *Knout!!!!*”

Wij hebben reeds gezegd, dat alle partijen onze
tuschenkomst afkeurden, en dat alle dagbladen,
welke gevoelens zij ook voorstonden, zich vijandig
betoonden tegen de grondstelling, volgens welke wij
de grenzen waren overgetrokken. Doch de partij
van het Gouvernement; die van de apostoliesche con-
gregatie, die vertegenwoordigd werd door den heer
FELIX DE MERODE, was de eenige, die ons onder-
steunde; wij hebben gezien, hoe vele moeilijkheden
en ontberingen zijne achteloosheid aan onze soldaten
heeft veroorzaakt. Thans zullen wij de mannen
doen kennen, voor welken LEOPOLD al de groote
ambten van het rijk heeft opgedolven, en die van uit
het kabinet van dien vorst, sedert twee jaren de zaken
zoo ellendig bestieren, dat de gevolgen daarvan, ons
reeds twee malen in dat koninkrijk hebben doen bin-
nenrukken.

De eerste: D'HANE DE STEENHUIZEN (*), een
van

(*) Deze hoofdofficier maakte van zijnen invloed gebruik,
om verscheidene jonge officieren van zijn corps tot desertie
aan te sporen.

van de eerste deferteurs uit het Nederlandsche leger. Hij was, bij de omwenteling van September, majoor in Hollandsche dienst. Thans is hij benoemd tot grootmeester van het militaire huis des Konings der *barricades*; grootprovoost van het leger; opperhoofd der Janitsaren, en bovendien is hij aan het hoofd gesteld, van de geheime politie van het paleis.

De tweede: De Graaf VAN AERSCHOT verbrandde in eenen oogenblik, van gemeenebestgezinde opwelling (in 1794), al zijne adelsbrieven en titels, doch na de roemrijke omwenteling van September, heeft LEOPOLD hem schadeloos gesteld, door hem den nederigen titel van grootmaarschalk van het paleis te geven.

De derde: De markies DE CHASTELER, gewone-
lijk genaamd de *caisson van Leopold*, uit hoofde van een klein gevalletje, hetgeen men lafhartigheid zou kunnen noemen, en hetwelk hem bij den slag van *Waterloo* overkomen is. De schrik deed hem daar uitroepen, dat hij eenen kanonkogel in den buik had gekregen. Dit was oorzaak, dat hij verplicht was eenige weinige dagen na dien slag zijn ontslag te verzoeken, ten einde niet langer blootgesteld te zijn aan de spotternijen van eenen Prins (*); uit hoofde, dat die doorluchtige markies zijn deel aan de overwinning wilde hebben, terwijl hij den tijd in eene ellendige plaats had doorgebracht, dien hij beter had kunnen besteden, door zijnen plicht als krijgsman te be-

(*) De Prins van Oranje noemde hem *zijn dapperer*.

betrachten, en waarom hij dan ook uit de Nederlandfche dienst is uitgestooten. LEOPOLD dit alles overwegende, heeft hem benoemd tot grootftalmeester.

De Vierde. De Graaf FELIX DE MERODE, een zeer zachtmoedig vijand van de oppositie, maire van het paleis, hoofd der priesters, schepper van al de elkan- der opgevolgde Gouvernemen ten, die sedert twee jaren met elkander twisten wegens de buit, die van de belastingfchuldigen is te halen. Deze kon geene an- dere aanspraak op den rang van grootvisier maken, dan zijnen haat tegen het huis van NASSAU, hetwelk geweigerd had, zijne grafelijke kroon door die, welke aan eene doorluchtige hoogheid toekomt, te doen vervangen.

Eindelijk de vijfde. Een eenig man in zijne foort, de *Robinson Crusoe* van de omwenteling van September, de *Voltaire* van het Gouvernement, die onder Koning WILLEM, de Gouvernemen ten zoo goedkoop mogelijk wilde aanbesteden, en onder LEOPOLD van meening was, dat een leverancier, die niet meer dan vier duizend franken daags won, niet beschouwd kon worden als iemand, die te veel vorderde; die op de overgeschotene brokken der aanneming van HAM-BROUCK, den waardigen broeder van GISQUET, komt om 1500 akkers van de vruchtbaarste landerijen in *België* te koopen (*), die thans even onbelangzuch-
tig

(*) Deze landerijen hebben aan den heer DE BROUCKERE, ten naastenbij drie millioenen franken gekost, dit is waarschi- jnlijk de vrucht der bezuinigingen van den zeer naauwgezetten administrateur van het muntwezen.

tig de gelden van den staat uitgeeft, welke hij doet fabriceren en waarvan hij de controllè in handen heeft... Met een woord de eerwaardige kolonel DE BROUKERE die van tweede luitenant in dienst van den Koning der *Nederlanden* zich zelven heeft gemaakt alles wat hij gewild heeft en die thans zijne militaire loopbaan eindigt met, niet den vijand. — maar geld, te slaan.

Deze partij en derzelver aanhangers onder welken zich de RODENBACHS bevinden en zoo vele andere bloedzuigers welke door het huis van ORANJE zijn uit den drek geholpen, zijn de eenigen die onze onderneming een goed gevolg toewenschen en wel voornamelijk de laatsten die in eene herstelling (*restauration*) niets anders zouden zien dan den vervalldag van eenen wisselbrief dewijl zij aan Koning WILLEM veertig duizend gulden schuldig zijn.

Deze heeren veroorloofden zich, door hun ongeduld gedreven, om den langzamen voortgang der toebereidselen tot de belegering te gispjen, terwijl zij de Citadel eene kleine sterkte noemden. En de beleedigingen tegen het garnisoen, tegen den bevelhebber van hetzelfde en de lafhartigheid waarvan zij de soldaten van *Hasfelt* en *Leuven*, die den Belgen zoo duchtig de ooren hebben gewasfchen, beschuldigden, dit alles vergezeld van dat snoeven en grootspreken dat zelfs de onbeschaamdste gasconjer zou hebben doen blozen, had geen ander gevolg dan dat de Fransche officieren daarover de schouders ophaalden, vooral die welke, ten gevolge van hunnen rang of wegens de dienst die zij te verrigten hadden, met deze
zwet-

zwetfers in aanraking kwamen. En deze officieren kenden , sedert de maand Augustus 1831 , volmaakt wel de bekwaamheden , den moed en de dapperheid van die groote heeren welke koning LEOPOLD zoo veel genegenheid schijnt toe te dragen in weerwil dat het openbaar gevoelen hen beschuldigt als de oorzaken van al de rampen en de vernederingen die *België* heeft moeten ondergaan.

Zoodanig was de partij van de tusschenkomst te zamengesteld.

Ondertusfchen kon *Holland* nog gelooven , dat men in weerwil van onze toebereidselen tot den aanval , nog , door middel van onderhandelingen , tot eene schikking zou komen. — Maar het in beslag nemen van deszelfs schepen door de Fransche en Engelsche vereenigde eskaders ; de tegenwoordigheid van eene vloot op de kusten van dat land , waren oorzaak dat er eene algemeene wapening bevolen werd. De Nederlandsche natie voldeed met geestdrift aan de roepstem van haren koning. Dit koninklijk besluit is van den 23. November 1832.

De Belgische troepen trokken terug naar het binnenste van hun land en lieten de grenzen door onze soldaten bezetten.

De Divisie van ACHARD floeg de wegen naar *Bergen op Zoom* , *Rozendaal* , *Breda* en *Turnhout* gade. De Brigade van den Generaal LAWOESTINE (*cavalerie*) en de Brigade van WOIROL , vormden den linkervleugel; de Brigade van CASTELLANE had den regtervleugel, voor zich hebbende den generaal SIMONNEAU , met een regiment Jagers ; *Oostmale* , *Rijke-*
vor-

vorfel, *Zoersel*, *Pulderbosch* en *Niersel* werden bewaakt door zeer sterke detachementen Cavalerie.

De Generaal RAPATEL, versterkt door eene batterij, en aan het hoofd van zijne Brigade, spreidde zich uit achter *Berkem*, *Morsel*, *Bouchhaute*, *Hoven* en *Hadichem*.

De tweede Brigade van FABRE, met eene batterij en een escadron jagers van SIMONNEAU bleef gestationeerd tusschen den weg van *Boom* en de Schelde, op de hoogte van *Hoboken*.

Er werd eene overtocht over de Schelde, bij *Kruibeke* in gereedheid gebragt.

De Heer ZIJLOFF DE CREQUI, scheepsluitenant was, zoo snel mogelijk, van *Brest* gekomen, met een detachement zeelieden van de linieschepen, om zich onder de bevelen van den Generaal NEIGRE te stellen.

De sommarie zou op den 30. November plaats hebben.

De Divisie van SEBASTIANI welke zich altijd nog te *Sint Nicolaas* bevond was belast met de zorg om de dijken gade te slaan, van *pijptabak* tot aan het fort *Liefkenshoek*, alsmede de beweging der hollandsche flotille.

De ontwikkeling scheen te naderen; gansch *Europa* scheen belang te stellen in het volk dat wij zouden bestrijden. Maar voor welk eene zaak?..... die van onze hulptroepen is bekend. Elke dag doet ons de schande van dezelve duidelijker zien en met een gevoel van tegenzin zagen wij in onze cantonnementen Belgische officieren, van ordonnance, rondloopen wier be-

beledigende en prachtige uniformen geweldig afstaken bij het eenvoudige militaire kleet dat wij droegen.

Terwijl alles een gunstig denkbeeld van *Holland* koesterde kon men geene schandelijkere beledigingen uitdenken dan die welke het Belgiesche leger zich jegens de soldaten van de Citadel veroorloofden: „Het „ Garnisoen was geheel verbasterd, de corporaals be- „ waakten de soldaten, terwijl deze weder bewaakt „ werden door de serjanten en door de officieren; „ zonder deze bespiedingen en de dagelijksche straf- „ oefeningen zou CHASSÉ niet eenen van zijne sol- „ daten bij zich houden.” Er ligt zoo veel laaghartig-
heid in deze beschuldiging dat wij daaraan geen geloof konden hechten, doch weldra zouden wij de waarheid daarvan kunnen beoordeelen want alles was gereed om de loopgraven te openen.

Men deelde ons eenen brief mede die door Rotterdam-
sche koophandelaren aan Engelsche huizen van negotie ge-
schreven was, welke laatsten zich als vrienden van *Hol-
land* hadden verklaard en die dagelijks petitiën indien-
den opdat er geene vijandelijkheden zouden gepleegd
worden tegen een volk dat zoo billijk en zoo men-
schelijk was. Zie hier den inhoud:

„ Na al de rampen die op de bewoners der noor-
„ delijke provinciën van *Nederland*, sedert twee
„ jaren, drukken is er geene omstandigheid die hun
„ meer vertroostende heeft moeten toefschijnen en
„ die hun meer hoop op de toekomst geeft, dan de
„ bewijzen van genegenheid van de eerwaardige nego-
„ tianten in *Engeland*, welke zoo blijkbaar is in de
„ pogingen die zij aanwenden om hun Gouvernement
„ te

„ te bewegen tot het laten varen van het vijandelijk
„ stelsel tegen ons vaderland. ”

„ De vereeniging van *Holland* met *België* was het
„ werk der groote Mogendheden van *Europa*, onder
„ welke zich ook *Engeland* bevond. Deze vereeniging
„ was tegenstrijdig aan den wensch van *Holland*,
„ van dat *Holland* hetwelk voorheen het middenpunt
„ was van den handel over de gansche wereld, waar
„ de echte burgerlijke, en godsdienstige vrijheid steeds
„ bloeide en waar elk een, die daar voet aan wal
„ zettede, door zachte en billijke wetten beschermd
„ werd. ”

„ Gedurende vijftien jaren heeft *Holland* zich on-
„ derworpen aan al de nadeelen van deze vereeniging,
„ die zoo tegenstrijdig aan deszelfs belangen was,
„ dewijl dit belang altijd, gegrond is geweest op de
„ grondstellingen van eenen vrijen handel met de gan-
„ sche wereld. Naauwelijks had de afscheiding tus-
„ schen die twee landen plaats of de handelsbetrek-
„ kingen met *Engeland* werden door alle mogelijke
„ middelen begunstigd, en voornamelijk door eene
„ aanmerkelijke vermindering van inkomende regten
„ op de Engelsche manufacturen, welke *Holland*
„ zich genoodzaakt had gezien zeer hoog te bezwa-
„ ren, om de fabrieken in *België* te begunstigen.

„ In weerwil van de voordeelen die *Engeland* van
„ deze zaak getrokken heeft, en in weerwil van het
„ naauwe verband dat zoo lang tusschen *Groot-*
„ *Brittanje* en *Holland* bestaan heeft, hebben wij
„ niet alleen onze belangen zien veronachtzamen
„ door onzen bondgeneot, zonder dat daartoe eenige

F

„ bil-

„blijke reden bestond, maar bovendien werd het
„verraad en de opstand door dien bondgenoot aangemoedigd, en onze eigendommen werden door Engelsche schepen en zeelieden aangevallen.”

„Maar de poging om *Holland* te dwingen zal niet gelukken. Deszelfs koophandel kan lijden, doch de
„Hollandsche kooplieden zullen derzelver belangen met vreugde opofferen aan de eer en aan de veiligheid van hun vaderland. Zij hebben besloten om
„hunnen moedigen en goeden Koning te ondersteunen, en zij vertrouwen op de Voorzienigheid, dat
„deze hen zal redden uit den gevaarvollen toestand, waarin zij zich thans bevinden.”

„Onze eerlijke vrienden de Engelsche kooplieden, zullen onze gevoelens begrijpen. De blijken van
„hunne toegenegenheid is ons den grootsten troost geweest, en het doel van dit adres is om hun onzen
„opregten dank te doen toekomen. Wij zijn overtuigd dat onze vrienden in *Engeland* alles gedaan
„hebben wat mogelijk was, ten aanzien van de getrouwe onderdanen van een Constitutioneel Gouvernement, en wij vleijen ons dat de ontwikkeling
„van hunne gevoelens, het Engelsche kabinet zal nopen om afstand te doen van die maatregelen, die
„hetzelve niet anders heeft genomen dan op aanhijfing van een Mogendheid, die niet alleen aan inwendige oneenigheden is overgeleverd, maar die bovendien
„nog poogt tweedragt te zaaijen onder vreemde volken.”

„Wij bevelen u nogmaals onze belangen aan, want dezelve zijn die van elken Engelschen koopman.

Ver-

„ Verzekeer uwe landgenooten dat, hoezeer er geen
„ volk bestaat dat, meer dan wij, het voordeel van met
„ de gansche wereld in vrede te leven, op prijs weet
„ te schatten, wij evenwel geene vrees voeden, en
„ dat wij eenstemmig besloten hebben om de eer en
„ de onafhankelijkheid van ons land te handhaven.”

(geteekend door de voornaamste kooplieden.)

Eene oogenblikkelijke ongerustheid verspreidde zich door het leger. Op het einde van een diplomatisch middagmaal, hetwelk de maarschalk gaf, hielden de Heeren de kolonel CARADOC, de TAILLENAY en de kolonel BOUTAY, (deze laatste was een Belgische Commissaris), die allen bij het hoofdkwartier erkend waren, eene conferentie, en daar werd besloten, dat de loopgraven op den volgenden dag zouden geopend worden. Langs alle wegen werden er courriers afgezonden.

Burgerhout, 29 November 1832.

Eindelijk is de gewenschte oogenblik verschenen, het bevel tot den aanval is gegeven.

De troepen die deel aan het beleg moeten nemen zijn bij elkander, wij gaan de loopgraven openen.

Ten tien ure des avonds hebben vier duizend vijf honderd man de loopgraven geopend. De parallel is even zoo geopend, op eene lengte van twee duizend mètres; twee kromme loopgraven (*Boyaux*) van gemeenschap, breiden zich op negen honderd mètres uit; de rechterzijde van de loopgraaf steunt aan het

Glacis van het fort *Montebello*, en de linker strekt zich uit over den weg naar *Boom*.

De Hertog VAN ORLEANS voerde het bevel over de loopgraaf (*) de kolonels AUVRAY en SAINT-ALBANET stonden onder zijne bevelen.

De parallel was niet meer dan vier honderd mètres van het glacis der Citadel verwijderd, alles is in de grootste stilte bewerkstelligd.

De voorposten naar de Citadel aan de zijde van de stad en van het fort *Montebello* werden onmiddellijk door de Fransche troepen bezet.

Aan het zevende en het vijf en twintigste regiment van linie werd het eerste bevel gegeven.

De keur-compagniën dier beide regementen waren vooruit geplaatst om de werklieden te beschermen, ingeval van eenen uitval van de Citadel. Zij namen de grootste stilte in acht; de soldaten lagen op den buik neder en eenige schildwachten, die voorwaarts geplaatst waren, lagen op de kniën.

Bij het aanbreken van den dag waren de werken onbegrijpelijk veel gevorderd. Wij zijn nu tegen het

ka-

(*) Op dusdanig eene wijze hechte de raad van aanval, den naam van den Hertog aan eene daad die min of meer onkiesch was, door dien vorst bevelhebber van de loopgraven te noemen; want wie had kunnen voorzien, welk antwoord de Generaal CHARST zou hebben gegeven, zoo hij dit had gedaan, alvorens, door eene verrassing, in eene dadelijke vijandelijkheid te zijn ingewikkeld? Wanneer het zwaard eenmaal getrokken is, welk man van eer zal dan niet strijden?

kanon beveiligd. De regen is stroomsgewijze van den hemel gevallen, de duisternis heeft onzen arbeid begunstigd.

Tegen elf ure zal de kolonel AUVRAY naar de Citadel vertrekken, om de Sommatie aan den Generaal CHASSÉ over te brengen.

„ SOMMATIE.

„ Gedaan in naam van *Frankrijk en Engeland*,
„ door mijnheer de Maarschalk GERARD, Opperbe-
„ velhebber van het Fransche leger, aan den Generaal
„ CHASSÉ, bevelhebber der Citadel van *Antwerpen*.”

„ Hoofdkwartier te *Burgerhout*, bij *Antwerpen*,
„ den 30. November 1832.”

„ Mijnheer de Generaal!

„ Ik ben, aan het hoofd van het Fransche leger,
„ voor de Citadel van *Antwerpen* gekomen, met last
„ om de uitvoering van het besluit van 15. Nov. 1831,
„ te eischen, hetwelk Zijne Majesteit den koning der
„ Belgen waarborgt voor het bezit van die sterkte,
„ alsmede van de daaraan onderhoorige forten op de
„ beide oevers van de Schelde. Ik hoop u gezind te
„ zullen vinden om de billijkheid van dezen eisch te
„ erkennen. Indien, tegen mijne verwachting, het
„ tegendeel bestond dan ben ik gelast om u te be-
„ rigten dat ik alle middelen, die te mijner beschik-

F 3

„ king

„king staan, moet aanwenden, om de Citadel van
„*Antwerpen* te bezetten”

„De belegeringswerken zullen gerigt zijn tegen de
„buitenſte zijden van de Citadel, en hoezeer de
„zwakheid der fortificatiën aan de zijde van de ſtad
„en de bedekking der huizen mij, in mijnen aanval,
„zouden begunſtigen, zal ik daarvan geen gebruik
„maken; ik heb dus regt om te hopen dat gij,
„overeenkomſtig de oorlogswetten en de ſteeds op
„het oog gehoudene gewoonten, u zult onthouden
„van alle ſoort van vijandelijkheden tegen de ſtad.
„Ik doe een gedeelte van dezelve bezetten met het
„eenig doel om alles te voorkomen waaraan het
„vuur van uw geſchut dezelve zou kunnen bloot-
„ſtellen. Een bombardement zou eene daad van nut-
„telooze barbaarschheid en een ramp voor den koop-
„handel van alle natiën zijn.”

„Indien gij, in weerwil van deze overwegingen,
„op de ſtad mogt ſchieten, dan zullen *Frankrijk*
„en *Engeland* eene vergoeding eifchen, welke geëven-
„redigd zal zijn aan de ſchade door het vuur van
„de Citadel en der forten, alsmede door dat van
„de oorlogsvaartuigen, toegebracht. Het is onmogelijk
„dat gij niet zoudt zien dat gij in dit geval perſo-
„neel verantwoordelijk zoudt zijn wegens de ver-
„krachting van eene gewoonte die door alle be-
„ſchaafde natiën wordt geëerbiedigd en wegens de
„rampen die daarvan het gevolg zouden zijn. Ik
„verwacht uw antwoord en ik reken er op dat het
„u zal behagen om terſtond in onderhandeling te

„tre-

„ treden en mij de Citadel van *Antwerpen* en on-
„ derhoorige forten in handen te stellen.”

„ Ontvang Mijnheer de Generaal de verzekering
„ van mijne achting.”

„ De maarfchalk opperbevelhebber van
„ het leger van het Noorden.

(geteekend) „ de Graaf GERARD.”

Deze fommatie werd aan den Generaal CHASSÉ niet overhandigd dan dertien uren na de opening der loopgraven, voorzeker om onze soldaten in den waan te laten dat zij voor *Frankrijk* zouden strijden. Zoodra als men de werken begonnen had was men verzekerd van derzelver ijver en van eenen moed die eene betere zaak waardig was. Toen men deze belangrijke fommatie leerde kennen, veroorzaakte dezelve eenige bevreemding, doch, het moet tot lof van onze soldaten gezegd worden, nergens hoorde men eenig gemor en de hoop bleef hun ten minsten nog over dat alles wat in dezen worstelstrijd vereerend zou zijn dan ook alleen aan het leger zou worden toegekend en dat het hatelijke van eene, in onze roemruchtige krijgskundige geschiedrollen onbekende, daadzaak ter verantwoording zou blijven voor hen die dezelve bevolen hadden.

Alle Europiefche natiën verlieten *Holland*! en het was in naam van den Europiefchen handel dat men het fparen van de ftad aan den vijandelijken bevelhebber had verzocht! *Frankrijk* en *Engeland*, die zoo veel belang bij den handel hebben, waren de

aanvallers; *Oostenrijk*, *Pruisen* en *Rusland* behielden eene lafhartige werkeloosheid. En... welk eene beschimping! men beriep zich op de edelmoedigheid van een volk, dat het slagtoffer was van de laaghartigste trouweloosheid; men wilde dat een Generaal bevelen zou hebben gekregen om zich aan zoodanig eene Sommatie te onderwerpen! En *Frankrijk* was overbrenger van dit bevel, hetwelk gehecht was aan de punt van zestigduizend bajonetten.

De Sommatie was opgesteld door de diplomatie. Een Fransche maarschalk had het bevel van zijn Gouvernement opgevolgd, doch hij had eenen vijand die, in eene edele wanhoop de gansche stad en de belegeraars onder de puinhoopen van de Citadef zou hebben kunnen begraven, niet met zijne gramschap bedreigd.

Toen de ministers van KAREL X geoordeeld zouden worden, wilde het gemeen *Vincennes* overweldigen om de gevangenen te vermoorden: „Kinderen!” zeide de bevelhebber van de forteres, „gij kent mij; „alvorens ik u de poorten open, zal ik de sterkte, „en mij zelven, in de lucht doen springen, en daar „door de geheele voorstad *St. Antoine* begraven.”

Zoodanig zou ook het antwoord van CHASSÉ geweest zijn, indien zijn Gouvernement hem bevel had gegeven om de stad verantwoordelijk te stellen voor onzen aanval; en dat volk dat zoo veracht was geworden, dat men als barbaren had beschouwd, zou onder deszelfs twee millioenen inwoners meer vrijwilligers hebben gevonden dan *Lacedemonië* aan de gramschap der goden tegenoverstelde. Doch de
vij-

vijandelijke bevelhebber had stellige bevelen ontvangen om niet op de ongelukkige stad te schieten, die reeds genoeg gestraft was, door de omwenteling, wegens hare misdadige ondankbaarheid (*)

„ Antwoord op de Sommatie. ”

„ Citadel van *Antwerpen*, 30. November 1832.

Mijnheer de Maarschalk!

„ In antwoord op uwe Sommatie die ik op den
„ oogenblik heb ontvangen, moet ik u berigten,
„ dat ik de Citadel van *Antwerpen* niet zal over-
„ geven, dan na alle middelen van verdediging, die
„ ik in mijne magt heb, te hebben uitgeput. ”

„ Ik zal de stad *Antwerpen* als onzijdig beschou-
„ wen, zoo lang als men zich niet zal bedienen van
„ de fortificatiën van de stad en de buitenwerken,
„ die daartoe behooren, waarvan het vuur zou gerigt
„ kunnen worden tegen de Citadel en het Vlaamsche
„ hoofd, de forten *Burgt*, *Zwijndrecht* en *Ooster-
„ weel*, zoo wel als de flotille die op de Schelde
„ voor *Antwerpen* gestationneerd ligt. Het spreekt
„ van

(*) NAPOLEON had de grondslagen gelegd voor de nieuwe welvaart van *Antwerpen*. WILLEM voltooide, hetgeen de Keizer zoo wel begonnen had: wat zal nu LEOPOLD wel doen, opdat deze stad hem minder ondankbaar zij dan jegens deze twee vorsten?

„ van zelf, dat de vrije gemeenschap met *Holland*,
„ langs de Schelde, zoo als dit tot nog toe heeft
„ plaats gehad, niet verhinderd kan worden. ”

„ Met bevreemding hoor ik dat, terwijl uwe
„ Excellentie onderhandelingen met mij opent, men
„ reeds de vijandelijkheden een begin doet nemen,
„ door het aanleggen van werken van aanval, onder
„ het vuur van mijn geschut. ”

„ Ik heb de eer u te waarschuwen, dat, zoo
„ men op den middag niet met het arbeiden aan
„ deze werken een einde heeft gemaakt, ik mij in de
„ noodzakelijkheid zal zien, om dat, met geweld,
„ te keer te gaan. ”

„ Ontvang, Mijnheer de maarschalk, enz.

(geteekend) „ Baron CHASSÉ.”

• Dat de vijand niet kon gelooven, dat men de werken van aanval zou beginnen, alvorens eene voorafgaande Sommatie, was niet anders dan regt doen aan het Fransche karakter, en wij zagen het dus met leedwezen, dat men een billijk verwijt tegen ons kon aanvoeren, dat wij namelijk den aanval begonnen waren, voor dat er eene Sommatie was gedaan, en onze troepen zouden gaarne gezien hebben, dat deze inbreuk op de gewone gebruiken, met andere en meer gegronde redenen door onzen Opperbevelhebber geregtvaardigd waren geworden dan die, welke in de tweede Sommatie voorkwamen.

„ T W E E -

„ TWEEDE SOMMATIE.”

„ Hoofdkwartier te *Berchem*, 30. Nov. 1832.”

„ Mijnheer de Generaal!”

„ De eerste vijandelikheden zijn begonnen door
„ uwe kanonschoten op mijne troepen, en wel in den
„ oogenblik zelve, waarin ik uwen brief van heden
„ ontving. De doorsnijdingen in de dijken bij *Lief-*
„ *kenshoek* op den 21 en 25. dezer maand, zoo als
„ ook het kanonschot op eenen Belgischen officier
„ gelost, zoude men veeleer als eene verbreking van
„ den wapenstilstand kunnen beschouwen, dan de
„ voorbereidselen die ik heb doen maken op den grond
„ dien ik, vóór de Citadel, bezet heb. Alvorens het
„ schieten te beginnen, heb ik u een middel aan de
„ hand willen geven, om de stad *Antwerpen* en der-
„ zelve bewoners voor den geesfel des oorlogs te be-
„ hoeden, en bij het koesteren van dezen wensch,
„ heb ik u aangeboden om af te zien van die voor-
„ deelen, welke ik zou kunnen trekken door mijnen
„ aanval van de zijde der huizen te doen, en mij
„ te bepalen tot de buitenwerken.”

„ De lunette *Montebello* is noodwendig onder deze
„ laatste begrepen, zoowel als de contrégarde en de
„ werken, die geen deel uitmaken van de eigenlijke
„ stad. Door zoodanig te handelen, heb ik mij ge-
„ grond op de voorbeelden, die de belegeringen van
„ 1746 en van 1792 hebben opgeleverd, waarbij de
„ stad onder wederzijdse toestemming als onzijdig
„ be-

„ beschouwd werd, zonder dat daarom de belegeraars
„ de magt ontzegd werd van hunne werken uit te
„ breiden tot aan de buitenwerken. Wanneer ik nu
„ van die magt gebruik maak, en gij daarin reden
„ mogt vinden om op de stad te schieten, dan zal ik
„ mij daardoor geregtvaardigd zien, om de Citadel
„ aan te tasten van die zijde, die mij het verkieze-
„ lijkste voorkomt, en gij kent het nadeel dat daar-
„ uit, ten aanzien van uwe verdediging zou voort-
„ vloeijen.”

„ Wanneer ik, tot behoud van de stad, mijne toe-
„ stemming kan geven, tot het geen gebruik maken
„ van de binnen Batterijen, om het Vlaamsche Hoofd
„ te beschieten, zoo kan men daaruit evenwel niet
„ afleiden, dat de vaart op de Schelde voor u open
„ zou moeten blijven. Dit zoude van mijne zijde zoo
„ goed zijn als of ik u wilde belegeren, zonder u te
„ blokkeren. Ik moet dus, mijnheer de Generaal,
„ nogmaals bij u aandringen om er in toe te stem-
„ men, dat de stad *Antwerpen* een onzijdig punt
„ tusschen u en mij blijve, en wel in het belang van
„ uwe eer en van de menschheid, u tevens herinne-
„ rende dat al de verantwoordelijkheid, ingeval van
„ een weigerend antwoord, op u personeel zal druk-
„ ken.”

„ Ontvang, mijnheer de Generaal ! ”

(geteekend) „ De maarfchalk GERARD. ”

Er was niets in dit stuk te vinden, dat aan de ver-
wachting van onze troepen beantwoordde. De kanton-
scho-

schoten van den Generaal CHASSÉ waren eerst dertien uren na de opening van onze loopgraven gelost, en een uur na het ontvangen van zijn antwoord op de eerste Sommatie. De zaken die de maarfchalk aanvoerde om zijnen aanval te regtvaardigen, behoorden tot het verledene, en konden in geene aanmerking komen dan bij hen, die federt het gevecht bij *Leuven* zich dagelijks aan de grenzen vertoonden, zoo wel van de zijde der Hollanders als van den kant der Belgen. De vijand had zijn voornemen doen kennen van te zullen schieten op de eerste troepen, die onder het bereik van zijn geschut kwamen, hij had evenwel die bedreiging niet volvoerd. Het Fransche leger had dus dit voorbeeld moeten volgen, alvorens eenen aanval te doen, en onze bevelhebber had zich door de Engelsche, Fransche en Belgische diplomatie niet moeten laten wegslepen, eene diplomatie waarvan de agenten hunne bureaux in het hoofdkwartier hadden gevestigd.

Dat de diplomaten eene bepaling maken, alvorens er een veldtogt begonnen wordt. Maar zij moeten aan de krijgslieden het bestuur van denzelven overlaten, of laten zij anders de officieren en soldaten in het slijk van hunne *Bureaucratie* inwikkelen, alvorens die naar het slagveld te zenden, opdat de krigsdeugd geene bedriegertj worde.

Het voorbeeld van de voorgaande belegeringen, hetwelk de maarfchalk aanvoerde, is onzin in dit geval, want bij beide deze omstandigheden in 1746 en 1792, hadden de Franschen zich meester van de stad gemaakt, alvorens de Citadel te befoeken. Derzelver
ver.

verblijf aldaar moest alleen tijdelijk beschouwd worden , en zij die in het bezit waren van de Citadel , waren de eenigen die belang hadden bij het behoud van de stad.

De belegerde Generaal gaf in het vervolg weder blijken van den wensch dien hij koesterde om de stad niet verantwoordelijk te stellen , wegens die overtreddingen , want in weerwil van zijn *sine qua non* , deed de maarschalk de gemeenschap met *Holland* onderscheppen , en weldra geheel verhinderen , zonder dat de Generaal CHASSÉ zijne bedreigingen volvoerde.

„ *Antwoord van den Generaal CHASSÉ , op*
„ *de tweede Sommatie van den maar-*
„ *schalk GERARD.*”

„ Mijnsheer de maarschalk !

„ In antwoord op den tweeden brief van uwe
„ Excellentie , van heden , heb ik de eer u te kennen
„ te geven , dat , toen gij mij den voorslag deed om
„ de Citadel niet van de zijde der stad aan te vallen ,
„ uwe troepen toen reeds aan de buitenwerken on-
„ ledig waren , om werken van aanval tegen de stad
„ op te werpen , hetwelk ik mij genoodzaakt heb gezien
„ te bestrijden. Het is dus van uwe zijde mijnsheer
„ de maarschalk , dat de vijandelijkheden begonnen
„ zijn. Voor het overige kunnen geene van de forti-
„ ficatiën der stad of de afgescheidene werken der
„ forten , eenig deel aan de belegering van de Citadel
„ nemen , zonder dat de stad *Antwerpen* daarin be-
„ trok-

„ trokken zoude zijn , en ik moet u waarschuwen ,
„ Mijnheer de maarfchalk , dat het eerste kanonschot
„ dat van die zijde gelost wordt , mij de stad zal
„ doen befchouwen als eene vijandelijke houding te
„ hebben aangenomen , die dezelve aan eenen geheel
„ ondergang zou kunnen blootftellen en waarvan de
„ noodlottige gevolgen voor rekening van uwe Excel-
„ lentie zouden komen . Het is onwederfprekelijk ,
„ Mijnheer de maarfchalk , dat de bovengenoemde
„ werken zijn aangelegd ter verdediging van de stad
„ en niet om de Citadel aan te vallen , en zoodanig
„ hebben de militaire bevelhebbers van *Antwerpen* die
„ werken altijd befchouwd en erkend . ”

„ De vrije gemeenfchap met *Holland* langs de
„ fchelde , die altijd heeft plaats gehad , is een punt
„ waarvan ik niet kan afzien , daar ik niet begrijp
„ dat die gemeenfchap u nadeelig zouden kunnen
„ zijn in uwe krijgsverrigtingen ten aanzien van
„ het beleg . ”

„ Gij ziet , mijnheer de maarfchalk , door deze
„ voorflagen , dat ik nog steeds geneigd ben om de
„ stad te fparen , zoo als mijn gedrag gedurende
„ twee jaren dit zoo ondubbelzinnig bewezen heeft ,
„ in weerwil van de menigvuldige herhaalde uitter-
„ gingen van de zijde der inwoners en van de mili-
„ taire magten . ”

„ Ontvang mijnheer de maarfchalk enz : ”

(geteekend)

De Baron CHASSÉ.

Even

Even zoo als de vijand, bij deszelfs antwoord op de eerste sommatie, had aangekondigd begon hij zijn vuur op onze werklieden te openen op den 30 November des middags ten twaalf ure, een uur nadat zijn antwoord aan het hoofdkwartier was ontvangen.

Een uitval, die met zeer veel onverschrokkenheid ondernomen werd, deed ons eenig volk verliezen, met dat al kostte het aan de wachten bij de loopgraven niet veel moeite om den vijand den terugtogt te doen aannemen.

Nu volgde er eene reeks van krijgsverrigtingen van de onderscheidene wapencorpsen: de Generaals van de artillerie en van de Genie bragten hun vuur overal en op alle punten; onze soldaten schenen ongevoelig te zijn voor de ruwheid van de lucht en de koude van het jaargetijde; de regen viel stroomsgewijze uit de wolken neder; de loopgraven geleken op modderflooten; en de artillerie vervoerde met reuzenkrachten het geschut, midden door het doorweekte veld, naar de batterijen waar voor het bestemd was.

De arbeid die er gedaan moest worden was verschrikkelijk. Zesduizend werklieden waren onophoudelijk bezig. Het 58^e. Regiment van linie kwam deel nemen aan den arbeid.

De vijand scheen eenen storm op de lunette *Saint Laurent* te vreezen en ook op dat buitenfortje was ons eerste vuur gerigt.

Eindelijk naderde de dood, onder allerlei gedaanten en langs verscheidene hoekvormige wegen, welke onze werklieden voor hem openden, de Citadel. Hoe zou men zulk eenen wel bestuurden aanval wederstand hebben kun-

kunnen bieden? Wanneer de middelen van verdediging zoo op een punt bepaald zijn, en wanneer onze beweegbare batterijen weldra hun vuur zullen openen onder de parapets, welke door de kanonkogels des vijands nog meer versterkt worden, dan worden de kunst en de moed nutteloos: de nederlaag moge vertraagd worden, doch zij moet volgen. Binnen twintig dagen zullen wij meester van de Citadel zijn."

Dit gevoelen werd, onder alle militaire bewoordingen, door het gansche leger verspreid. De officieren der artillerie spraken daarvan op eene krijgskundige wijze, de Cavallerie bezigde bewoordingen die aan dat wapen eigen zijn, en de sappeurs van de genie, die het orakel van een leger zijn, klaarden dit op aan de nieuwsgierig, toeluiserende Infanterie.

Met het vaste vertrouwen dat men overwinnen zal, overwint men ook doorgaans. Eenige weinige soldaten zullen eenen aanval op een stuk geschut doen, al is het dat zij overtuigd zijn, daarbij het leven te zullen verliezen. Twintig duizend krijgslieden moeten de zegepraal als zeker stellen.

4. December 1832.

Drie honderd stukken staan thans in batterij; er is eene nieuwe Sommatie aan de Citadel afgezonden; de Generaal CHASSÉ is onderrigt dat, zoo de Citadel zich, tegen elf ure, niet overgegeven heeft, de Fransche batterijen zullen losbranden. De maarschalk bezigtigt de loopgraven, vergezeld door den Hertog van ORLEANS, de Generaals SAINT CYR, NEIGRE,

G

HA

HAXO en BAUDRAN, en het grootste gedeelte van zijnen staf. Alles is in gereedheid; de Batterijen zijn in bogenschouw genomen; de artilleristen staan bij hunne stukken, en met ongeduld wordt het bevel tot vuren afgewacht.

11 ure.

De parlementair, die naar de Citadel gezonden is, heeft een volstrekt weigerend antwoord teruggebracht. De 5^e. Batterij van het fort *Montebello* geeft het teeken; hetwelk herhaald wordt door al de stukken van de linie; de Citadel beantwoordt dezen aanval met een verschrikkelijk vuur: de bommen, de kogels en de houwitfers omwoelen den grond; het geweervuur van de wallen doet ons het eerste verlies ondergaan.

Ongehoorde en krachtdadige pogingen kenteekenen dagelijks deze gedenkwaardige belegering. Reeds wordt dezelve beschouwd als eene der buitengewoonste, gedurende de laatste eeuwen, en wel ten aanzien van de reeds uit den weg geruimde hinderpalen. — Uitvallen, waarbij de krijgslisten niet altoos, door onze wachten bij de loopgraven, nutteloos werden gemaakt, waren oorzaak dat onze werklieden dikwijls door eene overmagt overvallen werden. Nu eens vielen talrijke detachementen des vijands, in derzelver capotten gekleed, zonder patroontasch, met het geweer aan den cordonriem over den schouder hangende, eene schop in de hand en te midden van den duisternen nacht, op onze slapende soldaten aan; dan weder kropen anderen, in stilte op de kniën voort tot in onze wer-

merken, en begunstigd door het gerucht dat door onze paarden en door de artillerie veroorzaakt werd, streden zij dan man tegen man met onze soldaten, die, uit hoofde van den vallenden regen, geen vuur konden geven, en die dus genoodzaakt waren den vijand met de bajonet terug te drijven. De vijandelijke officieren die altijd, bij den uitval, aan het hoofd hunner troepen waren, bleven, bij den terugtogt, vergezeld door de moedigsten hunner krijgslieden, dien terugtogt dekken.

Bij eenen dezer uitvallen was een Hollandsch sergant van eene meer dan gewone lengte, en wiens voorkomen eene groote kracht deed vermoeden; deze poogde zijne soldaten bijeen te brengen, ten einde aan onze krijgslieden wederstand te bieden, men zou hem gemakkelijk hebben kunnen ter neder schieten, doch men wilde hem krijgsgevangen maken. Twee van de onzen grepen hem aan, doch hij wierp beiden tegen den grond, loste zijn geweer en keerde naar de zijnen terug, die hem reeds als krijgsgevangen beschouwden.

Een korporaal en tien man allen zwaar of ligt gewond, werden, bij dezen uitval, gevangen gemaakt. De korporaal werd naar het hoofdkwartier gebragt, en de maarschalk deed hem, voor zijnen Staf, onderfragen nopens den toestand van de Citadel, en wegens hetgeen daar voorviel, doch hij weigerde volstandig te antwoorden. Men bood hem eenige verfrischingen aan, en men stelde hem voor om op de gezondheid der Franschen en der Belgen te drinken. „Ja,” zeide hij, „Indien de Belgen nog dezelfde

„ waren zoo als zij zich bij den slag van *Waterloo* „ hebben gedragen.” vervolgens zijn glas opnemende: zeide hij: „ Op de gezondheid van vader *WILLEM* „ en van mijnen dapperen Generaal?” De officieren van de staf konden niet nalaten den moedigen man de hand te drukken en de maarfchalk wilde hem twintig franken geven, doch deze weigerde hij, zeggende: dat zijne broeders hem gedurende zijne krijgsgewoontschap niet aan zich zelven zoude overlaten en nu toonde deze krijgsman den maarfchalk, even als eenen credietbrief, eene *Hollandsche Courant* waarin, bij eene vorige belangstelling der *Hollanders* in het lot van de belegerden, eene lijst gedrukt was van giften, die bij intekening door gansch het oude *Nederland* verzameld werden, ten behoeve van de verdedigers der Citadel.

Alles vereenigde zich dus in *Holland*, ten behoeve van dat garnizoen, waarvan de wapenfeiten en de moed genoegzaam zouden zijn om de grondslagen te leggen van den onverwelkbaren roem eens volks. De minst oorlogzuchtige natie van *Europa*, beschouwde dus, met een onverzaagd oog, dien reuzenworstelfstrijd, terwijl zij de dappere strijders op alle mogelijke wijze aanmoedigde, en alles in het werk stelde om dezen schoonen wederstand te ondersteunen.

De verjaardag van den Prins *VAN ORANJE*, werd gevierd door eene verdubbeling van pogingen: kogels, bommen, houwitsers, steenen, ijzerwerk van door ons ter nedergeschoten gebouwen, alles regende gedurende tien achtereenvolgende uren, uit het geschut der

der Hollanders, op ons neder, en deze dag was een der noodlottigste van de gansche belegering; de Genie verloor daarbij twee officieren van de grootste verdienste; het fort *Montebello* zweeg; langs onze gansche linie werden er Batterijen gedemonteerd en tot zwijgen gebragt; de hospitalen waren ongenoegzaam om onze gekwetsten te bevatten; onze generaals-doorliepen de loopgraven en schenen, door hunne tegenwoordigheid, het gevaar te willen verbloemen, doch de stilzwijgendheid der officieren en de haast die zij maakten, om zelf datgene te verrigten, waartoe zij anders het bevel gaven, dit alles deed den soldaat zeer wel den aard van het gevaar, waarin wij ons bevonden, doorgronden. De bevelhebbers der stukken beklommen de parapets, waar zij aan het vijandelijke vuur waren blootgesteld, en daar hielpen zij zelf de stukken rigten. Onze bommen en houwitsers, verwoestten alles waar zij nedervielen, zonder dat de vijand zich daaraan scheen te storen, daar deze onop houdelijk en met de grootste juistheid zijne kogels tot ons bleef zenden. Elken oogenblik verplaatsten de hollanders hun geschut, waardoor wij verbinderd werden om met juistheid op hetzelfde te schieten, en nooit is eene zoo verdubbele poging, van onze zijde, door een minder goed gevolg bekroond geworden.

Toen het donker was geworden, scheen de Citadel een vulkaan te zijn: eene menigte van lichtkogels regenden op onze werken neder, waardoor de belegerden ons konden bespieden. Onze soldaten werden aanvankelijk bevreesd door deze vlammende bollen, die in onze batterijen vielen, doch weldra werden

eenige manschappen gelast om dezelve, terstond nadat zij den grond bereikt hadden, te bluschen.

Eene menigte lichtgevende vuurpijlen doorkruisten de lucht boven ons hoofd, en de geweerkogels die van de wallen op ons werden afgeschoten, bewezen ons genoeg met welk oogmerk men deze vuurpijlen deed opgaan.

Gedurende elf uren tijd, had het geschut van de Citadel, even als een onophoudelijke donder, zonder verflauwing en zonder verheffing, voortgebulderd; er was geene merkbare tuschenpoozing in het vuur der belegerden, en men zou gedacht hebben dat er, sedert den voorgaanden dag een nieuw garnisoen in de sterkte was gekomen, hetwelk nu aan de oude bezetting wilde toonen, op welk eene wijze men de Fransche Artillerie moet beantwoorden.

De nacht was verschrikkelijk, en men zoude het akelige van de stilte, te midden van een voortdurend donderen van zoo vele vuurmonden, moeilijk kunnen beschrijven; men doorliep, met draagbaren, de loopgraven, ten einde de lijken, de gewonden en de afgeschotene ledematen weg te brengen. Nergens hoorde men morren of weeklagten aanheffen, nergens vond men eenig bewijs van ontmoediging, alles ging zijnen gang, even als of het door eene onzichtbare magt werd voortgedreven. De kettingen die tot het geschut behooren, waren aan stuk geschoten, doch dit verhinderde niet dat men zich daarvan bleef bedienen; de monden van onze heetgeschotene stukken braakten het doodelijk zer uit, zonder dat men dezelve behoefde af te steken; zoodra het laadgat

ge.

geopend was , barstte het schot los ; de rook des kruids maakte de duisternis nog duisterder , en te midden van die dikke rookwolken , ontmoetten de wederzijdsche kogels elkander in hunne vaart.

Eindelijk werd dit bloedbad door de opkomende dageraad verlicht. Hoe vele afgeschotene ledematen , hoe vele geknotte lijen vond men nu nog , welke men in de duisternis was voorbijgegaan , en te midden van dit akelige tooneel hoorde men lagchen en liedjes zingen , waarvan de zangers niet zelden , door eenen vijandelijken kogel , een eeuwigdurend zwijgen werden opgelegd. Onze soldaten waren onvermoeid — die van de Citadel schenen evenwel vermoeid te zijn , want het vuur uit de sterkte was nu niet zoo regelmatig dan wel den voorgaanden dag.

Velen van onze kogels hadden goed getroffen ; eenige vijandelijke batterijen waren tot zwijgen gebragt , doordien de stukken gedemonteerd waren , terwijl de onzen minder geleden hadden en hun vuur konden vervolgen ; de vijand , die zich nu bezig hield om alles , zoo veel als mogelijk was , te herstellen , bestreed ons nu alleen met zijn geweervuur , waarvan de kogels alles troffen wat zich buiten de parapets vertoonde ,

Men had den geboortedag des Prinses VAN ORANJE , dien de Hollanders op zulk eene waardige wijze vierden , bestemd tot het uitdeelen der metalen kruisen , die gegoten waren van het geschut dat door hen op de Belgen , bij *Leuven* en *Haselt* veroverd was , en de Directeur Generaal van oorlog had de navolgende proclamatie aan het Hollandsche leger afgevaardigd :

G 4

„ Dap-

„ Dappere soldaten ! ”

„ Het is onder eene zeer ernstige omstandigheid ,
„ dat gij het eereteeken van uwe getrouwheid aan
„ koning en vaderland ontvangt. Reeds roept het
„ kanon van eene mogendheid , die door gansch
„ *Europa* vermaard is geworden , den Nederlandschen
„ soldaat tot nieuwe daden van moed. Gij hebt u
„ altijd , allen en ieder , voor zoo veel hem aangaat ,
„ getrouw getoond ; gij zult getrouw blijven onder
„ uwe waardige bevelhebbers en met uwen vorst en
„ met uwe medeburgers zult gij de heilige en on-
„ schendbare regten van *Nederland* weten te hand-
„ haven. ”

„ Wapenbroeders ! gij zult , tot uwen roem , nooit
„ vergeten , dat dit eereteeken uwe borst het eerste
„ versierd heeft op den verjaardag van uwen opper-
„ bevelhebber den Prins VAN ORANJE ; hij heeft u
„ het pad der eer aangewezen bij *Quatre - Bras* , bij
„ *Waterloo* , bij *Hasselt* en bij *Leuven* ! Hij , zoo
„ wel als zijn Koninklijke Vader , heeft regt op uw
„ vertrouwen , op onze liefde , op onze dankbaar-
„ heid. ”

„ Nederlanders ! Wapenbroeders ! wij ook , wij
„ verbinden ons heden op nieuw aan de zaak VAN
„ ORANJE. Strijden wij met hem en dat onze leus
„ zij : *thans en altijd met God , voor Koning en*
„ *Vaderland !* ”

„ Leve de Koning ! ”

„ *Gravenhage* , 3. December 1832.

„ De Luitenant - Generaal , Directeur van oorlog. ”
Maar

Maar wat deed *België*, terwijl *Holland*, door roemruchtige daden, de lastertaal van deszelfs in opstand zijnde voormalige landgenooten beantwoordde?

Het Hof, even als een koppel te zamengesnoerde jagthonden, wachtte totdat de edele Leeuw geveld zou zijn, om zich dan op zijn nog rillend lijk te werpen.

De Senaat verwees MARECHAL, en zijn boek: *de godloochenaars*, naar den brandstapel, en de Kamer der Vertegenwoordigers beloofde tot een verschrikkelijk hoog *Budget*.

De Koning en zijne *Aides de Camp* die zich altijd op den weg tuschen *Brusfel* en *Antwerpen* bevonden, schenen veel minder aandacht te slaan op de opofferingen van ons leger, dan wel op hetgeen de *Hollanders* deden om de lasteraars, die, bij de civiele lijst, zoo rijkelijk beloond werden, te logenstraffen. Laaghartige hovelingen van de Bivouac, bezorgden aan LEOPOLD den toegang tot onze loopgraven, toen namelijk het vuur van de Citadel genoegzaam tot zwijgen was gebragt, en bragten dien Vorst eenen dapperen sapeur, dien twee zijner ledematen waren afgeschoten, en die ongevoelig scheen aan het verlies dat hij geleden had, onder de oogen.

„Gij zijt wel zeer zwaar gekwetst, mijn dappere!” zeide LEOPOLD.

„o Ja,” antwoordde de sapeur ACEUIL, „maar het is op mijnen post, voor mijn vaderland en te midden van mijne krijgsgesellen geschied.” En met eene doordringende stem riep hij uit: „Leve *Frankrijk*!”

„Dat men hem honderd franken geve.” Zeide de Koning der barricades. En het eerste geld dat met de beeldtenis van dien Vorst prijkte, werd bestemd om eenen dapperen soldaat te vernederen.

Ook het kruis van LEOPOLD, werd nu voor de eerste maal verleend om op de borst van ACEUIL gehecht te worden.

Wij zullen hier nog eenige zinsneden uit de dagbladen aanhalen.

„Koning LEOPOLD heeft honderd franken uitge-
„loofd, voor elken soldaat die een been of eenen arm
„zal worden afgezet. — Goed voor de liefhebbers.”

„Koning LEOPOLD heeft eenen sapeur dien een
„been en eenen arm zijn afgeschoten, veroordeeld
„tot het dragen van zijn kruis... O die arme man!”

„De Koning der Belgen heeft zijn eerste kruis
„aan eenen Franschen sapeur geschonken. — De
„nationaliteit moet boven alles gaan.”

„Men zegt dat het kruis van LEOPOLD ten toon
„gesteld zal worden op de borst van den Heer
„LEBEAU.”

„Zij die in het vervolg daarmede verfiert worden,
„zullen het niet het kruis van LEOPOLD, maar dat
„van den sapeur, noemen.”

„De orde van de uije, die zoo lang in den bol-
„ster heeft gezeten, is eindelijk dien bolster ont-
„snapt, en heeft zich op de borst van eenen dap-
„peren vreemdeling nedergezet. — Deze had, zon-
„der twijfel, iets beters dan dit verdiend. Hij zou
„dezelve kunnen weigeren, maar zoo hij die aan-
„neemt, dan is dit waarschijnlijk, omdat dezelve
„nog

„nog nooit gezien is aan het knoopsgat van onze
„ordemakers.”

„De sapeur, die zich eenen arm en een been bij
„de belegering van *Saint-Laurent* heeft laten af-
„schieten, heeft uit handen van Koning *LEOPOLD*,
„het kruis van zijne orde ontvangen. Ziedaar dan
„tot nog toe den dappersten van het Fransche leger,
„het ongelukkigste.”

Het garnizoen van de Citadel en het Fransche leger
leefden in eenen dampkring, waarin waarschijnlijk
de laaghartige aanhitters der Belgen, van alle partijen
nooit geleefd hebben, want het bloed dat van weder-
zijde gestort werd, moest gedurende het gevecht stil-
zwijgendheid opleggen, en de schande, zoo wel als
den roem, tot aan den oogenblik der overwinning
verschuiven. Er was roem genoeg aan beide de zijden
der strijdende te vinden, om de uitvoerders van eene
schandelijke staatkunde te veredelen! en wanneer twee
veldheeren, uit menschlievendheid eene stad buiten
het tooneel des oorlogs sluiten, dan hadden ook de
Belgen, van alle denkwijzen, de soldaten van beide de
partijen, die onder bevel van zulke veldheeren ston-
den, moeten eerbiedigen en beklagen. — De geschie-
denis zal vermelden op welk eene wijze *België* zich
van dien pligt heeft gekweten.

Zie hier eenige platte beleedigingen, welke door
de drukpers verspreid werden :

„*België*, zonder Gouvernement, zonder kamers,
„zonder ministers, niet wetende aan wien het zal
„gehoorzamen, is thans een getrouw afbeeldsel van
„het

„ het koningrijk *Tohu — Bohu*, waarvan koning EN-
„ GOULEVENT zich verwijderd had, om tegenwoor-
„ dig te zijn bij den veldslag der eenoogige eksters,
„ tegen de zeegedrochten van het satijnen eiland (*).

„ Er blijft ons niets over dan dat wij, van de
„ goedheid der Conferentie, een volkomen Gouver-
„ nement affmeeken, hetwelk in staat is om de klag-
„ ten der natie te begrijpen; dat de natie niet ver-
„ laat als de dag der beproeving aankomt, en dat
„ zich niet verbeeldt veel voor het volk gedaan te
„ hebben, wanneer het de vreemdelingen inroept,
„ opdat deze eenen troon zouden onderschragen, die
„ zich niet weet te doen eerbiedigen, en die zich niet
„ weet te verdedigen.”

„ *België* heeft deszelfs Gouvernement verloren,
„ doch het Gouvernement heeft reeds voor lang *België*
„ verloren.”

„ Tusschen *Brusfel* en *Antwerpen* is verloren een
„ Gouvernement, dat in eenen vrij slechten staat,
„ hoewel geheel nieuw, is; de navolgende beschrij-
„ ving zal het zeer spoedig doen kennen:

„ *Grootte*, omtrent als de dwerg van Koning
„ STANISLAUS.

„ *Haar*, alsof het uit de werkplaats van den Heer
„ GUFFROY kwam.

„ *Voor-*

(*) Eene zinspeling op zeker vertellingje, in den smaak van de duizend en eenen nacht, arabiesche vertellingen. *Engou-levent*, is de naam van eenen vogel, die de koeijen en de geiten uitmelkt.

DE VERTALER.

- „ *Voorhoofd* van koper.
- „ *Oogen*, als die van eene mol.
- „ *Neus*, zeer lang.
- „ *Mond*, verschrikkelijk groot en wijd.
- „ *Baard*, geene.
- „ *Knevels*, afgeschoren.
- „ *Kinnebakken*, als die van eenen ezel.
- „ *Gelaat*, als juchtleder.
- „ *Kleur*, onbepaald, nu dus, dan zoo.
- „ Bijzondere teekens: Franfche kleederdracht en kromme vingers.
- „ Men beloofd eene eerlijke belooning aan den vinder die het teregt brengt, aan het paleis van de natie.”

Men had gezegd dat de Belgiefche natie, voor ons, na derzelver fchande, nog zou ten toon fpreiden eene monniken domheid van de middeleeuwen. De volgende artikelen zullen bewijzen tot welk eenen graad van dierlijke verftandeloosheid een volk kan zinken, wanneer deszelfs Gouvernement, in de negentiende eeuw, de tooneelen van de gloeiende kamer wil vernieuwen:

- „ De Zitting van den Belgiefchen Senaat, van gisteren, heeft een zeldzaam en zeer belangrijk onderwerp behandeld. Bij de opening der Zitting gaf Mijnheer de Voorzitter aan de Vergadering kennis, dat de Heer GERMOND hulde aan de Kamer had bewezen door het inzenden van een exemplaar eener nieuwe uitgave van de *Dictionnaire des Athées*, van SILVAN MARECHAL. Die edele Sena-

„nateur, (*) die de Fransche dichters, waaruit hij
„ zijne verzen steelt, beter kent dan de werken der
„ hedendaagsche wijsgeeren, had reeds besloten, dat
„ het werk van den Heer s. MARECHAL in de boe-
„ kerij zou worden geplaatst, en de helfche geest
„ zou aldus eene plaats worden aangewezen te mid-
„ den van onzen godvruchtigen Senaat; maar de
„ ware vromen, zoo als wij er veel hebben, kunnen
„ den duivel op een uur afftands ruiken, onder welk
„ eene gedaante hij zich ook moge vermommen.”

„ De Heer DE MAN kreeg het eerste de lucht van
„ Lucifer in den neus. Nu trok hij de alarmklok en
„ hij riep uit: ” „ Men moet dat godlooze boek aan
„ deszelfs schrijver terug zenden.”

„ Voorzeker, men moet een voorbeeld daarstel-
„ len, ” „ voegde de Heer DE SECUS er bij, ” opdat
„ men ons geene ongodsdienstige boeken meer toe-
„ zende. ”

„ Hoe! ” riep de Heer DE QUARRÉ, geheel ver-
ontwaardigd en op zijnen dikken buik slaande, ”
„ zulk een boek terug zenden! dat is laauwheid, dat
„ is eene zwakheid die ik geheel afkeur, men moet
„ dit schandelijke boek verbranden, en ik zal gaarne
„ de uitvoerder van zoodanig een besluit zijn.”

„ Nu werd de afschrik en de verontwaardiging
„ algemeen, en de Heer DE STASSART, die, zon-
„ der het te weten, het eerste ligchaam van den
„ Staat,

(*) De Heer DE STASSART, voormalig. prefect onder het Fran-
sche Keizerrijk.

„ Staat, met den duivel had willen opschepen, sprak
„ nu niet meer van het deponeren in de boekerij,
„ maar, volgens zijne gewoonte, was hij nu het
„ gevoelen van allen toegedaan.”

„ De Senaat besliste bij hoofdelijke stemming over
„ deze belangrijke zaak, en er werd besloten, dat de
„ *Dictionnaire des Athes*, aan den uitgever zou
„ worden teruggezonden.”

„ Ziedaar dan onzen Senaat, die zich zelf ver-
„ heft tot eene geestelijke congregatie, om boeken
„ te beoordeelen, aan te nemen of te verwerpen,
„ wanneer deze den reuk van Godgeleerdheid heb-
„ ben, of als niet regtzinnig beschouwd kunnen
„ worden. Onze vertegenwoordigers zijn dan inquisi-
„ teuren des geloofs, namens de geestelijkheid, ge-
„ worden. Zij beginnen met boeken te verbannen,
„ waarschijnlijk in afwachting dat zij door deze of
„ gene wet gemagtigd zullen worden, om ook hen
„ die zulke boeken schrijven, of hen die gevoelens
„ koesteren, die niet als regtzinnig kunnen worden
„ aangenomen, mede te verbannen (*).”

Dit

(*) De gevoelens welke de steller van dit artikel hier ont-
wikkelt, pleiten niet zeer voor de godsdienstige gezindheid
van zijn hart. Indien men den Belgischen Senaat, in de-
zen iets zou kunnen verwijten, dan is het, onzes inziens,
alleen dit, dat men genoodzaakt is geweest, bij stemming
dit boek onwaardig te keuren om in de boekerij geplaatst te
worden.

DE VERTALER.

Dit besluit van den Belgiefchen Senaat zal in de Belgiefche omwenteling eene zeer in het ooglopende vertooning maken ; het is ophelderend , wegens de bestaande omstandigheden , wegens het karakter der menschen , en dat van het tijdstip waarin wij leven. Men vindt daarin een kort begrip van de toekomstige geschiedenis van *België*. *België* vervoegt zich aan de vrijzinnige Europiefche Gouvernemen ten ; aan het kabinet van LODEWIJK PHILIPS , en bovenal aan het Franche volk , hetwelk toefnelt om deszelfs bloed te storten , ten voordeele van de Apostoliefche voortplanting des geloofs , en om het stelsel van het *Auto da fé* te bevestigen. *Europa* kan dus zien dat de Belgiefche Senaat in de negentiende eeuw , zich in eene vergadering van boekbeoordeelaars herschept hebbende , meer zorg , meer tijd , en meer belang heeft gehecht aan het veroordeelen van een boek , dan er , in dezelfde vergadering belangstelling is betoond bij het opleggen van drukkende en ondragelijke lasten aan een volk , waarvan de vertegenwoordigers zich beroemen de verzorgers en de voorstanders te zijn.

Voor dit volk , hetwelk door de geestelijke mommerijen wordt dom gehouden , kwamen wij ons bloed storten en ons leven wagen. Maar niets is belagchelijker dan de twist die er ontstond tusfchen sommigen van heeren , die aan de hoofden van de *Merodiefche* aanhangers verweten dat men geene bevelen tot gebeden had gegeven , ten voordeele van de heilige zaak , even zoo als dit in *Holland* plaats had ,
wat

wat de heer DE MERODE daarop antwoordde in zijn dagblad. *Punion* : (*)

„ Eenige personen hebben zich beklagt dat er,
„ in de tegenwoordige omstandigheden , geene bevelen
„ zijn gegeven tot het houden van bid-uren , terwijl
„ dit dan toch thans in *Holland* geschiedt. Men
„ heeft te *Mechelen* berigten , dienaangaande inge-
„ wonnen. Zie hier het antwoord dat gisteren daarop
„ is ingekomen.

„ Sedert langen tijd hebben dergelijke gebeden
„ plaats gehad in al de kerspelen. Het is onmogelijk
„ om dezelve bij gelegenheid van elke bijzondere
„ gebeurtenis , die ten aanzien van onze staatkundige
„ zaken plaats heeft , te veranderen. Behalve de
„ gebeden die alle dagen , bij de mis , gedaan wor-
„ den , voor het heil en de behoeften van het vader-
„ land , bidt men dagelijks in al de steden rozen-
„ kranzen en des zondags , ten minsten in de meeste
„ der landelijke kerken , houdt men zingende misfen
„ en negendaagfche gebeden , voornamelijk te *Antwer-
„ pen* ; met een woord : sedert twee jaren , bidt men
„ overal , met eene verwonderlijke volharding , voor
„ den

(*) Wij hebben gemeend dit boek te moeten toelichten door eene menigte van officieele stukken , ten einde daardoor alle soorten van tegenwerpingen te verhinderen , en wij hebben dus alles ingezameld hetwelk wij aan het oordeel van het algemeen onderwerpen. De mannen die wij opnoemen zijn de vertegenwoordigers der leerstelsels welke ons leger is moeten komen bevestigen.

H

„ den gunstigen afloop van onze zaken , zoodat al
„ hetgeen dienaangaande in *Holland* plaats heeft ,
„ niet noemenswaardig is in vergelijking van hetgeen
„ bij ons gedaan wordt. Men bidt zelfs met zoo
„ veel ijver , dat ik het volste vertrouwen en de stel-
„ ligste hoop koester dat God ons niet verlaten zal ,
„ maar dat Hij ons zal blijven begunstigen , zoo als
„ hij tot nu toe op zulk eene zichtbare wijze heeft
„ gedaan.

De Graaf DE MERODE.

Terwijl *Holland* , als een eenig man , zich met
eene verwonderlijke eensgezindheid , tegen de veree-
nigde magten van *Frankrijk* en *Engeland* verzette ,
moest het Belgische gouvernement , dat aan de rege-
ringloosheid was overgeleverd , gestrengte maatregelen
eischen om het volk onder het juk te houden. LEOPOLD
plaatsde de beide vlaanderen onder de onbe-
grensde magt van den Generaal NIELLON , en wel bij
het volgende besluit :

„ LEOPOLD , enz.”

„ Aangezien dat de troepen die in de beide Vlaan-
„ deren gstationneerd zijn en de divisie uitmaken
„ die onder bevel van den Generaal NIELLON staat ,
„ voor een gedeelte tot de veldtroepen behooren.”

„ Gezien Artikel 261 van het wetboek der proce-
„ dures voor de landmagt.”

„ Op de voordragt van onzen Minister , directeur
„ van oorlog.”

„ Heb-

„ Hebben besloten en besluiten :

„ Art. 1. Er zal een permanente krijgsraad worden daargesteld bij de divisie van de beide veld-
„ deren.”

„ Art. 2. De Brigade Generaal NIELLON is belast
„ met de formatie van dien krijgsraad, zich gedra-
„ gende naar den inhoud der artikelen 262 en 263
„ van het wetboek der procedures voor de landmagt,
„ en de verplichting, opgelegd wordende bij Artikel
„ 276. van gezegd wetboek, wordt hem opgedragen.”

„ Art. 3. Onze Minister Directeur van oorlog is
„ belast met de uitvoering van dit besluit.”

(geteekend) „ LEOPOLD.”

Van wege den Koning.”

„ De Minister Directeur van oorlog.”

(geteekend) „ de Baron EVAIN.”

Alweder om de gevoelens, zoo wel als de oog-
merken van den Generaal CHASSÉ in een hatelijk dag-
licht te stellen, werd het besluit van den 26e. No-
vember, hetwelk de ongelukkige stad *Antwerpen* met
schrik vervuld had, op nieuw gedrukt. Dit besluit
dat niets anders was dan eene meerdere bevestiging
van dat van den Generaal BUZEN, gaf aan de inqui-
sitie, welke die Gouverneur te *Antwerpen* had inge-
steld, eenen schijn van wettigheid. Het herinnerde aan
de ongelukkige inwoners die den moed hadden ge-
had om in de stad te blijven dat het zwaard van
NAMOCLES boven hunne hoofden hing.

H. 2

„ Ber-

„ Besluit des Konings. ”

„ LEOPOLD, Koning der Belgen.

„ Aan alle tegenwoordigen en toekomenden heil!

„ Overwegende dat, in weerwil van alle voor-
„ zorgen die genomen zijn om de onzijdigheid van
„ de stad *Antwerpen* te doen eerbiedigen, het even-
„ wel voorzigtig is dat men voorziening neemt inge-
„ val de vijand, op nieuw, de rampen des oorlogs
„ op de bevolking dier stad zou pogen te doen
„ drukken. ”

„ Overwegende dat er reeds talrijke blusmiddelen
„ in de stad *Antwerpen* zijn ingebracht als hulpmid-
„ delen ingeval van brand. ”

„ Willende de doelmatige en spoedige werkdadigheid
„ van deze hulpmiddelen verzekeren en den ijver,
„ den moed en de verknochtheid, welke de goede
„ inwoners, in een dergelijk geval zouden kunnen
„ ontwikkelen, beloonen. ”

„ Hebben besloten en besluiten. ”

„ Art. 1. Ingeval de stad *Antwerpen* op nieuws
„ het ongeluk van een bombardement moest onder-
„ gaan, zullen er eerepenningen worden geslagen,
„ ter belooning van diegenen die het meeste en het
„ krachtadigste hebben toegebracht om den voortgang
„ der vlammen te stuiten en de vernieling der huizen
„ te voorkomen. ”

„ Art. 2. Deze eerepenningen zullen van goud
„ worden geslagen en de innerlijke waarde hebben
„ van honderd gulden, vijf en zeventig gulden of
„ vijf-

„ vijftig guken , in evenredigheid van de bewezene diensten. ”

„ Art. 3. Wij behouden aan ons het regt om deze belooningen toe te wijzen , op voordragt des Ministers van Binnenlandsche Zaken , die zich door de plaatselijke regering de noodige inlichtingen dienaangaande zal doen geven. ”

„ Art. 4. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit Besluit , hetwelk in het officieele Bulletin zal worden geplaatst. ”

„ Gegeven te *Brusfel* , den 26. November 1832. ”

(geteekend) „ LEOPOLD. ”

„ Van wege den Koning. ”

„ De Minister van Binnenlandsche Zaken. ”

„ CH. ROGIER. ”

Elke daad van het Gouvernement kenmerkte deszelfs zwakte en bewees aan ons leger hoe twijfelachtig de nationaliteit was welke het moest verdedigen. Tot schande van *België* , was de moed , de bekwaamheid en de krijgstucht van deszelfs leger , zeer twijfelachtig geworden door de daad des Konings die een Fransch leger in zijn land had ingeroepen ! men had bovendien , tot schande van het koningschap , gezegd , dat het volk niet getrouw zou zijn indien niet het leger in Gendarmes , regters en beulen , onder de bevelen van eenen Franschen Generaal ,

heerschen werd (*) waardoor men de Belgen zich onder het juk zou doen krommen, uit vrees voor straf.

Ten einde de onregelmatigheid der daden van het Gouvernement nog meer in het oog te doen loopen deed men de installatie van de leden der regterlijke magt prediken, en hetzelfde tijdschrift, waarin aan *Gend* de dagorder werd bekend gemaakt dat de Generaal NIELLOX van elk zijner soldaten een politie-dicnaar zou maken, de *monsieur* namelijk, hield de aanspraken in, van eene nieuwe magistrature welke men zou geloofd hebben de onafhankelijkste van gansch *Europa* te zijn."

„Dagorder."

„Het is den Generaal Commandant van de zesde
„divisie gebleken, dat sommige, door *Holland* be-
„taald wordende, personen zich niet ontzien om
„valsche tijdingen te verspreiden ten einde daardoor,
„zoo mogelijk, het leger te ontmoedigen en de Ge-
„neraal vindt zich daarom verplicht om de troepen,
„die onder zijne bevelen staan, te herinneren dat
„het voor elken krijgsman eenen plicht is om allen
„en

(*) NIELLOX. Deze Generaal is te *Parijs* bekend door een vonnis dat bij *contumacie* over hem is uitgesproken, en dat hij nu zes maanden geleden, heeft weten te doen opheffen; bij dit vonnis is hij gedoemd geworden, wegens de misdaad van valsheid (*crime de faux*), tot tien jaren ijzers en het brandmerk.

„ en een iegelijk die zich aan zulk eene misdaad schuldig maken in hechtenis te nemen. ”

„ Dien ten gevolge noodigt hij al de bevelhebbers van corpsen uit om bepaalde en de noodige maatregelen te nemen ten einde allen, tegen welken men genoegzame vermoedens heeft en eenigen schijn bestaat dat zij zich daaraan hebben schuldig gemaakt, voor eenen krijgsraad te doen brengen, welke verordend is volgens Artikel 65, van het Militaire Lijfstraffelijke Wetboek. ”

„ De Generaal maakt van deze gelegenheid gebruik om zijne krijgslieden te berigten dat de Divisie van den Generaal SEBASTIANI de Hollandsche vloot uit al derzelver positiën heeft verjaagd; dat tot nu toe het materieel van den Generaal nog niets van het vijandelijke vuur geleden heeft en dat hij tot aan het laatste gevecht, hetwelk heeft plaats gehad op den 11^e. dezer, nog niets heeft verloren dan eenen gesneuvelden en twee gewonden. ”

„ De Generaal bevelhebber van de zesde Divisie. ”

„ (geteekend) NIELLO. ”

„ Voor gelijkluidend afschrift. ”

„ De Aide de Camp van den Generaal. ”

„ (geteekend) EDMOND BARTELS. ”

Op het einde van deze proclamatie verschenen in den *Moniteur*, een Belgisch officieel dagblad, de aanspraken bij de aanstelling der leden van de gerechts-

hoven. Mijnheer de President DE GERLACHE, drukte zich op de volgende wijze uit, voor het hof van cassatie.

„ Welk een hooge stand is de uwe, Mijne heeren !
„ Bij ons vloeit de regtspleging niet voort uit den
„ wil des konings, maar uit de natie en uit de grond-
„ wet. De regterlijke magt is niet ondergeschikt, zoo
„ als nog niet lang geleden het geval was, aan de
„ willekeur van eene magt die, onder voorwendfel
„ van conflict, of welk ander het ook zoude hebben
„ mogen zijn, de burgers aan derzelver natuurlijke
„ regters onttrok. Wanneer men u in het vervolg
„ eenig geuit gevoelen, uit het groote magazijn,
„ waarin al de wetten van het gemeenebest, van het
„ keizerrijk of van het bestuur dat onder ons heeft
„ opgehouden te bestaan, wil aanhalen, dan zal het
„ uw pligt zijn om terstond te onderzoeken of het
„ constitutioneel is of niet. — Niet een enig von-
„ nis, besluit of reglement zal van kracht zijn in
„ uwe oogen wanneer het niet overeenkomstig de
„ wet is. ”

Eene bittere spotternij! In den oogenblik toen de Voorzitter deze aanspraak deed, werden zes achttingwaardige mannen uit derzelver huizen weggevoerd (*), en aan derzelver natuurlijke regters onttrokken (zonder dat er eenig conflict daarna is opgeworpen). Zij werden in kluisters geklonken, en in de gevangenis van

(*) De Heeren FROMONT, *OUVREUR* van *Maldeghe*, MICHEL DEBAIALEMONT en verscheidene Advokaten uit *Gend.*

van de Citadel geworpen , in afwachting van eene bijeenroeping van eenen krijgsraad , die uitspraak zou doen wegens eene overtreding door de drukpers begaan , waarmede deze menschen werden beschuldigd.

Verraderlijke of onbekwame ministers , die eene comedie meenden te spelen , welke wij door den rook en het gebulder van het geschut niet konden zien of hooren ! . . . Indien eens al derzelve staatkundige daden , door den soldaat beoordeeld en toegelicht werden , en daardoor voor *Frankrijk* een licht ontstoken werd , hetwelk door eene machiavelische diplomatie wordt verduisterd !

Er is thans in het gansche Fransche leger geen enkel soldaat die de Belgische zaak niet beter kent dan de SOULTS (*), de THIERS en de GUIZOTS. Vraag aan den Franschen soldaat hoe zwaar de liefde van het Belgische volk voor LEOPOLD weegt. „ Geen aasje ” zal hij antwoorden. Vraag hem of de Hollanders lafhartig zijn. Zoo de Fransche soldaat aan wien gij deze vraag doet , tot de lage volksklasse behoort , zal hij dezelve beantwoorden door u met den kolf van zijn geweer op de borst te stooten , terwijl de meer beschaafde krijgsman u de likteekenen zijner wonden zal toonen , die hij gekregen heeft , toen hij , man tegen man , met de Hollanders streed. Vraag aan onze kannonniers of de Hollandsche artilleristen bekwaam zijn

(*) « Gekheid » zeide de maarschalk SOULT , « de Hollanders « durven niet vechten. »

zijn en hunne zaken verstaan en zij zullen u hun geschut toonen hetwelk door de Hollanders onbruikbaar is geschoten. Vraag aan de artillerie officieren of de Hollandsche officieren de Fransche kogels vreesden en zij zullen u antwoorden: „ zij stelden zich even „ zoo bloot voor ons vuur als wij ons blootstelden „ voor het hutne, zij beklommen de parapets om de „ stukken te richten.” Vraag aan elken Franschen krijgsman of de Belgen moed hebben, en zij zullen u op *Hasfelt* en *Leuven* wijzen. Vraag hen of de Belgen menschlievend zijn, en zij zullen u spreken van den voorgenomen moord aan Hollandsche krijgsgewangenen. Vraag hen of de Belgen de deugd der gastvrijheid beoefenen, en zij zullen u de ellende verhalen, welke zij op hunnen togt, en eenigen tijd na hunne aankomst voor *Antwerpen*, hebben moeten verduren. Vraag aan elk een, tot welk eene partij hij ook behoort, vraag het zelfs aan den maarfchalk GERAARD, in welken staat de Citadel van *Antwerpen* zich bevond, tijdens de overgave, en of de verdediging daarvan tot het uiterste is volgehouden, en hij zal u antwoorden, dat hij reeds vier dagen vroeger eene Capitulatie zou hebben voorgeslagen, want dat de Citadel geheel verwoest en een bouwval was.

Een ander moge deze gedenkwaardige belegering beschrijven; hij moge het roemrijkste wapenfeit van den tegenwoordigen tijd verhalen, en daardoor zijnen naam vereeuwigen. Dat DAVID uit zijn graf verrijze, en voor de nakomelingschap een tafereel schetse van de eervolle verdediging eener sterkte, die in de nabijheid van

van de plaats zijner ballingschap ligt (*). Maar dat de lafhartigen zich niet vermeten, om in de nabijheid van onze werken te komen, want derzelve lage zielen zouden veelligt willen gelooven, dat de gramschap en de toorn ons heeft doen handelen. — Neen, de gramschap wijzigt de pogingen van eenen Franschen krijgsman niet! Hij wil zijnen roem daardoor niet bezoedelen. Hij wil dien roem inoogsten daar waar hem de kroon der overwinning wordt voorgehouden, al is het dan ook dat hij als een werktuig, van eene schandelijke diplomatie, gebruikt wordt. Zijne laurierieren zijn zijne verovering. en nadat hij overwonnen heeft, reinigt hij zijne bebloede wapenen, en zich voor de grenzen van *Frankrijk* vertoonende, zegt hij tegen zijne wapenbroeders; „Dit is beter dan de „vernietiging van de leeuw van *Waterloo*! *VARRUS* „is gewroken.”

Het verschrikkelijke besluit van BUZEN en de daarop gevolgde koninklijke besluiten, die men zou kunnen vergelijken bij iemand, die zich bij een sterfbed nederzet om den zieltoogenden tot den dood voor te bereiden, hadden in *Antwerpen* alom schrik en angst verspreid, en vele inwoners die stad doen ontvlugten. Maar de stad *Antwerpen* zal in deszelfs archieven de
troos!

(*) DAVID, een der beroemdste fransche schilders die uit *Frankrijk* was gebannen, omdat hij, in de nationale conventie, voor den dood van LODEWIJK XVI. had gestemd, en zijn verblijf te *Brussel* hield waar hij ook gestorven is.

DE VERTALER.

troostrijke woorden van den maarschalk GERARD bewaren, even zoo als de bewijzen van veiligheid, welke het edel karakter van den Generaal CHASSÉ aan die stad heeft geschonken, in weerwil van al die vuige lastertaal van de dolzinnige Belgen. Maar ook zal diezelfde stad *Antwerpen*, om alles in een tafereel te begrijpen, veelligt wel aanteekening houden van het schandelijke feest, dat in dezen bedroevenden tijd werd gegeven, en hetwelk in de navolgende stukken zoo zeer naar deszelfs waarde behandeld wordt.

„ *Antwerpen*, den 8. December 1832.”

„ Aan uwe overwegingen, mijnheer ! laat ik het over
„ om te oordeelen over het gedrag dier ellendige, niets-
„ waardigen, die gisteren den spot gedreven hebben
„ met den droevigen toestand des volks, door het
„ geven van een feest in eenen oogenblik waarin ons
„ leger door het brandmerk der schande is bezoedeld,
„ in eenen oogenblik waarin twee derde gedeelten
„ der inwoners van deze stad, aan de koude en aan
„ de ellende zijn ter prooije gegeven, en waarvan het
„ andere gedeelte in de omstreken van de stad rond-
„ dwaalt.”

„ Gisteren avond ten zeven ure is er groot feest
„ geweest in het paleis des Konings, er is muziek
„ geweest, er zijn nationale liedjes en vaderlandsche
„ gezangen gezongen; het orkest werd bestuurd door
„ de Heeren den Generaal D'HANE en den Markies
„ DE CHASTELER, die even zoo als alles, wat het
„ gevolg des Konings uitmaakt, zoodanig geplaatst
„ wa-

„ waren , dat zij wel door de rook der opgedragene
„ schotels met spijzen , doch geenszins door den rook
„ van het geschut der Citadel gehinderd werden.
„ Schande over die ongelukkigen , die zich minder
„ verheugen over de gewenschte overwinning van
„ hunne bondgenooten dan zij wel berekenen , welk
„ verlies zij voor hunne eigene zaak te duchten heb-
„ ben.”

„ De Heer D'HANE heeft zeer veel te berispen ge-
„ vonden op het bestuur der belegeringswerken , voor
„ de Citadel. De Generaals HAXO en NEIGRE , heb-
„ ben den Koning op het dringendste verzocht , dat
„ de Generaal D'HANE hun zou worden toegevoegd.”

„ Ik verzoek u mijnheer , om het bijgaande stuk
„ eene plaats in uw dagblad te vergunnen , en mij te
„ gelooven enz.”

„ Een van uwe Inteckenaars.”

„ DE LOOPGRAVEN EN HET FEEST.”

„ *Het is aangenaam een schip in den*
„ *storm te zien , wanneer men aan*
„ *land staat.*

„ LUCRETIVS.”

„ Die ellendigen hebben niet gebloed , toen zij
„ feestzangen aanhieven , in den oogenblik dat men
„ treurmuziek en lijkzangen had moeten doen hooren.”

„ Zij hebben de smarten der gewonden en de dood-
„ snikken der stervenden , te midden van hunne wal-
„ chelijke Bachanalen , vergeten.”

„ Als

„ Als kwakzalvers uitgedost , vreesden deze opge-
„ sierde krijgslieden , dat hunne schitterende uniformen
„ door de vijandelijke kogels zouden worden bescha-
„ digd. Schrik niet voor de vlekken , welke gij veel-
„ ligt gelooven zoudt bloedvlekken uit deze of gene
„ edele borst gevloeid te zijn. — Zij zijn niets anders
„ dan de gevolgen van een schandelijk en vernederend
„ feest.”

„ Zij hebben niet gebloosd , die laaghartigen om den
„ roem en de eer te hooren bezingen, terwijl zij tranen
„ van weedom en van woede hadden behooren te
„ weenen , wegens de vernederende rol welke zij moe-
„ ten vervullen.”

„ Zij behoeven champagne-wijn om hunnen moed
„ op te wakkeren , en zij moeten door de toover-
„ klanken van krijgsliederen worden angevuurd ; der-
„ zelfver eigenbaatzuchtige en onbeschaamde hebzucht
„ vordert gezangen , waardoor zij verknochtheid en
„ getrouwheid huichelen. Schande , eeuwige schande
„ over u , menschen zonder ziel en zonder schaamte ,
„ die bloemfestoenen en gezangen verlangen , in eenen
„ oogenblik , waarin de asch der vernedering alleen
„ uwe hoofden moest bedekken.”

„ Maar besproeit de vreemdeling de loopgraven ,
„ voor *Antwerpen* niet met zijn bloed ? Is de vreem-
„ deling niet daar om deze menschen met zijn zwaard
„ te beschermen ? heeft hij zijne batterijen niet opge-
„ rigt tuschen de plaats waar zij hun feest vieren en
„ tuschen het vuur des vijands ? ”

„ En terwijl een nationaal leger van verontwaar-
„ diging fiddert daar het deszelfs dapperheid , door
„ de:

„ de ijdele woorden der diplomatie , in klauisters ziet
„ geklonken ; terwijl onze krijgslieden het lot der
„ vreemdelingen benijden , die hun zulk eenen schoo-
„ nen oogst van roem ontrooven ; terwijl zij van
„ verlangen branden om aan *Europa* te bewijzen dat
„ zij in de velden van *Hasfelt* en *Leuven* zijn ver-
„ raden en aan het ongeluk zijn gewijd geworden ,
„ dat zij niet lafhartig zijn geweest , dat het hun
„ niet aan krijgstucht heeft ontbroken ; terwijl dit
„ alles plaats heeft bespotten hunne generaals hunne
„ regtmatige droefheid , waarvan zij zich geen begrip
„ kunnen maken — zij geven zich over aan brasferij
„ en door hun losbandig geschreeuw verdoven zij den
„ donder des geschuts van de belegering .”

„ En terwijl de ongelukkige landbewoner , door de
„ scherpe tanden der behoefte verscheurd , verre van
„ zijne verwoeste hut rond dwaalt , verflinden zij , bij
„ hun schandelijk gastmaal , het zweet des landbou-
„ wers en des kunstenaars .”

„ En terwijl elk schot uit het Hollandsche geschut
„ weeklagtig in hunne zielen moest wedergalmen ;
„ terwijl zij het als eene vernedering moesten be-
„ schouwen , dat zij gedoemd zijn om de hun opge-
„ legde en werkelooze rol in dit tooneelspel te ver-
„ vullen , waarin zij niets meer dan figuranten zijn ;
„ terwijl het bloed der dapperen vloeit , zwel-
„ gen zij den kostbaarsten wijn , en vullen zij hunne
„ magen met welsmakende spijzen . — En zoo een
„ van hun vallen mogt , dan is het door de kracht
„ van den madera - wijn of den Chambertin .”

„ Eere zij deze Epicuristen van welken BERCHOUX

„ DE

„ DE HOMERUS zou zijn geweest. Zij hebben de
„ overleveringen der imperiales van NERO, de wellus-
„ tige feesten van LUCULLUS verre achter zich gela-
„ ten. Het valt gemakkelijk den welsmakenden drink-
„ beker te ledigen, terwijl de verwoesting en de dood
„ rondom de feestzaal zwerven.

„ Op de tinne des Capitools gezeten, met bloemen
„ omkranst, in tyrus purper gehuld, den liefelijken
„ reuk van brandende specerijen genietende; en door
„ eene menigte van slaven, die op zijne wenken vlie-
„ gen, omringd, verheugde zich NERO bij den brand
„ van Rome, terwijl hij uitriep:

« Slaven brengt mij nectar en rozen,

« De reuk der rozen is liefelijk.»

„ Eere dus, Eere zij den heer D'HANE, den heer
„ VAN AERSCHOT en de overige gasten van het edele
„ feest van *Antwerpen*! zij hebben bewezen dat zij de
„ waardigste Aides de Camp zijn, van een opperhoofd
„ die getoond heeft meer kennis van keukengereedschap
„ dan van batterijen en geschut te bezitten.”

Aldus vierde LEOPOLD, door prachtige en kostbare
gastmalen, door tafelschuimers omringd, de lijkfeesten
van onze dapperen.

De Aides de Camp des Konings, van derzelver
bedwelming teruggekomen zijnde en de verachting
van alles wat edel denkt op zich hebbende geladen,
vreesden nu de gevolgen welke zulk eene buitenspo-
righeid zou kunnen hebben, ten aanzien van den geest
onzer troepen, en nu poogden zij te vergeefs, door
mid-

middel van de dagbladen, het schandelijke in het gedrag van hunnen meester te verbloemen. De drukpersen van alle partijen hadden reeds, in onuitwisschbare letters, het voorgevallene geboekstaafd. Toen begaven zich de D'HANES DE STEENHUIZE, DE CHASTELERS, DE AERSCHOTS en de PRISSES naar het bureau der dagbladen om, onder bedreiging van den dood, eene verklaring te vorderen dat men, bij gelegenheid van dat feest, niet gedanst had (*).

Het volgende stuk verscheen den volgenden dag, en werd, met de eigenhandige onderteekening van den Opsteller, aan het huis des Konings gezonden, en aan LEOPOLD ter hand gesteld:

*„ Hoedanig men de vrijheid van de druk-
„ pers in België verstaat.”*

„ Toegezonden aan het huis des Konings.”

„ Wanneer eene omwenteling een drukkende last
„ voor een volk geworden is; wanneer zoodanig eene
„ omwenteling geene ijverige voorstanders meer heeft
„ dan alleen zij die den troon omringen; wanneer de
„ schan-

(*) De markies DE CHASTELER ontmoette den heer RAOUL, den dag nadat dit schandelijke tooneel had plaats gehad, en hij beet hem toe: « Wanneer gij het hart hebt om in uw « dagblad iets beleedigends tegen het huis van den Koning, « mijnen meester, te plaatsen, dan zal ik u doodsteken, als « eenen hond, waar ik u ook zal ontmoeten.”

„ schande gepaard schijnt te gaan aan het bezit van
„ openlijke ambten en bedieningen; wanneer de eer-
„ lijke man de ministerieele erfenis ootwijkt om aan
„ de hem dreigende onheilen, de rampen van zijn
„ vaderland, te ontkomen; wanneer de oogen des
„ volks verneder zijn geslagen even als die der lijf-
„ eigenen en wanneer zij niets anders ontmoeten dan
„ vreemde meesters; wanneer dit alles het werk is
„ van eenige mannen die geene andere bekwaamheden
„ bezitten dan die van listige kuipers en intriganten,
„ en wanneer eindelijk de gerechtshoven het Hoofd
„ van den staat en deszelfs medegenooten ter prooffe
„ overlaten aan den geefel der dagelijksche drukpers,
„ dan is daarvan het natuurlijke gevolg dat eenige
„ voorvechters, met degens en stokken gewapend,
„ de Bureaux der dagbladen komen belegeren, ten
„ einde hem te straffen die de gedachten en de ge-
„ voelens der natie, door middel van de drukkunst,
„ openlijk durft bekend maken.”

„ Hier zijn het niet de gewone agenten van de
„ openlijke magt die derzelver vonnis uitspreken..
„ Een procureur des konings weigert zijne gendar-
„ mes; — het volk weigert derzelver straten daartoe;
„ de moordenaars der GAILLARDS en der VOORTMANS
„ weigeren derzelver dolken.... Maar nu komen de
„ prachtig gekleedde Aides de Camp van den Koning
„ der omwenteling, om den Schrijver, dien door hunnen
„ meester de vrucht van vijftien jaren arbeids ontno-
„ men is, met hunne lafhartige gramschap te be-
„ dreigen..... Maar nu ook ontwaakt de moedige
„ man en bij gebrek van wetten, klaagt hij voor het

ver-

„verlicht *Europa* hen aan, die, om hante schan-
„de te bedekken, de label trekken en met den
„dood dreigen.”

„Een Gouvernement dat reeds van den oogenblik
„van deszelfs geboorte, verachting liet blijken tegen
„alle maatschappelijke welvoegelijkheden. Een hof dat
„sprakeloos bleef, toen wij aan gansch *Europa*, die
„hooge Ambtenaren aanwezen, die *even als Coni-*
„*balen rondom het nog warme lijk van eenen Fran-*
„*schen Ambassadeur* dansten (*). Menschen die
„on gevoelig waren bij den dood van den voortrefte-
„lijken Graaf BELLIARD, diezelfde menschen beklag-
„gen zich nu dat wij hen voor het publiek ten toon
„stellen, wegens derzelver ijskoude onverschilligheid,
„nopens de rampen van Fransche krijgslieden; wegens
„derzelver prachtige en schitterende kleeding, en we-
„gens derzelver brooddrunkene gastmalen in eene
„stad, die *door* hen en *voor* hen, aan de ellende en
„het ongeluk is overgeleverd.”

„Maar

(*) De diensten aan *België* bewezen door den Graaf AUGUSTIN BELLIARD, Luitenant Generaal, Pair van *Frankrijk* en Ambassadeur te *Brussel*, zijn genoeg bekend. In de maand van Februarij 1832 had deze generaal in het kabinet van Koning LEOPOLD gearbeid, hij werd ongesteld en verliet het paleis... maar zijne ongesteldheid nam zoo spoedig toe, dat hij verplicht was om zich op eene bank, in het park, neder te zetten.... daar vond men hem nieltogende, en twee uren daarna was hij niet meer. Om acht ure des avonds had er eene danspartij in het paleis van LEOPOLD plaats.

DE R....

„ Maar zijt gij dan de dienaars niet meer van hem ,
„ die den dood van uwen weldoener met eene dans-
„ partij vierde ? Vreest gij dan dat Fransche leger dat
„ u veracht , dat deszelfs bloed voor u stort , maar
„ waarvan de minste der krijgslieden zou weigeren u
„ de hand te drukken ! Vreest gij dat een Arti-
„ kel in een dagblad aanleiding zou kunnen geven ,
„ dat dit leger u aan uw lot zou overlaten , terwijl
„ uwe onwetende traagheid , de gewonden van dat
„ leger ongeschaft overlaat aan de snerpende koude ,
„ aan het vochtig jaargetijde en aan al die ontberin-
„ gen , welke het sterkste ligchaamsgestel naauwelijks
„ zou kunnen verduren ? . . . Neen , dat leger is ge-
„ trouw aan zijne vaandels , en gehoorzaam aan zijne
„ bevelhebbers ; het zal de grachten , die het van
„ uwen vijand afscheiden , met zijne regementen dem-
„ pen Het zal tot in het hart der sterkte door-
„ dringen , om uwe Epauletten te winnen . . . om u
„ te redden . . . het zal sterven indien het noodig mogt
„ zijn En deszelfs diensten zullen door u wor-
„ den vergeten , even als die van de mannen van
„ September , waarvan gij de overblijffelen verteerd . ”

„ Het Fransche leger verlangt geene lafhartige groot-
„ sprekerij van u ; want het is alweder ten aanzien
„ van eenen Franschman , tegen wien gij heden uwe
„ onbeschoftheid den teugel hebt gevierd . ”

„ Om u uit uwe domme onwetendheid te ver-
„ heffen , en om u tot beschaafde menschen te maken ,
„ ontbood Koning WILLEM eenige geleerden uit alle
„ deelen van *Europa* . Een van die geleerden , de
„ Heer RAOUL , heeft sedert vijftien jaren eenen

„ 2e .

„ zetel in eene uwer Universiteiten bekleed. Het
„ voorloopig Gouvernement verleende hem eene kleine
„ jaarwedde, en gij ontnemt hem de vruchten van
„ zijnen onvermoeiden arbeid.... en, ondankbaren!
„ Onder u zie ik menschen: de *Secretaris van* LEO-
„ POLD, *Gouverneurs van Provinciën*, die door
„ Profesfor RAOUL uit de diepe onwetendheid, waarin
„ zij gewikkeld waren, zijn opgericht geworden. (*)
„ De Heer RAOUL, onder wiens opzicht een dag-
„ blad geschreven wordt, waarvan de wijsgeerige
„ leerstelsels aan *Europa* moeten doen vermoeden, dat
„ gij geschikt en bevattelijk genoeg zijt om eenen
„ verheven stijl te begrijpen; deze geleerde moest dus
„ een voorwerp van uwe achting en van uwen eerbied
„ zijn geweest, en gij komt hem bedreigen. . . Gij
„ wilt

(*) De Heer VAN PRAT, Secretaris der commandementen van LEOPOLD; de Heer TIRLEMANS, gouverneur van de provincie *Luik*. Deze laatste, de zoon van eenen zeer armen bakker te *Brussel*, werd ten kosten van Koning WILLEM opgevoed, hij voltooide deze zijne opvoeding door de vooruaamste Staten van *Europa* te bezoeken, alweder op kosten van den Koning der *Nederlanden*. Daarna werd hij door dien Vorst tot requestmeester benoemd. Maar nu werd hij medelid van eene zamenzwering tegen zijnen weldoener, dit had reeds plaats een paar jaren voor de Belgiesche omwenteling van September 1830. Koning LEOPOLD heeft hem thans zijn gouvernement ontnomen. TIRLEMANS beklagde zich daarover tegen iemand, en deze antwoordde hem: « Ja wat zal ik u zeggen, mijn vriend! thans kunt gij oordeelen hoe bedroevende het is « wanneer men ondankbaar wordt behandeld.»

„ wilt hem noodzaken om een Artikel te herroepen ,
„ waarvan de Schrijver u bekend is ? Waarom
„ roept gij hem niet voor uwe regtbanken , zoo hij
„ u belasterd heeft ? . . . Maar u te belaste-
„ ren Zou daartoe de mogelijkheid wel bestaan ?

„ Hij heeft gezegd dat gij te *Antwerpen* een feest
„ hebt gegeven Maar hebt gij dan den spot niet
„ gedreven met al de rampen die uw vaderland druk-
„ ken ? . . . Hebt gij dan niet uw voordeel met die
„ rampen gedaan ? . . . Hebt gij dan niet het nager-
„ sacht gedoemd , om zich te rangschikken onder een
„ vaandel , waarop men lezen zal : ”

„ De eerste daad van het Belgische koningschap
„ was de schandelijke vlugt voor *Leuven* , waartoe
„ onze lafhartigheid het teeken gaf . ”

„ De tweede daad was de afstand dien men gedaan
„ heeft van onze medegenooten van *Limburg* en *Lu-*
„ *xemburg* . ”

„ En eindelijk de derde (eene onuitwischbare vlek)
„ om ons leger van honderd dertig duizend man te
„ vernederen , riepen wij zestig duizend man Franschen
„ in , ten einde eene Brigade Hollandische Infanterie ,
„ die in eene versterkte plaats besloten was , te be-
„ vechten . ”

„ Ziedaar uwe aanspraak op de achting van het
„ publiek . ”

„ En gij die dagelijks door uwe gehuurde druk-
„ persen alles , wat eerbiedwaardig in *Europa* is , doet
„ beleedigen . . . Gij wilt door de drukpers ver-
„ schoond worden ?

„ Toen ongelukkige huisgezinnen de benaauwde
„ stad

„ Stad *Ammerpen* onteloden , hebt gij toen inschrij-
„ vingen geopend om hun lot te verzachten? Hebt
„ gij uwe prachtige rijkzigen doen dienen om hen ,
„ die niet gaan konden , te vervoeren? Hebt gij de
„ opoffering , die de maarschalk *GERAARD* zich zelven
„ heeft afgedwongen , ten aanzien van de stad *Ant-*
„ *werpen* , niet willende dat zij de rampen des oorlogs
„ zou ondergaan , en daarom beslissende dat de Cita-
„ del van de andere zijde zou worden aangetast;
„ hoezoer de aanval van de andere zijde onbeindig
„ minder Fransch bloed zou hebben gekost , hebt gij
„ die opoffering wel kunnen bewaaren?

„ Wat hebt gij gedaan om de hulpberoeping van
„ *Frankrijk* te erkennen , daar dit land u een leger
„ heeft toegesonden om eene vesting voor u te ver-
„ overen? Hebben uwe medeburgers het overtollige
„ van hunne tafels aan uwe edelmoedige redders toe-
„ gezonden , of aangeboden? Zijn er legplaatsen in
„ gereedheid gebragt om onze gewonden eene leger-
„ stede te bereiden? — Neen de aarde die door hun
„ bloed doorweekt was , heeft hun tot eene legplaats
„ moeten verftrekken , en eenige takken van boomen
„ hebben hun tot brandhout moeten dienen.”

„ En omdat gij niet gedanst hebt , even als bij
„ den dood van den Generaal *BELLIARD* , daarom
„ schreeuw gij over laster?

„ Ontvlugt het tooneel des oorlogs... laet het
„ aan twee edele natiën over om hunne geschillen te
„ beslechten , en om hunne gesneuvelden onder de
„ puinhoopen te begraven. Laet twee veldheeren ,
„ wier ontwerpen gij onwaardig zijt te begripen ,

„eene stad sparen, welke, wanneer zij in hare jaar-
„boeken de bijzonderheden van die gedenkwaardige
„belegering optee kent, tevens zal gewagen van het
„schandelijke vonnis dat de onverbiddelijke geschie-
„denis over u zal uitspreken.”

„Gaet naar de achterhoede van het Fransche leger...
„Gaet daar en ziet welk eene achting men aan de
„overwonnen verschuldigd is en bewijst... Gaet, gij
„die trotsch en hoogmoedig, bij den zwakken, en
„kruipend vleijende, bij den sterkeren zijt, gaat gij zien
„hoe de Franschman den vijand dien gij hem hebt
„veroorzaakt, vertroost; ziet hoe hij zijn sober maal
„met hem deelt! Ziet hoe hij, na hem overwonnen
„te hebben, hem ook weet te verheffen.... Gaet
„een lesje nemen bij deze kriegsgevangenen, uwe
„voormalige wapenbroeders, die edeler, gelukkiger
„en eerwaardiger zijn dan gij — want zij mogen
„en kunnen aan hunne ouders en vrienden schrijven:
„*Alles is verloren, behalve de eer!*

DE RICHEMONT.

De snoeverij van den markies DE CHASTELER bleef zonder gevolg.... Hij zou met geenen grijsaard te doen gehad hebben; hij wist zeer wel dat de regtbanken alleen den laster konden straffen, en dat men zuivere waarheid en dus geenen laster had geschréven.

Maar keeren wij onze oogen af van deze walge-lijke tooneelen, en vestigen wij die op *Holland*, beschouwen wij de daden van dat volk, hetwelk, hoezeer geheel aan zich zelven overgelaten, met
de

de grootste veerkracht dien ongelijken worstelstrijd volhield.

Wij zullen eerst onderzoeken, welke de krijgsmagt der drie legers, elk in het bijzonder was, namelijk zoo als dezelve zich bevonden op den grond die van *Holland* was afgescheurd, en op de grenzen van datzelfde *Holland*.

EENIGE AANWIJZINGEN

Wegens de Fransche, Belgische en Holland- sche legers.

Het Fransche leger, dat zich thans in *België* bevindt, bestaat uit eene Brigade als voorhoede, vijf divisiën Infanterie, waarvan eene als reserve dient, twee Brigades ligte Cavallerie en twee Divisiën reserve Cavallerie. Deze corpsen zijn, als volgt, te zamen-
gesteld:

De Voorhoede. De Hertog VAN ORLEANS. Drie Bataillons ligte Infanterie, vier Eskadrons lanfiers en vier Eskadrons hufaren.

De Eerste Divisie. De Generaal SEBASTIANI. Drie Bataillons ligte Infanterie en negen Bataillons Infanterie van linie.

De Tweede Divisie. De Generaal ACHARD. Drie Bataillons ligte Infanterie en negen Bataillons Infanterie van linie.

De Derde Divisie. De Generaal JAMIN. Drie Bataillons ligte Infanterie en negen Bataillons Infanterie van linie.

De Vierde Divisie. De Generaal FABRE. Twaalf Bataillons Infanterie van linie.

De Vijfde Divisie. (reserve) De Generaal SCHRAM. Drie Bataillons ligte Infanterie en Zeven Bataillons Infanterie van linie.

Twee Brigades ligte Cavalerie, de Generaals LAWORSKINE en SIMONNEAU, twaalf Eskadrons Jagers te paard en vier Escadrons hufaren.

Divisie van den Generaal DEJHAN. Vier Eskadrons hufaren, vier Eskadrons Jagers te paard en acht Eskadrons dragonders.

Divisie van den Generaal GENTIL SAINT ALPHONSE. Zestien Escadrons kurasfiers.

Aldus bestond het leger van het noorden uit een en zestig bataillons en zes en vijftig Escadrons.

Het Belgische observatie leger bestond uit vier Divisien Infanterie.

De Eerste Divisie. De Generaal HUBEL. Drie Bataillons ligte Infanterie en twaalf Bataillons Infanterie van linie.

De Tweede Divisie. De Generaal DUVIVIER. Drie Bataillons ligte Infanterie en twaalf Bataillons van linie.

De Derde Divisie. De Generaal GOETHALS. Drie Bataillons ligte Infanterie, Drie Bataillons Infanterie van linie en vier Bataillons *garde civique*.

De Vierde Divisie. De Generaal DAINE. Twaalf Bataillons Infanterie van linie. Zes Bataillons *garde civique*.

Cavallerie. Twaalf Escadrons jagers te paard. Twaalf Eskadrons lancers. Vier Escadrons veldondetters (*éclaireurs*). Vier Escadrons guides. Drie Escadrons gendarmes en negen Escadrons kurasfiers.

Al-

Aldus bestaat het Belgische observatie leger uit drie en zestig Bataillons en vier en veertig Escadrons.

Zie hier ook de samenstelling van het mobiele Hollandische leger.

Eerste Divisie. De Generaal VAN GEEN. Zeven Bataillons Infanterie van linie en vijf Bataillons Schutterij.

Tweede Divisie. De Generaal VAN SAXEN-WEIMAR. Acht Bataillons Infanterie van linie en drie Bataillons Schutterij.

Derde Divisie. De Generaal MEYER. Vijf Bataillons Infanterie van linie en zes Bataillons Schutterij.

Vierde Divisie. De Generaal CORT HEILIGERS. Twee Bataillons van linie en twaalf Bataillons Schutterij.

Cavalerie. De Generaal TRIP. Acht Escadrons kurasiers. Negen Escadrons lichte dragonders. Vier Escadrons huzaren en vijf Escadrons lancers.

Zoodat het Hollandische leger bestaat uit acht en veertig Bataillons en vijf en twintig Escadrons.

De post van Chef van den Generalen Staf wordt, bij het Hollandische leger, door den Generaal CONSTANT DE REBECQUE vervuld.

De Schutterijen in *Holland* bestaan uit vier en twintig Afdeelingen, ieder van twee of drie Bataillons, welke groot zijn van vijf tot zeven honderd man. De Infanterie van linie bestaat uit acht en dertig Bataillons. De meestgeachte corpsen der Schutterij zijn die uit de Provinciën *Gelderland* en *Vriesland*. De Bataillons van deze laatste Provincie verloren, zoo als men zegt, in de maand Augustus 1831. zeer veel volks in het gevecht bij *Zonhoven*.

De

De Hollandſche Cavalerie beſtaat uit 1°. Drie regementen kuraſſiers , onder bevel van : N°. 1. den luitenant kolonel NYPPELS , N°. 3. den kolonel BOUWENS , en N°. 9, den luitenant kolonel SCHNEITTER. 2. Twee regementen ligte dragonders , onder bevel van N°. 4, den luitenant kolonel VAN CAMPEN (de Heer DE ROISIN is kolonel titulaire) , en N°. 5, den luitenant kolonel DUMONCEAU. 3°. Een regiment huſaren N°. 6. den kolonel VAN BALVEREN. 4°. Een regiment lanſiers N°. 10, den kolonel POSSON, de majoors GANTOIS , BELLEFROID en DE LENNE. 5°. Een Escadron gendarmes of marenchausſés. Den majoor VAN BRUMMEL.

De Artillerie beſtaat uit : 1°. Vier Bataillons beleeringsgeſchut. 2°. Vier Bataillons veld-artillerie. 3°. Een Bataillon Artillerie Schutterij. 4°. Een Bataillon Vrijwillige Artilleriſten. 5°. Een Escadron ligte Artillerie, hetwelk gecommandeerd wordt door den kolonel LIST en den luitenant kolonel FALTER, en waarvan de reſerve onder bevel ſtaat van den majoor RAMAER.

Er beſtaan in *Holland* negen vrijwillige Jagercorpſen, zijnde 1°. de jagers van VAN DAM, onder bevel van den Heer VAN DAM, lid van de Tweede Kamer, en zijnde een Bataillon van zes honderd man. 2°. De Leidſche jagers , kapitein VAN BOECOP, twee honderd vijftig man ſterk. 3°. de Utrechtsche jagers, kapitein WILHELMI twee honderd zes en zestig man ſterk. 4°. De Groningsche jagers, onder bevel van den eerſten luitenant VAN KESTEREN, honderd dertig man ſterk. 5°. De Noord-Hollandſche jagers, kapitein ROOKMAKER, twee honderd en vijftig man ſterk. 6°. De koninklijke jagers, kapitein BUCH-

NER

HELMI, twee honderd man sterk. 7°. De Noord-Brabandsche jagers, honderd en twintig man sterk. 8°. De Groningsche flankeurs, kapitein VAN DER BRUGGE, honderd vijftig man sterk, en 9°. De jagers te paard van *Zeeland*, de eerste luitenant RISSEEUW.

Deze jagers, met uitzondering van de flankeurs, die gewone geweren hebben, en een gedeelte uitmaken van de grenadiers der garde, zijn gewapend met getrokken busfen. Elk van deze vrijwillige corpsen is toegevoegd aan eene Brigade van het leger te velde, waarbij zij dienst doen als tirailleurs. Onder de Bataillons Schutterij en onder verscheidene Escadrons Cavalerie, vooral bij de lanciers, bevinden zich een groot getal vrijwilligers die zich op eigene kosten geëquipeerd hebben. De Profesoren bij de Universiteit te *Utrecht*, J. FREMERIE en C. VERNET, dienen, de eerste als onderofficier bij de artillerie van de Utrechtsche Schutterij, en de andere als gemeen artillerist bij een Escadron rijdende artillerie. De Heer A. VAN MAANEN, zoon van den minister van Justitie, is gemeen schutter in een mobiel Haags Schutter-Bataillon, waarbij de Generaal ODONEL als gemeen soldaat dient. Voor het overige staan alle vrijwillige corpsen onder bevel van militaire officieren, die uit de troepen van linie zijn genomen. Alleen de onderofficiers en korporaals plaatsen worden door vrijwilligers bekleed.

Het militair commando over *Noord-Brabant* is toevertrouwd aan de Generaal majoor GEORGE, die tevens het bevel voert over het kasteel van 's *Hertogenbosch*. De Burgerlijke Gouverneur van deze Provincie.

vincie is een geboren Belg, deze is de Heer VAN DEN BOGAERDE, van *Sint Nicolaas*.

Zie hier eene opgave der Garnizoenen van de voornaamste sterke plaatsen in *Noord-Brabant*.

Bergen op Zoom. Bevelhebber, de luitenant-generaal VAN DER CAPELLEN, twee Bataillons Noord-Brabandsche Schutterij. Twee Bataillons Utrechtsche Schutterij, kolonel D'ABLAING VAN GISENBURG, luitenant-kolonel LEIDSCHER. Een Bataillon Zuid-Hollandsche Schutterij, majoor VAN KINSCHOT; en een Bataillon van het depot van het regiment No. 10, majoor THION.

's *Hertogenbosch*. Bevelhebber, de generaal majoor GEORGE. Drie Bataillons Noord-Hollandsche Schutterij, een marsch-bataillon, majoor WAGENINGEN, een Bataillon Noord-Brabandsche Schutterij.

Breda. Bevelhebber, de Generaal majoor WILDEMAN. Een Bataillon Zuid-Hollandsche Schutterij, Majoor IMANS; twee Bataillons Geldersche Schutterij, de kolonels VEEREN en VAN DEN BRUGGEN VAN CROOY; een Bataillon Overijfelfche Schutterij, de luitenant kolonel COTTE, een Bataillon Noord-Brabandsche Schutterij, de majoor MULLER en een Bataillon van het depot 2^e. Regiment.

Zoodat deze drie steden door zestien Bataillons zijn bezet.

Maastricht, waar de luitenant Generaal DIBBETS het bevel voert, en onder wien de Generaal majoor VAN BOECOP, als tweede bevelhebber is geplaatst, is bezet door zes Bataillons Infanterie van linie van de

Re-

Regementen N°. 8 en N°. 13, en drie Eskadrons kurasiers N°. 1. onder bevel van den luitenant kolonel NIJPELS. De Generaal majoor VERKOUTEREN voert daar het bevel over de artillerie.

De afdeeling van de Schelde, onder bevel van den Generaal CHASSÉ, bevat in zich vijf voltallige Bataillons van de Regementen N°. 10. 7 en 13 en eenige detachementen, van onderscheidene sterkte, van de regementen N°. 18, 12, 2 en 9 (*), zoo als ook twee Bataillons Artillerie N°. 3 en 6.

De Hollandsche magt, op den linker oever van de Schelde, staat onder bevel van den luitenant Generaal DE ROCK, en bestaat uit twaalf Bataillons Infanterie.

Het personeel der Hollandsche zeemagt bestaat uit drie Vice-Admiraals, drie Schouts-bij-Nacht, vijf en twintig kapiteins, zes en dertig kapiteins luitenant, vijf en zeventig luitnants van de eerste klasfe, tachtig luitnants van de tweede klasfe, acht en zestig luitnants van de derde klasfe en zes of zevenduizend matroozen.

De Hollandsche zeemagt bestaat in de volgende oorlogsvaartuigen.

Acht schepen van linie, waarvan er zes met vier en zeventig en twee met vier en tachtig stukken zijn gewapend.

Twin-

(*) De Auteur spreekt overal van regementen, dan wij zullen den lezer wel niet behoeven indachtig te maken, dat ons leger thans geene regementen, maar wel afdeelingen, kent.

Twintig fregatten, waarvan het getal stukken die zij voeren bij de kleinsten twee en dertig en bij de grootsten vier en veertig is.

Veertien Corvetten, voerende twintig tot acht en twintig stukken.

Zestien Brikken, met acht tot tien stukken gewapend.

Tachtig kanonneerbooten, voerende een viereentwintig ponder op de plegt, twee zes ponders op den achtersteven en twee canonnades aan de beide zijden.

Het is opmerkelijk dat er onder de Hollandfche oorlogsvaartuigen niet eene enkele driedekker gevonden wordt. Thans staan er verscheidene fregatten, geboord voor zestig stukken, volgens het model der groote fregatten van de Vereenigde staten van *Noord-America*, op stapel.

Maar al deze oorlogfchepen die wij genoemd hebben, zijn thans niet gewapend, slechts twee fchepen van linie zijn sedert de Belgiefche omwenteling gewapend en geéquipeerd geworden, namelijk de *Zeeuw* van vier en tachtig stukken, gestationneerd op de Schelde, en de *Waterloo* van vier en zeventig stukken, liggende aan den *Helder*. Elk van deze fchepen is bemand met bijna achthonderd koppen. Het getal der thans gewapende kanonneerbooten is zeer aanmerkelijk, en dezelve zijn bemand met vijf en twintig tot dertig koppen.

Het personeel van de Hollandfche Marine is volmaakt wel te zamengesteld; de meesten der hoofd-officieren hebben bij het zeewezen van het Fransche Keizerrijk gediend, onder bevel van den Admiraal

VER-

VERHEUL, thans pair van *Frankrijk*. De jongere officieren zijn, voor het grootste gedeelte, derzelver kunde en bekwaamheden verschuldigd aan de onbaatzuchtige aanmoediging van den Admiraal VAN KINGSBERGEN, die in 1781, onder bevel van den Admiraal ZOUTMAN, de Engelsche vloot heeft helpen slaan. Sedert eenige jaren betreurt *Holland* den dood van dien edelen en moedigen zeeman.

De drie legers leveren dus het volgende getal corpefen op :

Het Fransche leger. 61 Bataillons en 56 Escadrons.

Het Belgiesche . . . 63 Bataillons en 44 Escadrons.

Makende te zamen . 124 Bataillons en 100 Escadrons.

Het Hollandsche leger 48 Bataillons en 25 Escadrons.

Langs de dijken, in de versterkte steden en in de Citadel van *Antwerpen*, maakte dit kleine leger zich gereed om de onafhankelijkheid van het oude *Nederland* te verdedigen. En het bleef ook niet bij ijdele woorden, dat *Holland* de verknochtheid van deszelfs dappere kinderen erkende. — De handen van haar die bestemd zijn om kroonen te dragen, arbeidden om zwachtels, verbanden en plukfel voor de gewonden te vervaardigen, en de dochter der Russiesche CZAARS berekende voorzeker wat het vaderland van hare voorouders zou kunnen zijn, wanneer de vereenigde krachten van deszelfs kinderen, even zoo eensgezind, het nationale grondbeginsel ondersteunden, als thans in haar aangenomen vaderland plaats heeft. De koninklijke telgen

K

kwa-

kwamen zich nederzetten, en het gedonder van het Nederlandsche geschut hooren, aan den oever van de Schelde. Prins FREDERIK doorkruiste de Schelde, midden door de divisien van ACHARD EN SEBASTIANI, terwijl de Prins VAN ORANJE aan het hoofd van zijne krijgslieden zich op de grenzen aan de zijde van *Tilburg*, bevond, hunnen moed aanwakkerende door hun den glans des krijgsooms voor te houden, en onze troepen ongerustheid genoeg veroorzakende om den fransche Prinzen het noodzakelijk te doen beschouwen, dat zij zich, aan het hoofd hunner corpsen, naar de uiterste grenzen van *België* begaven, om den waakzamen vijand in het oog te houden.

Het was onder deze omstandigheden, dat de volgende bekendmaking te *Amsterdam* werd aangeplakt.

„ Landgenooten! niet eene plaats in *Europa* veroorzaakt in dezen oogenblik meer belangstelling, dan de Citadel van *Antwerpen*, zoo wel ten aanzien van het belangrijke van die sterkte, als ten aanzien van de groote magt der belegeraars en de moedige verdediging der belegerden. Vrienden en vijanden zijn wederzijds door bewondering bezielde. Eerbiedwaardig is de grijze bevelhebber van die sterkte, zoo wel als al die genen, die onder hem den roem en de onafhankelijkheid van oud *Nederland* verdedigen! Godo zij dank! zijn gedrag vervuld aller harten met krijgsmoed — en deze eerbied is geene ijdele vertooning, wanneer men de groote overmagt des vijands, de moeilijkheid der verdediging, en de onbeschrijfelijke gevaren, waaraan onze soldaten en zeelieden zijn blootgesteld, in acht neemt.”

„ Waar-

„ Waardige landgenooten ! iedereen is overtuigd dat
 „ de pligt hem gebiedt, om zijne erkentelijkheid aan
 „ die dapperen te betoonen, ieder naar zijn vermo-
 „ gen. Dit gevoel moet elkeen doen wenschen om een
 „ fonds bijeen te brengen, ten einde een bewijs te
 „ geven van nationale dankbaarheid voor hen, die de
 „ Citadel en de onderhoorige forten verdedigen, en
 „ hen die zich op de schepen op de Schelde bevin-
 „ den, om voor zoo verre de bijeengebragte gelden
 „ hen zullen vergunnen, daarover te beschikken, ten
 „ voordeele van de vrouwen en kinderen van hen,
 „ die den heldenmoed voor ons vaderland sterven. ”

„ Van onderscheidene kanten hebben wij vernomen,
 „ dat velen van onze landgenooten alleen slechts op
 „ den oogenblik wachten, waarin men den afgetakelden
 „ wensch daaromtrent zou doen kennen. ”

„ Wij zijn dus verzoekt geworden om eene Com-
 „ missie daar te stellen, die zich zal belasten met
 „ het inzamelen der giften, ten einde het voorgestelde
 „ doel te bereiken, hulde doende aan den moed onzer
 „ landgenooten, het zij door hen te beloonen, zoo
 „ God hen in den strijd beïdeet, of door hunne
 „ weduwen en kinderen te onderscheiden, zoo zij voor
 „ de heilige zaak mogten sneuvelen. ”

„ De Commissie is overtuigd, dat het welgevoel
 „ aan iedereen zal zijn, om op deze wijze hulde te
 „ bewijzen aan zoo veel moeds, en zal dus de nood-
 „ dige maatregelen nemen tot het ontvangen der
 „ giften. ”

„ *Amsterdam den 16. December 1834.* ”

„ Hier volgden de onderteekeningen. ”

K 2

Ta.

Tabak en alle andere noodwendigheden voor de troepen, werden in eene groote menigte ontvangen door hen, die zich belast hadden om dezelve naar de Citadel te zenden. Het was een huisgezin dat in eene sterkte was opgesloten. Het waren de zonen van *Holland*, en deze goede moeder wilde in al derzelver behoeften voorzien, en daar zij de verdediging van haar aanwezen niet aan de zorg van huurlingen toevertrouwde, wilde zij ook zelve zorgen voor hare dappere kinderen, en derzelver lot zoo veel mogelijk verzachten.

Wij ook, wij hadden ook bloedverwanten, maar was het dan voor dezen dat wij streden?.. Neen het was voor den roem, voor die edele herfenschim van alle eeuwen, die de oogenblik van derzelver geboorte, in de harten der volken, niet overleeft, dan wanneer zij aan de opvolgende geslachten geluk en welvaart verzekert.

Franschen! wij streden voor de Belgen.. Voorzeker was daarmede roem voor ons te verwerven, maar vrede, geluk en welvaart voor hen... Zoodanig moest ten minsten de meening zijn geweest van hen, die ons in *België* hebben geroepen. Wij zouden dus niets anders dan laauweren in ons oude vaderland behoeven te brengen... *België* moest voor ons zorgen, zoo lang wij op deszelfs bodem ons bevonden. — De geschiedenis heeft reeds vermeld, hoedanig onze intogt is geweest... ons verblijf aldaar is bekend, en zoo de langdurigheid van de belegering aan onze bondgenooten onverdragelijk begon te worden, dan was dit minder uit hoofde van de verliezen, die wij da-

dagelijks moesten lijden, dan wel omdat men aan *België* beloofd had, dat wij terstond naar *Frankrijk* zouden terugkeeren zoodra als de Citadel genomen zou zijn.

Reeds bedreigde men ons met de gramschap van *Europa*, zoo wij ons verblijf wilden verlengen. Reeds had de *Times*, een Engelsch dagblad dat door *België* bezoldigd wordt, het *sine qua non* van *Engeland* voorgeschreven, en onze marschroute bepaald, die eenen aanvang moest nemen op denzelfden dag, waarop de Citadel zich zou overgeven..... *Frankrijk*? tot welk eenen trap van vernedering zijt gij gedaald!... Kom hier en zie uwe dappere foldaten!

De volgende dagorder, ten geleide van eenen brief van den Hertog VAN DALMATIE, werd aan het leger afgevaardigd:

„ Dagorder. ”

„ Hoofdkwartier te *Borchem* den 15. Dec. 1832. ”

„ Mijnheer de Maarschalk, opperbevelhebber, haast
„ zich om eenen brief van den Heere Maarschalk,
„ Hertog VAN DALMATIE, President van den Raad
„ en Minister van oorlog, aan het leger mede te
„ deelen; dezelve is een bewijs van de vaderlijke
„ zorg des Konings, en van de voorzorgen des Gou-
„ vernements voor de krijgslieden, die zich, ten
„ koste van hun bloed, op het veld van eer, van
„ den plicht kwijten die het vaderland hun oplegt. ”

K 3

„ Paas

„ *Parijs* den 13. December, 1832. ”

„ Mijnheer de maarschalk. ”

„ De krijgskundige verrigtingen van het leger voor
„ de Citadel van *Antwerpen*, hebben mij doen be-
„ sluiten om de noodige beschikkingen daar te stellen,
„ ten einde voor het welzijn van de krijgslieden,
„ die bij deze belegering gewond mogten worden,
„ te zorgen.

„ Dien ten gevolge zijn de bevelen gegeven, dat
„ zij, die daartoe een verzoek indienen, terstond in
„ het koninklijke hôtel der invalides zullen worden
„ opgenomen, indien zij voldoen aan de voorwaar-
„ den, die bij de wet zijn voorgescreven. Deze
„ voorwaarden bestaan in het bewijzen van wonden,
„ die gelijk staan aan het verlies van een hunner
„ ledematen. ”

„ Ik heb dus de eer u te verzoeken, om wel den
„ toestand dier krijgslieden door officieren van ge-
„ zondheid te doen staven, en mij de naamlijsten
„ daarvan te doen toekomen, naarmate en zoo dik-
„ werf dit onderzoek plaats heeft. ”

„ Ten aanzien van de militairen die in dezen
„ roemrijken strijd zullen sneuvelen, verlang ik dat
„ de staat, die daarvan zal worden gehouden, tevens
„ zal aanwijzen die personen, wier naaste betrek-
„ kingen in het geval zijn van aan het Gouvernement
„ bekend te moeten worden gemaakt. Het voornemen
„ des Konings is, om deze ongelukkigen eene edel-
„ moedige weldadigheid te betoonen. ”

„ Ik

„ Ik verzoek u om dezen brief aan het leger mede
„ te deelen. Ik heb niet noodig u aan te bevelen,
„ dat er de grootste zorg voor de gewonden moet
„ worden gedragen; ik ben reeds onderrigt dat de
„ Intendant en Chef, volgens uwe bevelen, zich daar-
„ mede volijverig bezig houdt. Ik weet ook dat mon-
„ seigneur de Hertog VAN ORLEANS, in persoon,
„ zich daarvan veel laat gelegen liggen.

„ Aldus heeft *Frankrijk* de zekere waarborg,
„ dat er niet een middel is veronachtzaamd, om den
„ moed van deszelfs krijgslieden te beloonen, zoo
„ als het ook altijd zal waken voor het behoud van
„ hun leven.”

„ Ontvang, Mijnheer de marschalk de verzekering
„ van mijne hoogachting.”

„ De President van den Raad, Minister
„ van oorlog.”

(geteekend) De Hertog VAN PALMATIE.

Voorwaarts! Voorwaarts! het koninklijke hôtel der
invaliden is gereed om verminkte krijgslieden op te
nemen!!!

Zou men voorondersteld hebben, dat er te dezen
aanzien eenigen twijfel, in de harten van onze folda-
ten, zou opkomen, dat men zoodanig eene dagorder
aan het leger bekend maakte?..... Sedert de inne-
ming van de Bastille, zijn de krijgsgesellen van den
dapperen MARCEAU, tot aan de onderneming op *Al-
giers*, onder bevel van den Hertog DE ROVIGO, als

zij verminkt waren, in het hôtel der invaliden opgenomen en verzorgd... En zouden dan de lijfwachten van ROBESPIERRE meer verdienen, dan de krijgsgesellen des zoons van den Koning van *Frankrijk*? — Maar waar zijn dan die afzonderlijke en personeele aanmoedigingen, welke het vaderland aan ons bewijst? Is het niet eveneens als bij den oorlog op het Schiereiland, als bij het gevecht van *Ancona*, of als bij de overwinning van het klooster *Saint Mery*?

Terwijl men onze soldaten op zulk eenen koelen toon verzekerde, dat zij die wonden bekomen hadden, die gelijk stonden aan het verlies van eenen arm of een been, in het hôtel der invalides zouden worden opgenomen, zullen wij zien wat *Holland* zeide:

„ Neen, de inneming van de Citadel, die zoo
„ heldhaftig door CHASSÉ verdedigd wordt, is geene
„ zaak om ons wanhopende te maken; wij zullen
„ daarvoor schadeloos worden gesteld door andere
„ voordeelen. Daarom willen wij ons vereenigen rond-
„ om den troon van onzen Koning, wij willen de
„ opofferingen, die wij reeds gedaan hebben, ver-
„ dubbelen, en daardoor bewijzen dat, hoezeer wij
„ van allen verlaten zijn, wij geheel alleen tegen *En-*
„ *geland* en *Frankrijk* hebben geworsteld. Wij reke-
„ nen op de hulp van God, want wij zijn overtuigd,
„ dat hij die zijn volkomen vertrouwen op Hem ves-
„ tigt, door Hem ook niet zal worden verlaten.”

De overmeestering van de lunette *Saint-Laurent* werd, door de volgende dagorder, aan het leger bekend gemaakt:

„ Dag-

„Dagorder.”

„Hoofdkwartier te *Berchem*, den 16. Dec. 1832.”

„De mineur, die in den nacht van den 10. op
„den 11. December, door middel van een houtvlot,
„gehecht aan de helling der lunette *Saint Laurent*,
„werkzaam is geweest, heeft in de volgende nachten
„met zeer vele moeilijkheden en hindernissen moeten
„kampen, doch heeft den hem opgelegden arbeid
„voortgezet. Op den dag van den 13. werd een mineur
„bijna, onder eene instorting van den wal, begraven;
„in weerwil van deze hinderpalen was de mijn op
„den 14°. gereed om daarvan gebruik te kunnen
„maken. De kapitein der mineurs JALLOTS, heeft
„dien bezwaarlijken arbeid volmaakt wel bestuurd,
„en de mineurs verdienen den grootsten lof, inzon-
„derheid de serjant FABRE.”

„Op den avond van dien dag werden er drie
„nieuwe houtvloten te water gebragt, en door mid-
„del van schanskorven, met steenen gevuld, dempte
„men de grachten om eene brug te maken, voor de
„troepen die de bres moesten beklimmen, zoodra
„als de mijn gesprongen zou zijn. Drie keurcom-
„pagniën van het 65°. Regiment, werden bestemd
„om den storm te ondernemen, en deze trokken
„bijeën op de plaats waar zij den aanval zouden
„ondernemen.

„De daarfstelling van de brug had een groot ge-
„deelte van den nacht noodig; de werklieden betoon-
„den den grootsten ijver, zij werden aangemoedigd

„ door het voorbeeld dat de serjants van de sapens
„ BOURQUETTE, HÉBRARD en DELAJR, hun ga-
„ ven, daar deze zorg droegen, om de aandacht
„ des vijands af te trekken, door een aanhoudend
„ kanon- en geweervuur. Omtrent ten vijf ure, in
„ den ochtendstond, sprong de mijn, en veroorzaakte
„ eene beklimbare bres; doch de uitbarsting daarvan
„ beschadigde de brug. — Er was dus nog een half
„ uur noodig om dezelve te herstellen. Het goede
„ gevolg van de onderneming, die bestuurd werd
„ door den Generaal HAXO, hing veel af van den
„ spoed, waarmede dezelve werd voortgezet, ten-
„ einde dat de troepen zich meester van de Lunette
„ zouden kunnen maken, alvorens de dag aanbrak,
„ en zich daar zouden kunnen vestigen in weerwil
„ van het vuur uit de Citadel.

„ De luitenant kolonel VAILLANT en de garde van
„ de genie NESSIER, gingen alleen, met de grootste
„ onversaagdheid, de bres herkennen, en bij derzel-
„ ver terugkomst werden de troepen in beweging
„ gebracht.

„ De 2°. Compagnie der Grenadiers van het 65^e.
„ Regiment, onder bevel van den luitenant DUVER-
„ GER, bij afwezigheid van kapitein GUILLAUME,
„ die op den 11, in de loopgraaf was gewond ge-
„ worden, en de 3°. Compagnie der voltigeurs, onder
„ bevel van kapitein COURANT, trokken de brug
„ over, en zonder, volgens gegeven bevel, te schie-
„ ten, vielen zij met de bajonet op de Hollandsche
„ troepen, die zich binnen de Lunette bevonden,
„ aan: bijna in denzelfden oogenblik rukte de Com-

„ pag-

„ pagnie voltigeurs onder bevel van kapitein MON-
„ TIGNY langs de rechterzijde op het bolwerk aan,
„ terwijl vijf en twintig grenadiers geleid door den
„ luitenant BOULET, en den adjudant der loopgraven
„ CARLE, de Lunette van de linkerzijde omtrokken,
„ om aan den vijand den terugtogt af te snijden. De
„ aanval geschiedde zoo juist en zoo spoedig, dat
„ de Hollanders naauwelijks wederstand konden bie-
„ den. Een dertigtal van hen gelukte het, om zich
„ te redden; sommigen werden gedood en gewond,
„ en de overigen, ten getale van zestig, waaronder
„ zich een officier bevond, bleven in onze magt, zoo
„ als ook een houwitser en twee mortieren. Men
„ hield zich terstond onledig met het voltoojen van
„ de brug, en een *parapet* daar te stellen, vervol-
„ gens werd er eene huisvesting boven aan de bres
„ gemaakt, en om onze stelling te verzekeren, werd
„ er een weg van gemeenschap gemaakt, tusschen de
„ Lunette en onze loopgraven. Deze arbeid werd
„ met eenen vermetelen moed onder bevel van den
„ kapitein der genie JOYAUX, en dat der Adjudanten
„ van de loopgraven DES ROUBIES en REGEAUX,
„ en met behulp der sappeurs, die, even als de mi-
„ neurs, overal het voorbeeld van moed en ver-
„ knochtheid gaven, ten uitvoer gebracht.

„ Terwijl de artillerie alle pogingen aanwendt, om
„ de laatste batterij te voltoojen, en door het vuur
„ van dezelve, de dagelijksche vorderingen van de
„ genie te ondersteunen en te begunstigen, laten de
„ officieren en de troepen van de genie niet na, al
„ die blijken van moed en bekwaamheid te geven,
„ wel-

„ welke dit leger, zoo gunstig, onderscheidt. De
„ officier die hen bestuurt, roemt den ijver die elk
„ hunner betoond heeft door meer te doen, dan zijn
„ plicht van hem vorderde.”

„ De kapiteins COUTEUX, VANSCHOUT en MANGIN;
„ de luitenant kolonel LAFAILLE; de Bataillons - chef
„ PICOT, hebben regt op eene bijzondere lofwaardige
„ melding, welke vele anderen ook zou te beurt val-
„ len, indien men derzelver namen kon opgeven.”

„ Bij de Infanterie hebben de kolonel ARNAUD en
„ de Bataillons - chef BORELLI, zich gedurende het
„ gevecht met derzelver soldaten gelijk gesteld, en
„ dezelve aangemoedigd door hun manmoedig voor-
„ beeld. De luitenant DUVERGER heeft, aan het
„ hoofd van zijne grenadiers het eerste de bres be-
„ klommen, kapitein MONTIGNY is gewond gewor-
„ den; de grenadier FREMET heeft zich, met den
„ Escadrons overste RICHEPANSE, meester gemaakt
„ van den Hollandschen officier, die zijnen degen aan
„ den laatstgenoemden heeft overgegeven. Het 65e.
„ regiment dat de eer heeft gehad van, bij dit beleg,
„ den eersten storm te ondernemen, telt vele dapperen
„ in deszelfs gelederen, die allen waardig zijn om
„ gelijk gesteld te worden, met de reeds opgenoem-
„ den. Deze zijn de Heeren LACHESNAIJE, luite-
„ nant, BARBIER en DANESE, tweede luitnants,
„ en de onderofficieren HARDI, BASTION en GORET,
„ BERTON (die zwaar gewond is), de korporaals
„ LAJONNE, PIALOUX, TOUTAIN, BLOT, GORJOR,
„ de grenadier ULRICK: de voltigeurs HULTÉ, DI-
„ CHAUT en DE CARPENTIER.”

„ Mijn-

„ Mijnheer de maarfchalk , verheugt zich derzelve
„ namen in deze dagorder te kunnen vermelden , als
„ een blijk van zijne tevredenheid , en als eene aan-
„ spraak voor hen op de achting van derzelve krijgs-
„ makkers en van het gansche leger ,”

„ De overmeestering van de Lunette *Saint-Laurent* ,
„ als leunende aan de linkerzijde van onze werken ,
„ vergunt ons thans om onze krachten bijeen te trek-
„ ken tegen het voorname punt van den aanval , en
„ daardoor de belegeringswerken te verhaasten. Het
„ goede gevolg daarvan zal , voor alle krijgslieden
„ van het leger , eene aanmoediging zijn om alle nog
„ bestaande hinderpalen te overwinnen. De gelegen-
„ heid daartoe zal zich weldra aanbieden .”

„ Van wege den maarfchalk , opperbevelhebber .”

„ De Chef van den generalen staf .”

(get.) „ st. CYR NUGUES .”

Het in het bezit nemen van deze lunet was een
groote stap , ten voordeele van de belegering. Onder-
tusfchen fcheen de Citadel door dit verlies eene nieuwe
veerkracht te hebben gekregen , waarvan wij de ge-
volgen te betreuren hadden. De twee dagen die op
de verovering van de Lunette volgden , waren aller-
moorddadigst. Vijftig krijgslieden werden zwaar ge-
wond , twee officieren van de genie werden gedood ,
en eene menigte buiten gevecht gefeld.

Een jong foldaat , die door het springen van eene
bom ,

bom, een gedeelte van den buik verloor, zeide, terwijl hij lag te ziehogen: „Ik beklaag mijnen ouden vader, mijne krijgsgesellen en mijnen kapitein. Ik „sterf. . . . Leve Frankrijk?”

Een Hollandsch soldaat die in de Lanette *Saint-Laurent* gevonden werd, toonde eenen voorbeeldeloozen moed te bezitten: met de verwonderlijkste kalme en onder het zingen van Vaderlandsche liederen, onderwierp hij zich aan de kunstbewerking van onze officieren van gezondheid. De arm werd hier in het gelid van den schouder afgezet, en na deze pijnlijke operatie, liet hij zich oogenblikkelijk de linkerhand ontnemen.

Terwijl onze troepen tegen de belegerde sterkte worstelden, waren de divisiën van ACHARD en SEBASTIANI werkzaam aan den oever der Schelde.

De volgende dagorder maakte ons bekend met den toestand onzer wapenbroeders bij die twee divisiën.

„Tijding der divisiën van ACHARD
„en SEBASTIANI.”

„Dagorder.”

„De divisie van den linkeroever der Schelde, welke „belast is met het bewaken der dijken en den over- „tocht over de Schelde, heeft verscheidene malen de „aanvallen en de pogingen tot ontschepping van het „Hollandsche escader, afgeslagen en verhinderd. In „weerwil van de ongezondheid van het jaargetijde „en de moeilijkheid van de landerijen en polders,
„en

„ en onder het vuur van den vijand, heeft de artillerie van deze divisie, door de Infanterie ondersteund, de versterkingen hersteld, batterijen opgericht, en dien oever in eenen goeden staat van verdediging gesteld. Mijnheer de eskadrons overste DERRIOS, die het bevel voert over de artillerie van deze divisie, en onder wiens bevelen deze arbeid is volvoerd, maakt gewag van den heer KLEITS, luitenant bij de 4^e Batterij van het eerste regiment, als hebbende deze zich zeer voordelig doen onderscheiden.”

„ De divisie ACHARD die den linkeroever van de Schelde gadeslaas, alsmede de Hollandsche vloot, heeft van hare zijde geene mindere gelukkige gevolgen van derzelver moed mogen ondervinden. Op den 12. heeft de artillerie van het fort de *Kruis-schans*, na eene zeer sterke kanonnade, het Hollandsche eskader gepoedzaakt zich te verwijderen. Drie houwitsers zijn aan boord van een fregat gevallen, waar zij brand hebben veroorzaakt, en meer dan dertig schepelingen hebben gewond. De Generaal ACHARD roept, in het bijzonder, Mijnheer de kapitein TIBI, die het bevel voerde over de batterij van het fort.

„ De divisie van SEBASTIANI heeft vier gewonden en een gesneuvelden, de divisie van ACHARD heeft twee kanonniers verloren, op den dag van den tweede dezer maand. Mijnheer de maarschalk, opperbevelhebber betuigt aan de troepen der beide divisies zijne tevredenheid, wagens hunnen moed en gehouden gading. Na de verovering der Lunette

„ Saint-

„ *Saint-Laurent* , heeft men de belegeringswerken
„ met nieuwen ijver voortgezet. De Genie, de artillerie, en de infanterie, alles heeft te zamen gewedijverd in roemzucht. In weerwil van de verliezen, welke de genie heeft ondergaan, en die in vergelijking van de andere troepen, groot zijn, is de ijver van dat wapen niet verflaauwd. De artillerie houdt niet op dagelijks bewijzen van moed en ijver te geven, in weerwil van de hindernissen die ons, door het slechte weder, in den weg worden gelegd, de moeijelijkheid van den grond, waarop wij ons bevinden, en het vuur des vijands. ”

„ Den luitenant Kolonel MOTTIN en den Kapitein DELABY, zijn wij weder nieuwe werken verschuldigd, en deze zijn volkomen ondersteund door de officieren en de kanonniers van de batterij des laatstgenoemden. De compagnie tirailleurs van het 19^e. regiment ligte infanterie, welke is te zamen gesteld uit vrijwilligers, verdient in het bijzonder geroemd te worden, zij bewijst zeer groote diensten door derzelver dapperheid en bekwaamheid. ”

„ De grenadier SHLEGEL, van het 25^e regiment van linie, heeft regt op eene eervolle melding; hoezeer reeds langer dan een uur gewond zijnde, weigerde hij om den gevaarlijken post, dien hij bezet hield, te verlaten. Den avond te voren, had hij zijnen broeder, die aan de loopgraven arbeide, verloren. ”

„ Sedert het begin van de belegering, hebben de Heeren Generaals en verdere opperbevelhebbers van de loopgraven, de loffelijkste getuigenissen gegeven

„ van

„ van de dapperheid, de werkzaamheid en de kunde,
„ der officieren van de onderscheidene staten, die aan
„ hen waren toegeschikt.”

„ De ijver en de volharding in de moeilijke en
„ gevaarlijke werkzaamheden van den Heer majoor van
„ de loopgraven MORIN, van de heeren kapiteins
„ RÉGEAUX en CHARLIER, van de luitenants DE
„ ROMBIES en CARLES, adjudanten van de loopgra-
„ ven, verdienen almede ter kennisse van het leger te
„ worden gebracht.”

„ Van wege den opperbevelhebber.”

(get.) „ st. CYR NUGUES.”

Aldus betoonden zich het Hollandsche leger en de vloot, waardige wapenbroeders te zijn van de dappere belegerde krijgslieden. Alles bewees dat vaderlands-liefde de drijfveer was der pogingen van hen, die zich met eenen eeuwig roem bedekten, en daardoor werd de zoogenaamde blaam, welke de omwenteling van September op het Hollandsche leger scheen geworpen te hebben, geheel uitgewischt, daar dezelve reeds door de schandelijke vlucht der Belgen, bij *Hasfelt* en *Leuven* zoo onwederprekelijk was wederlegd.

Er bestaat geen twijfel, of dat leger zou aanvallerderwijze hebben gehandeld, indien niet redenen van het hoogste belang oorzaak waren geweest, dat het zich binnen deszelfs cantonnementen op de grenzen had moeten terughouden. Alles doet dit vermoeden, want overal waar deszelfs tegenwoordigheid,

L

volc

volgens de staatkundige gesteldheid van *Holland*, vereischt werd, zag men het met heldenmoed en geestdrift verschijnen, zoodat onze troepen de grootste moeite hadden om zich daartegen staande te houden.

De Bresbatterijen gereed zijnde, werd er eene nieuwe Sommatie aan den Generaal CHASSÉ gezonden. De maarfchalk verwittigde hem dat, zoo hij niet besloot om de Citadel over te geven, het vuur uit die batterijen onmiddellijk eenen aanvang zou nemen. Het antwoord was weigerende, even zoo als de voorgaanden, en het vuur werd terstond geopend. Van de zijde der Citadel werd dit vuur, met nadruk, beantwoord.

De aanhoudende verzoeken van LEOPOLD, ontwappenden eindelijk den tegenstand onzer artillerie, en de bevelhebbers besloten, dat men gebruik zou maken van het *monster mortier* (*mortier monstre*) zoo als LEOPOLD het noemde (*).

De hechtste en sterkste gewelven bezweken onder het gewigt der bommen, die dit mortier uitbraakte. De krijgevangenen hebben de verschrikkelijke werking daarvan verhaald.

De Generaal EVAÏN, Belgisch minister van oorlog, had

(*) Het monstermortier van den kolonel FALKHANS, hetwelk beproefd is bij de belegering der Citadel, is aan het leger geschonken als een bewijs van hooge achting. Het zal in het hotel der invaliden worden geplaatst en een gedeelte van de daar zijnde artillerie uitmaken, even zoo als het slangenstuk, hetwelk men van *Algiers* derwaarts heeft gebragt.

had dit *monster mortier*, te *Luik*, doen gieten en het was niet dan na lang wederstand te hebben geboden, aan den lastigen aandrang van het huis des Konings, dat men daarvan gebruik maakte.

De kapitein der Artillerie CORBIN, schoonbroeder van den Generaal EVAIN, werd, op den eersten dag dat men van dat *monster* gebruik maakte, door eenen kanonkogel, door midden geschoten. Deze officier was zeer kundig.

De belegering begon nu, met rase schreden, naar het einde te loopen. Het garnisoen, van de Citadel, onderging groote verliezen, indien men mag oordeelen naar het geringe getal militairen, dat men in de sterkte, van de hoogste punten der stad, kon ontdekken, want van daar werden al de bewegingen des vijands gadegeslagen. De Citadel was nu geheel en al van de vloot afgescheiden, ten gevolge van de waakzaamheid der beide Franche divisien langs de oevers van de Schelde, en dus kon het slechts weinige dagen meer duren, of men zou genoodzaakt zijn om in eene capitulatie te treden.

De Koning der Belgen begaf zich op de toren van de hoofdkerk, en van daar regelde hij de rigting van het mortier, dat men zijnen naam deed dragen.

Te dezen aanzien zullen wij eenige Artikelen uit de dagbladen van alle partijen laten volgen.

„ Indien men de *Courrier Belge* (*) en eenige andere
„ dag

(*) Dit dagblad is altijd een ijverig voorstander geweest van de omwenteling van September. Het is de eigendom van den volksvertegenwoordiger JOTRAND.

L. 2.

„dagbladen mag gelooven, dat heeft de wil van koning LEOPOLD en die van den Generaal EVAIN, de overwinning behaald op den tegenzin der Hoofd-officiëren van het Fransche leger van het Noorden; het *mortier* LEOPOLD is in werking gesteld, tegen de Citadel van *Antwerpen*, in den oogenblik waarin die sterkte weldra den Franschen in handen moest vallen, en deze hebben zeer lang geweigerd om van dat *monster* gebruik te maken.”

„De stervende leeuw moest nog eenige schoppen van eenen ezel verduren! In weerwil van de onzijdigheid van *België*, ten aanzien van de Antwerpsche zaak, zijn er Belgische artilleristen geweest, en zekere kapitein RIGANO die, zeer moedig, achter een huis verscholen en beveiligd voor het geschut van de Citadel, medegewerkt hebben, om den laatste slag aan het edelmoedige garnizoen van de sterkte toe te brengen.”

„Zou men het kunnen gelooven, dat een Koning zulk eene laaghartigheid heeft kunnen bevelen? en zou men hebben kunnen vermoeden, dat er onderdanen bestaan, welke zoodanige bevelen zouden gehoorzamen? O *België*! wat zal men van u zeggen!”

„Verleden vrijdag morgen heeft koning LEOPOLD den toren, van de *Sint-Andries* kerk, beklommen, en van daar, de werking der bommen van de belegeraars gadeslaande, zond hij berigten aan den maarfchalk, ten einde hij deszelfs mortieren eene betere rigting zou kunnen doen geven, opdat de vernielende werktuigen, niet te hoog, te laag, te ver-af of te nabij zouden nedervallen en springen,

„Een

„ Een Fransch dagblad (*la Tribune*) zeide, eenigen
„ tijd geleden, dat, indien alle beroepen niet vereerende
„ zijn, men dezelve evenwel op eene eervolle wijze
„ kan uitoefenen, zelfs het koningschap. Maar *La*
„ *Tribune* vergist zich, dit blad had eene uitzondering
„ moeten maken, want men kan nooit het beroep
„ van Ipon eervol uitoefenen.”

„ Men vreest dat het kruis van LEOPOLD eene
„ groote verwoesting in ons leger zal veroorzaken.”

Onze foldaten bevinden zich te midden van twee
„ gevaren: de bommen van de Citadel, en de ridder-
„ orde van LEOPOLD.”

Het is waarlijk betreurenswaardig, wanneer een
vorst, die een beter lot verdiende, het voorwerp
moet zijn van aanvallen, die men alleen moest rigten
tegen die ellendelingen, die den troon omringen. De
laagheden van zijne gunstelingen worden aan hem toe-
geschreven, en hunne deugden schijnen slechts *negatief*
te zijn, in de oogen der natie en die van *Europa*.
Zoodanig is de dampkring besmet in de Hemel, welken
in deszelfs toorn, hem gedoemd heeft te moeten
leven, en zoodanig zijn de eenstemmige verwenschin-
gen, welke de dagbladen, van allerlei staatkundige
gevoelens, verspreiden.

Maar laten wij nog eenen laatste blik slaan op het
bloedig tooneel, dat wij beschrijven.

De Citadel leverde thans niets anders meer op dan
rookende puinhoopen, weinige oogenblikken voor
de Capitulatie waren derzelver wallen nog levendig
door het kanonvuur, doch de oppervlakte was ont-
volkt en geleek eene onbewoonde woestenij; de

krifgalieden, die ons beftreden, en zich achter der-
zelve verchanfingen bevonden, waren onzichtbaar
voor ons.

De Bres werd fpoedig geopend, en de middelen
om de gracht te vullen, waren bijeen gebragt. De
compagnien die beftemd waren om den ftorm te on-
dernemen, hadden zich bij *Berchem* vereenigd.

Onze onverfchrokkene mineurs arbeidden onder eene
hagelbui van geweerkogels; eene vrouw moedigde hen
aan; een ftuk van eenen fpringenden houwitfer trof
haar aan het hoofd, maar zij weigerde om haren ge-
vaarlijken post te verlaten: de gewonden werden door
hare edelmoedige handen de eerfte hulp toegebragt,
zij hield niet op met ververfingen uit te deelen, en
de werklieden aan te moedigen, en te midden van
dit bloedblad zong zij:

La vie est un vojage,
Tachons de l' embellir;
Jetons sur son passage
Les roses du plaisir (*).

In de nabijheid van deze vrouw, werden de Es-
kadrons - overfte GANNAL, de kapitein GRANDSIRE,
en een kanonnier doodelijk gekwetst. De tweede Chef
van den ftaf des Generaals JAMIN, viel ook in hare
tegenwoordigheid, in de armen van den dapperen
ad-

(*) Het leven is eene reis, trachten wij die te verangena-
men, en werpen wij rozen des vermaaks op onze wegen.

adjutant der loopgraven CARLE; er sprong eene bom in hare nabijheid, waardoor twee kanonnières gedood werden, en een officier het been verloor.

Ondertuschen werden onze gewonden, in weerwil van het gure weder en de nijpende koude, tot naar *Charleroy*, vier en twintig uren afstands van *Antwerpen*, vervoerd, en een oud militair die onder het Fransche keizerrijk gediend had, en wiens zedigheid ons onkundig van zijnen naam heeft gelaten, was zoodanig verontwaardigd over het gedrag van zijne landgenooten, dat hij deswege aan den maarschalk schreef, die hem van uit zijn hoofdkwartier op de volgende wijze antwoordde:

„ *Leger van het Noorden.* ”

„ Hoofdkwartier te *Berchem*, den 21. Dec. 1832. ”

„ Ik ben u zeer dankbaar, mijnheer, wegens het
„ edelmoedig aanbod dat gij mij doet, van namelijk
„ uw huis in te ruimen, ten behoeve der gewonden
„ van mijn leger. Ik bedank u daarvoor, zoo wel uit
„ naam van dat leger als voor mij zelve. Ik hoop
„ ondertuschen dat ik niet genoodzaakt zal worden,
„ om daarvan gebruik te maken, want het hospitaal
„ van *Antwerpen*, waar wij reeds eenige gewonden
„ hebben, bevat nog zes honderd krebben te mijner
„ beschikking.

„ Echter zend ik uwen brief aan den Intendant,
„ ten einde, zoo de omstandigheden dit mogten vor-
„ deren, gebruik te maken van eene edelmoedigheid

L 4

„ en

„ en eene menschlievendheid , die ik mij niet verwon-
 „ der te ontmoeten in een oud militair , die deel ge-
 „ nomen heeft aan de vermoeljenissen en de gevaren
 „ der Fransche legers.

„ Ontvang mijnheer , benevens de vernieuwing mij-
 „ ner dankzegging , de verzekering van mijne hoog-
 „ achtting. ”

„ De Maarschalk , opperbevelhebber van het
 „ leger van het Noorden. ”

(geteekend) „ de Graaf GERARD. ”

Zes honderd krebben waren gereed om onze ge-
 wonden in het hospitaal van *Antwerpen* te ontvan-
 gen! en ondertuschen , kort voor de capitulatie ,
 kwamen er nog krijgslieden , die bij den aanvang der
 belegering gewond waren geworden , en die , in ver-
 afgelegene steden , in het midden van *België* , waren be-
 handeld , door *Brussel* , op krukken voortstompelende.
 Deze menschen kwamen zich met hunne krijgsmakkers ,
 in de loopgraven , hereenigen.

De maarschalk was bedrogen !..... was het dan
 weder die onvermijdelijke kolonel CARADOC , die de
 poorten van *Antwerpen* voor onze soldaten gesloten
 hield? vreesde hij dat zij die stad zouden binnenstui-
 pen , onder voorwendfel van gewond te zijn ?

De opnoemingen van al diegenen , die zich bij
 deze belegering hebben weten te doen onderscheiden ,
 zouden te talrijk zijn , maar wij kunnen ons evenwel
 niet onthouden eenigen van denzelven te doen kennen ,
 uit de rapporten van den Chef van den generalen staf.

„ Dag.

„ Dagorder. ”

„ Groot hoofdkwartier — *Berchem* , 22. Dec. 1832. ”

„ De namen van de serjants JARRY en GUTTIN ,
„ bij de Grenadiers van het 65^e. regiment van linie ,
„ zijn vergeten op te noemen bij het rapport , wegens
„ de inneming van het fort *Saint-Laurent*. Mijnheer
„ de maarschalk , opperbevelhebber , is onderrigt ge-
„ worden van derzelver lofwaardig gedrag , en hij haast
„ zich om van hen die eervolle melding te maken ,
„ die zij zoo regtmatig verdiend hebben.

„ De corpsen der Infanterie hebben niet opge-
„ houden alles bij te brengen , wat in hun vermo-
„ gen was , om den arbeid , aan de werken , te bespoe-
„ digen. ”

„ Voornamelijk moet men lof toezwaaijen aan de
„ werklieden van het 7^e. en 61^e. regiment van linie ;
„ aan de tirailleurs van het 52^e. regiment , en aan
„ de vrijwilligers van het 19^e. regiment ligte Infan-
„ terie ; aan den serjant DUBOIS van het 7^e. re-
„ gement van linie , die gewond is geworden ; aan
„ den Chirurgijn majoor POPILLON van datzelfde re-
„ gement ; aan de zieke - oppassers van het ambulante
„ hospitaal , en aan den officier van de administratie ,
„ die zelfs eenige ligte wonde in de loopgraven heeft
„ gekregen. ”

„ De scheeps-luitenant HERNOUX , bij den Gene-
„ ralen staf , heeft regt 'op lofspraak , wegens zijnen
„ ijver en zijne aan den dag gelegde kundigheden ,

L 5

„ wel-

„ welke hij betoond heeft in zijne verkenningen op
„ de Schelde. De Compagnie zeelieden, onder bevel
„ van de scheeps-luitenant ZYLOF, heeft ook ge-
„ wigtige diensten aan het leger bewezen, door het-
„ geen zij op de gemelde rivier verrigt heeft. De
„ Bataillonsoverste BULON van het 39^e. regiment,
„ die de detachementen onder zijn bevel heeft, welke
„ de Schelde gadeslaan, doet zich dagelijks opmerken
„ door zijne werkzaamheid en zijnen moed. Zijne
„ belangrijke bezigheden zouden niet beter kunnen
„ worden vervuld.

„ De Artillerie onder het bestuur van den kolonel
„ BOUTEILLER, Chef van den generalen staf, heeft
„ de Bresbatterijen en de contrabatterijen opgeworpen
„ en gewapend, in weerwil van al de moeilijke hin-
„ derpalen, welke men dezen arbeid in den weg heeft
„ gelegd, en die deze dienst eene van de bezwaar-
„ lijken der gansche belegering hebben gemaakt.
„ Met moed en volharding is men die te boven ge-
„ komen, en de aanmoedigingen van den Generaal
„ NEIGRE, die daarbij persoonlijk tegenwoordig is ge-
„ weest, hebben veel daaraan toegebracht.”

„ Officieren en soldaten hebben met elkander ge-
„ wedijverd; de Eskakrons-oversten GANAL en MA-
„ RION; de kapiteinen VIVIER, LE COURTOIS,
„ PIRONI, MAZURE, DEPAIGNOT, LAFAGE en LE-
„ MOSLIER, en de wachtmeester MOREL van den artill-
„ erietrein, hebben zich allen loffelijk doen onder-
„ scheiden.

„ De artillerie kapitein CORBIN, is door eenen
„ ka-

„ kanonkogel gedood, hij was een zeer verdienstelijk.
„ en dapper officier.”

„ Van wege den maarfchalk, opperbevelhebber.”

„ Van wege den Chef van den generalen staf.”

„ De kolonel, tweede Chef van den ge-
„ neralen staf.”

(geteekend) „ AUVRAY.”

„ Dagorder.”

„ Groot Hoofdkwartier *Berchem*, 24. Dec. 1832.”

„ Er bestaat geen twijfel, wegens den dood van
„ den Hollandfchen vlootvoogd, die op den 12. dezer
„ op den regteroever van de Schelde is gefneuveld.
„ De kanonnier LUCAS rigtte de stukken op het fort
„ de *Kruisfchans*, en een van dezen heeft het Hol-
„ landsche Eskader deszelfs bevelhebber ontnomen. De
„ Bataillons-overfte NEURNAYER van het 22^e. rege-
„ ment van linie, bevelhebber van het fort *Sandyliet*,
„ heeft regt op eene eervolle melding, wegens zijne
„ werkdadigheid en zijnen moed, waarvan hij de
„ doorfcaandfte blijken heeft gegeven.”

„ Het leger heeft gevoelige verliezen te betreuren.
„ De Eskadrons-overfte GANNAL en de Artillerie
„ kapitein GRANDSIRE, zijn op hunne batterijen ge-
„ sneuveld, deze officieren deden zich onderscheiden
„ door hunne dapperheid en verknochtheid. Zij wor-
„ den algemeen betreurd en zij hebben onze achting
„ met zich medegevoerd.”

„ Het vuur van de bresbatterij en van de contra-
„ bat-

„ battertjen is op den 21. des morgens om elf ure
„ begonnen. Men kan den moed en de koelbloedige
„ bedaardheid der kanonniers niet genoeg roemen,
„ zij werden door hunne officieren aangemoedigd. Zij
„ hebben in het grootste gevaar hunne stukken be-
„ diend en gerigt. Velen van hen verdienen in het
„ bijzonder genoemd te worden, waaronder de luitenant
„ CHARVEL, dien eenen arm is afgeschoten, de
„ kapitein BRUNET en de luitenant CHEVALLIER,
„ die beide zijn gekwetst geworden; de luitenant
„ kolonel MORIN, de kapiteinen PERAIN en ARNOULT,
„ die ligte wonden hebben bekomen; de kapiteinen
„ ARTAUD, LE COURTOIS, MAZURE, en DEPAIG-
„ NOT, waarvan de drie laatsten reeds zijn opge-
„ noemd; de luitenant AUDUMARD; de wachtmeesters
„ DURAND en HILAIRE; de brigadiers LEGRAND,
„ BORDA en CHARREGRE; de kanonniers GRISONT
„ en PETIT.”

„ De artillerie heeft den ouden roem des legers op
„ eene waardige wijze staande gehouden; gevaren,
„ vermoeijensissen, zwaren arbeid, niets heeft dezelve
„ kunnen afschrikken.”

„ Op den 23, ten tien ure des morgens, is er
„ bevel gegeven om het vuur te doen ophouden. De
„ bevelhebber der Citadel heeft parlementairen gezon-
„ den om te capituleren.”

„ Van wege den maarfchalk, opperbevelhebber.”

„ Van wege den Chef van den generalen staf.”

„ De kolonel, tweede Chef van den genera-
„ len staf.”

(get.)

„ AUVRAY.”

„ Dag.

„Dagorder.”

„Mijnheer de maarschalk, opperbevelhebber, rekent
„het zich tot een vermaak aan het leger de namen
„kenbaar te maken, van eenige militairen, die zich
„hebben doen onderscheiden, en die in de voorgaande
„dagorders niet genoemd zijn geworden.”

„De fourrier MOSSIEUX van het 8. regiment van
„linie, dien eenen arm is afgeschoten; de corporaal
„HAMON van het zevende regiment van linie; de
„sapeur ROBERT van de genie en de sapeur RIDDER
„die gewond is geworden. Het leger heeft eenige
„officieren te betreuren: den luitenant HERMANT van
„het 7^e. regiment; den luitenant GAVEREL, van de
„compagnie der vrijwillige scherpschutters van het
„19^e. regiment ligte Infanterie, beide officieren vol
„moed en geestdrift; den kapitein der genie COU-
„TEAUX, die zich door zijne bekwaamheid en door
„zijn onverschrokken heldenmoed deed opmerken.”

„Verscheidene officieren zijn gewond: de kapitein
„FOURNOTS en de luitenant SCHUTEAU van het 5^e. re-
„gement van linie; de artillerie kapitein RAVAUX en
„de Bataillons-overste van de genie PAULIN. Nog
„anderen verdienen ook gekend te worden: de jager
„SOULON van de compagnie scherpschutters van het
„19^e. regiment ligte Infanterie, deze heeft eene
„hagelbui van kogels doorgestaan, bij het wegnemen
„van hetgeen den Hollanders tot een doel strekte om
„hunne stukken te rigten. Deze geheele compagnie
„houdt niet op alle dagen nieuwe lofspraken te verdie-
„nen door derzelver moed en koelbloedige bedaardheid.”

„De

„ De fuselier SAMS van het 5^e. regiment van linie ,
„ heeft , hoezeer gewond zijnde , geweigerd zijne
„ schanskorf te verlaten , en vervolgde zijnen arbeid
„ aan de loopgraaf. De Bataillons - overste PICOT ,
„ de kapitein der genie VAILLANT , en de adjudant der
„ loopgraven CARLE , hebben , zonder voor de vijan-
„ delijke kogels gedekt te zijn , langs de contrescarpe
„ van de gracht , de brug van vereeniging des vijands
„ wezen herkennen.”

„ De serjant van de grenadiers SCHULLER , van het
„ 18^e. regiment van linie , die reeds aan den linker
„ arm gewond was , kreeg eene tweede wonde aan
„ den regter arm , doch weigerde de loopgraaf te
„ verlaten.”

„ Alhoewel al de officieren van den generalen staf ,
„ derzelve pligten in den nacht van den 18 op den
„ 19^e, volkomen wel hebben vervuld , heeft evenwel
„ kapitein CONSTIGIE het grootsten regt verworven
„ op eene eervollen melding , wegens zijnen ijver en
„ zijne bekwaamheden : even zoo dikwerf de troepen
„ van de 3^e en 4^e. divisie , en die van de reserve
„ divisie in de loopgraven zijn geweest , even zoo
„ zijn de Generaals JAMIN , FABRE en SCHRAM
„ daarbij tegenwoordig geweest , en volstandig daar
„ gebleven. Zij hebben hunne soldaten , door hunne
„ tegenwoordigheid en door hun voorbeeld aange-
„ moedigd.”

„ ANTOINETTE MORON , zoetelaarster bij het 25^e.
„ regiment van linie , heeft dagelijks bewijzen van
„ moed en verknochtheid gegeven ; onder het vuur
„ van den vijand heeft zij eenen mineur gered , die

„ in

„ in eene gracht was gevallen ; reeds had een kogel
„ haren hoed doorboord , terwijl zij aan eenen ge-
„ kwetsten hare hulp bewees , toen zij , te midden der
„ vallende bommen , eene draagbaar ging halen , om
„ eenen anderen gekwetsten te vervoeren. Zij verdient
„ de dankerkentenis van het leger.”

„ De officieren van gezondheid der ambulante hos-
„ pitalen , blijven steeds voortgaan met derzelver nut-
„ tige diensten aan te wenden. Mijnheer de maarfchalk
„ zal niet nalaten , om derzelver ijver en verknochtheid
„ te doen gelden.”

„ Bij het bezoek dat mijnheer de maarfchalk in het
„ hospitaal te *Antwerpen* heeft gedaan , heeft hij van
„ wege de gewonden de vleijendste lofpraken ont-
„ vangen , ten aanzien van de heeren officieren van
„ gezondheid , en van den directeur dezer inrigting ,
„ mijnheer den dokter SEUTIN. De ijver en de be-
„ kwaamheden van mijnheer den dokter GOUZEE ,
„ verdienen denzelfden lof. Aan derzelver kunde en
„ ijver moet men den goeden staat der door hen ver-
„ pleegd wordende gekwetsten toeschrijven. Mijnheer de
„ maarfchalk is ten hoogsten van hen voldaan.”

„ De luitenant-generaal st. CYR NUGUES , Chef
„ van den generalen staf , is in den nacht tussehen
„ den 18 en 19. December , door het springen van
„ eenen houwitser , aan den schouder gewond geworden.”

„ Van wege den maarfchalk , opperbevelhebber.”

„ Van wege den Chef van den generalen staf.”

„ De kolonel tweede Chef van den genera-
„ len staf.”

(get.) „ AUVRAY.”

CA.

C A P I T U L A T I E.

Eindelijk , nadat de loopgraven vier en twintig dagen geopend waren geweest , hield het vuur van de Citadel op , en men capituleerde.

„ *Citadel van Antwerpen* , den 23. Dec. 1832.”

„ ten 9 ure des morgens.”

„ Vermeenende aan de krijgsmans - eer voldaan te hebben , in de verdediging van de plaats die mij is toevertrouwd , wensch ik thans een einde aan het bloedstorten te maken. Dien ten gevolge , mijnheer de maarfchalk , heb ik de eer u te berigten , dat ik gezind ben om de Citadel , met de troepen die onder mijne bevelen staan , te verlaten , en met u te onderhandelen , wegens de overgave van de plaats , alsmede wegens die van het Vlaamsche Hoofd , en de daartoe behoorende forten.”

„ Om dit doel te bereiken , stel ik u voor , mijnheer de maarfchalk , om het vuur van wederzijde te doen ophouden , gedurende den loop van deze onderhandelingen.”

„ Ik heb twee hoofdofficieren gelast , om dezen brief aan uwe Excellentie te overhandigen. Zij zijn voorzien van de noodige instructie , wegens het verlaten van de plaats.”

„ De Generaal van de Infanterie.”

(get.) „ Baron CHASSÉ.”

C 47

„CAPITULATIE.”

„Overeengekomen, tusſchen den Generaal
„der Infanterie Baron CHASSÉ, bevel-
„hebber van de Citadel van Antwerpen,
„en den maarschalk GERARD, opperbe-
„velhebber van het Franſche leger voor
„die ſterkte.”

„Art. 1. De Generaal der Infanterie, Baron
„CHASSÉ, zal aan Mijnheer den maarschalk GE-
„RARD, de Citadel van *Antwerpen*, het Vlaamſche
„Hoofd, de forten *Burg*, *Zwijndrecht* en *Ooster-
„weel*, in derzelver tegenwoordigen ſtaat, overle-
„veren, met al de vuurmonden, krijgs- en levens-
„behoeften, met uitzondering van de voorwerpen
„vermeld bij artikel 3.”

„Art. 2. Het garnizoen, zal, met krijgſeer, uit-
„trekken, de wapenen, op het glacis, nederleggen,
„en zich in krijgsgevangenschap begeven. Evenwel
„zal mijnheer de maarschalk zich verbinden, om
„de troepen tot op de Hollandſche grenzen te doen
„begeleiden, alwaar men aan dezelve de wapenen
„zal teruggeven, zoodra als zijne Majesteit de Koning
„van *Holland* bevel heeft gegeven, om de forten
„*Lillo* en *Liefkenshoek* te ontruimen.”

„Te dien einde zal Mijnheer de maarschalk GERARD
„zonder verwijl eenen officier naar 's *Gravenhage*
„zenden, en aan mijnheer den Generaal CHASSÉ
„vergunnen, om inſgelijks, indien hij dit noodig
„oordeeld, eenen officier derwaarts te zenden.”

M

„Art.

„ Art. 3. De heeren officieren zullen hunne wapen-
„ nen behouden. Het gansche garnisoen zal in het
„ bezit van deszelfs bagaadje blijven, alsmede de
„ rijtuigen, paarden en goederen, die of aan de
„ corpsen, of aan bijzondere personen van het garni-
„ soen, toebehooren. Eenige personen, die niet tot
„ het garnisoen behooren, doch in de Citadel zijn
„ gebleven, zullen onder de bescherming van het
„ Fransche leger staan.”

„ Art. 4. Wanneer het antwoord nit 's *Gravenhage*
„ bevel inhoudt, om de forten *Lillo* en *Liefkenshoek*
„ over te geven, zullen de garnisoenen van dezelve,
„ het zij te land, het zij te water, naar *Holland*
„ begeleid worden, de keus daarvan zal aan mijnheer
„ den Generaal CHASSÉ zijn, dit zal geschieden ter-
„ stond na de ontruiming dier forten.”

„ Art. 5. Indien het garnisoen den terugtocht
„ over land neemt, zal hetzelfde in eene eenige kolom
„ marcheren. Mijnheer de Generaal CHASSÉ zal de
„ vrijheid hebben, om eenige officieren van den gene-
„ ralen staf en krijgscornmissarissen vooruit te zenden,
„ om kwartieren op de grenzen van *Holland* in ge-
„ reedheid te doen brengen.”

„ Art. 6. Ingeval de rijtuigen en paarden aan het
„ garnisoen toebehoorende, niet genoegzaam tot het
„ vervoeren der goederen mogten zijn, zal men aan
„ heezelve transportmiddelen verschaffen, waarvan de
„ kosten door de troepen zullen worden voldaan.
„ Even zoo zullen de schepen, tot vervoer der meubelen van officieren en ambtenaren, betaald worden.”

„ Art. 7. Tot het vervoer der zieken, en voor-

„ na-

„ namelijk der gekwetsten , zal men , ten koste van
„ het Hollandſche Gouvernement , de noodige ſche-
„ pen verſchaffen , ten einde dezelve naar *Bergen op*
„ *Zoom* te brengen. De zieken die niet vervoerd
„ kunnen worden , zullen in voor hinnen toefthand
„ voegzame plaatſen , ten koste van het Hollandſche
„ Gouvernement , verzorgd blijven worden , door
„ officieren van gezondheid van die natie , die bij
„ derzelver vertrek dezelfde voordelen zullen genie-
„ ten als het ganiſſen.”

„ Art. 8. Onmiddellijk na de onderteekening dezer
„ Capitulatie , zullen de bevelhebbers der artillerie en
„ der genie , aan de hoofden van diezelfde corpsen ,
„ van het Franſche leger , de wapenen , kriegsbehoeften ,
„ plannen enz. , betrekkelijk de dienst , waarmede zij
„ belast zijn , overgeven. Van beide zijden zal er
„ eene inventaris worden opgemaakt van hetgeen
„ wordt overgegeven.”

„ Gedaan in het Hoofdkwartier onder *Antwerpen* ,
„ den 23. December 1832.”

„ De luitenant generaal , Chef van den generalen ſtaf ,
„ gemagtigde van mijnheer den maarschalk , opper-
„ bevelhebber van het leger van het Noorden.”

(get.) st. OYA NUOVA.”

De Heer DE TAILLENAY is gisteren avond ten negen
ure , aan het Hoofdkwartier aangekomen. Hij heeft
de tijding medegebragt , dat het kabinet van 's *Graven-*
hage , de overgave van de forten *Lillo* en *Liefkenshoek*
weigert. In weetwil van deze weigering , zal het

M 2

Fran-

Frankſche leger den terugtocht naar *Frankrijk* aannemen. Reeds is er aan verſcheidene corpsen bevel tot den afmarsch gegeven.

De diviſie van DEJEAN moet zich morgen in beweging zetten, en zal over *Aalst* en *Geertsbergen* marcheren, de reserve diviſie van den Generaal SCHRAM, zal onmiddellijk volgen, en zoo voorts.

De Heer DE LAFONTAINE, aide de camp van mijnheer den maarschalk, die de Capitulatie naar *Parijs* heeft gebragt, is in het hoofdkwartier teruggekomen, het is deze, die het bevel tot den terugtocht heeft medegebragt.

BRIEF VAN DEN GENERAAL CHASSÉ,
AAN DEN DIRECTEUR GENERAAL
VAN OORLOG.

„ Aan zijne Excellentie, den Heer Directeur-
„ Generaal van oorlog.”

„ Hoofdkwartier van de Citadel van *Antwerpen*,
„ den 23. December 1832.”

„ De moeilijkheden van eene eervolle verdediging
„ van den post die mij is toevertrouwd, vermeerderen
„ dagelijks, en in weerwil van mijzelven, heb ik mij
„ genoodzaakt gezien om, met den vijand, in onder-
„ handeling te treden.”

„ De vermoeyenissen en de ontberingen, welke de
„ soldaten, gedurende drie weken, hebben moeten
„ verduren, zijn niet te beschrijven, en hebben de
„ krachten van het garnizoen geheel uitgeput.”

„ Daar-

„ Daarbij komt nog , dat het drinkwater zoodanig
„ in de putten is verminderd , ten gevolge van het
„ droogloopen der grachten van de Citadel , dat men
„ niet dan met de grootste moeite zich het volstrekt
„ benoodigde water kan aanschaffen , en tot overmaat
„ van ongeluk , zijn de twee laatste , nog bestaande
„ putten , in den afgelopen nacht , door de vijande-
„ lijke bommen geheel vernield. ”

„ Alle bomvrije plaatsen zijn geheel verwoest , zoo-
„ dat de soldaten zoodanig op elkander gedrongen
„ zijn in de casematten , de galerijen en de gangen
„ van gemeenschap , gedurende het onophoudelijke
„ bombardement , dat zij bijna geene rust kunnen
„ genieten , en veel minder zich aan den slaap over-
„ geven. ”

„ Het bomvrije hospitaal , waarin zich de niet vervoer-
„ bare gewonden , en zij die geamputeerd zijn , bevinden ,
„ dreigt elken oogenblik in te storten , waardoor die
„ ongelukkigen zijn blootgesteld aan het gevaar van
„ verplet en levend begraven te worden. ”

„ De vijand heeft , door kracht van geschut , eene
„ bres geschoten , in den linker flank van het bastion
„ No. 2. Deze bres is tachtig à honderd ellen breed ,
„ en meer dan de helft der gracht is daardoor gedempt. ”

„ De afhelling der gracht is voltooid , en de vijand
„ behoeft niet meer te doen , dan zijne mijn te doen
„ springen , om de contrescarpe in de gracht te doen
„ nederstorten , en om de bres te bestormen.

„ Het is om bovengemelde redenen , en uit hoofde
„ van de onmogelijkheid , om den storm af te keeren ,
„ en de zekerheid van te zullen moeten verliezen , als

„ Ik dien storm afwacht , dat ik voorstellen aan den
 „ maarfchalk GERARD heb gedaan , ten einde van hem
 „ te verkrijgen , dat hij mij laat terugtrekken en dat
 „ ik mij gezind heb getoond tot de ontruiming ,
 „ die door hem , op den 30. November laatstleden ,
 „ is gevraagd. Dit voorstel door hem geweigerd zijnde ,
 „ ben ik eindelijk verplicht geworden , na eenen gan-
 „ schen dag met onderhandelen te hebben doorgebracht ,
 „ om , met overeenstemming van den raad van verdediging , eene Capitulatie aan te gaan , waarvoor ik de
 „ eer heb hiernevens een afschrift te voegen. ”

„ Uwe Excellentie zal daarin den ongelukkigsten
 „ dag van mijn leven zien. Ik zou gewenscht hebben
 „ hier mijne loopbaan , in eenen roemrijken dood
 „ te hebben geëindigd , doch dit heeft niet kunnen
 „ zijn. ”

„ Ik zal de eer hebben uwe Excellentie , bij de
 „ eerste gelegenheid , de namen bekend te maken van
 „ hen , die zich het meesten , bij deze betreurenswaardige
 „ belegering , hebben doen onderscheiden ,
 „ opdat het u moge behagen , dezelve aan zijne Majest.
 „ feit , onzen waardigen Monarch , aan te bevelen. ”

„ De Generaal der Infanterie , opperbevelhebber
 „ van de Citadel , en der Land- en Zeemagt
 „ van zijne Majest. , voor *Antwerpen*. ”

(geteekend) „ de Baron CHASSE. ”

„ Ik heb mij zelven met eenigen mijner officieren
 „ aangeboden als krijgsgevangenen , om te verkrijgen
 „ dat

„ dat het garnisoen onverhinderd naar de noordelijke
„ provinciën zou kunnen terugkeeren, doch vruch-
„ teloos. ”

„ Uit het bijgevoegde Artikel zal uwe Excellentie
„ zien, dat de flottille, voor de stad, niet begrepen
„ is in de Capitulatie: eene voorwaarde, welke
„ door mij is aangenomen, op den herhaalden aan-
„ drang van kapitein KOOPMAN. Ten gevolge daar-
„ van, was ik met hem overeengekomen om, onder
„ begunstiging van den nacht, de zes beste kanon-
„ neerboten, de Schelde te doen afzakken, en de
„ overigen te vernielen; het schijnt evenwel, dat het
„ eerste gedeelte van dit ontwerp niet heeft kunnen
„ gelukken, want op den oogenblik verneem ik, dat
„ slechts eene kanonneerboot de Schelde heeft kunnen
„ afzakken; elf andere zijn verbrand, of in den grond
„ geboord, door derzelver équipagie. ”

Dit stuk werd, gevolgd door de hieronderstaande
Nota in de Staats-courant van 's Gravenhage geplaatst.

„ De Generaal CHASSÉ, het dienstig geoordeeld
„ hebbende om deze stukken naar 's Gravenhage te
„ doen overbrengen, door den luitenant HESLIUSIUS,
„ vertoonde deze zich aan onze voorposten, verge-
„ zeld van den heer TAILLENAY, Secretaris van Am-
„ basade, en den heer DE PASSY, kapitein bij den
„ generalen staf, die, het dorp Groot-Zundert op
„ ons grondgebied, niet hebben mogen paseren, zoo
„ als blijkt uit de volgende dépêche van den Minister
„ van oorlog, aan den Generaal CHASSÉ. Wij zullen
„ dit stuk doen opvolgen door het besluit door zijne
„ Majesteit genomen, een besluit waarin elk Neder-

„lander een bewijs zal vinden dat zijne Majesteit,
„op eene waardige wijze, den heldenmoed van des-
„zelfs generaal heeft weten te beloonen, en het eer-
„volle gedrag erkent van een garnisoen, dat onder
„de oogen van gansch *Europa*, op zulk eene waar-
„dige wijze de nationale eer heeft gehandhaafd.”

„Wij WILLEM, bij de genade Gods, Koning
„der *Nederlanden*, Groothertog van *Luxemburg*,
„enz. enz. enz.

„Willende dat onze Generaal van de Infanterie,
„Baron CHASSÉ, bij gelegenheid dat hij, na eene
„roemrijke verdediging tegen een magtiger Fransch
„leger, verplicht is geworden, om zich over te
„geven, zoo wel als de officieren en manschappen
„onder zijn bevel, een voorloopig maar openlijk
„bewijs, ontvangen, van onze goedkeuring en onze
„dankerkentenis voor derzelver moed, volharding en
„vaderlandsliefde, die zij betoond hebben in weer-
„wil van de groote vermoeijenisfen en ontberingen,
„gedurende eene belegering die zoo langdurig als hevig
„is geweest.”

„In afwachting van de rapporten, volgens welke
„wij ons voorbehouden de diensten der officieren en
„soldaten, die zich hebben doen onderscheiden, te
„erkennen en te beloonen.

„Hebben wij goedgevonden en verstaan, den Gene-
„raal Baron CHASSÉ te benoemen tot Groot-kruis
„van onze militaire Willemsorde.”

„’s *Gravenhage*, 25. December, 1832.”

(getoekend) „WILLEM.”

„Aa

„ Aan den Generaal Baron CHASSÉ. ”

„ Gisteren morgen heb ik de dépêche ontvangen ,
„ waarbij uwe Excellentie mij kennis geeft van de
„ onderhandelingen door u , met den vijand , geopend
„ en de redenen die u genoopt hebben , om mij de
„ geflotene Capitulatie , met den Franschen Maarschalk
„ GERARD , te doen toekomen.

„ Ik heb deze stukken onder de oogen van zijne
„ Majesteit gebragt , die mij gelast heeft u de vol-
„ gende mededeeling te doen. ”

„ De Koning neemt geen genoegen met de Capi-
„ tulatie zoo als dezelve is , doch zijne Majesteit ge-
„ last mij u de verzekering te geven , dat uw gedrag
„ en dat van de dappere bezetting van de Citadel ,
„ gedurende het gansche beleg van die sterkte , wel
„ verre van Hoogstdezelve iets te wenschen over te
„ laten , aan zijne Majesteit eene onuitsprekelijke tevre-
„ denheid heeft veroorzaakt ; dat die verdediging heeft
„ beantwoord aan de billijke verwachting des Konings.
„ Dat zijne Majesteit niet opgehouden heeft , ge-
„ durende de belegering , deel te nemen in het lot
„ der dapperen , die hun bloed , voor het vaderland ,
„ gestort hebben , en dat zijne Majesteit , met droef-
„ heid , uit uw laatste berigt , gezien heeft , met hoe
„ vele moeilijkheden het brave garnisoen heeft moe-
„ ten kampen. ”

„ De Koning , een blijk van deszelfs hooge tevre-
„ denheid aan u , zoowel als aan de gansche bezetting
„ van de Citadel willende geven , heeft u , mijnheer

M 5

„ de

„ de Generaal benoemd tot Groot-kruis van de militaire
„ Willemsorde. ”

„ De waarde van deze hooge onderscheiding zal nog
„ des te meer door uwe Excellentie worden op prijs
„ gesteld , daar zijne Majesteit , in mijne tegenwoor-
„ digheid , hoogstdezelfs eigene decoratie van de borst
„ heeft genomen , en mij dezelve met het daaraan
„ gehechte lint , hetwelk de Koning bij de laatste
„ plechtige gelegenheid heeft gedragen , heeft ter hand
„ gesteld , ten einde u die sieraden te doen toekomen ,
„ die voortaan de uwen zullen zijn , en die gij ver-
„ gezeld door dezen brief zult ontvangen.

„ Ik verheug mij u te kunnen melden , dat de
„ Koning al de benoemiagen , tot ridders van de vierde
„ klasse der militaire Willemsorde , door u gedaan ,
„ heeft goedgekeurd , en dat zijne Majesteit de berig-
„ ten inwacht , die gij aan Hoogstdezelve zult aan-
„ bieden , betreffende andere te verleenen belooningen. ”

„ Zijne Majesteit heeft , met genoegen gezien , dat
„ uwe Excellentie de gewonden naar herwaarts zult
„ kunnen doen vervoeren. ”

„ Eindelijk kan ik aan uwe Excellentie de verzeke-
„ ring geven , dat mijn adjudant kapitein VERHOUT
„ naar de voorposten te *Groot-Zundert* is vertrok-
„ ken , om met den Franschen officier en den Secre-
„ taris der legatie een mondgefprek te houden , ten
„ einde van hen te vernemen , welke voorwaarden zij
„ in last hebben. Ondertusschen moet ik uwe Excel-
„ lentie verzekeren , dat zoo die voorwaarden gaene
„ andere betrekking hebben , dan tot de ontruiming der
„ for-

„ fort en *Lillo* en *Liefkenshoek* , men daarvan , in
„ geen geval hoegenaamd , afstand zal doen.

„ Ontvang , mijnheer de Generaal de verzekering enz.”

„ De directeur Generaal van Oorlog.”

(geteekend) D' EERENS.

Volgens een lang bericht van den Generaal CHASSÉ , hetwelk almede in de Staats-courant werd opgenomen , werd het getal der zieken en gewonden , die naar het Vlaamsche Hoofd waren vervoerd , opgegeven , ten bedrage van twee honderd en zestig , en bedroeg het verlies , sedert het begin van de belegering , negentig dooden , drie honderd negen en veertig gekwetsten , en zeven en zestig krijgsgevangenen.

Terwijl onze artillerie en genie derzelver ouden roem , op eene waardige wijze , hadden gehandhaafd , waren onze soldaten , aan de oevers van de Schelde , niet minder werkzaam geweest , in de vervulling hunner pligten.

Blootgesteld aan de ruwheid van het jaargetijde , nacht en dag te kampen hebbende met de Hollandsche flotille , die gewapend was met twee honderd en veertig stukken geschut , en die niet verder dan den afstand van een pistoolschot van de onzen verwijderd lag , moesten onze soldaten nog bovendien de aanvallen der bezettingen van de fort en *Lillo* en *Liefkenshoek* afkeeren , en tevens de Schelde gadeslaan , om de gemeenschap van de Citadel met *Holland* te verhinderen.

Door een roemrijk wapenfeit , werd deze korte , maar eervolle veldtocht door de divisien , aan de oevers
der

der Schelde, geëindigd. De Generaal SEBASTIANI, gaf, in de volgende bewoordingen, bericht van zijne ontmoeting, met de Hollanders :

„ *Pachthoeve de Doel.* ”

„ Den 23. Dec. 1832, ten vier ure des namiddags. ”

„ Even zoo als ik het gedurende eenige dagen
„ voorzien had, hebben het Hollandsche eskader en
„ de bezetting van het fort *Liefkenshoek*, dezen morgen eene poging aangewend op den dijk van den *Doel*. ”

„ Ten acht ure, in den oogenblik, waarin ik mijne
„ posten ging verkennen, kreeg ik bericht van den
„ bevelhebber BAUDISSON, dat men hem zou aanvallen. Ik begaf mij zoo spoedig doenlijk naar dat
„ punt, en bij mijne aankomst was het gevecht reeds
„ begonnen. ”

„ Het eskader, bestaande uit een fregat, twee corvetten, drie stoomschepen en een twintigtal kanonneerbooten, was de rivier afgezakt, en had zich tegenover den dijk van den *Doel* geplaatst. Op elk der stoomschepen bevonden zich drie of vier honderd man landingstroepen. Middellerwijl werden er manschappen en geschut, uit het fort *Liefkenshoek*, met schuiten, over de inondatie, aangevoerd, en tevens deed de bezetting van dat fort, eenen uitval langs den dijk onder de bescherming van de kanonneerbooten. De schuiten die over de inondatie kwamen, ontscheepten de zich daarin bevindende manschappen aan den dijk, in de nabijheid van het
„ punt,

„ punt , waar dezelve zich vereenigt met den dijk , die
„ de inondatie insluit.

„ De stoomschepen zettede de manschappen , die
„ zij aan het fort *Lillo* hadden ingenomen aan land ,
„ en nu viel alles , met vereenigde krachten aan op
„ den eersten post dien wij hebben bij de vereeniging
„ van de twee dijken. Bij de eerste geweerschoten
„ snelde het bataillon naar het aangevallen wordende
„ punt ; nu ontstond er een hevig vuur uit klein ge-
„ weer , en na eene korte poos , vielen onze troepen
„ den vijand met de bajonnet aan , wierpen hem om-
„ ver , en onder het slaan van den stormmarsch , trok-
„ ken zij voorwaarts langs den dijk. Deze hevige
„ aanval bragt de Hollanders in wanorde , en met
„ moeite gelukte het hun om zich in derzelver vaar-
„ tuigen te werpen , terwijl de manschappen die tot
„ de bezetting van het fort behoorden , zich weder
„ naar hun garnisoen begaven , vervolgd wordende
„ door onze troepen , die het fort tot op een gewe-
„ schot naderden , doch door het schrootvuur van
„ hetzelfde verhinderd werden verder voorwaarts te
„ rukken.

„ Terstond gaf ik bevel om de hoogten achter den
„ dijk , die ik daar had laten maken , te bezetten , en
„ nu begonnen onze soldaten op het eskader te vuren ,
„ hetwelk op den afstand van een pistoolschot van
„ ons verwijderd lag. Het gevecht heeft geduurd tot
„ bijna drie ure in den achtermiddag , doch de sche-
„ pen hebben zich toen , door de stoomschepen op
„ het sleeptouw doen nemen , en hebben zich gered
„ onder het vuur van de forten *Lillo* en *Liefkenshoek*.

„ Een

„ Een twaalfstal Mitailleurs van ons zijn gefneuveld,
„ en omtrent veertig gewond. Onze troepen hebben
„ zich voorbeesdig gedragen onder het vuur eener
„ kanonnade, welke wij niet konden beantwoorden,
„ dewijl wij geene artillerie hadden; zij waren onge-
„ voelig voor het gevaar, en men hoorde in onze
„ gelederen geene andere kreet dan: *Voorwaarts!*
„ *voorwaarts!* toen de vijand zich op onze dijken
„ vertoonde. Ondertusschen heeft het eskader gedu-
„ rende zes uren geschoten; twee honderd stakken
„ kanon braakten hunne kogels tegen ons uit, en het
„ schreut regende overal op ons neder, zoodanig,
„ dat oude gediende soldaten zich daarover moesten
„ verwonderen.”

„ De dijken liggen bezaaid met lijken van gefneuv-
„ velde Hollanders, onder welke men den officier ge-
„ vonden heeft, die het bevel over de ontscheping
„ had gevoerd.

„ De weinige krijgsgevangenen die wij gemaakt heb-
„ ben, en die allen gewond zijn, hebben mij ver-
„ haald, dat er twaalf honderd man van *Vlissingen*,
„ zijn gekomen en dat er zeven of acht honderd
„ man van de bezettingen van *Lillo* en *Liefkenshoek*
„ zich met dezen hadden vereenigd, om de onder-
„ neming te bewerkstelligen. Zoodat wij den aanval
„ hebben afgeslagen tegen twee duizend man, die
„ beschermd werden door het vuur van de flotille,
„ terwijl wij niet meer dan zes of zeven honderd man
„ telden, want het 3^e. Bataillon van het 8^e. reg-
„ ment en eenige posten van andere regementen, heb-
„ ben alleen aan het gevecht deel kunnen nemen.

„ Ik

„ Ik had aan de andere Bataillons en aan het
„ 19^e. regiment van linie bevel gegeven, om met
„ verhaasten marsch te onzer hulp toe te snellen,
„ doch de wegen zijn zoo slecht, dat deze troepen
„ niet voor op het einde van het gevecht bij ons kon-
„ den komen.”

„ De Hollanders zijn met zulk eene overhaasting
„ teruggetrokken, dat verscheiden van dezelve, die
„ hunne vaartuigen niet konden bereiken, zich in
„ het water hebben geworpen en verdronken zijn. Ik
„ reken dat er een hondertal van hen door ons vuur
„ en door onze bajonnetten zijn omgekomen. Dit
„ roemrijke gevecht, hetwelk waarschijnlijk een einde
„ aan onze krijgsverrigtingen in *België* zal maken,
„ verzekert ons, ons standpunt aan den *Dool*. De
„ bevolking van het dorp heeft deszelfs vreugde be-
„ toond, de inwoners kwamen onze soldaten omhelzen,
„ brandewijn en brood aanbieden, toen het gevecht
„ geëindigd was.

„ Ik zal de eer hebben u morgen een rapport te
„ doen toekomen, met de opgave der namen van hen
„ die zich hebben doen onderscheiden, doch ik moet
„ u thans reeds de namen noemen van den bevelhebber
„ BAUDISSON, de Heeren kapiteins COURTON, MILLO,
„ DESTAING, MEIFREIN en de luitenant BAUCHÉ,
„ DE SAINT LEGER en DARS, deze twee laatste
„ zijn gewond.”

„ Ik moet den kapitein van den generalen staf,
„ mijnen aide de camp, DESALLES niet vergeten, die
„ zich op den dijk bevond, en van daar naar beneden
„ sprong, en eenen Hollandischen soldaat greep, die
„ zich

„ zich in den vloed wilde werpen , om naar een der
„ vaartuigen te zwemmen. Vele onderofficieren en
„ soldaten hebben zich doen onderscheiden. Morgen
„ zal ik u derzelver namen opgeven.”

„ Het eskader moet veel geleden hebben , volgens
„ de berigten der krijgsgevangenen.”

„ Ontvang , mijnheer de maarschalk enz.”

„ De luitenant - generaal , bevelhebber van de
„ eerste divisie.”

(get.) T. SEBASTIANI.”

Zoodanig eindigde de belegering der Citadel van
Antwerpen.

Weldra zouden nu de Belgen geroepen worden , om
ons , in het bezit van de sterkte , op te volgen. Wij
zullen zien op welk eene wijze zij eenen aanvang
maakten , met de uitoefening van de oppermagt , die
wij voor hun hadden verworven.

De bevelhebber van de flotille , geene mogelijkheid
ziende om zijne vaartuigen in veiligheid te brengen , had
dezelve vernield , alvorens hij zich zelven aan onze
troepen overgaf. Hij had gehandeld , volgens de re-
gels , welke door het zeewezen zijn voorgeschreven.

Wij zullen , ten aanzien van de afschuwelijke daad-
zaak , die wij gaan vermelden , alweder onwederlegbare
getuigen laten spreken.

Het dagblad *Le Phare d'Amers* , (de vuurbaak van
Antwerpen) het blad der Geestelijkheid , drukte zich
op de volgende wijze uit :

„ Gedurende den nacht , heeft de kapitein KOOPMAN ,
„ die

„ die woedende was, dat de Citadel van *Antwerpen*.
„ zich had moeten overgeven, en die de flotille, onder
„ zijn bevel, niet in de magt der overwinnaars wilde
„ geven, bevolen had dat men dezelve zou vernielen.
„ Vijf kanonneerbooten zijn verbrand, en zeven in den
„ grond geboord; het stoomschip *CHASSÉ* is in de
„ lucht gesprongen. Kapitein *KOOPMAN*, die in eene
„ sloep de vaartuigen verliet, is genoodzaakt geweest
„ om zich, aan het fort *Sainte Marie*, over te
„ geven.”

„ Deze krijgsgevangenen zijn door *Antwerpen* ge-
„ komen, het was tegen een ure, en zij werden be-
„ geleid door Fransche gendarmes, en eene zeer groote
„ menigte volks volgde dit transport. Het gemeen-
„ heeft zich, ten aanzien van deze *brandstichters*,
„ aan eenige buitensporigheden overgegeven, doch het
„ Fransche geleide heeft evenwel de woede des volks
„ kunnen beteugelen, en heeft de krijgsgevangenen
„ aan eene veilige plaats gebracht. Men moet getuige
„ van den brand van gisteren avond zijn geweest,
„ om de algemeene verontwaardiging, waarmede die
„ Hollandsche krijgsgevangenen werden begroet, te
„ bevatten. De Heer *KOOPMAN* bevindt zich onder
„ dezelve.”

Zoodanig juichten de dienaars van eenen God van
Barmhartigheid, den moorddadigen aanval, tegen
weerlooze en ongelukkige krijgsgevangenen, toe!

Le Bolge, een dagblad, hetwelk onder het opzicht
van den volksvertegenwoordiger *LEVAE*, van *Kortrijk*,
geschreven wordt, een dagblad, waarvan de vrijzinnige

N

leer-

leerstelsels deszelfs redacteur den naam van den *onomkoopbaren* hebben verworven, dit dagblad had, op den 23. December 1832, het volgende Artikel:

„ *Antwerpen*, den 23. December 1832.”

„ ten elf ure des morgens.”

„ De krijgsgevangenen van de kanonneerbooten trekken door de stad, zij zijn de Rodepoort binnen gekomen, en zullen de poort van *Berchem* uitgaan. Zij bevinden zich onder het geleide van tien of twaalf Fransche gendarmes, en een peloton Infanterie. Zij zitten op eene kar, en de officier, met zijne Oranje-sjerp, bekleedt de voorste bank. Het volk noodzaakte hem weldra, door deszelfs geschreeuw, om zich van die, met zoo veel regt door *België*, gehaate kleur te ontdoen. *Tot hiertoe gebeurde er niets dan hegeen prijzenswaardig was.* Maar het geschreeuw werd opgevolgd door bedreigingen, en weldra werd er met slijk en steenen geworpen. Te vergeefs riep de Brigadier der gendarmes de menschelijkheid, eener onzijdige natie, in, van eene natie die zich niet dan, nadat alles afgedaan was, met deszelfs eigene zaak had mogen bemoeijen. Verscheidene Hollandsche soldaten, die reeds gewond waren, kregen nu nieuwe wonden, na den strijd. — Een van deze ongelukkigen klom op de bank, terwijl een zijner oogen op den wang nederhing, ten gevolge van een stuk van eene bom, dat men in het veld gevonden had, en dat men hem tegen het hoofd had geworpen. Zoodanig een
„ too-

„ tooneel verwekt afgrijzen. Ik zou dergelijke om-
„ standigheden pogen te verbloemen, wanneer dezelve
„ niet algemeen bekend waren. Wij moeten aan onze
„ vijanden het regt niet overlaten, om uitsluitende
„ zoodanige laaghartige wreedheden te schandvlek-
„ ken (*). ”

„ *Le Belge.* ”

De stedelijke Regering, gevoelde een afschuw van
zoodanig een tooneel, waarvan onze lezers zich in
hun-

(*) Schijnheiligheid!... Schijnheiligheid!

O ja, wij schandvlekken deze laaghartige wreedheden
want het stond aan de Franschen alleen vrij, om te beslissen
of hunne krijgsgevangenen zich van de roemrijke nationale
kleur moesten ontdoen of niet. Het zijn uwe aanmoedigingen,
waardoor gij die verblinde menigte hebt verleid om hunne
handen met het bloed dier dapperen te besoesdelen. Laat af
van zulk eene schijnheilige taal, of wisch veel liever de
schande uit, welke sedert twee jaren aan u kleeft, want het
volk, hetwelk gij thans veroordeelt en ten toon stelt, zou u
wel eens kunnen vragen, of gij de beestachtige buitensporig-
heden, die de omwenteling van September zijn voorafgegaan,
en die zijn opgevolgd, niet hebt toegejuicht, en of de ge-
tuigen die gij u verworven hebt door het Fransche leger hier
te roepen, niet dezelfde zijn van welke gij thans de goedkeu-
ring afsmeekt, wegens de geveinsde afkeuring, welke gij
voorwendt aan eene daad te geven, welke gij voorheen allen
lof toezwaaidet, toen gij geene andere regters had te duchten
dan diezelfde natie, welke door u op den dwaalweg was
gebragt.

De Regering

N. 2.

hunne verbeelding de bijzonderheden kunnen voorstellen, en men deed de volgende Publicatie :

„ Medeburgers ! ”

„ Bij alle beschaafde volken zijn krijgsgevangenen heilig ; een ontwapend vijand is geen vijand meer ; „ ondertuschen hebben heden eenige doldriftige personen zich veroorloofd, om krijgsgevangenen te beledigen. Laten wij ons wachten om te doen vermoeden, dat de gevoelens, welke deze onzinnigen hebben doen handelen, ook die zouden zijn van de inwoners eener stad, die zoo overal bekend is, wegens derzelver menschlievendheid.”

„ Medeburgers ! dat het tijdstip van onze verlossing, tevens de oogenblik van vergetelheid zij, zelfs voor hen die in derzelver dierbaarste belangen hebben moeten lijden ; dat er voortaan niemand onder ons zij, dan vrienden van de orde, en dat al onze pogingen zich uitstrekken tot bevestiging van het heil des vaderlands.”

„ Gedaan aan het huis der Regering van *Antwerpen*, den 24. December 1832.”

„ De Burgemeester.”

(get.)

„ LEGRELLE.”

Wij zullen hier eenige uittreksels uit dagbladen laten volgen, welke met het onderstaande officiële stuk, allen twijfel zullen wegnemen, wegens de waarheid van

van hetgeen wij in ons beknopt Geschiedkundig Verhaal hebben gezegd:

„ Antwerpen, 25. December 1832.”

„ Aan mijnheer den redacteur van *de Lijnx*.”

„ Gisteren tegen den middag zijn wij ooggetuigen
„ geweest van een afschuwelijk en schandelijk tooneel.
„ Het vrijmagtige volk was in angst. Menschen met
„ kwaadvoorspellende aangezichten doorkruisten de straten,
„ en de een vroeg den anderen met ongerustheid
„ en schrik, of men de orangisten (onder dezen naam
„ worden de fatsoenlijke lieden aangeduid) zou gaan plunderen
„ of vermoorden; maar wanneer men de troepjes,
„ die op verschillende punten bij elkander schoolden,
„ voorbijging, werd men weldra beter onderrigt,
„ en men vernam dat het zake was van eene niet
„ minder schandelijke daad, namelijk, die van de
„ krijgsgevangenen te mishandelen, want, waarachtig
„ lijk om de driften gaande te maken, en de harts-
„ togten aan te vuren, had men het gerucht verspreid,
„ dat de *brandfichters* in de stad zouden worden
„ gebragt. En wezenlijk, om de streek van een ure,
„ hoorde men in de verte reeds een verward en ver-
„ doovend, razend geschreeuw, waardoor de aankomst
„ der ongelukkige krijgsgevangenen, die men bij het
„ fort *Saint Philippe* in handen had gekregen, werd
„ verkondigd. Zij waren omringd door Fransche Gen-
„ darmes, en begeleid door een piquet Infanterie van
„ diezelfde natie. De zeeofficier MEESMAN, die
„ twee ridderordera op de borst had, zat op de voorste

N 3

„ bank

„bank van eenen wagen, op welken zich eenige
„matroozen bevonden, en de overigen volgden te
„voet; deze menschen die zoo zeer de achting van
„iedereen, ja zelfs van hunne vijanden, verdienen,
„werden gedurende den weg aangevallen door cani-
„balen, die tot het uiterste zouden zijn gekomen,
„zonder de verhinderling van de Franschen, die on-
„derfcheidene malen de menigte door middel van
„klinglagen moesten uiteendrijven. De verontwaardi-
„ging was ten toppunt gerezen, toen de krijgsge-
„vangenen op de plaats de *Meir* kwamen; daar zag
„men die woedenden, de ontwapende krijgslieden
„met vuilnis en met steenen werpen. De zeeofficier
„kreeg eene wond aan het hoofd; met zijnen zakdoek
„bedekte hij zijne ridderorden, om die te beveiligen,
„en bekommerde zich niet, wegens zich zelven; het
„was alsof hij eenen medelijdenden blik sloeg op
„hen, die hem zoodanig beleedigden. Geene andere
„bescherming dan die van het zwakke Fransche
„detachment, zou deze krijgsgevangenen hebben
„kunnen behoeden tegen eene verschrikkelijke gruwel-
„daad, zoo niet de Belgiesche officier, die de wacht
„bij de Mechelsche poort had, zijne manschappen
„onder de wapenen had doen komen, en niet mede-
„gewerkt had om de volksmenigte, die al grooter
„en grooter werd, uiteen te drijven. Eere zij dien
„officier, die waarlijk Belgiesch is.”

„Eere zij den Franschen, die de dapperen bescherm-
„den, en die aan de omwenteling eenen moord en
„eene onuitwischbare schande hebben verhinderd.”

„*Le Lijnx.*”

„Aan

„ Aan mijnheer den Redacteur van *De Lijnc.* ”

„ Ik was nog jong in dat tijdvak , toen de krijgs-
„ gevangenen van alle natiën naar het binnenste van
„ *Frankrijk* werden gevoerd. De Held die aldus gijze-
„ laars , in alle deelen van *Europa* , inoogfte , wist de
„ ongelukkige dapperheid te eerbiedigen. NAPOLEON
„ zou de ellendelingen hebben doen straffen , die zich
„ hadden durven vermeten om krijgsgevangenen te
„ beleedigen. Maar dit wondermensch is niet meer ,
„ en alle groote daden zijn met hem verdwenen ;
„ slechts een man zou in de geschiedrol , volgens
„ mijne gedachte , na hem , eene bladzijde kunnen
„ vullen (*), dan , wanneer de onregtmatische bezitters
„ van

(*) Gouvernemen ten van eene door kunst verkregene
moederheid , rekenen het Koning WILLEM als eene misdaad
toe , dat hij hunne onbillij ke besluiten verwerpt , en gansch
Europa durft braveren : men noemt dit stijfhoofdigheid. De
dagen van NAPOLEON werd verbroken door lafhartige afvalli-
gen... hij werd naderhand bezoedeld door ellendige staatkun-
dige dwergen , die het hem tot eene misdaad aanrekenden ,
dat hij *Frankrijk* te klein vond voor zijnen reusachtigen geest.
Maar zoo men , om den Franschen soldaat aan te vuren , ver-
plicht is geweest , om den roem van het Keizerrijk op te del-
ven , dan zullen ook de Koningen , wanneer zij in het onge-
luk zijn , aan hunne volken de volhardende standvastigheid
der Hollandsche natie ten voorbeeld stellen , en de volken die
door derzelver Gouvernemen ten verraden worden , zullen aan
de Voorzienigheid eenen koning afsmeeken , die den moed van
WILLEM VAN NASSAU bezit.

DE R. . . .

„ van schepters , die het bezit van dezelve niet kun-
„ nen regtvaardigen , onder het stof bedolven liggen.
„ Onder de regering van NAPOLEON werden er
„ inschrijvings lijsten geopend , overal waar zich
„ kriegsgevangenen bevonden. De inschrijving welke
„ aan uw bureau wordt gedaan , bevat reeds eerwaardige
„ namen. Wees dus zoo goed en voeg mijn offer
„ daarbij. Het is genoeg , wanneer men menschlievend
„ is , om hulp te betoonen aan de slagtoffers van die
„ belegering , waarvan de roem als Franschman ook
„ aan mij behoort , maar waarvan ik , als onafhankelijk
„ burger , al de staatkundige inzigten verfoei. Ik maak
„ van deze gelegenheid gebruik , om de belangstelling
„ van alle edelmoedige menschevrienden in te roepen ,
„ ten behoeve van eenen Hollandischen soldaat , genaamd
„ MORRE , van de 10. afdeeling , 2. Bataillon ,
„ 1. Compagnie , voor wien reeds eenigen mijner
„ vrienden , en ook ik , eene bijzondere inschrijving
„ hebben geopend. Deze ongelukkige , die bij de ver-
„ overing van de lunette *Saint Laurent* verscheidene
„ bajonnetteken gekregen had , heeft aan eenen mijner
„ landgenooten , den heer FORGET , Chirurgijn Majoor
„ van het ambulante hospitaal , bij het groote hoofd-
„ kwartier , de gelegenheid verschafte , om zijne ver-
„ kregene kunde op eene verwonderlijke wijze te
„ ontwikkelen. Nadat deze ongelukkige soldaat ver-
„ scheidene verbanden gelegd waren , zoo op de borst
„ als aan de schouders , wegens de wonden die hem
„ onze bajonnetten hadden toegebracht , en nadat hem
„ de linkerhand was afgezet , liep hij gevaar van door
„ het koudde vuur te worden aangetast , en te sterven ,
„ de-

„dewijl het bovenste lid van zijnen rechterarm zoodanig
„verpletterd was, dat het niet kon worden afgezet,
„maar met eene doorkundige bekwaamheid gelukte
„het den heer FORGET, dien arm in het gelid van
„den schouder af te zetten, zoodanig, dat die ver-
„minkte Hollander thans in het hospitaal te *Anti-*
„werpen zijner genezing nabij is.”

„Eene kleine verbetering verzoek ik u wel te wil-
„len plaatsen, namelijk deze, dat, zoo onze maar-
„schalk GERARD niet tegenwoordig is geweest in den
„schouwburg, toen LEOPOLD I, zich daar bevond,
„deze afwezigheid niet moet worden toegeschre-
„ven aan eene ongesteldheid, maar wel daaraan, dat hij
„daartoe geene uitnoodiging, van het hof, heeft ge-
„kregen, en daar hij zich in een goed gezelschap,
„ten huize van den Hertog VAN AREMBERG bevond,
„is hij den ganschen avond daar gebleven.”

„Ontvang, mijnheer! enz.”

L. M.

CHASSÉ en GERARD!

„Het gedrag van den Franschen Generaal, ten
„aanzien van zijnen overwonnen vijand, is edel en
„grootmoedig; het heeft aan CHASSÉ moeten bewij-
„zen, dat zijne heldhaftige verdediging hem de be-
„wondering van *Europa*, en de achting zijner vijan-
„den heeft verworven.”

„Bedolven zijnde onder de kogels, en al zijne
„verdedigingsmiddelen door het verschrikkelijkste vuur
„hebbende zien vernietigen, is de overgave van zijnen

„post voor hem een nieuwe titel voor zijnen taili-
„tairen roem. Schande en smaad over hen, die over
„het hoofd van den grijsen en ongelukkigen krijgs-
„held schimpredenen uitstorten, die al de laaghartig-
„heid van hunne zwarte zielen ontsluitjer.”

„Als Belgen, als beminnaars van ons vaderland,
„verheugen wij ons, wegens het innemen van de
„Citadel, welke ondertusfchen in geenen deele eenige
„verandering te weeg brengt in de omstandigheden,
„die thans nog de rust van *Europa* bedreigen. Maar
„als menschen, wier harten kloppen voor alles wat
„schoon en groot is, moeten wij een medelijdend ge-
„voel koesteren voor de ongelukkige dapperheid.”

„En zoo men, om patriotten te zijn, de heldhaf-
„tigheid moest miskennen; zoo men de militaire
„deugd, en alles wat grievende moet zijn, voor den
„overwonnen krijgsman, moest beschimpen; zoo men
„den gewonden en stervenden leeuw, die onder den
„bijl des jagers ligt te zieltogen, moest beleedigen;
„zoo men de laaghartige hartstogten van een dom en
„wreed gemeen moest vleijen, door onedele schimp-
„redenen over eenen gevallen vijand uit te spreken,
„die niet onder de Belgiesche kogels, maar onder de
„Fransche bommen is gevallen; wanneer wij om de
„toejuiching der kroegen en drankhuizen te verwer-
„ven, onze waardigheid van mensch moesten afleg-
„gen, dan, wij durven het openlijk zeggen, dan
„zouden wij niet tot de partij van zulke patriotten
„willen behooren.”

„Belgen, weest edelmoedig! weest waarlijk pa-
„triotten, vooral thans daar het ongeluk ons het
„hoofd

„ hoofd doet buigen. — Het voegt den gemuilbanden
„ leeuw niet hem te beleedigen die sterft, terwijl hij
„ zich verdedigt.”

„ DE KNOUT.”

Alle waarlijk vaderlandlievende dagbladen, wraakten en schankvleekten aldus die laaghartige wreedheid, welke de *Phare d'Anvers*, een dagblad der geestelijkheid, had voorbereid, en poogde te regtvaardigen.

*Het nederleggen der wapenen, door het Garnizoen
der Citadel van Antwerpen.*

De Maarschalk, vergezeld door de Hertogen van ORLEANS en van NÉMOURS, en gevolgd door zijnen generalen staf, begaf zich naar de Citadel; hij ging de poort van de esplanade door, om een bezoek te geven aan den Generaal CHASSÉ. Niets ter wereld zou een denkbeeld kunnen geven van de puinhoopen en de verwoestingen, midden door welke men zich eenen weg moest banen, om aan de casemat te komen, waar de Generaal zich bevond. Het was een aandoenlijk tooneel, den grijzen krijgsheld daar te zien, te midden van al die kenteekenen, van vernieling, even alsof hij vreesde niet genoeg, ten aanzien van eene eervolle verdediging, te hebben gedaan.

De maarschalk poogde alles te verzachten, wat den toestand des grijsaards zou hebben kunnen verbitteren, en, op eene zeer gevoelvolle en aandoenlijke wijze, affcheid van hem nemende, verklaarde de maarschalk ten aanhoore van een groot aantal officieren, dat hunne
ver-

verdediging, hen, voor altijd de achting der Franken had waardig gemaakt, en dat er niet een eenig officier in zijn leger was, die niet trotsch was dat hij hen als zijne wapenbroeders mogt beschouwen. „Ik vereer „ overal den moed,” zeide de maarschalk, „ en deze „ puinhoopen mijne heeren! zijn het bewijs van den „ uwen.” Vervolgens bezocht hij de Citadel, en bij de escarpe van het bastion *Toledo* gekomen zijnde, hetwelk voor meer dan de helft in de gracht was nedergeestort, zeide hij: „ het was waarlijk tijd; de „ Generaal heeft zich als een man van eer gedragen; „ hij kon het, bij geene mogelijkheid, eenen enkelen „ dag langer uithouden.”

De maarschalk begaf zich vervolgens naar het glacis van de lunette *Kiel*, daar stond een detachement artillerie en genie, van de divisie van FABRE, in orde van bataille; weldra zag men het garnizoen, bestaande uit omtrent vier duizend man, in eene gesloten kolom, en afgedeeld in divisies, uit de Citadel uitrukken; over het algemeen genomen waren het schoone soldaten, derzelver gelaatstreken kenmerkten geledene vermoemensfen, het gevolg van een langdurig lijden, doch allen hadden eene zeer schoone militaire houding.

De Maarschalk, die zijnen overwonnen vijand ver eerde, eenen vijand die zeer lang in de Fransche gelederen gestreden heeft, wilde alles, wat tot de uitvoering van dit gedeelte der Capitulatie betrekking had, zoo veel verzachten als mogelijk was. Aldus werd alles zoo eenvoudig doenlijk behandeld, en als ware het met den sluier des geheims overdekt — en terwijl de Hollanders défileerden, wist men te *Berchem* niet eens wat er gebeurde.

De

De vijand verliet de Citadel, en in eene geflotene kolom marcheerde hij de hulppoort uit, de kolonel FAUVAGE voerde het bevel over de défilé. De bezetting bragt het geweer bij den voet, en zettede derzelve wapenen koppelsgewijze bij elkander. Nu ontdekten men zeer vele aandoenlijke tooneelen, te talrijk om dezelve te kunnen verhalen. Op verscheidene aangezigten zag men tranen nederbiggelen, in den oogenblik, waarin de foldaat van zijn geweer moest afscheid nemen. Verscheidene verbraken hunne wapenen, verscheurden hunne patroonen, en strooiden het kruid op den grond, hetwelk zij met voeten traptten.

De Hollanders, op welken thans aller oogen gevestigd waren, namen den weg naar *Frankrijk*, op den tweeden dag, nadat zij hunne wapenen hadden nedergelegd. *Holland* moge getuigen, hoedanig het gedrag der Fransche officieren en foldaten, jegens de krijgsgevangenen is geweest.

De Hollander door geheel *Europa* verlaten zijnde, boezemde deszelfs pijnlijk gevoel, in een zeer wel gesteld geschrift, uit. Hetzelve was geïntituleerd: *de kreet des bloeds*, en het werd geplaatst in het Haagfche dagblad van den 19. December 1832. Het was van den volgende inhoud:

„Waarom moet het Fransche bloed zoo overvloedig worden gestort? Is het om de grenzen van *Frankrijk* uit te breiden, zoo als onder LODOWYK XIV?..... neen!”

„Is het om den vaderlandschen bodem te verdedigen, zoo als tijdens de Republiek?... neen!”

„Is het om de heerschappij der gansche wereld te ver-

„ verwerven , zoo als onder NAPOLEON ? ... neen ! ”

„ Is het om oproermakers en opstandelingen te straffen , die kunnen koning van *Madrid* naar *Kadis* slepen , zoo als onder LODEWYK XVIII. ... neen ! ”

„ Is het eindelijk om *Europa* te bevrijden van een roofnest in de Middellandsche zee , zoo als onder KAREL X ? neen ! ... neen ! duizendmalen neen ! ”

„ Wat is dan toch de oorzaak , waarom duizenden van Franschen , voor de Citadel van *Anwerpen* den dood moeten vinden ? Waarom moeten zoo vele weduwen en wezen zich in het rouwgewaad hullen ? waarom storten dan zoo vele huisgezinnen tranen van droefheid ? Waarom beoorloegt *Frankrijk* eene verlichte en vrije natie , die eene vijandin is van alle despotismus ? Waarom is het de vijand van een land , dat de bakermat der beschaving is , en hetwelk eene schuilplaats heeft aangeboden aan de MERLINS , de TRIBAUDEAUS , de TESTES , de ARNAULTS , de LAMARQUES en zoo vele andere ballingen ? ”

„ De onzijdige geschiedenis zal op deze vragen antwoorden :

„ De Franche ministers hebben , om derzelver porsefieuille te behouden , het bloed hunner landgenooten doen stroomen ; om den zetel van eenen Engelschen landvoogd , te *Brussel* te bevestigen , hebben zij dat dierbare bloed gestort. Zij hebben de belangen van hun vaderland opgeofferd aan een vreemd kabinet , hetwelk , zelf niets waggende , *Frankrijk* deszelfs schatten en kinderen ziet opofferen ,

„ren, en dat, van zijne zijde, niet een eenig man
„in dezen bloedigen worstelstrijd heeft verloren.”

En in waarheid: alles wat edel, groot, roemrijk
en menschlievend kan worden genoemd, is, ten aan-
zien van dezen veldtogt, de onvervreembare eigendom
des Franfchen legers, en der Hollandfche natie.

In *België* werden inschrijvingslijsten geopend, ten
voordeele van de Hollandfche krijgsgevangenen. Zeer
vele onderseekenaars vindt men op dezelve, en zij
die hunne stemmen niet hebben kunnen geven ten
voordeele van de *NASSAU's*, die niet openlijk eene
antinationale administratie ten toon hebben kunnen
stellen, bewijzen thans, met onwederlegbare daad-
zaken, door het openen van hunne beurzen, voor
hen, die zij nooit hebben opgehouden als broeders te
beschouwen, hoedanig detzelver gevoelens, ten aan-
zien der omwenteling zijn.

Ditzelfde heeft in *Engeland* plaats gehad, en wij
zullen hier eenen brief laten volgen, welke door eene
Engelfche dame op den 27. December 1832, aan het
dagblad *de ftaande* is gefchreven:

„Mijnheer!”

„Gij zoudt een groot aantal van uwe lezers kunnen
„verpligten, wanneer gij eene inschrijving wildet ope-
„nen, ten voordeele van de weduwen der gefneuvelde
„soldaten van de heldhaftige bezetting der Citadel van
„*Antwerpen*, en deze inschrijving zou op vijf fel-
„lingen kunnen worden bepaald. Hierdoor zou men
„aan de gansche wereld een bewijs kunnen geven,
„dat

„ dat het Engelsche volk het onregtvaardige gedrag
„ van deszelfs antinationaal gouvernement, bij deze
„ gelegenheid, afkeurt, en dit bewijs van belangstelling
„ zou het smartelijke gevoel van verontwaardiging,
„ dat onze oude bondgenooten hebben moeten onder-
„ vinden, aanmerkelijk verzachten; eene verontwaar-
„ diging, welke *Holland* heeft moeten gevoelen,
„ toen het zag dat *Englands* magt zich met die van
„ *Frankrijk* vereenigde, om het oproer en het ge-
„ weld te beschermen, en om zich meester te maken
„ van de forten aan de Schelde, die de veiligheid
„ van *Holland* verzekeren, zonder eenige aandacht te
„ slaan op de stroomen bloeda, die dit zou kosten.
Het ministerie, hetwelk deze vlek op den Engel-
„ schen naam gelegd heeft, zou dan ten minsten daar-
„ door vernemen, dat, zoo de afschuwelijke aanval,
„ waarvan *Antwerpen* getuige is geweest, eenige toe-
„ juichers bij ons heeft gevonden, dit dan ook alleen
„ bij de omwenteling gezinden is geweest.

L. P.

Valenciennes, den 20. Januarij, 1833.

Gij vraagt mij, mijn vriend, eenige bijzonderheden, nopens de Capitulatie van de Citadel van *Antwerpen*; gij verlangt vurig, zegt gij, iets van het laatste tooneel van die daad van geweld en onregtvaardigheid te vernemen, wel nu, maar het is moeilijk om aan uwen wensch te voldoen, wegens zoo vele tegen elkander inlopende verhalen, welke te dezen aanzien worden verbreid, maar evenwel wil ik pogen

u

u eenige daadzaken op te noemen, die den stempel der waarheid dragen.

Zonder twijfel is het antwoord van den Generaal CHASSÉ, op de sommatie van den maarschalk GERARD, u bekend? Deze laatste wilde, toen hij de Citadel kwam belegeren, op eene zeer wonderlijke wijze, de Franschen vrijspreken, van den naam van vijand, ten aanzien van *Holland*; maar gij weet niet dat CHASSÉ stellig onderrigt was, dat hij geene hulp te verwachten had, ten minste niet, zoo lang als er geene bijzondere omstandigheden voorvielen, waarvan intusschen de mogelijkheid niet denkbaar was. Hij had zijn garnizoen met deze toedragt van zaken bekend gemaakt en aan al zijne officieren en soldaten de vrijheid gelaten, om zich naar *Holland* te begeven, zoo zij niet vast en onherroepelijk besloten, om al de gevaren en de vermoemenssen, eener belegering, standvastig met hem te verduren. Niemand dezer krijgslieden wilde den eerepost, die hem was toevertrouwd, verlaten, hoezeer iedereen zeer wel wist dat men, vroeg of laat, toch eenmaal zou moeten bezwijken.

Vijf duizend menschen, in eene zeer beperkte forte-
res, konden niet hopen wederstand te zullen kunnen
bieden, tegen een leger van zestig duizend man,
hetwelk geleid werd door officieren, die in de school
der ondervinding geleerd hadden; die *moesten* over-
winnen wat het ook zoude mogen kosten. — Een
zeer groot materieel, meer dan noodig zou zijn ge-
weest, om eene veel sterkere plaats te overmeesteren,
vergezeld dit leger, en moest in zijn geheel tegen de
Citadel worden gebruikt.

O

Toen

Toen LEONIDAS de bergpasfen der *termopijlen*, met drie honderd man tegen driemaal honderd duizend krijgsknechten, verdedigde, kon hij toen de hoop voeden van te zullen overwinnen? neen voorzeker niet, maar hij gevoelde dat zijn wederstand den moed der Spartanen ten hoogsten top zou verheffen, en dat zijne landgenooten daardoor genoopt zouden worden, om meer dan menschelijke krachten aan te wenden, ten einde het vaderland te redden van de gevaren die het bedreigden.

Welnu, de Hollandfche Generaal is de waardige navolger van dien Spartaanfchen held; hij was overtuigd, dat de weerftand dien hij bood, de veerkracht zijner landgenooten, waarvan zij reeds zoo lang de doorftaandfte bewijzen hadden gegeven, nog zou verhoogen, indien die veerkracht, die moed en die volharding niet reeds het hoogfte ftandpunt bereikt hadden, en de ondervinding heeft ons geleerd, dat hij niet verkeerd geoordeeld heeft.

Volgens alle berigten, en te beoordeelen naar het onophoudelijke gebulder van zoo vele vuurmonden, gedurende twintig dagen tijds, hetwelk men wijd en zijd gehoord heeft, moeten er tusfchen de zeventig en de tachtig duizend bommen, houwifers en granaten van alle grootte, en eene onnoembare hoeveelheid geweerkogels tegen de belegerde Citadel zijn uitgebrakt.

Het inwendige van de fterkte, zoo wel als de wallen, hadden meer gelijkenis op een ftuk omgeploegd bouwland, dan op eene fterkte. Al de gebouwen waren vernield en ingeftort, en men zag niets anders dan

dan puiw hoop en bouwvallen; de levensmiddelen en het drinkwater begonnen reeds te ontbreken. De bezetting had volstrekt geene huisvesting meer, dan de onderaardsche verblijven, waar de ongezonde lucht even nadeelig voor die ongelukkigen was, als het vuur van den vijand, die hen bestookte; er waren slechts nog weinige uren noodig, en de bres zou beklimbaar zijn geweest.

Tot dit uiterste gebragt, meende CHASSÉ, dat hij zijn doel bereikt had. Hij vergaderde zijnen raad van verdediging, en allen, behalve een der leden van dien raad, op wien ik later zal terugkomen, waren van oordeel, dat de Generaal, zonder aan zijnen pligt te kort te doen, den vijand zou kunnen voorstellen, om de Citadel thans te ontruimen. De witte vlag werd opgehaald, en er werden twee officieren naar het Fransche hoofdkwartier gezonden. De maarschalk GERRARD schreef eene Capitulatie voor, welke door CHASSÉ niet werd ondertekend, dan onder voorwaarde, dat zijn Koning daaraan zijne goedkeuring zou hechten.

Ook hier nog, na zoo vele bewijzen van waren krijdsmoed te hebben gegeven, toonden CHASSÉ en zijne officieren de grootste verknochtheid aan hun vaderland te koesteren. Allen vereenigden zij zich om derzelver wapenbroeders, die gelast waren de Capitulatie naar 's *Gravenhage* te brengen, te verzoeken, dat zij den Koning zouden smeeken om niets toe te geven aan de belangstelling, die hun gehouden gedrag veelligt zou verdienen, wanneer het met de belangen van hun vaderland zou strijden. „Zeg aan den vader des vaderlands,” zeiden allen, „dat wij bereid zijn om

„ de geftrengfte krigsgevangenschap te verduren ,
„ wanneer het belang van Oud • Nederland dit vor-
„ dert.” Wat dunkt u , ' mijn vriend ! van zulke
menschen ? Is er niet eenige overeenkomst tusſchen
hun gedrag en dat van REGULUS , toen hij naar
Carthago terugkeerde ? en zijt gij niet , even als ik ,
verontwaardigd , wegens die ellendelingen , die in
leugenachtige dagbladen , ſchaamtelocs genoeg zijn
geweeſt , om den roem van die edele krijgshelden te
willen bezwalken ?

Eere zij den Franſche officieren , die hun een zoo
ſchitterend regt hebben doen wedervaren. Eere zij
hunne grootmoedigheid ! maar deze heeft ook aan
niemand verwondering gebaard , want de meesten van
hen hadden onder NAPOLÉON gediend , en zij hadden
niet vergeten , hoe deze groote man hulde wist te
bewijzen aan de ongelukkige dapperheid. Ook nie-
mand is verwonderd geweest wegens den heldenmoed
van het Franſche leger , maar men is verwonderd ge-
weest wegens den voorloopigen lof die men het-
zeive heeft toegezwaaid. — Heeft men gevreesd , dat
men aan dien moed zou hebben kunnen twijfelen ? Of
zou de troon van Julij , zoedanig eenen roem noodig
hebben gehad , om zich ſtaande te houden ? en was
men dus genoodzaakt om dien troon te onderſchra-
gen ? Onder NAPOLÉON verhaalde men groote
daden in eenvoudige woorden. Men maakte minder
ophef van het krigsgevangen nemen van veertig dui-
zend krijgslieden te *Ulm* ; van den intogt der Franſchen
in *Moscou* , dan men thans doet van eene belegering ,
die den belagerden even zoo zeer tot eer verſtrekt ,
als

als den belegeraars, die daarbij zoo veel volks hebben verloren, en waarvan de gevolgen meer nadeel dan voordeel berokkenen, aan die natie, die men onwaardig gekeurd heeft, om deel aan die belegering te nemen, doch die men naderhand *en met zeer veel regt en billijkheid*, de kosten van deze onderneming duur zal doen betalen (*).

Thans

(*) Het protest van de Belgiesche Kamer der Verlegenwoordigers, tegen onze Interventie; de weinige vriendschapsbewijzen die onze soldaten van de Belgen hebben mogen genieten; de doodsche stilzwijgendheid die dat land, na onze overwinning, heeft bewaard; de vreugde die men bij onzen terugtogt heeft betoond; de stemming, met geslotene deuren, of men aan onzen bevelhebber eenen eeredegen zou aanbieden; de verwerping van het zoo geheel Fransche voorstel om het gedenkteeken van *Waterloo* te doen vervangen, door een ander, hetwelk aan onze gesneuvelde krijgslieden zou gewijd worden, dit alles had *Frankrijk* moeten doen vermoeden, dat de Belgiesche wetgeving de betaling der oorlogskosten van de veldtogten van 1831 en 1832, zou weigeren. Reeds werpt de drukpers zich op om die regtmatige vordering te betwisten, aanvoerende dat *België* niets verkregen heeft, dan eenige puinhoopen, en dat dit land dus niets behoeft te betalen in de kosten van eenen oorlog, dien *Frankrijk* heeft moeten voeren om aan *Europa* te bewijzen, dat het nog niet van deszelfs oude krigsdeugd ontaard was. Reeds heeft men, onder den titel van: *verwoesting der eigendommen van Antwerpen*, zeer hevige uitvallen tegen ons leger gedaan.

Frankrijk zegge dan openlijk, waarom onze soldaten voor

zes-

Thans kom ik terug op dien officier, die geweigerd heeft de Capitularie te teekenen. Deze is kapitein KOOPMAN, hij heeft gezegd dat hij bijzondere instructiën had, ten aanzien van zijne flotille, en dat hij daarvan niet mogt afwijken. Hij heeft zich vervolgens naar het Vlaamsche Hoofd begeven, waar hij, na vruchteloos beproefd te hebben eenen doortogt te vinden, om zijne kanonneerbooten in veiligheid te brengen, bevel gaf om die te verbranden, of in den grond te boren, ten einde zij niet in de handen des vijands zouden vallen.

Ik moet trachten, mijn vriend, om u dien dapperen en braven officier, van de Hollandsche Marine, af te schilderen; ik zou mij zeer moeten vergisfen, zoo de-

gestien maal honderd duizend franken aan hout hebben gekapt, want reeds berekenen de eigenaars, in de gemeenten, die wij bezet hebben gehouden, hunne schade tot deze kleine som. Dat men zich in acht neme! In een land, waar de priesters den doventoon zingen; waar de grootste welvaart voor ellende en armoede heeft moeten plaats maken, waar men de oorzaak daarvan aan buitenlandsche omstandigheden zal pegen toe te schrijven, daar zullen den afbrekers van de kerken (*démolisseurs d'églises*), zoo als de factie van den heer DE MEKORDE ons gelieft te noemen, weldra al het hatefulijke der rampen, die België drukken, ten laste worden gelegd, en dat domme volk, hetwelk door de priesters alles wordt voorgeschreven, wat deze willen, dat het doen zal, zal derzelver geestelijkheid nazeggen: « de afbrekers der kerken « zijn oorzaak van het ongeluk dat België ten val brengt.»

deze man niet voorbestemd is om in de geschiedenis van zijn vaderland eene roemrijke plaats te bekleeden.

Wat deszelfs uiterlijke betreft, is hij het beeld van een schoon en welgemaakt krijgsman, en ten aanzien van het zedelijke, kan hij wedijveren met de schoonste karakters der oudheid.

De Hollandsche Marine bemint hem afgodisch en de landmagt benijdt zijn bezit van de vloot.

De belegering was reeds begonnen, toen het hem gelukte, om met eenige zeelieden van zijne flotille, in de Citadel te komen. Hij gunde zich zelve geene rust, gedurende de gansche belegering. Overal rond men hem, en het was alsof hij te gelijktijdig overal was en, in de verdediging van de Citadel, was aan zijnen vurigen geest niets vreemds, van alles wat den moedigen en bekwaamen krijgsman kenfchetet.

Met geestdrift bestreed hij elk artikel van de Capitulatie, en hij verklaarde bevelen van zijn gouverneur niet te hebben, die hem verhinderden om die Capitulatie te teekenen. Eindelijk riep hij zijne zecofficiëren bijeen, en hij zeide tegen hen: „Mijne vrienden, ons oude vaderland heeft onze diensten nog noodig — wij moeten leven!... Ik ontsla u allen van den eed dien gij in mijne handen hebt afgelegd, en waarbij gij beloofdet het voorbeeld van van SPENK te zullen volgen.... gaan wij naar onze vaartuigen; pogen wij eenen doortogt te vinden, en wanneer wij niet amschten het vuur der beide oevers kunnen doorkomen, vernielen wij dan onze schepen.”

De verantwoordelijkheid van deze daad geheel op

zich zelfden willende nemen, zond hij aan elken bevelhebber van eene kanonneerboot de volgende order:

„ De kolonel KOOPMAN, aan de bevelhebbers
„ der kanonneerbooten N°. 4, 5, 7, 8,
„ 10 en 12.”

„ Vlaamsche Hoofd, 22. December, 1832.”

„ De Citadel geheel uitgeput en verftoken zijnde
„ van de gemeenfchap met *Holland*, zal zich weldra
„ moeten overgeven. Voor ons blijft er nog een pligt
„ te vervullen over, en ik vermeen u dien te moeten
„ voorfchrijven. Uwe verknochtheid aan Koning en
„ Vaderland moet u deze gevaarlijke onderneming op
„ hoogen prijs doen ftellen, maar uwe bekwaamheden
„ en uw moed verzekeren u een goed gevolg daarvan.
„ Maakt u dus gereed om de Schelde af te zakken,
„ weldra zal het daartoe geen tijd meer zijn. Het
„ vuur der beide oevers moet u niet verhinderen. In-
„ dien een van uwe vaartuigen, aan den oever van
„ de rivier, aan den grond mogt raken, tracht dan
„ eerst het leven van onze brave matroozen te red-
„ den, vernagelt vervolgens uwe ftukken, en ver-
„ brandt of vernielt daarna uw vaartuig, opdat het,
„ in geen geval hoegenaamd, den vijand in handen
„ zou kunnen vallen.”

„ Wanneer het geluk deze uwe onderneming be-
„ gunftigt, vereenigt u dan onder het bevel der magt
„ op de benede - Schelde. Hier zijn het Franfchen die
„ ons beftrijden, en wij behoeven dus niets te vreezen

„ van

„ van hen , die derzelver heiligschennende handen aan
 „ onze ontwapende landgenooten hebben geflagen. Ik
 „ ontsla u dus van den eed dien gij mij gedaan hebt ,
 „ dat gij het voorbeeld van VAN SPEYK zoudt volgen.”

„ De kolonel , fcheepskapitein , bevelheb-
 „ ber der Nederlandfche zeemagt voor
 „ *Antwerpen.*”

(geteekend) „ KOOPMAN.”

Namen der koninklijke Nederlandfche zee-
 officieren , bevelhebbers der kanonneer-
 booten , onder het opperbevel van
 den kolonel KOOPMAN.

X. A. SCHUIT. . . .	kanonneerboot No.	9.
W. J. H. ALLEWAERT. . . .	„ „ —	7.
J. SCHRÖDER. . . .	„ „ —	4.
G. H. MEESMAN. . . .	„ „ —	8.
W. T. BAARS. . . .	„ „ —	24.
P. BRUINING. . . .	„ „ —	5.
J. F. E. VON RÖMER. . . .	„ „ —	10.
H. WIPF. . . .	„ „ —	11.
R. P. VAN OUWENALLER. . . .	„ „ —	3.
J. C. PIETERSE. . . .	„ „ —	12.
F. C. ZILLESSEN. . . .	„ „ —	6.
G. J. MIDDELBERG, het ftoomfchip CHASSÉ.		
M. P. T. MOLLIÈRE.		
Jonkh. H. W. A. VAN RAPPARD, kanonneerboot —		
		I.

Jonkh. C. F. GEVERS, adjudant van den bevelhebber KOOPMAN.

A. HOEK.

A. A. M. DE GREEP.

E. VAN DE VELDE.

R. A. H. TOLLUS BENNET.

P. W. VAN DRUTEN.

W. A. DE GELDER.

L. J. FUCHS.

C. KOPLER.

J. E. KEMPE (*).

De doortocht werd te vergeefs beproefd, en nu werd de horifont door een alkerzeldzaamst schouwſpel opgehelderd; verſchrikkelijke vuurklompen ſtegen op uit de ten hemel zich verheffende vlammen, en verſpreidden derzelve licht, wijd en zijd over de oevers der Schelde; deze vuurbollen vereenigden zich hoog in de lucht, en vormden daar reuſachtige vuurpoorten, onder welke men, door de vlammen roodkleurig geverwd, menſchen zich heen en weder zag bewegen, hetwelk alles gevolgd werd door eene hevige uitbarſting, terwijl zwart geblakerde voorwerpen de lucht doorklieſden, en overal met een verſchwikkelijk geraas nedervielen.

De vloot was vernietigd, en de équipage werd krijgsgevangen gemaakt.

KOOP-

(*) Allerwaarschijnlijkst zullen deze namen, even als die van de andere Nederlandsche officieren, die in dit werk voorkomen, wel niet allen juist geschreven zijn, doch men vergeve dit aan eenen Fransman, zoo als men het ook den Vertaler zal vergeven, die de eer niet heeft deze brave verdedigers van zijn vaderland allen te kennen.

DE VERTALER

KOOPMAN zal ten naastenbij veertig jaren oud zijn, hij is groot, welgemaakt en rijzig; hij heeft eenen edelen gang, die tevens bevalfig doch fier is, en die zijne gewoonte, van bevelen te geven, verraaft; zijn gelaat is zachtzinnig, hij heeft weinig baard, blaauwe vriendelijke oogen, doch die tevens een stoutmoedig karakter aanduiden. Zoodanig is de man, dien men in de straten van *Antwerpen* zou vermoord hebben, zonder het edele gedrag van een handjevol Franschen, die hem ten geleide strekten.

De vaandels van de Citadel zijn op eene plegtige wijze verbrand, (met uitzondering van dat van de 10e. Afdeeling) in de tegenwoordigheid der bezetting en door de Hollandfche krijgslieden. De dagbladen hebben met regt gelogenstraft, alles wat er gezegd was geworden, nopens het zenden van die vaandels naar *Parijs*.

Bij het bezoek dat de maarschalk, vergezeld door de Fransche Prinsen, op de Citadel, aan den Generaal CHASSÉ gaf, heeft men de striktste regelen eener schroomvallige welvoegelijkheid in het oog gehouden.

Men heeft den Generaal met al deszelfs troepen en al het materieel, den vrijen aftogt naar *Holland* aangeboden, wanneer hij zich wilde verbinden, om gedurende een jaar lang, noch tegen *Frankrijk*, noch tegen *België* te zullen strijden; doch daarop antwoordde hij: dat hij die belofte wel aan *Frankrijk* zou willen doen, doch dat hij *België* niet als een koninkrijk erkende.

Zoodanig mijn vriend, zijn de belangrijkste omstandigheden, betreffende de Capitulatie van de Citadel van *Antwerpen*.

DE R.

E E N

E E N

BEZOEK OP DE CITADEL VAN *Antwerpen*,
den 26. December 1832.

Het was om de inquisitie, in de *Nederlanden*, te ondersteunen, en om de burgerlijke vrijheid, die de Prins VAN ORANJE in 1568 aan de stad *Antwerpen* wilde schenken, tegen te werken, dat de Hertog van ALBA de Citadel, van die stad, deed stichten.... Het is in naam van de Catholijke godsdienst, onder de bescherming van de Geestelijkheid, dat deze sterkte thans aan het huis van NASSAU is ontruikt.

Ik was tot in het middenpunt van deze sterkte, die weinige dagen te voren onder het geknal des geschuts daverde, gekomen, zonder iets merkwaardigs te ontmoeten, niets dat men zou kunnen opteekenen, want alles had deszelfs voormalige gedaante verloren, alles was verbroken en vernield. Men zoude gezegd hebben dat de werkplaats der zwarte kunstenaars uit de middeleeuwen, zich hier gevestigd had en dat men, als door eenen slag met den tooverstaf, dit alles in een verblijf der dooden had herschapen. De doodelijke werktuigen, beheerschten thans niet meer de spitse en uitstekende hoeken der sterkte, ons geschut had dezelve met aarde en menschelijke ledematen overdekt. Dit beeld der verwoesting was allerafschuwelijkst, doch

doch het beantwoordde niet aan mijne verwachting; want de vijand had tot zelfs onze laatste kanonschoten, met hevigheid beantwoord. Waar waren dan die vuurmonden die het doodelijk ijzer nog uitbraakten, toen de Generaal CHASSÉ aanbood om te capituleren? — De omwoelde aarde bedekte dezelve voor mijne oogen, en eenige gaten die hier en daar, door onze bommen, ontstaan waren, vergunden nu en dan aan mijne oogen om de plaats te zien, waar dit geschut, door lijken omringd, te vinden was. Eene onaangename en bedorven lucht steeg uit deze graven opwaarts, uit die graven, waaruit de laatste verdedigers van de Citadel, in tegenwoordigheid van derzelver zieltogende wapenbroeders, ons de laatste kogels hadden toegezonden.

Eenige nog overeindstaande muren, welke door de vlammen waren gespaard, droegen tot boven toe kenmerken van bloed en stukken menschen vleesch, welke onze bommen daartegen hadden geworpen, en daaraan waren vastgekleefd. Menschenhoofden, afgeschotene armen en beenen schenen zich uit de puinhoopen te willen verheffen, en de te halverwege nedergebogene lijken, schenen zich nog in eene houding te bevinden als of zij zich wilden opheffen.

Eene vrouw, in Antwerpsche kleederdragt, zat daar op den grond, zij bedekte een voorwerp met haar voorschoot, en hield hare oogen daarop gevestigd. Ik naderde haar, en zij riep mij toe: „ Een halve frank, dan kunt gij zien! ” „ een halve frank! ” riep zij andermaal, en ik gaf haar een stuk gelds. Nu ligte zij haar voorschoot op en ik zag.

het

het hoofd van eenen vapeur, die tot aan den hals toe onder de aarde bedolven was, en dit was het voorwerp, waarmede deze *megers* hare geldzucht poogde te bevredigen.

Ik ontdekte niet een eenig teeken van wonden aan dit doodkleurig aangezicht, waarlijk is deze man gestorven door de felle drukking der lucht, veroorzaakt door eenen voorbij vliegenden kogel.

Met affchuwen verwijderde ik mij van deze onmenschte vrouw, die veelligt wel de vrees voedde dat de verrotting en het bederf haar weldra het voorwerp van gewin zou ontnemen.

Aan flarden gescheurde landkaarten, eene verbrokene wereldglobe, passers, compassen, touwwerk van schepen, lijken van gewonden, die men niet had kunnen vervoeren, alles lag, in wanorde, onder de balken van ingestortte gebouwen. Afgeshotene armen en beenen, wondhealers - werktuigen, en eindelijk het lijk van eenen man, waaraan niets te vinden was, om te vermoeden dat hij tot den militairen stand had behoord, en waaraan ook geene kenteekenen van wonden te ontdekken waren, zat bij eenen gescheurden muur, waartegen hij, met zijn hoofd, leunde.

Het geheel..... maar er was geen geheel, dewijl alles afzonderlijke tooneelen opleverde, die allen van elkander onderscheiden waren, en niets met elkander gemeens hadden, dan alleen voor zoo verre het verwoesting, vernieling en vernietiging betreft. Ik vond eenen hoop stroo, waarop de helft van eene koe lag, omringd door uitgedoofde kolen, en welke een gedeelte van het overblijffel van dit dier geroosterd sche-

schenen te hebben ; eene gebrokene reiskoffer ; stukken van militaire uniformen ; gebrokene degens , die onder den val van de koe gebroken schenen te zijn , en met dat al was er niets te vinden , hetwelk aanduidde dat er een gebouw had gestaan op de plaats , waar al deze voorwerpen lagen.

Die gedeelten der gebouwen die nog stonden , dreigden iederen oogenblik om in te storten ; de magazijnen , hoezeer gebindeerd , waren echter door onze kogels bereikt en doorschoten , en het hospitaal was dermate doorboord , dat het aan eene zeef gelijk was — onze bommen moeten de gekwetsten , die daar lagen , zeer veel gevaar hebben doen uitstaan ; en veelligt wel eenigen gedood hebben.

Eenige casematten en onderaardsche gewelven schenen wederstand aan de vernieling te hebben geboden. Maar welk een tooneel ! Groote God !... Overal vond men verminkte lijen die daar op den modderachtigen grond lagen , sommigen daarvan waren in een beddelaken ingewikkeld. ... deze ongelukkigen waren het hospitaal ontvlugt om hier te sterven.

Ik dwaalde , te midden door deze verwoesting rond — eene verwoesting die het gevolg was van de verstandigste berekeningen eener beschaafde wereld , en ik vergeleek deze belegering met de oorlogen die in de kindschheid der wereld gevoerd werden. — Destijds streed men om de bezitting van een' of ander' eigendom : een akker die een huisgezin kon voeden ; het gras van eene weide ; de kostbare huid van een dier , of iets anders , was destijds de belooning van den overwinnaar , en het opkomend veldgewas bedekte wel-

weldra de bloedige sporen van het gehouden gevecht ; de dieren , waarvan men elkander de huid betwistte , mestten de aarde , en beloofden aan de overwinnaars , in het volgende jaar , eenen rijken oogst... Maar hier zal de aarde niet gemest worden met de afgeknotte ledematen , die dezelve bedekken , want nog langen tijd zullen de opeengehoopte gebrokene wapentuigen , aan de grashalmpjes geenen doorgang vergunnen. Hier zal de kulde het malfche gras niet komen weggrazen , want slechts zee gras , braamstruiken en klimop , zullen de eenige gewassen zijn die hier zullen groeijen.

Heeft de vulkaan die zijn voedsel vindt in de menschelijke hartstogten , hier deszelfs laafte uitbarsting doen hooren ? Of zal men de monden van deszelfs crater op nieuw openen ? of zal men voorwerpen van eenen anderen aard bezigen , om dezelve te vullen ?

Tegen de gescheurde muren zag ik wolken van stof zich verheffen , die door den westenwind in beweging werden gebracht , derzelver wonderlijke gedaanten geleken op de groote schimmen der magtige meesters , die in vroegere eeuwen hier geheerscht hebben. Ik zag ook de talrijke slagtoffers wier angstkreten in deze onderaardsche gewelven gesmoord zijn geworden , en te midden van dezen zag ik de schimmen der volksverdrukkens rondwaren , die zich verheugden in de vernieling van eene der getuigen van de geweldenarijen des dwingelands van het zuiden.

Hier zag ik den verrader ALONZO , die zijne welverdiende straf onderging , in plaats van de twintig duizend ducaten , die men hem beloofd had , te ontvangen.

vangen. Daar ontdekte ik die jonge en schoone bruid, die, uit de armen van haren verminkten bruidegom gescheurd, om den dood smeekte, doch niet mogt sterven, dan na alvorens aan de beestachtigheid der soldaten ten offer te hebben gestrekt. Elders ontwaarde ik JAREGUI en GERARD, twee dweepzieke Spanjaarden, wier handen nog bezoedeld waren met het bloed van den Prins VAN ORANJE, die den val kwamen aanschouwen van de plaats, waar derzelver geestdrijvende haat, tegen het huis van NASSAU was ontstaan. In deze plaats die beurtelings de eigendom was van de Spanjaarden, de Franschen, der Duitschers, weder van de Spanjaarden, van de Engelschen en van de Hollanders zag ik al die grondstellingen, die daar geheerscht hadden, verdwijnen, en derzelver grondslagen omverrewerpen, grondslagen die sedert vier eeuwen gelegd waren, en zulks ten voordeele en in naam van diezelfde Catholijke godsdienst, die, om de burgerlijke en godsdienstige vrijheid tegen te werken, deze sterkte, door de soldaten van ALBA had doen stichten.. . .

De plaats had eenen zeer sterken peklucht behouden; het water in de putten, hetwelk bedorven was door de afgeknotte armen en beenen, die daarin waren gevallen, was olieachtig en groen geworden. Het geschut, dat deszelfs moorddadig ijzer op de Citadel geworpen had, had ook hier deszelfs verwoesting aangerigt, rondom deze putten hadden de gewonden en de stervenden zich heen gesleept om nog eenige lansen te bekomen, en voorzeker had de soldaat, dien

P

men

men op den grond van eenen dezer putten vond zitten, gepoogd om zijne gewonde krijgsmaakkers eenen dronk waters te verschaffen, toen de kogel, die bij hem lag, hem doedde.

Onverregegoorpen affuiten en legerwagens, paardentruigen, gebrokene wapenen en wielen van kanonwagens, verscheurde uniformen en schakots, vond men overal, en alles was met bloed bevekt.

Ik bezocht ook de casemat, die, gedurende de belegering door den bevelhebber der Citadel was bewoond geworden. Eenig verbroken wapentuig deed zien dat dit hol door eenen militair was bewoond geweest, verscheidene bommen hadden de borstwering van het vester getroffen, en — alweder bloed in deze kamer. . . . dit bloed was van den heldhaftigen grijsaard, dien men verhinderd had om onder de puinhoopen van dit fort te sterven.

DE RICHEMONT.

L E-

LEVENSBESCHRIJVINGEN
VAN DEN
MAARSCHALK GERARD,
DEN
GENERAAL CHASSÉ,
EN DEN
KOLONEL KOOPMAN.

De Maarschalk GERARD.

De Graaf MAURICE ETIENNE GERARD, werd op den 4e. van April 1773, te *Damvilliers*, Departement van de Maas (*Lorraine*) geboren, en in 1792 verliet hij zijne geboorteplaats als vrijwilliger bij het Bataillon van zijn departement. Bij den slag van *Fleurus*, werd hij tot officier aangesteld, en vervolgens ging hij over, als kapitein, bij het 36^e. regiment van linie.

BERNADOTTE, die het bevel over dat regiment voerde, benoemde GERARD tot zijnen aide de camp, en het is onder diens bevel, dat GERARD, zijnen Chef van den generalen staf zijnde geworden, al zijne rangen, opvolgende, heeft verkregen. In 1806 werd hij tot Brigade Generaal benoemd en wel op het einde van den veldtocht tegen *Pruissen*. In 1809 werd hij in den oorlog tegen *Oostenrijk* gebruikt, en op den 7^e. Mei deed hij zich bij het gevecht van *Dorsars*,

voor de brug van *Linz*, allervóórdeeligst onderscheiden. Bij den slag van *Wagram*, voerde hij het bevel over de Saxiësche Cavalerie, die zulk een groot deel had in het winnen van den slag. BERNADOTTE werd door *Zweden* geroepen om over deze natie te heerschen. Hij bood den Generaal GERARD, rijkdommen, titels en gunsten aan, opdat hij hem zou volgen. Doch GERARD weigerde alles aan dien kroonprins, en hij verkoos *Frankrijk* te blijven dienen, hoezeer het destijds werd geregeerd door een opperhoofd dat hem niet beminde, veel liever dan zijnen degen aan de dienst eens Konings te wijden, die hem een vriend was.

In 1810 werd hij in *Spanje* gebruikt, waar hij met eer diende, in 1812, toen de oorlog met *Rusland* was uitgebarsten, werd hij geplaatst bij de divisie van den Generaal GUDIN. Bij den aanval op *Smolensko*, ontwikkelde hij vele militaire kundigheden, en de Generaal GUDIN, doodelijk gewond zijnde, verzocht den Keizer, op zijn sterfbedde, dat zijne divisie aan den Generaal GERARD zou mogen worden toebetrouwd, als zijnde de eenige die in staat was om daarover, met goed gevolg, het bevel te voeren.

Tot divisie-generaal benoemd zijnde, deed hij zich op den 9. Augustus, bij het gevecht van *Valentina*, onderscheiden, en op den 7. September, bij den slag van de *Moskova*, het bevel over de achterhoede, bij den terugtocht uit *Moskou*, voerende, reddede hij, bij *Krasnow*, het overschot van het leger, door, voor de laatste maal, den moed der soldaten op te wakkeren door zijn eigen voorbeeld, daar de Fransche krijgs-
lie-

lieden eindelijk moedeloos waren geworden , ten gevolge van snerpemde koude.

De Prins van de *Moskova (Ney)* , werd met het opperbevelhebberschap belast over een leger , te zamengefeld uit soldaten , waaronder zich geene krijgslieden meer bevonden , en deze maarschalk zich aan zijn vaderland opofferende , verkoos zich eenen tweeden bevelhebber , deze was GERARD. Zij maakten nu toebereidselen om *Cowno* te verdedigen , en dien post te bewaren , tot dat het overschot van het leger den tijd zou gehad hebben om *Koningsbergen* te bereiken. Troepen van eene nieuwe ligting , die uit *Frankrijk* waren gekomen , moesten nu *Cowno* verdedigen dat reeds versterkt en met batterijen gewapend was. De officier der artillerie die te *Wilna* het bevel voerde , had order gekregen om het , zoo lang als mogelijk was , uit te houden , doch de conscrits namen de vlugt op het zien der lanssen van de Kozakken. De Fransche officier vernagelde zijne stukken , en schoot zich voor den kop , daar hij zijnen post niet wilde verlaten. De beide Generaals berigt hebbende gekregen van den aanval des vijands , konden de vlugtelingen niet weder verzamelen , en bevonden zich geheel alleen in de verdediging der poorten van *Wilna* , en door derzelver vuur verhinderden zij den Kozakken om de palisaden uit te rukken. De geweren der vlugtelingen waren voor eenigen tijd derzelver eenige hulpbron , en daardoor gaven zij gelegenheid aan versche troepen , om dien belangrijken post weder te hernemen , die aan *Frankrijk* een verlies van meer dan tienduizend man zou gekost hebben , die in de huizen van *Cowno*

lagen, en daar de krijgsgevangenschap afwachtten, dewijl zij geene krachten meer bezaten om als mannen van eer te starven.

De Generaal GERARD verzamelde het overschot van de groote armée, en diende daarbij onder het opperbevel van den Prins EUGENIUS, wiens achterhoede hij tot in *Saxen* kommandeerde. Belast zijnde met de verdediging van *Frankfort aan den Oder*, met een corps van twaalf honderd man, werd hij door een veel grooter getal vijanden omsingeld, doch hij wist zich te handhaven; hij verbrandde de brug die over den *Oder* lag, en na alle capitulatiën te hebben geweigerd, begon hij zijnen terugtogt op *Dresden*, waar hij, met al zijne artillerie aankwam, nadat hij het lot van alle Franschen, die in de hospitalen lagen, verzekerd had, daar de stad *Frankfort* zich, bij eene afzonderlijke capitulatie, met den vijand, verbonden had om, op hare kosten, al de zieken en gekwetsen naar *Dresden* te zullen doen vervoeren.

In 1813 voerde de Generaal GERARD het bevel over eene divisie onder den Hertog van *Tarente*, (MACDONALD), dit was bij den slag van *Bautzen*. De Hertog van REGGIO (AUDINOT), die vier divisien kommandeerde, zich hebbende laten slaan, was verplicht om met zijne troepen over de *Spree* te trekken. Deze achterwaartsche beweging moest het verlies van den slag ten gevolge hebben. De Hertog van TARENTE zond den adjudant commandant BOURMONT, om aan den Generaal GERARD het bevel tot den aftogt te brengen, doch deze, die het gewigt van zoodanig eene beweging kende, had reeds zijne beschikkingen tot den

den aanval gemaakt. De dappere kolonel LASEDOYERE, die het bevel voerde over het 112 regement, had om de eer verzocht van zich aan het hoofd der kolom te bevinden; de Generaal GERARD belastte den adjudant commandant BOURMONT, om terstond aan den Hertog van TARENTE te verzoeken, dat hij hem zou ondersteunen met eens divisie, hem tevens verklarende, dat hij zijne keuze bepaald had, en dat hij weigerde om te gehoorzamen. Hij deed den aanval met zijne divisie, verjoeg den vijand, hernam de positiën die de hertog van *Raggio* verloren had, deed eenen nieuwen aanval, en sloeg den vijand, op alle punten, en de slag, die aan den linkervleugel verloren was, werd nu, langs de gansche linie, gewonnen.

Te *Goldsberg* voerde hij het bevel over eene divisie onder den Generaal LAURISTON, deze die voor *Toplitz* geslagen was, zond bevel tot den aftogt aan den Generaal GERARD, die alweer niet wilde gehoorzamen, dewijl hij wist dat hij den Pruisischen Generaal YORCK, aan het hoofd van dertig duizend man voor zich had, en dat daardoor zijn aftogt onmogelijk was. Hij besloot dus om den Generaal YORCK aante vallen, alvorens deze zijne toehereidselen tot den aanval van zijne zijde gemaakt had, en zijne vertelbaarheid werd met de beste gevolgen bekroond. De vijand, omverre worpen zijnde, verloor vijfduizend krijgsgevangenen, en een gedeelte van zijne artillerie, en... de slag van *Goldsberg* was gewonnen, drie gewaerskogels die den Generaal GERARD in dezen slag getroffen hadden, waren niet in staat om hem het slagveld te doen verlaten.

Hij hield zich, in zijne positie staande, tegen de Pruisen; bij de bataille van *Leipzig*, hoe zeer hij, in vergelijking van den vijand eene zeer kleine magt had. De veldtogt in *Frankrijk* was nog eervoller voor hem; tot Generaal en Chef benoemd zijnde, waren de gevechten van *Troyes*, *Nogent*, *Nangis* en *Mormant* roemrijk voor hem, en gaven eenen nieuwen luister aan zijne reeds verkregene laauweren.

Te *Montereau sur Tonne*, werd hij gelast om het bevel op zich te nemen over het corps dat geslagen was, onder de orders van den Hertog van BELLUNE (VICTOR), terstond deed hij alle beschikkingen veranderen, wist den moed onder de troepen op te wekken, en deed vervolgens eenen aanval op de Oostenrijkers en de Wurtemburgers; om den slag te beslissen, stapte hij van zijn paard, en met den degen in de hand, aan het hoofd van het dappere 29. regiment ligte Infanterie, commandeerde hij den stormmarsch. Zes duizend krijgsgevangenen, de artillerie en de bagaadje van den vijand waren de belooning van den dag.

Op den dag na de overwinning van *Montereau*, welke men voornamelijk verschuldigd was aan de goede dispositiën, en aan de onversaagdheid van GERARD, werd er door de verbondene Mogendheden een verdrag voorgesteld. In 1815, werd GERARD benoemd tot opperbevelhebber van het leger aan den Moesel, hetwelk het vierde legercorps was van het leger van het Noorden. Hij moest *Fleurus* verdedigen tegen den hevigen aanval der Pruisen, en hij streed gedurende zes uren, met eene zeer ongelijke magt,
in

in het dorp *Ligny*, waaruit de Pruisen werden verdreven. Op den 18. Junij, onder de bevelen van den maarschalk GROUCHY gesteld zijnde, en positie hebbende bij *Wayre*, om het corps van BULOW gade te slaan, zag hij terstond den mislag van BONAPARTE, die zich had afgescheiden van een corps van veertig duizend man. Hij verzocht den maarschalk onderscheidene malen om hem tot hulp van het groote leger te laten oprukken, doch hij werd niet gehoord, en de slag bij *Waterloo* werd verloren. Op den avond van den 18^e., werd hij door eenen geweerkogel in de borst getroffen, en hij liet zich naar *Parijs* vervoeren. Toen het voorloopig gouvernement met den vijand gecapituleerd had, benoemde het dankbare leger den Generaal GERARD tot eenen van deszelfs commissarissen, om deszelfs belangen te verdedigen. Niets voor zijne wapenbroeders hebbende kunnen verwerven, volgde hij hen langs de Loire. Nadat het leger was afgedankt, kwam hij in *Parijs* terug. De officieren en soldaten herinneren zich nog den raad dien hij gegeven had, en dien men bij *Waterloo* niet had willen volgen, en die droevige herinnering ging steeds gepaard met het aandenken aan zijnen naam. Het gouvernement hem hebbende aangeraden, om zich te verwijderen, vroeg hij een paspoort naar het koningrijk der *Nederlanden*. Nadat hij omtrent een jaar lang een landgoed in de nabijheid van *Brusfel* bewoond had, en aldaar zich in de maand Junij 1816, in het huwelijk had begeven met mejuffer DE VALENCE, de dochter des braven Generaals van dien naam, haastte hij zich om weder naar *Frankrijk*

terug te keeren , zoodra als hij kennis kreeg van de ordonnantie van 5. September 1816 , waardoor men dan eindelijk een einde wilde maken aan de vervolgingen en de verbanningen. Door zijne vrienden , die tevens ook altijd de vrienden des vaderlands waren , bemind wordende , leefde GERARD nu in den kring van zijn huisgezin , in eene eervolle onafhankelijkheid , op een landgoed , in de nabuurschap van *Parijs* , tot dat hij weder op het einde van December 1818 begrepen werd in eene nieuwe werkzaamheid , wegens de dispositiën van den generaal staf van het leger.

De Generaal GERARD werd in 1827 , benoemd tot lid van de Kamer der Vertegenwoordigers. Hij was altijd van het gevoelen der oppositie-partij. Gedurende de dagen van Julij , werd hij op den 28. dier maand , tot medelid benoemd eener Commissie , die de klagten der te *Parijs* vergaderde afgevaardigden , aan den voet des troons zou brengen — doch deze benoeming had geene gevolgen. Op den 29. dier maand , in den ochtendstond , begrepen de patriotten , ten einde den wederstand des volks aan te moedigen , om overal uit te strooijen , dat er een voorloopig Gouvernement was daargesteld , en dat de Generaal GERARD en de Heeren LAFAYETTE en DE CHOISEUL daarin benoemd waren. Dit voorgewende Gouvernement , werd voorondersteld zitting te houden op het radhuis der stad , doch zoo dikwijls als er iemand kwam , om een der leden van hetzelfde te spreken , antwoordden de schildwachten : „ Men ga voorbij , het Gouvernement raadpleegt. ” Op den 29. des middags , nam de Generaal GERARD het bevel op zich van een gedeelte der troepen , onder den

den Generaal LAFAYETTE, en met den Generaal PAJOL doorliep hij de straten van *Parijs*, ten einde overal maatregelen te nemen tot het afslaan van den algemeenen aanval, welke men nog verwachtte van het legercorps van den maarschalk van RAGUSA.

Sedert de omwenteling van Julij, is de Generaal GERARD tot maarschalk van *Frankrijk* benoemd.

NAPOLEON maakte zeer veel werks van de kundigheden van dezen veldheer. Na de rampen van 1813 zeide hij: „Indien ik een genoegzaam aantal Generaals had, zoo als gij, dan zou ik de geledenen verliezen als hersteld beschouwen, en ik zou denken „alles te boven te zijn gekomen.”

In December 1816, zeide NAPOLEON, op het eiland *Sint Helena*: „De Generaals die zich sche-
„nen te zullen verheffen, boven het lot dat hun te
„wachten stond, waren GERARD, CLAUSSEL, LA-
„MARQUE. Deze zouden mijne nieuwe maarschalken
„zijn geweest.”

De Generaal CHASSÉ.

DAVID HENDRIK BARON CHASSÉ, wiens voorouders oorspronkelijke Franschen waren, doch die *Frankrijk*, ten gevolge der herroeping van het édict van *Nantes*, ontvlugt waren, en zich in *Holland* hebben nedergezet, werd te *Thiel*, in de Provincie *Gelderland*, op den 18e. van Maart des jaars 1765 geboren. Zijn vader was Majoor bij het regiment van *Monster*. In 1775 trad hij, als Cadet, in dienst der Vereenigde Provinciën; in 1781 werd hij benoemd tot luitenant, in 1787 tot kapitein, in 1793 luitenant-kolonel, in 1803 kolonel, in 1806 generaal majoor, en in 1814 luitenant-generaal.

Na de omwenteling, die in het jaar 1787 in *Holland* plaats had, en bij welke gelegenheid hij de partij der patriotten omhelsde, verliet hij zijn vaderland, en hij nam dienst bij het Fransche leger, waar hij in 1793 tot luitenant-kolonel werd benoemd. Hij deed zich onderscheiden bij de veldslagen van *Monpueron*, *Stad*, en *Hooglede*; in 1795 keerde hij naar zijn vaderland, met het leger van PICHEGRU, terug, doch dit leger verliet hij weldra om den veldtocht in *Duitschland* bij te wonen, dit was in 1796, en onder bevel van den Generaal DAENDELS.

In 1799 deden de Engelschen eene landing op de kust van *Holland*, en de kolonel CHASSÉ, die destijds het bevel voerde over een Hollandsch jagercorps, streed

streed gedurende verscheidene uren, tegen een veel sterker corps Engelschen, met de grootste woede en volharding. Deze veldtogt geëindigd zijnde, nam hij weder deel in eenen veldtogt naar *Duitschland*. Hij was tegenwoordig bij de belegering van *Wurtsburg*; hernam eene batterij op de Oostenrijkers, en maakte vier honderd krijgsgevangenen bij het gevecht van den 27. December 1800. Hij diende in den oorlog tegen *Pruisen*, in 1805 en 1806 onder de orders van den Generaal DUMONCEAU. Maar voornamelijk was het in *Spanje*, dat de Generaal CHASSÉ zich deed opmerken, en bewijzen gaf van de grootste onverschrokkenheid, waardoor hij, bij de soldaten, den naam kreeg van *Generaal Bajonet*, uit hoofde dat hij van dat wapen zoo menigmaal, en met zulk een gelukkig gevolg, gebruik maakte.

Ter belooning van de diensten die hij bewezen had, verheef Koning LODEWIJK NAPOLEON hem tot Baron, met een vast inkomen van drie duizend gulden, en benoemde hem tevens tot kommandeur van de orde der Unie. Gedurende de zes jaren die deze moorddadige oorlog duurde, bleef de Generaal CHASSÉ onafgebroken in *Spanje*, waar hij de veldslagen van *Durango*, *Misfa*, *Ibor*, *Talaveira de la Reyna*, *Almonacid*, bijwoonde, bij welken laatste hij inzonderheid veel toebragt tot het gelukkige gevolg; vervolgens die van *Ocana* en van *Col de Maja*, in de *Pyreneën*, waar hij het legercorps van den graaf D'ERLON, aan het hoofd der 8e. 28e. en 54. regimenten van linie, en het 16e. regiment ligte Infanterie, reddede. De decoratie van officier van het legioen

van

van eer, was de belooning van dat wapenfeit, en de hertog van *Dalmatie* (SOULT), verzocht voor hem den rang van luitenant-Generaal, dien hij verkregen heeft, toen hij de Franfche dienst verliet. NAPOLEON benoemde hem tot Rijksbaron, bij besluit van den 30 Junij 1811. In de maand Januarij 1813, kreeg hij bevel om met zijne vier regementen, zich ten allerfpoedigften naar *Parijs* te begeven, ten einde zich aldaar met het groote leger te vereenigen. Op den 27. Februarij, viel hij, met het overfchot van zijne regementen op eene kolom Pruiſen aan, die onderſtennd werd door eene batterij van zes ſtukken, en die op eene vlakte in de nabijheid van *Bar, aan de Aube* ſtond; en na den aftogt der Infanterie, wederſtond hij tot drie malen toe, de hevigſte aanvallen van de Cavalerie. Hij werd bij dit gevecht gewond, en bij de veldtogten van 1813 en 1814 werden er drie paarden onder hem gedood en twee gekwetst. Na de eerſte Capitulatie van *Parijs*, keerde hij in zijn vaderland terug; de Souvereine Vorst van *Nederland* nam hem aan in zijn leger als luitenant-Generaal, dit was op den 21. April 1814.

Bij den ſlag van *Waterloo*, in 1815, zag de Generaal CHASSÉ, de oude keizerlijke garde op eene Engelsche batterij aanmarcheren, deze batterij kon niet werken, uit hoofde van gebrek aan kardoeſen, terſtond deed hij de rijdende artillerie, onder bevel van den majoor VAN DER SMISSEN, daarop, in vliegenden galop, aanrennen, waardoor de Franſchen werden genoodzaakt om in wanorde terug te gaan, terwijl het veld van *Mont-Sint-Jean* bedekt lag met doo-

dooden en gewonden; de Generaal wist van dit voordeel gebruik te maken, door met eenige Bataillons Belgen en Hollanders, eenen aanval met de bajonet te doen, hetwelk te gelijktijdig met eene beweging, van het Engelsche leger, geschiedende, het beste gevolg had. WELLINGTON heeft, bij eenen brief die, in de maand Julij daaraanvolgenden bekend is geworden, de dienst door CHASSÉ, bij deze gelegenheid bewezen, openlijk erkend.

Daarna werd de Generaal CHASSÉ geplaatst aan het hoofd van het vierde groote militaire commandement, waarvan het hoofdkwartier te *Antwerpen* was gevestigd.

Thans is hij Generaal der Infanterie (de rang die het naaste bij dien van veldmaarschalk komt), groot kruis van de militaire Willemsoorde en officier van het legioen van eer.

De tweede bevelhebber van de Citadel is de Generaal FAVAUGE, een Belg van geboorte, en wiens broeder, in *Holland* de tweede brigade van de eerste divisie van het mobile leger commandeert. Deze Generaal die bekend staat als een man van een vast karakter, bevond zich te *Luik*, vóór de Belgische omwenteling, en was daar kolonel van de 11^e. afdeeling Infanterie. „ Toen hij zich aan het hoofd van zijn „ corps, in de Citadel van *Luik* opgesloten bevond, „ wilde hij volstrekt aanvallender wijze tegen de stad „ handelen, en indien zijn raad had mogen zegevieren, „ op de besluiteloosheid van den Hollandischen Generaal, die daar het bevel voerde, zoo zou de stad „ *Luik* zeer zware rampen te verduren gehad hebben.”

De

De kolonel der Marine KOOPMAN.

JAN COENRAAD KOOPMAN, geboren te *Amsterdam*, den 21e. Maart 1790, begaf zich in den jare 1808, in dienst der Marine van de Bataafsche Republiek.

De Engelschen, die destijds meester van de zee waren, kruisten door het kanaal en de noordzee, om de vereeniging der flotilles, die eene landing zouden ondernemen, te verhinderen. De Admiraal VERHEUL, wist derzelver waakzaamheid te verschalken, en de flotille van de Schelde, waarover hij het bevel voerde, en waarop zich de jeugdige KOOPMAN, als aspirant bevond, vereenigde zich met die, welke te *Boulogne*, *Ambleteuse*, *Calais* en *Duinkerken* in gereedheid werden gebragt.

KOOPMAN, hoezeer nog jong zijnde, deed reeds vermoeden, dat zijn vaderland eenmaal roem op hem zou dragen. Hij paarde toen reeds moed, werkdadigheid, leerzaamheid, en bedaardheid aan geestdrift, in moeilijke omstandigheden; edelaardigheid in al zijn doen, en goedwilligheid voor zijne matroozen, en deze waren de voornaamste karaktertrekken van den jeugdigen Aspirant.

Hij deed zich, bij verscheidene gevechten, tegen de Engelschen, onderscheiden, en nadat de vloot was uiteen gegaan, kwam hij in *Holland* terug, waar hij be-

benoemd werd tot luitenant van de tweede klasfe; die was in 1808, en KOOPMAN had naauwelijks zijn achttiende jaar bereikt. In 1813 voerde hij, bij de belegering van *Naarden*, het bevel over eene compagnie zeelieden, bij welke gelegenheid hij zich alweder zeer voordeelig deed opmerken.

In 1816, tot scheeps-luitenant benoemd zijnde, voerde hij het bevel over de brik *de Daphné*. Op de hoogte der Antilles gekomen zijnde, noodzaakte hij eene brik onder de Amerikaansche Insurgente vlag, die veel sterker in magt was dan hij, om eenen rijken Spaanschen prijs vrij te laten.

Tot tweede commandant op het fregat *van der Werf*, in het jaar 1821, benoemd zijnde, had hij een zeer groot deel in de verovering van het rijk van *Palembang*, in de *Oost-indiën*. Aan zijnen onverschrokken moed, had men de overheersching eener batterij, van honderd stukken, bij *Sumatra*, te danken. Hoezeer bij deze gelegenheid gewond zijnde geworden, werd hij benoemd om de rijdijng dezer overwinning naar *Europa* over te brengen, en in 's *Gravenhage* ontving hij uit de handen van zijnen Koning, de Willemsorde van de 4^e. klasfe en den rang van luitenant op een fregat, en weinig tijds daarna, werd hij benoemd tot tweede kapitein op het Admiraalschip in de Middellandsche zee. De tegenwoordige Directeur der Nederlandfche Marine voerde zijne vlag op het fchip, waarop KOOPMAN geplaatst was, toen er een matroos buiten boord viel. KOOPMAN raadpleegde niets dan de ftem der menfchlievendheid, en geheel gekleed, stortte hij zich, van boven van een fchip van tachtig

Q

ftuk-

stukken, dat zich onder zell bevond, in de golven neder, en hij was gelukkig genoeg om dien zeeman te redden.

Koning WILLEM, beloonde deze moedige en menschlievende daad, door aan den braven KOOPTMAN eene zilveren medaille te schenken; en de Hollandfche Marine erkende de waarde dezer daad door de achting, welke zij dien waardigen officier toedroeg.

Tot bevelhebber der korvet *de Comeet* benoemd zijnde, steevende hij daarmede naar de *Oost-indiën*, en hij bewees aan zijn vaderland in den jare 1828, in de *Molukfche Eilanden*, zeer belangrijke diensten. Van de *Oost-indiën* terugkomende, kreeg hij, nog in zee zijnde, bevel om de Schelde op te zeilen. Genoodzaakt zijnde geworden, om den aanval der Belgen in September 1830, bij gelegenheid van het Bombardement van *Antwerpen*, te beantwoorden, wist hij zijnen plicht als krijgsmann, met dien van mensch te vereenigen. Het was op zijn fchip dat een der Hollandfche zeeofficieren gedood werd. Bij deze gelegenheid benoemde hem de Koning der *Nederlanden* tot Ridder van den Nederlandfchen leeuw.

Eenigen tijd daarna, benoemd zijnde tot Chef van den generaaln ftaf der zeemagt op de Schelde, die onder het opperbevel van den Generaal CHASSÉ ftond, moest de ftad *Antwerpen* het aan hem danken, dat zij niet geftraft werd voor de tallooze beledigingen en aanvallen, waaraan zoo wel het garnifoen als de inwoners zich, ten aanzien van de bezetting der Citadel fchuldig maakte, dewijl hij zich altijd tegen dadelfcheden verklaarde.

Als

Als parlementair, onder zeer moeilijke omstandigheden, naar *Antwerpen* gezonden zijnde, wist hij aan het ommantelingsgezinde gouvernement, zoodanige billijke en regtvaardige voorwaarden op te leggen, dat de nannatuurige naleving van dezelve, de stad behoedde voor een tweede bombardement, hetwelk door de menigvuldige beleedigingen en uitdagingen, van de zijde der Belgen, ten volen geregtvaardigd zou zijn geworden.

De Koning, bewees hem dezelfde hoogste tevredenheid bij deze omstandigheden, door hem te benoemen tot opperbevelhebber van de flotille op de Schelde, voor zoo verre deze flotille onderhoorig was aan de Citadel. Eenigen tijd daarna, werd hij benoemd tot scheepskapitein.

Gedurende de gebeurtenissen van Augustus, die den Prins van ORANJE, tot onder de muren van *Brusfel* deden doordringen, vernielde kapitein KOOPMAN de Belgische flotille bij *Rupelmonde*, en hij verjoeg de Belgen van de beide oevers van de Schelde. Kort daarna benoemde hem de Koning tot Ridder van de derde klasfe der militaire Willems-orde.

Door zijnen Koning benoemd zijnde, tot lid van den Raad van verdediging der Citadel van *Antwerpen*, was zijn gedrag, bij die gelegenheid, boven allen lof verheven. Door den drang der nijpendste omstandigheden gedwongen zijnde, om zijne flotille aan de vlammen op te offeren, aarfelde hij geen oogenblik eene keuze te doen tusfchen twee gevaren, namelijk om of aan zijnen Koning te mishagen, of

de gramschap van den overwinnaar te braveren. — Door deze daad hakte hij den knoop dóór, van eene der belangrijkste omstandigheden, want de wensch om eene eerbiedwaardige vloot te behouden, zou den Koning der *Nederlanden* veellicht hebben kunnen doen besluiten, om afstand te doen van de forten langs de Schelde. — Maar KOOPMAN verzekerde het bezit van die forten aan zijn vaderland, door het vernielen van zijne vaartuigen.

Niet alleen de Koning, maar de gansche Nederlandische natie, hecht hare goedkeuring aan het edele en moedige gedrag van den achttingwaardigen KOOPMAN.

BE-

B E S L U I T.

Alles wat, gedurende ons verblijf in *België*, onder onze oogen gebeurd is, heeft het ons tot eenen pligt gemaakt, om de oorzaken, van het misnoegen des volks, op te sporen, en nergens valt het gemakkelijker om die oorzaken op te sommen, dan hier, want de lijst daarvan vindt men even goed in de armoedigste hut, als in de prachtigste paleizen; even goed in de meest bevolkte steden als in de kleinste gehuchten; zoo wel bij hen die in den handel en in de nijverheid hun bestaan vinden, als bij hen die van den akkerbouw leven.

Wij sloegen vooreerst het oog op de bijzondere deelen der Gouvernementale Administratie, en wij hebben aan het roer van den Staat niets anders gevonden dan onbekwame, of het vertrouwen niet waardig zijnde handen.

Bij het Belgische leger vonden wij, dat die massa van, in regementen ingelijfde, werklieden, welke door den Staat zeer duur worden betaald, alleen bestuurd worden door nietswaardigen en verraders.

De tractementen en soldijen bij het Belgische leger zijn als volgt:

Q 3

De

De soldaat wordt betaald even als een Fransche serjant.
 De serjant als tweede luitenant.
 De tweede luitenant als kapitein.
 De kapitein als chef d'escadron of majoor.
 De majoor als luitenant kolonel.
 De luitenant kolonel als kolonel.
 De kolonel als een brigade generaal.
 De brigade generaal als divisie generaal, en
 De divisie generaal als een maarfchalk van *Frankrijk*.
 Wij hebben bij dat leger gezocht naar officieren,
 Belgen van geboorte, en zie hier wat wij gevonden
 hebben

Générale Raf van het Belgiefche leger.

Fransche officieren.		24
Poolsche officieren.		4
Belgiefche officieren.		4

32

Bij de administratie van oorlog hebben wij niets
 anders gevonden dan onwetendheid, of aangeborene
 dubbelhartigheid, onder den heer CHARLES DE BROU-
 KERE. — Onbefchaamde verkwisting en uitzuiging van
 de Belgiefche natie, trouweloosheid en verraad te on-
 zen aanzien, onder het beftuur van den Baron EVAIN. (*)

Wij

(*) Het gedrag van den Generaal EVAIN, bij gelegenheid
 van dezen veldtocht, is in alles waardig aan het volk dat hem
 als landgenoot heeft aangenomen. Deze minister, de heiliche
 geest van de heer RELIX DE MEROUX, heeft deze onderneming

ge-

Wij hebben de gelederen der foldaten doorloopen , en zie hier wat wij daar hebben ontdekt : zeer schoone troepen ; eene zeer prachtige Cavallerie ; eene zeer groote menigte bedienden die den generalen staf volgen ;

geweldig vertraagd door dezelfde onwetende zuinigheid , en voorzeker zouden onze loopgraven veel vroeger geopend zijn geworden , indien onze krijgslieden , te *Berchem* , niet aan alles gebrek geleden hadden . De artillerie wier werkzaamheden zoo moeilijk waren gedurende de eerste dagen , toen het zoo verschrikkelijk regende , zou , gedurende de schoone dagen van 26. 27. 28 en 29. gebruik van het goede weder hebben kunnen maken om derzelver batterijen op te rigten en zij zou geene twee voeten hoog modder en slijk op de wegen hebben gevonden , hetgeen ons noodzaakte , om twintig paarden en vijftig menschen te gebruiken , om de stukken te vervoeren . Het vertrouwen dat de maarschalk *GERARD* , in de Belgiesche natie stelde , zal hem altijd tot eene regtvaardiging strekken , terwijl dit vertrouwen , door onze bondgenooten zoo zeer met ondankbaarheid beloond , aan dezelve tot eene eeuwige schande zal strekken . Nooit zullen de Franschen het vergeten , dat een minister van oorlog , een Franschman van geboorte , zich tot een' Belg heeft laten maken , om zijne voormalige landgenooten over te leveren aan al die rampen , welke alleen het gevolg moesten zijn van sterke en vermoeijende marschen , of die bij onbeschaafde volken , waar geene de minste voorzorgen genomen worden , kunnen plaats hebben .

Zonder den meer dan menschelijken moed van ons leger , zou de onderneming gesaamd hebben . Zonder die voortreffelijke krijgstuicht , zou de eer van dezen veldtocht verloren zijn geweest , wanneer de troepen , die gedurende zes en dertig

gen; eene georganiseerde bespieding bij elk der corporien, welke bij den kolonel een begin neemt en, door alle rangen heen, bij de zoetelaarsters ophoudt, en dit middel van zekerheid voor den staat, hetwelk van uit het kabinet van LEOPOLD voortvloeit, is ons voorgekomen de eenige band te zijn, welke deze strijdbare troepen bijeen houdt.

De denkbeelden van den soldaat zijn ons voorgekomen, gewijzigd te worden naar de omstandigheden, die hij onder zijne oogen ziet gebeuren.

De gevoelens der officieren, die almede gewijzigd zijn naar den toestand van *België*, schijnen mij toe verre van aangenaam voor hen te zijn, het zij ten gevolge van voorgaande gebeurtenissen, die men hun zou kunnen wijten, het zij ten gevolge van het weinige vertrouwen, dat de soldaat in derzelfer onvolmaakte kundigheden moet stellen, het zij ter oorzaak van de kuiperijen en de cabalen, waarmede zij te worstelen hebben.

Men

uren zonder levensmiddelen waren, zich dit met geweld hadden weten te verschaffen. Zonder deze bewonderenswaardige gehoorzaamheid aan de officieren, zou de soldaat nimmer geduld hebben, dat zijne gekwetste wapenbroeders, meer dan twintig uren verre gevoerd werden, om heelkundige hulp te erlangen, terwijl er eene stad met zeventig duizend inwoners onder het geschut des legers lag. Eere zij dus het Fransche leger, het heeft aan *Europa* getoond, dat de vrijheid zich aan de goede orde kan paren. Vrede zij *België*, doch eeuwige schande over deszelfs Gouvernement.

Men telt in het Belgische leger drieërlei soorten van officieren :

De eerste zijn die officieren , die bij het Hollandsche leger hebben gediend.

De tweede, zijnde diegenen, die ten gevolge van de plaats gehad hebbende gebeurtenissen, de épaulettes hebben gekregen; deze bezitten volstrekt geene kundigheden. Voor het grootste gedeelte zijn zij werklieden geweest; eener menigte van hen, die bij dozijnen in de regementen zijn ingelijfd, ontbreekt het zelfs aan die voorafgaande bekwaamheden, die noodig zijn om den soldaat te onderrigten. Zij brengen liever hunnen tijd door in de bierkroegen (*estaminets*), dan dat zij dien aan de studie van hun beroep zouden wijden.

De derde, eindelijk zijn de Fransche officieren, die men in de regementen heeft ingestoken, om den soldaat te onderwijzen, en hem onder eene behoorlijke krijgstuicht te brengen.

Er bestaat volstrekt geene overeenstemming, en deze kan ook niet bestaan, tusschen deze drie verschillende soorten van menschen.

De eerste soort noemt men *Orangisten*.

De tweede, onkundigen, en

De derde carlisten of Gaulers.

Een officier van het 2e. regiment jagers, te *Turnhout* gestationneerd zijnde, werd gedestitueerd, omdat twee van zijne soldaten met wapenen en bagaasje tot de Hollanders waren overgeloopen, en dat de soldaten deze desertie toeschreven aan de Oranje-gezindheid van hunnen kapitein.

Acht officieren van het 10^e. regiment kunnen niet schrijven, en derzelver rapporten worden geschreven en ondertekend door Fransche onderofficieren. Volgens de eigene bekentenis van den minister van oorlog, zijn er geene zes officieren bij elk regiment, die de velddienst, of de garnisoensdienst kennen. Zie daar wat de onkundigen aangaat.

Mijnheer de Generaal DESPRÉS, Chef van den generalen staf, een man van vele verdiensten, (ongelukkig genoeg dat hij dezelye aan zulk eene slechte zaak moet wijden), moet dagelijks van de majoors der troepen beleedigingen aanhooren, en als men hem niet wil gehoorzamen, is het genoeg dat men zegt: „Hij is een Carlist.”

Gestrenghed of straffen tegen overtredingen, kunnen niet ingevoerd worden in corpsen, waar alles als toevallig beschouwd moet worden; waarin men aan eenen officier alles kan zeggen, wat men verkiest, of wel alles in deze weinige woorden begrijpen: gij zijt mijn Chef; waar men aan de ongehoorzaamheid de kleur van vaderlandsliefde kan geven, ten aanzien van de officieren van de eerste en van de derde soort, en waar men over het vervullen van zijne pligten kan redentwisten met die van de tweede soort, dewijl deze hunne eigene pligten niet kennen.

Het Belgische leger, bestaande uit honderd en dertig duizend man, is geen leger; het is een te zamenraapsel van tegen elkander aandruisende partijen, hetwelk bijeen wordt gehouden door middel van eene hooge soldij. Alles doet vermoeden, dat men uit vrees voor mouterij of opstand, al die bijzondere personen, het

het militaire kleed heeft doen aantrekken, die door den honger, de behoefte of den lediggang, veelligt zich aan deze of geene partij zouden verkocht hebben, om eene of andere omwenteling te bewerken. Nooit kon het Belgiesche Gouvernement er aan denken, om zich van zulk een leger, tot schraging van den troon, te bedienen, het is niets anders dan een scheidsmuur, tuschen dat Gouvernement en de onderscheidene staatkundige partijen; in dezen zin genomen, kan men het leger als eenen vasten wal beschouwen, doch als een niets, indien het in het veld moest verschijnen, dewijl de soldaat geen vertrouwen op zijne officieren heeft, en omdat zij, die dit leger in naam des vaderlands zouden kunnen aanvoeren, thans achter de bank zijn geschoven (*)

De Belg is moedig, geschikt en geduldig; doch gehoorzaamheid was bij hem nooit het gevolg van tegenegenheid. Men moet hem tot gehoorzaamheid dwingen, en hoe zou dat mogelijk zijn voor hen, die het bevel over hem voeren, wanneer zij zelf onder zulke zware beschuldigingen liggen?

Ik

(*) De mannen van de omwenteling en allen die dezelve met hun bloed hebben bevestigd, zijn van de lijst der officieren van het leger weggeschrapt. Zij zijn de schrik van de hooge magten, hoezeer thans de eenigen die bevoegd zijn om België te redden, en de dappere Generaal MELANET, zou, indien hij het durfde willen, de verlosser en redder van dat ongelukkige land kunnen zijn.

Ik zie hier de Generaals:

DE CHASTELER.

D'HANE DE STEENHUIZE.

DAINE.

GOBLET.

DUVIVIER.

GOETHALS.

En wanneer wij den moniteur van September 1831 mogen gelooven, dan zie ik achter elken van die namen geschreven staan: *Verrader. Laffaard. Onkundige of Ongelukkige.*

Zij zouden thans allen ongelukkig zijn, indien zij met het Hollandsche leger in het strijdperk moesten treden, want de krijgstucht, de verknochtheid aan zijne vaandels en de dapperheid, zijn de eenige banden die den soldaat aan zijne officieren verbinden; en alles wat den moed kan inboezemen, indien hij door ware krigsdeugd geleid wordt, ontbreekt hen. Hoe zou dan *België* den aanval van eenen vijand zoo als *Holland* kunnen wederstaan?

Doorwandel de wegen van *Holland*. Zie vooreerst de grenzen volkomen gedekt, en de kleinste paden bezet; en dit is niet alleen ten aanzien van *België*, dat die voorzorgen zijn genomen, want *Nijmegen* is in staat van verdediging gesteld tegen *Pruissen* en deszelfs wallen zijn even zoo goed gewapend als die van *Maastricht*.

Doorwandel daar de wegen, en zie die kolommen van krijgslieden, die altijd in beweging zijn; zie die
fol-

soldaten, met door de zon verbrande aangezigten, wier houding kracht aanduidt, en wier luchtige gang hen gelijk stelt met onze voltigeurs. Ziedaar die vrouwen, met levensmiddelen beladen. Vraag haar aan wien zij dit voedsel brengen, en het antwoord zal zijn: „aan „mijnen broeder; aan mijnen man; aan mijnen min- „naar, die zich in het leger bevinden....” Vraag aan andere vrouwen die daar leegslijfs luchtig henen stappen, „waar henen gaat gij?” — alweder hetzelfde antwoord. Vraag haar hoe ver die voorwerpen van hun verlangen van haar verwijderd zijn, en zij zullen u antwoorden: „twintig, vijf en twintig, „dertig uren.” En zij leggen zulk eenen afstand welgemoed en te voet af, om de verdedigers van hun vaderland te zien.

Ziedaar dien officier. Hij heeft. Hij lijdt; de koorts buigt hem neder, doch hij zal zijnen post niet verlaten. Hij heeft het bevel aan de hoofdwacht. Ziedaar dien grijsaard met zilvere haren; zijne borst is bedekt met decoratiën, die men door de opening van zijne graauwe kapot bespeurt; hij heeft een soldaten geweer in de hand; hij is een oud Generaal van de Republiek en van het keizerrijk, en thans dient hij als soldaat bij de Schutterij. Ziedaar dien tengeren jongeling, hij veracht de koude en het gure jaargetijde, hij is slechts gedekt door eene stroohut, waardoor de noordewind snerpande heenwaait. Wie is hij? de zoon van eenen rijken zeehandelaar, of wel die van eenen minister of eenen secretaris van staat. Ziedaar dien jood, die overal zijne koopwaren pleeg rond te venten, die eigenlijk geen vast verblijf, geen vaderland had...

doch

doch thans is hij er hoogmoedig op, dat hij tot het vaderland van VAN SPEYK behoort, en dat hij in dat vaderland is ingewijd, door het eerekleed dat hij draagt, en door de wapenen die hij voert, om dat vaderland te verdedigen. Ziedaar die oude vrouw, die onder de jaren gebukt gaat, maar die zindelijk gekleed is, en die het vergenoegen op het gelaat ligt. Zij was ten uitersten behoeftig voor dat haar zoon naar het leger vertrok, doch de natie voedt en onderhoudt haar, want haar zoon heeft zich onder de moedige beschermers van den vaderlijken grond geschaard. . . . Zie daar *Holland!*

In *België* is alles gedwongen, en niets kan men verkrijgen door overtuiging.

Wij hebben *België* beschreven, ten aanzien van deszelfs zedelijk aanwezen, en met betrekking tot deszelfs gouvernement, thans zullen wij deszelfs natuurlijken toestand onderzoeken.

De fabrieken die ten gronde zijn gegaan door de omwenteling van September, hebben honderd-en-vijftig duizend werklieden broodeloos gelaten. De nijverheid is verlamd — aan al deze armen die nu werkeloos waren, moest bezigheden verschaft worden; de wet der noodzakelijkheid stelde dan een leger daar, dat in de maand Augustus 1831, voor den Prins van ORANJE de vlucht moest nemen. De dubbelhartigheid der grooten had in dit land den val van het huis VAN NASSAU veroorzaakt, en daarna de natie, onder de drukkende hand der partijzuchtige priesters, nedergebogen. De noodzakelijkheid zou dus ook, doch onherroepelijk, den val van het omwentelingsgestigde Gou-

Gouvernement hebben moeten berokkenen, en het overschot van een leger, dat door den hongre, onder het bevel van omwentelinggezinde vreemdelingen geplaatst was, weder onder de gehoorzaamheid van Koning WILLEM hebben moeten brengen, doch er was niets nationaals in de velden van *Hasfelt* en *Leuven*, het was de nijverheid die onder de ellende zuchtte, en die door den Prins van ORANJE verlevendigd zou worden. Te vergeefs sloop die raazende domkopen in de straten van *Brussel* om eene staatkundige herstelling. Het volk geloofde niet dat men die zou kunnen daartstellen, integendeel, het geloofde weldra het einde van deszelfs rampen te zien, en met onverschilligheid zoude men hen, welke dat volk de oogen verblind, en op den dwaalweg gebragt hadden, aan de gramschap der overwinnaars hebben overgelaten. Men beriep zich dus niet op dat volk, want men wist wel dat dit doof zou zijn voor de stemmen van hen, die het in het ongeluk hadden gestort, neen, men zocht hulp bij *Frankrijk*, en deze mogelijkheid, die de erfenis van September had geweigerd, kwam nu, door eenen verkeerden ijver geleid, om eene zaak te bevestigen, welke een jaar daarna, zoo veel Fransch bloed voor de Citadel van *Antwerpen* deed stroomen, en nu klaar en duidelijk bewees, hoezeer de weldaden, door het huis van *NASSAU*, gedurende vijftien jaren, aan *België*, bewezen, de zaden van haat tegen ons in de harten der bewoners van dat land hadden gelegd.

Wij hebben gezegd, dat de noodzakelijkheid eenige welgezinde mannen gedwongen had, om de omwen-

te-

teling van September goed te keuren ; men moet dit vooronderstellen , of men moet gelooven , dat de Belgen domkoppen of lafhartigen zijn , want de volksleiders die het zoogenaamde juk van ORANJE hebben afgeschud , hadden derzelver magt verkregen door plundering , moord en brandstichting. Men was dus wel verplicht , indien men zijne eigendommen en zijn hoofd wilde behouden , om met de wolven , in het bosch , te huilen. De uitfluiting der NASSAUS , werd door schrik en vrees afgeperst , en dit was de groote feil van het nationale congres , zonder welken mislag *Frankrijk* waarschijnlijk nooit een leger in *België* zou hebben gezonden.

Het regt van eigendom vond dus een verblijf in de omwenteling zelve , en moest dezelve dus wel huldigen. In de kamers was men ook wel verplicht , om het kwaad als onverschillig te beschouwen , dewijl men het niet meer kon bestrijden , en die stemmen die men , met zoo veel billijkheid , als echt vaderlandsgezind beschouwde , hadden dus niets anders te doen dan , niet te vragen om verbetering in de oude regeringsvorm , maar alleen om wetten , welke geschikt waren om de weldaden , die gedurende de vereeniging verkregen waren , te behouden.

De oppositie heeft zich dus in *België* niet dan zeer onvolmaakt doen kennen , zij heeft thans geenen anderen standaard , waaronder zij zich kan vereenigen dan dien *van de vrees*. In *Holland* is haar wezenlijk vaandel , doch zij mag dat vaandel niet erkennen. Hare kreet is : *nijverheid , koophandel , uitvoer van manufacturen naar andere landen !* — Maar deze kreet

kreet is even als die van den zeeman , die de kust ontzeilt en roept : *Land ! land !*

Na de afscheiding van *Holland* , heeft het Gouvernement van *België* , zich met niets anders onledig gehouden , dan met de oprigting van een maatschappelijk gebouw , en voor het overige het toekomstig lot van den Belgieschen koophandel , geheel en al overgelaten aan die toevallige gebeurtenissen in andere landen , die daarop eenigen invloed kunnen hebben. De stem des kwijnenden koophandels kan niet gehoord worden , of wel : de handel vindt nergens voorstanders , dan bij de oppositie partij , die wel het gebrekkige daarvan aanwijzen , doch geene middelen tot verbetering aan de hand geven kan , dewijl dit middel , zoo geweldig , uit de staatkundige Apotheek van den nieuwen staat is weggeworpen.

Men moet ons niet trachten diets te maken , dat de ingewortelde haat tegen het huis van NASSAU , ten gevolge zou hebben , die nationale officieele stilzwijgendheid , die men in acht neemt ; zoodanig eene ongerijmdheid zou alleen plaats kunnen hebben bij een volk , dat waarlijk vaderlandlievende is ; en de aanstokers van de Parijsche Bloedbruiloft zouden aan de Brabanders al zeer spoedig de regering van HENDRIK DEN VIERDEN kunnen doen vergeten , indien DE GUISES , in staat waren om het volk gelukkiger te maken dan de beste der Koningen.

Men moge in *België* zich haasten , om den koophandel te doen herleven ; men moge de herinneringen aan die welvaart , die dit land , gedurende de vereeniging met *Holland* genoot , wel trachten te verbannen ,

R

op

opdat er niet eene omwenteling, van dezelfde soort als die van September ontsta, want zij die het Belgische volk willen regeren, moeten engelen zijn, en dat zullen zij nooit worden, zoo lang als het koude eigenbelang een hoofddeel van hun karakter uitmaakt.

Gansche steden zijn ontvolkt. *Brussel* dat voorheen zoo luisterrijk was, gelijkt thans op een graf. *Gend* waar de nijverheid (de katoen fabrieken) zich gedurende eenige jaren zoodanig had uitgebreid, dat de jaarlijkse fabrikage, die voorheen weinig meer dan honderd duizend guldens in omloop bracht, in het laatste jaar, voor de omwenteling, eene som van negen millioenen guldens omzette, dit *Gend* zal deszelfs inwoners van honger zien omkomen, zonder zulk eene krachtadige medehulp en ondersteuning, welke deze stad aan WILLEM VAN NASSAU heeft te danken gehad. En men zwijgt daar nog? Waarom dat? — omdat die volksklasse die, gedurende de vereeniging een beter bestaan gekregen heeft door de armoedige en behoeftige volksklasse wordt aangezien, even als de vrijgemaakte kleurlingen in onze koloniën; dewijl de aanwinst van rijkdommen daar te spoedig toenam, en om dat de vereeniging te kort van duur is geweest, om dat de haat thans het gevoel van wedijvering heeft vervangen, en omdat de aanvuurders en de leiders van de omwenteling, het volk tegen derzelver oude meesters opstoken, onder voorwendfel dat zij hunne fabrieken sluiten, opdat er eene tegenomwenteling mogt ontstaan.

Zoodanig doen deze ellendelingen de omwenteling, die hun werk is, voortduren, en zij die voor *Holland* nog eenige genegenheid voeden (zoo zij *Franschen* waren,

ren, zou ik zeggen, uit ware liefde en dankbaarheid, doch daar zij Belgen zijn, kan men die genegenheid aan niets anders toefschrijven dan aan geldzucht), en deze, zeg ik, doen niets om het juk, waaronder zij zuchten, af te werpen. — En, eeuwige schande! Ja te Gend vreest men zijne handteekening op de inschrijvings - lijsten, ten behoeve der krijgsgevangenen te zetten — krijgsgevangenen die tot een volk behooren, van hetwelk zij zoo veel voordeel hebben getrokken, en zoo vele weldaden hebben genoten.

De stad is in staat van beleg, dit is de waarheid, maar zoo deze staat van beleg niet dienen moet om den dankbaren mensch te drukken, waarom vreezen zij dan om openlijk voor die gevoelens uit te komen, welke men, met zoo veel regt, bij de Gendtenaars mag vooronderstellen. Gevoelens die men in ons roemrijk vaderland nooit zou trachten uit te dooven, die men openlijk zou belijden, al ware het dat het hakmes gereed lag, om elken onderteekenaar de hand af te kappen.

De Belgen zouden de herstelling (*la restauration*) reeds aanmerkelijk genaderd zijn, zonder deze nieuwe gewapende tusschenkomst. De drang der omstandigheden, die het Gouvernement tot willekeurige daden noodzaakt, en den staat tot een Bankroet zal brengen, was oorzaak, dat men deze beide aanleidende oorzaken tot opstand moest trachten te bedekken. Daar toch het Belgische leger in eenen toestand is, dat het moet gehoorzamen aan den genen, die het betaalt. Het lot van dit leger is waarlijk eene zaak, die ongerustheid moet verwekken, wanneer men

R. 2

aan

aan deszelfs toestand denkt..... Een bovenmatig groot personeel, dat op den voet van oorlog betaald wordt..... een allerellendigst lot, wanneer het vrede wordt..... en wat dan? de ellende of de misdaad, ziedaar de twee uitersten die men te wachten heeft.

Het leger is dus het geheele toekomstige van *België*... dit leger moet ten rigtsnoer strekken voor eene nationaliteit, die om het volk te doen leven, datzelfde volk het militaire kleed moet doen aantrekken, en de onrust in *Europa* gaande doen houden, ten einde de kwaal die het verteert, zoo veel mogelijk te verbergen.

Spanje zal deszelfs armoede nooit onder affchuwelijker voorkomen doen zien, dan zij zich in *België*, dat voorheen zoo gelukkig was, nu reeds begint te vertoonen. Honderden van behoeftigen, slapen des nachts op de boulevards (*), waar zij aan al de ruwheid van het jaargetijde zijn blootgesteld. Men kan geene schrede door de straten van *Brussel* doen, zonder door

(*) Eene ongelukkige, de weduwe van eenen smid, die een jaar te voren was gestorven, had vijf kinderen en geene huisvesting. Eene andere, ook behoeftige vrouw, herbergde haar voor eenige dagen, en vervoegde zich te haren behoefte aan *Sir ROBERT ADAIR*, de ambassadeur van hare natie, doch deze wilde niets voor zijne landgenooten geven. Een leeraar van de Anglicaansche kerk, die in de voorstad van *Namen* woonde, doet, na dien oogenblik, alle weken vijf franken aan dat armoedige huisgezin toekomen, hetwelk reeds drie achtereenlopende nachten op de boulevard had geslapen, toen men het daar vond.

door ganfche fcharen van deze ongelukkigen vervolgd te worden, die met bloote voeten, en ter naauwer-nood een oud stuk tapijt hebbende, om zich tegen de koude te dekken, den voorbijganger om eene aalmoes fmeeken.

Dagelijks worden er eene menigte inwoners voor het leger van *Don PEDRO* aangeworven.

De ellende die men in de woningen ontmoet, doet den binnentredenden terug beven. De werklieden, die voorheen zoo gelukkig waren, liggen daar door elkan-der op den grond in diezelfde huizen, waar zij, vóór de omwenteling eenen gulden 's weeks betaalden. Elk huisgezin had toen eene of twee kamers, waarin zij zich met den ganfchen kleinen rijkdom eens werkmans be-vonden; en thans, zoodanig is derzelver ellende, thans wonen vijf of zes huisgezinnen in eene en dezelfde kamer, genoegzaam naakt. De vrouwen en de kinderen gaan het noodige voedsel bedelen, en des morgens vroeg betwisten zij den honden en den roofvogels, alles wat eetbaar is, en wat den vorigen avond, door de bedienden van rijke heeren, op de mesthopen is geworpen.... en dan nog komt de mededogelooze eigenaar van het gebouw des zaturdags zijne huur-penningen afpersen, hetwelk dikwijls aanleiding geeft, dat eene half naakte moeder met vijf of zes kinderen, het getal der armen, die onder den blooten hemel flapen, gaat vergrooten.

Alle rijke familiën hebben de groote fteden verlaten en dit is alweder eene reden te meer, die de ellende nog zwaarder doet drukken; eene ellende, welke men naauwelijks zou kunnen befchrijven. Het Gouverne-

ment en Koningin LOUISE, hebben eenige ondersteuning aan die ongelukkigen gegeven, doch wat betekent die hulp in vergelijking van de armoede (*)?

Deze daadzaken zijn bekend, en wil men weten hoedanig het Gouvernement dit alles poogt te verbloemen? zoo leze men de officieele dagbladen.

„ De registers van de bank van leening, bewijzen
„ dat er minder panden in dit, dan in het voorgaande,
„ jaar beleend zijn.... De werkzame klasse geniet dus
„ thans eene meerdere welvaart.”

„ *De Moniteur.*”

Eene domme logen! eene ongerijmde gevolgtrekking! maar in het volgende jaar, zullen er alweder minder panden beleend worden, want de lombard geeft geen geld om versletene en gescheurde kleederen te beleenen, en dit is toch het eenige wat de armen thans meer hebben.

Die zamenvloeiing van vreemdelingen, welke *Brussel* tot eene zoo welvarende en luisterrijke stad maakte, heeft geheel opgehouden. De straat van madelaine (*rue de la madelaine*), en de uitdragers straat (*rue des fripiers*), hebben alleen derzelver voormalig voorkomen behouden. De groote logementen zijn ontvolkt, even zoo als de particuliere hotels; de leden van het Gouvernement leven zeer ingetogen: Ministers, Senateurs en Vertegenwoordigers, allen wonen
in

(*) *Luxemburg* heeft, in den loop van het jaar, acht duizend huisgenooten, uit zijne eigene heere, ondersteund.

In kleine gemeubileerde vertrekken. Deze laatste besparen de vier honderd franken, die men hen maandelijks betaalt, omdat zij Volksvertegenwoordigers genoemd worden... Hoe veel moeten dan de ministers jaarlijks wel opleggen, wanneer men nagaat, hoedanig er met de Belgische kas wordt omgesprongen, want deze heeren geven voor, dat zij alleen slechts de *Estaminets* bezoeken.

Aldus worden waarlijk schandelijke rijkdommen de vrucht van eenige maanden administratie. Men berekent den rijkdom van den Generaal EVAIN reeds op eenige millioenen; de rijkdom van zijnen voorganger bij het ministerie van oorlog, den heer DE BROUKERE, is wezenlijk kolosfaal, en de heer VAN DE WEIJER, ambassadeur te *Londen*, de zoon van eenen armen kappersknecht (*), heeft reeds het genot van vijftigduizend livres aan renten. De Heer ROGIER, een klein dorpschoolmeestertje, voor de omwenteling, is thans Gouverneur van de Provincie *Antwerpen*, en Minister van Binnenlandse Zaken; deze heeft een

(*) De vader van den heer VAN DE WEIJER, is benoemd tot regter van instructie te *Brussel*. « Maar wie heeft u dan ver-
« gunt om te schrijven? » vroeg deze regter, in de laatste maand, aan eenen gevangenen, die wegens staatkundige omstandigheden van zijne vrijheid was beroofd, en het antwoord was: « De omwenteling, zonder welke gij nog kappersknecht
« zoudt zijn, en uw zoon een lediglooper. » De arme gevangene moest dien ten gevolge, veertien dagen lang buiten alle toegang, geheel alleen, zitten.

een zeer schoon landgoed gekocht. Ook spreekt men zeer veel van den rijkdom van den Heer **LEBEAU**, den Minister van Justitie.

De ambtenaren van den tweeden rang, weten ook den weg om zich eenen kleinen schat te verzamelen, en de Belgische geestelijkheid is onuitputtelijk.

Alleen van deze zijde beschouwd, heeft de omwenteling in *België* eenig goed gedaan, — en zoo die heeren geene afspraak gemaakt hadden om gelden op te stapelen, dan zouden de zaken veelligt beter gaan; maar het voorbeeld van bijna alle staatkundige slagtoffers die, gedurende vijftien jaren lang, hun bannelingsbrood te *Brussel* hebben gegeten, heeft aan de erfgenamen van de omwenteling van September eenen zeer ongelijken weg afgebakend. Zij nemen voorzorgen tegen eene van die wisselvalligheden, die zich vertoonen te midden van allen die, welke zich op den weg bevinden, die het ongelukkig land, dat zij uitzuigen, te volgen heeft, en zoo hun het lot te beurt valt van dien Spaanschen minister, die in *Frankrijk* is aangekomen, dan zullen zij, nog meer dan hij, zich moeten vergenoegen met het sobere deel van den ongetrouwen schatbewaarder, die de schat zijns meesters ontroofd had, en wien men dien schat weder afhandig wist te maken.

Eene kroon moet toch veel aantrekkelijks hebben, wanneer een vorst, die gelukkig en onbezorgd leven kan, dat genoeg verwisfelt voor het droevige voorregt, van aan het hoofd te staan van hen, die vier millioenen inwoners tot den bedelstaf te brengen; welke menschen hem nooit het geringste leed hadden
ge-

gedaan. Maar zijn zij, die zoodanig eenen vorst omringen, niet nog oneindig schuldiger? zij die de vervloekingen van een gansch volk in vreugdezangen durven overbrengen? want *België* is er eindelijk toegekomen, om deszelfs gedachten overluid te durven zeggen; voorheen bewaarde men eene gedwongene stilzwijgendheid, maar thans is het niet meer de vijandelijke stemming der nieuwigheidzoekers, die den koninklijken stoet vervolgt; thans is het de stem der algemeene ellende; het zijn de stuiptrekkingen des hongernoods; het zijn de herinneringen aan een vroeger genoten geluk, en dit alles maakt het volk zoo diep ongelukkig, dat het zelfs niet meer aan eene tegenomwenteling durft denken.

België, zoo als wij gezegd hebben, naderde met rasfe schreden, naar de ontknooping, toen wij deszelfs grondgebied betraden. Het ministerie sidderde voor de slagen, welke de oppositie partij aan hetzelfde toebragt, en weldra zou het vraagpunt over het *aanwezen* beflist zijn geworden, want dit vraagpunt is tot nog toe verwijderd geworden, het is het, *to be, or not to be!* (*) van het revolutionnaire *België*. De woorden van *restauration* en *démembrement*, (herstelling en afscheuring van grondgebied), zijn dikwerf uitgesproken, in de *tribune*, gedurende de laatste veertien dagen voor onze komst, en die *heiligschennende* woorden, die men anders niet zou hebben kunnen aanhooren, zonder razend te worden, hoorde men thans met bedaardheid, en met meer inschikkelijk-

(*) Te zijn of niet te zijn.

lijkheid aan, dan die van onafhankelijkheid, aan nationale vernedering en aan de knechtschap van eenen vreemdeling, verbonden. Die beledigende bijvoegelijke naamwoorden, waarvan men zich vroeger bediend had wanneer men van een der leden van het nu vervallen huis sprak, werden nu vervangen door eigene namen, bij de redevoeringen en debatten in de kamer.

Volksbewegingen en beleedigende gesprekken betreffende den Koning, in de straten van *Brusfel*, waren oorzaak dat men zich genoodzaakt zag om eenige magt, in de hoofdstad, te ontwikkelen. Het leger, zoo het niet vijandig gezind was, kon men toch niet anders dan onverschillig beschouwen. Geheime bijeenkomsten van afgevaardigden; wenschen die openlijk geuit werden; de armoede des volks, gedurende het koude jaargetijde; een budget dat vastgesteld werd op grond van eene nog te doene geldleening, met één woord: alle moeilijkheden vereenigden zich en vermeerderden dagelijks, waardoor het aanwezen van eene factie, die zich niet kon staande houden, dan door vreemde tuschenkomst, ondermijnd werd. Het Gouvernement van LEOPOLD verzocht dus die tuschenkomst van *Frankrijk*, en wanneer dit niet gebeurd ware, zou er geene maand verlopen zijn, of men had hem uit *België* zien verjagen.

Onze komst verijdelde dus aller hoop te dezen aanzien; want zoo eene omwenteling als zeker gesteld kon worden, zoo waren toch de uitzigten van de bijzondere partijen, die dezelve wenschten, niet allen dezelfden. De vijanden van het Gouvernement, die bij het leger zeer talrijk waren, verbeugden zich, wegens de

de koele ontvangst, die wij genoten, en wegens het gebrek aan levensmiddelen, waaraan wij waren overgeleverd. Hoe vele wenschen werden er dus verijld door ons dapper en braaf leger! krijgstucht, geduld, moed, gehoorzaamheid, eerbied voor alle ongelukkigen, deze eigenschappen kenmerkten onze soldaten, en zij vereenigden in zich alle goede hoedanigheden van den burger met die van den krijgsman, en niet dan na zes en dertig ure aan den honger ter prooije te zijn geweest, durfden onze soldaten den inwoner om voedsel vragen, hetgeen zij hadden kunnen eischen.

Nooit was een toestand moeilijker voor tot hulpingeroepene troepen, die door de beide oneenige partijen, als vijand behandeld werden: De Belgen bragten verwarring in de dienst der administratie, en zij belasterden ons; de Hollanders bestreden ons moedig; de landlieden die zich achter onze eigene bajonnetten verchansten, stelden ons op rantsoen; de militairen durfden het wagen, om onze officieren te komen aanhitsen, en derzelver ongeduld te doen blijken; de dagbladen herinnerde ons dagelijks aan de wetten die *Europa* op ons toepasselijk zou maken, zoo wij durfden bivouakeren op den overwonnen grond.

De eeuwige vijand van *Frankrijk* (*) verhinderde ons om onze gewonden te verplegen in eene stad, die

(*) *Engeland*. — De Ambassadeur van deze mogendheid, weigerde de opneming in een hospitaal te *Antwerpen*, aan allen die geene wonden hadden, die gelijk stonden met het verlies van eenen arm of een been.

die onder het bereik van ons geschut lag; onze Generaals verhaalden onwaarheden aan *Europa*, en bespotteden onze ellende door de genegenheid der Belgen tot ons zoo hoog op te vijfelen, en door openlijk te zeggen, dat wij zoo wél, zoo vriendschappelijk ontvangen waren.... O welk eene dwaling, en welk eene bittere spotternij..... Men las ons dagorders voor, waarin men dit alles aan den krijgsman voorloog.

De onwetendheid der administratie van het camp, die door den heer AUGUSTE DE TAILLENAY bestuurd werd, kan niet beschreven worden, zoo als zij waarlijk was; ten zij men het karakter van dien, zoo op eens zich in de hoogte verheven hebbende, diplomaat kenne. Deze man was militair, kapitein bij de Cavallerie. Alvorens de heer DE TAILLENAY tot het departement van buitenlandsche zaken behoorde, was hij bij den Generaal BELLIARD, en hij volgde dien te *Brusfel* op, in afwachting van de komst van den heer LATOUR-MAUBOURG, wiens gehechtheid en toegevendheid aan de luimen van de onderdanige dienaars van LEOPOLD genoeg bekend zijn. Het is deze kapitein van de Cavalerie, die met de zorg belast was, om de formatiën, aan den Generaal OHASSÉ, op te stellen, en die zoo veel overeenkomst vond in de belegeringen van 1746 en 1792, met die, welke ons naar *België* had geroepen. Wij zullen in de hienavolgende geschiedenis van de Citadel van *Antwerpen* in de gelegenheid zijn, om die overeenkomst aan de beoordeeling onzer lezers te onderwerpen.

G E.

G E S C H I E D E N I S

V A N D E

CITADEL VAN ANTWERPEN.

De Citadel van *Antwerpen*, die in 1568 gebouwd is, wordt als eene der meest regelmatige, en als eene der sterkste vestigingen, naar de oude wijze van versterkingen, beschouwd; zij heeft eene vijfhoekige gedaante, en is voorzien van vijf bastions, die allen elkander verdedigen, die wél zijn aangelegd, en van contramijnen voorzien, en omringd door breede en diepe grachten, die het zeer moeilijk maken om de Citadel te naderen. Zij bevat twee duizend vijf honderd schreden in den omtrek, heeft slechts eene poort, eene schoone wapen- of parade-plaats, en zeer groote casematten. Zij werd gebouwd volgens de teekening van PACIOTTE, eenen zeer beroemden ingenieur en bouwkunstenaar van *Urbino*.

De werken werden, onder het opzigt van den kolonel SERBELLONI, in minder dan een jaar tijds, voltooid. De spaansche soldaten moesten daaraan,
even

even zoo goed, arbeiden als de pionniers, en zij hebben niet minder dan veertien tonnen gouds gekost, waarvan de stad *Antwerpen* een derde gedeelte moest betalen.

Men is over het algemeen van gevoelen, dat deze Citadel eene der sterkste en welgebouwste plaatsen, van gansch *Europa* is. Sommigen keuren evenwel derzelver ligging, aan den oever der Schelde, af, dewijl zij dáár tegen over *Brabant* ligt, en men dus de troepen die van de zijde van *Holland* komen, niet kan beletten, om zich meester van de stad *Antwerpen* te maken, en men, indien deze sterkte aan de andere zijde van de stad, en bij dat gedeelte van de Schelde, dat aan *Holland* toebehoort, gebouwd ware, den vijand van die zijde zou kunnen tegenhouden. Anderen weder pleiten voor derzelver tegenwoordige ligging, zeggende dat: toen de Hertog VAN ALBA dit fort bouwde, hij veeleer bedacht was om zich tegen de stad te verdedigen, dan wel om die stad tegen eenen vijandelijken aanval te beveiligen; zij voegen er bij, dat de Citadel aan de zuidzijde gebouwd werd, opdat de Spanjaarden in de gelegenheid zouden zijn om hulptroepen en levensmiddelen daarenheen te zenden, uit al de omliggende provinciën, hetgeen altijd de eerste voorzorg moet zijn van hen, die versterkte plaatsen bouwen, en dat de Citadel van *Antwerpen* dit voordeel niet zou hebben aangeboden, wanneer men dezelve naar de zijde van *Holland* had gebouwd.

Met dat al mag men toch vermoeden, dat men destijds zoodanig niet gedacht heeft, dewijl *Holland*,
niet

niet minder dan *Brabant*, aan den Koning van *Spanje* gehoorzaamde, en het is veeleer te vermoeden, dat men alleen de verdediging der stad op het oog hield, en in waarheid, de grond naar de zijde van *Holland* is zoo laag, dat men dijken heeft moeten aanleggen, om de overstroming van de Schelde tegen te gaan, en het zou dus onvoorzigtig zijn geweest eene sterkte te bouwen, op eenen grond, waar de vijand de magt in handen zou hebben om, door middel van inundatiën, die sterkte tot de overgave te dwingen. Daar integendeel de grond, waar de Citadel gebouwd is, veel hooger zijnde, er van deze zijde geene overstromingen te wachten zijn.

Wat hier ook van zij, dit is zeker, dat men de Citadel als eene van de schoonste en sterkste van de wereld heeft beschouwd, en dat men dezelve altijd tot een model heeft gekozen, wanneer men eene sterkte wilde bouwen.

Deze belangrijke Citadel was slechts eenige maanden voltooid, toen de Prins van ORANJE, met een vijftigtal dappere en moedige mannen, zijne poging begon om zijn vaderland van het vreemde juk te ontheffen. Hij was in *Westerwolde*, in *Friesland* ingevallen, en daar had hij zich meester gemaakt van het fort *Wedde*, waar hij versterking kreeg, en vervolgens de steden *Delfzijl* en *Appingadam* overmeesterde. Deze waren de eerste vijandelijkheden, en daardoor begon een oorlog, die tachtig jaren lang duurde, en in welken men den moed en de vaderlandsliefde der Hollanders, zegevierende, zag worstelen tegen eene der grootste Mogendheden van dien tijd.

Ge-

Gedurende dezen tachtigjarigen worstelstrijd, werden de stad *Antwerpen* en derzelver Citadel allerbelangrijkst in de geschiedenis.

De Prins VAN ORANJE, meester van de zee zijnde, poogde zich in het jaar 1574, bij overrassing meester te maken van de Citadel, waartoe de Hollandsche vloot moest medewerken. Om zijn ontwerp des te beter te verzekeren, had hij de kapiteins JAN DE VOS en PIETER TORQUEAU, in het geheim, naar *Antwerpen* gezonden, met last om alles wat mogelijk was, in het werk te stellen, ten einde de onderneming, die op den 5°. Maart bepaald werd, te doen gelukken.

Vier of vijfhonderd dappere mannen, gewoonlijk *bosch-geuzen* of *wilde-geuzen* genaamd, die men in de boschen bij *Xperen* en in *Vlaanderen* bijeen had verzameld, bevonden zich reeds in de stad, waar zij zich verborgen hielden, en waar men hen van wapenen had voorzien. De vloot moest den aanval ondersteunen, doch eenige dagen voor de voltoering van dit ontwerp, werd hetzelfde ontdekt. ALONZO en eenigen van zijne medestanders, werden ter dood gebragt, doch de kapiteinen DE VOS en TORQUEAU, hadden het geluk van, met 'het grootste getal hunner manschappen te ontvlugten.

WILLEM VAN NASSAU (*), die een voorbeeld van volharding in zijne ontwerpen was, vormde het plan tot eene tweede onderneming, en wel weinig tijds

(*) Namelijk WILLEM DE EERSTE, de vader des vaderlands.

tijds nadat de eerste mislukt was. Met behulp van eene nieuwe verstandhouding, in de stad, met zeke-
ren MARTIJN NEIJEN, griffier bij de rekenkamer had
hij een groot getal dappere en ondernemende krijgs-
lieden in *Antwerpen* weten te krijgen, die zich alweder
daar verborgen hielden. Bij *Vlissingen* had de Prins
eene vloot van zestig zeilen verzameld, welke, na
de Schelde tot boven *Lillo* te zijn opgezeild, met
de medehulp van NEYEN en zijne dapperen, zich
meester van de stad en van de Citadel moest maken.
De Gouverneur REQUESSENS, kreeg de lucht van
dat ontwerp, en hij deed de eedgenooten in hechtenis
nemen en straffen; onder welken zich een groot
getal der voornaamste en rijkste inwoners bevond.
Velen wisten, door de vlugt, de straf te ontwijken,
waaronder ook NEYEN, die zich naar *Zeeland* begaf,
anderen wisten de achterdocht, die men tegen hen
voedde, te verwijderen, en zich van schuld vrij te
pleiten.

De oorlog werd, met woede, voortgezet. De partij
der opstandelingen groeide dagelijks aan, en deed zich
onderscheiden door daden van moed en vermetele dap-
perheid, waarvan men te vergeefs bij andere volken
een voorbeeld zou zoeken.

Onder het bestuur van Hertog JAN, maakten de
Staten van *Holland* zich eindelijk meester van de stad
Antwerpen en van de Citadel. Sedert langen tijd had-
den zij bespeurd, dat Hertog JAN het voornemen
koesterde, om den oorlog weder te beginnen, en
nadat deze zich, door eene list, meester had gemaakt
van de stad *Namen* en derzelver Citadel, hielden zij

S

het.

het oog op *Antwerpen* gevestigd, waarvan het bezit voor hen zoo allerbelangrijkst was. Op den 1e. Augustus 1577, gelukte het hun, de bezetting van de Citadel, onder belofte van de achterstallige soldij te zullen betalen, op hunne zijde te krijgen. Weinig tijds te voren, had *Don JAN* een klein legercorps, onder bevel van *CORNELIS VAN END*, naar *Antwerpen* gezonden, om de Citadel in zijne magt te houden, doch dit legertje werd onderweg verslagen door den Hollandschen kapitein *DEVERS*, eenen neef van *CHAMPAGNE*. Zoodra als men in de stad het voornemen ontdekte, dat men de bezetting van de Citadel wilde versterken, en van de andere zijde de tijding kreeg, dat *Holland* zich van dezelve zou pogen meester te maken, was de schrik onder de inwoners algemeen. Het Duitsche garnisoen dat eene verrassing vreesde, stelde zich in slagorde, en versterkte zich in de nieuwe stad; de gansche burgerij liep te wapen.

Men bood der Duitschen bezetting eene groote som, wanneer zij de stad wilde verlaten, doch te vergeefs. Middelerwijl begaven zich eene menigte kooplieden naar de Citadel, en zij boden aan de troepen, die daar garnisoen hielden, eene som van honderd en vijftig duizend gulden, wanneer zij die sterkte wilden ontruimen, terwijl zij aan de krijgslieden de zakken vol goud toonden, die hunne kantoorbedienden droegen. Het gezigt van dat goud had op de hebzuchtige zielen van deze huurlingen, den invloed dien men verwachtte, en aan de eene zijde genoopt door de vrees voor de gewapende burgerij, en aan den anderen kant geveleid door de hoop van
in

in het bezit van het goud te komen, riepen zij den kooplieden toe, dat zij de sterkte zouden verlaten, doch dat zij alvorens met hunnen bevelhebber moesten spreken. Deze aarzelde eenigen tijd, en middelerwijl begon de avond te vallen, en in de verte ontdekte men eenige schepen, die met volle zeilen de stad naderden. De Prins VAN ORANJE berigt gekregen hebbende van het voornemen der staten, had eenige troepen verzameld onder bevel van den Heer HAUTAIN, en op de eerste tijding die hij van *Antwerpen* kreeg, deed hij deze troepen zich inschepen, en hij gaf bevel aan de vloot om de Schelde op te zeilen, en de poging van *Antwerpen* te ondersteunen.

Deze vloot, tot op een kanonschot, de Citadel genaderd zijnde, gaf de volle laag, waardoor eenige manschappen gedood werden. Nu ontstond er onder de troepen eene algemeene vrees; overal hoorde men schreeuwen: „ Daar zijn de watergeuzen! de water- „ geuzen zijn gekomen!” de grootste angst bekreep iederen soldaat, men vlugtte aan alle zijden, men liep elkander het onderste boven, men poogde de poorten te bereiken, en in weinige uren tijds, was er geen vijand meer in *Antwerpen* te vinden; en zij die het niet hadden ontkomen, werden, bij derzelver poging tot ontvlugting, gedood.

Men sloot de poorten, achter de vlugtelingen, dicht; de troepen werden ontscheept, en de Heer HAUTAIN deed eenen zegevierenden intogt in *Antwerpen*, welke stad hem eene gouden ketting ten geschenke gaf.

Op deze wijze viel de schoone en groote Citadel in handen der Hollanders; eene sterkte die door den

Hertog VAN ALBA, tegen hen was opgericht, en waarvan het bezit zoo belangrijk voor de Staten was. In datzelfde jaar vroegen de Antwerpenaars aan de Staten, de vergunning, om dat fort te slechten, dat hun zoo duur te staan was gekomen, en dat hun zoo veel angst, onrust en nadeel had veroorzaakt. Hun verzoek werd hun toegestaan, doch daarbij bleef het dan ook, doch het standbeeld van den Hertog VAN ALBA, dat men in de Citadel in eenen hoek had gevonden, werd in stukken geslagen en verbrijfeld, onder het vreugdegejuich van de gansche bevolking der stad.

ALEXANDER FARNESE, Prins van *Parma*, aan *Don JAN* in het Gouvernement der *Nederlanden*, zijnde opgevolgd, ontvlamde de oorlog op nieuws.

Deze groote veldheer besloot om de stad *Antwerpen* en de Citadel te hernemen. Te dien einde vertoonde hij zich op den tweeden van Maart 1579, voor de stad, en bedreigde dezelve met eene belegering. Zijne voorhoede, onder bevel van *Don OCTAVIO GONZAGA* en *Don JAN DELMONTE*, zijnde vijfduizend man sterk, deed eenen aanval op een corps hollandsche troepen, drie duizend man groot, hergeen zich te *Borgerhout* verschanst had, en nu genoodzaakt werd om tot onder de muren van de stad terug te trekken, waar een allerwoedendst gevecht ontstond, in tegenwoordigheid van den Prins VAN ORANJE, en eenige andere groote heeren, die zich naar de wallen der stad hadden begeven.

Eenigen tijd daarna trok de Prins van *Parma* naar *Maastricht*.

In

In ditzelfde jaar, op den 28^e. van Mei, had er eene vrij hevige volksbeweging in *Antwerpen* plaats, en wel bij gelegenheid eener Roomschgezinde procesfie, de vergramde protestanten gaven geen gehoor aan de vermaningen, den raad of de bevelen van den Prins VAN ORANJE en de hooge magten. Zij vereenigden zich, en gingen niet uiteen, dan na alvorens de munnikken, de kanoniken en de overige priesters van de Catholijke godsdienst genoodzaakt te hebben, om de stad te verlaten. Deze onverdraagzame daad verwekte veel misnoegen bij den Prins VAN ORANJE, en hij bedreigde de stad, dat hij de magt, waarmede hij bekleed was, zou nederleggen, wanneer men niet aan eenige geestelijken vergunde; om weder in de stad te komen. Eenigen van dezelve kwamen dan ook op den 12. Junij terug, en op dienzelfden dag, werd de acte van de Unie van *Utrecht*, in *Antwerpen*, voor de eerstemaal bekend gemaakt.

Na de Unie van *Utrecht*, werd Koning PHILIPS II. vervallen verklaard van al zijne magt in de *Nederlanden*, en de Staten riepen den Hertog van ALENÇON, broeder des Konings van *Frankrijk*, HENDRIK III. tot de souvereiniteit van deze Provinciën, deze nam die waardigheid aan, en in 1582, kwam hij om zich door zijne nieuwe onderdanen te doen huldigen.

Hij ontscheepte zich op den 10^e. der maand Februarij, te *Vlissingen*, nam eenige Zeeuwsche steden in oogenschouw, en op den 19^e. van gezegde maand, deed hij zijne intrede in *Antwerpen*, waar hij werd uitgeroepen als Hertog van *Brabant*, en markies van het heilige rijk. De Prins VAN ORANJE omhing hem

den hertogelijken mantel , en zettende hem den vorsteli-
jken hoed op het hoofd , waarna hij de eerste was
die hem als Hertog begroette. Den volgende dag
deed de nieuwe Hertog den eed , dat hij de voorregten
des volks zou handhaven , en gedurende zijn verblijf
in *Antwerpen* , kwamen de regeringen der nabijgelegene
steden hem derzelver hulde bewijzen.

In ditzelfde jaar poogde een dweepzuchtige en geest-
drijvende Spanjaard , genaamd JARREGUY , te midden
der vreugdefeesten , die men te *Antwerpen* gaf , den
Prins VAN ORANJE te vermoorden. Hij schoot eene
pistool op hem af , en wel zeer dicht bij zijn hoofd ,
gelukkig was de wond niet doodelijk , en de Prins
herstelde , om twee jaren later , door het doodend
lood van eenen anderen dweepzieken Spanjaard , ge-
naamd BALTHASAR GERARDS , te vallen.

Zoodanig eindigde deze groote Vorst zijn leven. Hij
was de grondlegger van de onafhankelijkheid der Ver-
eenigde Provinciën. De geschiedschrijvers stemmen
allen daarin overeen , dat hij een man van een groot
vernunft en verstand was , die werkdadigheid en onver-
moeiden ijver aan eene onwrikbare standvastigheid wist
te paren. — Het schijnt dat deze hoedanigheden de
eigendommelijke karaktertrekken der NASSAUS zijn.

Bij den dood des Prinzen , vielen er vele merkwaar-
dige gebeurtenissen te *Antwerpen* voor. De Catholij-
ken , in die stad , verkregen , door tuschenkomst van
den Hertog , de vrijheid om de kerkelijke plegtigheden
van hunne godsdienst , in het openbaar , te mogen
uitoefenen ; ook werd aan hen het bezit toegestaan
van het klooster *Sint Michel* , doch onder voorwaar-
de ,

de, dat zij den eed van getrouwheid zouden doen.

Op het einde van het jaar 1583, riep de Hertog VAN ALENÇON de Staten te *Antwerpen* bijeen, en verkreeg daar zesmaal honderd duizend gulden meer, voor de kosten van den oorlog.

De Hertog, ontevreden zijnde, wegens de weinige magt, die hij in de *Nederlanden* kon uitoefenen, en aangehitst wordende door eenige jeugdige Fransche heeren, die loszinnig, woest en onberaden waren, besloot om zich, met geweld, van de opperheerschappij meester te maken. Men beraamde een ontwerp om zich als op eenen oogenblik van eenige steden te verzekeren, en dien ten gevolge, werden de noodige bevelen daartoe afgevaardigd. De overrompeling van al die steden, werd bepaald, op den 16. Januarij 1583, en wel allen op hetzelfde uur. De stad *Antwerpen* zou door den Hertog in eigen persoon worden overmeesterd.

Deze laatste onderneming had 'op den bepaalden dag plaats. De Hertog nam zijn middagmaal vroeger dan gewonelijk, onder voorwendfel van zijne troepen in oogenschouw te zullen gaan nemen; deze stonden te *Borgerhout*. Zoodra als de maaltijd was afgelopen, ging hij, vergezeld door zijn gansche hof, daarheen. Hij zat te paard, zoo wel als al zijne lieden, en zijne Fransche en Zwitserfche gardes; drie honderd ruiters, die uit het kamp waren afgezonden, kwamen hem op de tweede ophaalbrug te gemoet; nu ontstond er wanorde, en een heer genaamd ROCHEPOT, riep om hulp, voorwendende dat hij zijn been had gebroken. Dit was het teeken; de Hertog reed met

eenigen van de zijnen naar het kamp, en al de overigen reden, zeer dicht in een gedrongen, en in eene voorgewende wanorde de stad binnen; zij maakten zich meester van de poort en van de wachten, die door de burgers bezet waren, bij welke gelegenheid zij eenige Antwerpenaars doodden. Nu gingen zij eene naburige poort openen, ten einde nog meer krijgsvolk te doen binnenkomen. Zij rigtten hun kanon in de stad naar de groote markt, en ten getale van meer dan drie duizend doorliepen zij de straten. Zij begonnen reeds te plunderen, en riepen: „*Slaat dood, slaat dood! de stad is ons!*”

In den aanvang begreep men niets van deze verrassing, doch van langzamerhand begon men, uit de vensters te schieten, en kettingen dwars over de straten te spannen; in minder dan een uur tijds, was het alarm algemeen. Burgers, vreemdelingen, krijgslieden, vrouwen en kinderen, werklieden met hun gereedschap kwamen op de been, en vielen de Franschen aan. Er vielen vele kleine gevechten voor, die zeer moorddadig waren, eindelijk werden de Franschen van straat tot straat teruggedrongen, en zij moesten zich redden door de vlugt, zij liepen in de grootste verwarring de poort uit, en de burgers maakten zich meester van dezelve. Zij die de poort niet hadden kunnen bereiken, werden vermoord of krijgsgevangen gemaakt.

De Hertog zag dit alles aan, niet wetende, dat het zijn eigen volk was, dat men vervolgde, doch hij werd weldra uit den droom geholpen door eenige gewonde vlugtelingen, en door het kanon van de stad, waar-

waarmede men zijn kamp hevig begon te beschieten.

Even zoo als men de onderneming, die *Antwerpen* in 1576, zoo vele rampen had berokkend, *de Spaansche woede* had genoemd, zoo gaf men aan deze den naam van de *Fransche woede*.

Antwerpen onderging hierdoor eenig verlies, doch het was niet in vergelijking te brengen met het verlies dat die stad in 1576 had geleden. De Franschen verloren daarbij, volgens hetgeen men vermoedt, vijftien honderd man; eene menigte van groote heeren verloren bij deze gelegenheid het leven; de Bisschop VAN CONSTANZ, werd krijgsgevangen gemaakt met FERVAQUES, BEAULIEU, CHAUMONT en andere edellieden van den eersten rang.

Na deze mislukte onderneming, begaf de Hertog, die even ziek van ziel als van ligchaam was, zich naar *Frankrijk*, waar hij na een langdurig ziekbedde, in de kleine sterke stad *Chateau Thierry*, overleed.

De dood van den Hertog VAN ALENÇON, en het droevig uiteinde van WILLEM VAN NASSAU, vergunden aan den Prins VAN PARMA, om den oorlog, met een gelukkig gevolg, voort te zetten. Nadat hij verscheidene belangrijke punten in *Vlaanderen* en in *Brabant* had overmeesterd, beloot hij om de belegering van *Antwerpen*, met alle mogelijke magt, door te zetten.

Reeds in 1584, begon hij zijne belegeringswerken, en hij maakte de gemeenschap met die stad moeilijk. Hij wilde de Schelde in de nabijheid van den mond dier rivier sluiten, en om daartoe te komen, deed hij de forten *Lillo* en *Liefkenshoek* aantasten; hij nam

beiden, en liet overal forten en redoutes maken, met oogmerk om de scheepvaart te belemmeren.

Lillo ligt op drie mijlen afftands, ten noord-noordoosten van *Antwerpen*, aan den regteroever van de Schelde, tegenover het fort *Liefkenshoek*, en is door de Antwerpenaars gesticht.

Liefkenshoek is een fort, liggende tegenover *Lillo*, aan den linkeroever van de rivier, het heeft vier bastions en twee Ravelyns, en is omringd door eene gracht en contrescarpe. Er is eene poort naar de rivierzijde. Het land rondom kan zeer gemakkelijk onder water worden gezet, in 1583, werd het door de Antwerpenaars gebouwd, om de vaart op de Schelde te beschermen.

Het ontwerp van den Hertog VAN PARMA, werd langs te vele wegen ontdekt, dan dat hij daarvan langer een geheim zou hebben kunnen maken. Hij deelde het dus mede aan zijne voornaamste officieren, die, deze onderneming, meest allen, als te veel gewaagd beschouwden; men maakte hem de aanmerking dat, alware hij ook meester van de landstreek, hij dan toch nog drie afzonderlijke legers zou noodig hebben, als aan elken der beide oevers van de rivier, en een derde naar de zijde van *Brabant*, om den toevoer van levensmiddelen naar de stad af te snijden, alvorens hij eenen aanvang met het beleg zou kunnen maken.

Terwijl men zich van de zijde der Spanjaarden onledig hield, met het maken van voorbereidselen, begon de vijand te ontwaken. Al de beste troepen begaven zich naar *Antwerpen*; levensmiddelen en krijgshoeften werden in eenen grooten overvloed daarheen ge-

gezonden. PHILIPS VAN MARNIX, heer van *St. Aldegonde*, dezelfde die het tooneel opende voor de onkusten in het land, en bij wien men de eerste verbinding had geteekend, met één woord, die boezemvriend van den Prins VAN ORANJE, die zoo laaghartig, te *Delft* vermoord werd, belastte zich met het opperbevel van de stad en derzelver verdediging.

Weinig tijds voor den dood des Prinses, hadden de Heeren van *st. ALDEGONDE* en *MARTINI*, griffier van de stad *Antwerpen*, eene geheime bijeenkomst met hem gehouden, waarbij men beraadslaagde over de middelen van verdediging, ingeval de Hertog VAN *PARMA* eene belegering ondernemen mogt. In deze bijeenkomst had de Prins gezegd, dat hij in staat was om binnen twee maanden tijds het beleg te doen opbreken, doch dat men te *Antwerpen* zorg moest dragen, dat de zoogenaamde *Blaauwgarendijk*, werd vernield van het punt af aan, waar de Schelde drie takken formeert, tot aan de hooge gronden van *Berchem*, en dat het hem door dit middel mogelijk zou zijn, als hebbende diepte genoeg in de stroomen van *Zierikzee*, en in het *Haringvliet*, ten einde eene vloot, midden door den dijk van *Kouwenstein*, tot voor de poorten van *Antwerpen* te kunnen brengen. *St. ALDEGONDE* weder terug zijnde gekomen, deed de leden van de regering der stad vergaderen, zoo wel als de hoofden der gilden en broederschappen, om aan dezelve de noodzakelijkheid te doen gevoelen, dat de *Blaauwgarendijk* vernietigd werd, en allen hadden reeds daarin toegestemd, toen het vleeschhouwers- of slagtersgilde optrad, en onder alle mogelijke voorwendsels zich verzette, tegen het vernielen van dien dijk,

als

als kunnende, volgens hun gevoelen, geen het minste nut aan de veiligheid van de stad toebrengen, en zij bleven zoodanig in derzelver meening volharden, dat zij zelfs de regering durfden dreigen om het doorsteken van dien dijk, met geweld, te zullen beletten.

Het was niets dan een laaghartig eigenbelang, dat de slagters zoodanig deed handelen, dewijl, zoo de genoemde dijk werd doorgestoken, het daar bij gelegen land zou overstromd worden, en dewijl er eene menigte weilanden lagen, waarop jaarlijks ruim twaalf duizend stuks horendvee geweid werd, zouden zij door de vernietiging van dien dijk te veel schade hebben geleden.

Toen zij naderhand zagen, dat het doorsteken van dien dijk, de stad zou hebben kunnen redden, hadden zij berouw van hunne daad, doch het was nu te laat, want de vijand had zich reeds van dat punt meester gemaakt.

In *Zeeland* maakte men de vloot gereed, en in *Holland* bragt men troepen bijeen. Alles, wat tot de confederatie behoorde, was volijverig bezig, betreffende deze verdediging. De vreemde Mogendheden verzetteden zich hevig tegen deze belegering, en de onderneming werd van zulk een groot gewigt geacht, dat men de uitkomst daarvan beschouwde als eene beslissing omtrent het toekomstige lot van *Holland*.

De herfst van dit jaar liep voorbij, onder veelvuldige en groote voorbereidselen van beide de zijden, en het was niet voor in 1585, dat de groote zaak eenen aanvang nam.

De Prins van *Parma* was niet af te brengen van zijn ontwerp, noch de raad van zijne krijgsoversten,
noch

noch de bijna zekere overtuiging, noch de gevaren die hij dagelijks zag vermeederen, konden hem van zijn voornemen doen afzien. Hij was altijd volhardende in zijne eens opgevatte plannen, en dus ook in dit. Hij sloeg zijn leger op bij *Beveren*, en van daar gaf hij bevelen tot alle toebereidselen.

De belegering van *Antwerpen*, werd steeds voortgezet, dagelijks werden er moorddadige gevechten geleverd. STRADA levert, in zijne geschiedenis, een dagverhaal, hetwelk zeer naauwkeurig schijnt te zijn, van alles wat er van eenig belang, gedurende deze belangrijke belegering, gebeurd is, en hij geeft tevens eene beschrijving van de gewapende brug, die men voor de stad sloeg.

Deze bewonderenswaardige brug, aan de andere zijde van *Antwerpen*, was vier en twintig honderd voeten lang, en strekte zich uit van *Calloo* tot *Lillo*, of wel tot in de nabijheid van die forten; aan beide de zijden bevonden zich redoutes, of versterkte hoofden. In de rivier, zoo wel naar den kant van *Antwerpen*, als naar de zeezijde, lagen er drijvende vlotten, welke met balken en palen waarvan de punten met ijzer waren beslagen, gewapend waren, alles werd gedragen door schuiten, die met kettingen aan elkander waren gehecht, deze schuiten waren tevens verschanst en van ankers voorzien, door middel van welken men deze werktuigen kon opwaarts of nederwaarts voeren, naarmate de vloed of de eb dit vorderde.

Men had zeer lang en met zeer vele kosten aan die brug gearbeid, dezelve was door den Prins van *PARMA* uitgevonden, en de ingenieurs *BOROCCI*,

PLA.

PLATO en LOUIS CAMBIEN, beftuurden den arbeid. Men had aan den goeden uitflag gewanhoopt, want men befchouwde dit werk als onuitvoerlijk, doch tegen alle verwachting, ten gevolge van eenen onvermoeiden arbeid, en ten koste van zeer groote fommen gelds, was deze brug evenwel op het laafte der maand Februarij 1584, geheel gereed.

Tot nu toe hadden de Hollanders de Schelde overal kunnen bevaren, en in weerwil van alle hinderpalen, die men hun in den weg had pogen te fteflen, hadden zij die vaart vrij gehouden, maar nu deze brug voltooid en verfterkt was, was de gansche Schelde voor hen afgefloten.

De belegerden deden alle mogelijke pogingen om die brug te breken, dag en nacht werd dezelve door fchepen aangevallen, men zond er branders op af, en van de landzijde deed men aanvallen op dezelve, doch niets baatte. Nu bood zekere FREDERIK GIANIBELLI zijne dienften den belegerden aan; deze man was geboortig van *Mantua*, een vernuftig werkman, een goed natuurkundige, en een eerfte kunstenaar in zijn vak. STRADA zegt, dat hij een Italiaansch Ingenieur was, en volgens VAN METEREN, woonde hij te *Antwerpen*, waar hij gehuwd en overal bekend was.

Hij nam vier groote en hooge fchepen, welke hij in verſcheidene verdiepingen deed bemetſelen, en waarin hij een poeder, van zijne eigene zamenſtelling, deed brengen. Dit alles werd overdekt met eenen grooten laſt van zware ſteenen, zarken en anderen, vervolgens aaneengeketende balken, en boven op het dek

dek was alles vlak , uitgezonderd een hoog metselwerk , boven op hetwelk een groot vuur brandde.

Deze vier groote branders , vergezeld van tien of twaalf anderen , doch veel kleiner , welke men ook in den brand had gestoken , naderde nu de brug. De Spanjaarden kwamen in de wapenen , zij bezetteden hunne posten op de brug , en maakten zich gereed om dit eskader branders af te weren , waaromtrent zij zich niet veel verwonderden , want zij zagen die dagelijks. Zij die deze brandende schepen bestuurden , bragten dezelve op eenen zekeren afstand , van de brug , in den stroom van het water , zijnde de groote branders voorafgegaan , en gevolgd door de kleinere , en dit gedaan hebbende , voeren zij in hunne sloepen terug.

Op het eerste sein had de Prins VAN PARMA , zich met verscheidene veldoversten naar een groot houten fort begeven , hetwelk aan het begin van de brug gebouwd was. Zij zagen deze brandende vloot aankomen , van welke verscheidene kleine vaartuigen eenen verkeerden weg werden opgedreven , drie van de groote branders geraakten aan den oever aan den grond , doch de vierde , vergezeld door eenige kleine branders , liep in eenen regten lijn op de brug aan. Een vaandrigh , die een weinig kennis van de genie had , wierp zich voor den Prins VAN PARMA op de kniën , en smeekten hem , dat hij zich zou verwijderen , dewijl hij hem stellig verzekerde , dat er gevaar was , tot dat eindelijk de Prins gehoor aan zijne bede gaf , en de brug verliet , vergezeld door de Generaals DEL GUASTO EN CAJETANI.

Zij

Zij waren naauwelijks aan land gekomen, en begaven zich naar het fort *Sint Margaretha*, of het schip, dat aan de brug was vastgeraakt, barstte van een. Men had het *een helsch werktuig* genoemd, en de uitbarsting van hetzelfde, regtvaardigde dien naam. — Nooit heeft eenig werktuig zulk eene verwoesting te weeg gebragt. De slag was verschrikkelijk, men meende dat de wereld in eenen afgrond zou nederploffen, alles, een half uur in de rondte, werd omvergeworpen; op negen duizend schreden van daar, gevoelde men de aarde dreunen; niemand kon staande blijven, allen werden ter aarde geworpen, ook de Prins en zijne beide veldoversten, waren daar nedergesmeten, en werden gekwetst door de steenen en de balken, die als een regen op hen nedervielen. De Prins lag daar bewusteloos, en een groot stuk hout was hem op den schouder gevallen, doch hij herstelde zich weldra; het houten fort, dat hij even te voren verlaten had, werd geheel vernield, en in de lucht geworpen. De markies van RICHEBOURGH, anderen zeggen ROUBAIS en BILLI, verloren daar het leven, en hunne lijken werden op eenen grooten afstand van daar gevonden, zoowel als de lijken van al de soldaten, die zich daar hadden bevonden.

De rivier, welke op deze hoogte eenigermate eene kom vormt, ontdekte hare bedding, en wierp haar water aan beide de oevers met zoo veel onstuimigheid, dat de forten, de redoutes en de dijken, in eenen oogenblik geheel overstroomd werden — eene van deze *helsche werktuigen*, aan den oever van de Vlaamsche zijde geraakt zijnde, bragt daar ook veel scha-

schaale toe , doch de andere gingen ten gronde , zonder eenige uitwerking te doen.

Wanneer deze vier groote branders te gelijk , of kort op elkander , in de nabijheid van de brug , waartegen zij werden afgezonden , waren gesprongen , zouden voorzeker deze brug , en alles wat zich in den omtrek van dezelve bevond , geheel vernield zijn geworden , en het land had hier eene gansch andere gedaante gekregen.

Deze verschrikkelijke uitbarsting had plaats tegen den avond , en des nachts was alles op de been , doch daar noch in dezen nacht , noch op den volgenden dag , iets van de zijde der Hollanders ondernomen werd ; daar er geen uitval uit de stad werd gedaan , en daar de vloot uit *Zeeland* niet kwam opdagen , vatteden de Prins VAN PARMA en zijne troepen weder moed , en men begon de brug te herstellen , want er was een gat , ter lengte van eenige vademen , ingeslagen , en verscheidene schuiten waren verbroken , verbrand of gezonken. Men herstelde dezelve door middel van paalwerk , en na eenen onvermoeiden en zwaren arbeid , was men weder zoo ver dat de doortogt was afgesneden.

Te *Antwerpen* en van de zijde van *Zeeland* , had men te laat berigt gekregen van het gebeurde , en van de uitwerking der branders. GIANIBELLI bleef voortgaan met het vervaardigen van andere werktuigen , doch zijn arbeid werd , gedurende eenigen tijd , geschorst , dewijl er nu een ander ontwerp gesmeed werd , en dit was om *Antwerpen* te hulp te komen , door middel van inundatiën , even zoo als men dat bij de

T

be-

belegering van *Leyden* had gedaan. Men moest te dien einde zich meester maken van den dijk van *Kouwenstein*, en dien doorsteken. Wanneer de vleeschhouwers van *Antwerpen*, zich uit eigenbaat niet hadden verzet, tegen het doorsteken van den *Blaauwgarendijk*, zoo zou waarschijnlijk *Antwerpen* niet zoo spoedig genomen zijn geworden, en men zou veelligt het beleg hebben kunnen doen opbreken.

Hoe gevaarlijk ondertuschen dit ontwerp thans ook mogt wezen, zoo werd daartoe toch besloten, en alies met de belegerden beraamd. Op den 26. Mei vielen de Hollanders den dijk aan, en het gelukte hun om denzelfen voor een gedeelte door te steken, doch de seinen geraakten in verwarring, zij kregen niet tijdig genoeg ondersteuning, en de Spanjaarden behaalden weder de bovenhand; er ontstond een bloedig gevecht, waarbij wel twee duizend menschen omkwamen, doch eindelijk werden de Hollanders teruggeslagen, en de Spanjaarden herstelden den dijk.

Ondertuschen begon de oorlog aan deze stad, die nog eenige overblijfselen van voorgaande grootheid bezat, te vervelen. Er bestonden onderscheidene partijen onder de burgers, bij eenige volksbewegingen schreeuwde men openlijk om den vrede. Reeds in de maand Julij, was st. ALDEGONDE, en eenige afgevaardigden, begonnen met te onderhandelen; zij deden nog andere reisjes naar het leger der Spanjaarden, en dit duurde zoo voort tot in de maand Augustus 1585, als wanneer op den 17^e. de stad werd overgegeven. De overgave werd geregeld in het kamp bij *Beveren*, en de Prins VAN PARMA deed zijne intrrede op den 27^e. van diezelfde maand.

De

De Heer van st. ALDEGONDE, had vrienden en eene verdediging noodig, om zich in *Holland* wegens deze overgave te doen vrijspreken. Men wilde daar dat hij de stad veel langer zou hebben kunnen houden, en dat hij zich beter zou hebben kunnen verdedigen. Hij verloor zeer veel van zijnen goeden naam, en van den roem dien hem te voren werd toegezwaaid.

De overgave van *Antwerpen*, waarvan de belegering zoo veel geruchts in *Europa* had veroorzaakt, en waarop aller oogen zich gevestigd hielden, gaf aan de meest verafgelegene natiën reden tot overwegingen.

Het aantal vrijwilligers en aanbouwers, welke bij deze belegering waren tegenwoordig geweest, zoo wel van de eene als van de andere zijde, de veelvuldige gebeurtenissen daarbij voorgevallen, en de in het ooglopende wapenfeiten, die men van dezelve verhaalde, deden deze belegering als gelijk aan die van *Troje* beschouwen; want overal werd daarvan gesproken, en zeer veel is daarover geschreven.

Holland had zeer vele en groote opofferingen gedaan, om deze belangrijke stad te behouden, en het verlies van dezelve zou onherstelbaar geweest zijn, zoo de Koning van *Spanje* de Schelde geöpend had, doch dit was juist eene der voornaamste oorzaken van den bloei des handels in *Amsterdam*, welke stad in weinige jaren tijds groote rijkdommen verzamelde, door de voortbrengfels der nijverheid van de bevolking der beide *Vlaanderen*.

Er viel nu niets merkwaardigs meer voor, behalve eenige vruchteloze pogingen, aangewend door de

Prinsen VAN ORANJE, MAURITS EN FREDERIK HENDRIK, en deze stilstand duurde voort tot aan het tractaat van *Munster* in 1648, waarbij bepaald werd dat niet een eenig groot schip voortaan te *Antwerpen* zou mogen losfen, maar dat het zijne lading in *Holland* zou moeten ontschepen, ten einde dezelve, met kleine vaartuigen, te doen vervoeren. Deze bepaling bragt den laafsten slag toe aan den handel en aan de welvaart van *Antwerpen*.

Het barrière-tractaat tusschen KAREL VI, en de Vereenigde Provinciën, werd in *Antwerpen* geteekend, dit was in 1715; in 1746 viel die stad in de magt van het Fransche leger, onder bevel van Prins MAURITS VAN SAXEN, welke zich, na deze verovering, in minder dan eene maand, meester maakte van gansch *Zeeuws Vlaanderen*. Bij deze gelegenheid namen de Franschen eerst de stad en daarna de Citadel.

Op den 26. Mei, werd de markies DE BRIÈRE, met een corps troepen van het groote leger afgezonden om post te vatten in de stad, en de toegangen naar de Citadel te bezetten. De forten *Oosterweel* en *Sint Philip*, waarin de vijand slechts weinige troepen had gelaten, gaven zich over bij de eerste sommatie.

Op den 21. Mei, kwamen de overige troepen, die tot de belegering bestemd waren, aan; het gansche corps bestond uit acht en twintig Bataillons Infanterie en achttien Eskadrons Cavalerie.

Op den 23. Mei, gelukte het den maarschalk VAN SAXEN, met den Graaf D'ARGENSON, minister van oorlog, om dat gedeelte van de Citadel te gaan herkennen, hetwelk men voornemens was aan te tasten.

In

In den nacht van den 23, op den 24, opende men de loopgraven, onder bescherming van elf Compagniën Grenadiers en drie Bataillons Infanterie, onder bevel van eenen veldmaarschalk, men maakte eene paralel, waarvan het regtergedeelte aan den bedekten weg van de poort *Sint George* leunde, en het linkergedeelte zich uikstreckte tot aan het linker bastion van den aanval, en dit alles werd gevolgd door eene andere paralel, die hoeksgewijze gemaakt was. De werklieden arbeidden daaraan van tien ure tot aan middernacht; zij hadden weinig of niets van het vuur der sterkte te lijden.

Van den 26. op den 27. maakte men eene tweede paralel, waarvan het regtergedeelte, bij den linkerweg van gemeenschap uitsprong, terwijl het linkergedeelte eindigde bij het midden van de eerste paralel, waardoor beide eenen hoeksgewijzen weg van gemeenschap met elkander hadden. Men wierp twee batterijen voor mortieren en een voor geschut op, aan de linkerzijde van de eerste paralel, en aan de rechterzijde van de tweede paralel, werd eene batterij voor grof geschut gemaakt. De belegerde hielden een vrij aanhoudend muskervuur, op de belegeraars, gaande.

Gedurende de nachten van den 27, 28, 29, en 30. arbeide men steeds voort met het aanleggen van werken, waarbij de arbeiders niet weinig gehinderd werden, door een zeer levendig vuur uit de Citadel.

De Franschen maakten zich eindelijk gereed tot het aanleggen van drie bresbatterijen, toen de heer DE PISA, Gouverneur van de Citadel, de witte vlag deed hijschen.

Op den 1st. van Junij, werd de Capitularie geteekend, en het garnizoen trok, met krijgseer, uit.

In den jare 1748, werd de stad door de Franschen ontruimd, nadat de vrede van *Aken* was geteekend.

De belegering van het jaar 1746, heeft dus geene overeenkomst hoegenaamd met die van 1832, dewijl het verblijf der belegeraars niet anders dan tijdelijk kon wezen, en dat, zoo de Oostenrijkers op de stad hadden geschoten, zij hunne vrienden en broeders zouden hebben benadeeld. Maar in 1832, was het juist het tegenovergestelde. De Generaal CHASSÉ, die zoo menigmaal door de inwoners der stad was beleedigd; die zoo dikwerf tot vijandelijkheden was uitgetart; heeft, in weerwil van de magt die hij had, de stad niet beschoten, maar dezelve behandeld, even zoo als de heer DE PISA, in het jaar 1746 dit heeft gedaan.

Eere dus aan den Generaal CHASSÉ! maar schande, eeuwige schande over die onwetende diplomatie, die den maarschalk GERARD zulk eene ongerijmde aanhaling in den mond heeft gelegd, waardoor de roem van onze vijanden nog meer verhoogd werd, en waardoor onze bevelhebbers, die zich door die diplomatie lieten wegslepen, zich in een belagchelijk daglicht hebben gesteld.

Na den vrede van *Munster*, die zoo noodlottig en allerschadelijkst was voor den Antwerpschen koophandel, zag men deze stad, die voorheen zoo welverende en rijk was, van dag tot dag verminderen en verarmen, en de Brabandsche opstand, een kluchtspel, hetwelk onder de regering van Keizer JOSEPH II. gespeeld

speeld werd , had geene de minste gunstige gevolgen voor die stad. In 1789 was dezelve , met zeer veel onverschilligheid , in de handen der patriotten gevallen (*) en de bevelhebber van de Citadel gaf zich over , zonder eenigen wederstand te bieden.

In 1792 brak de Fransche omwenteling uit , en met dezelve de oorlog met *Oostenrijk*. Na den slag van *Jenmappes* , die door den Generaal DUMOURIER werd gewonnen , drong de Generaal MIRANDO met allen spoed door , tot in het hart van *België* , en aan het hoofd van zijn overwinnend leger maakte hij zich meester van de stad *Antwerpen* ; de Citadel gaf zich naderhand , bij Capitulatie , over.

De aanhaling van de belegering van 1792 (†) , waarbij de stad ten gevolge van eene wederzijdsche overeenkomst , als vreemd aan alle vijandelijkheden beschouwd werd , is dus niet gelukkiger en even verkeerd als die nopens de belegering van 1746. Want de stad was nu , even als te voren , door de Franschen bezet , en konden de Brabandsche patriotten , die zich
in

(*) De patriotten ! waarom geeft men toch dien eerwaardigen naam aan eenen hoop heethoofdige , dweepzieke en domme opstandelingen ? die de vaderlijke inzigten van den verlichten JOSEPH II. miskenden , en aan den leiband van eenen VAN DER NOOT en VAN ZUPEN loopende , hùn eigen geluk verwoestten ?

DE VERTALER.

(†) Zie de tweede sommatie van den maarschalk GERARD , bladz. 91.

in de Citadel bevonden, die stad nu wel bombarderen, om hunnen vijand van daar te verdrijven, zonder derzelver landgenooten tot den bedelzak te brengen?

In het volgende jaar kwam de Prins van SAXEN COBURG, de vader van den tegenwoordigen, regerenden vorst, weder in *België*, voorafgegaan door eene proclamatie, die even zoo belagchelijk als willekeurig was. Onder anderen werd daarin gezegd, dat elk en een iegelijk die zich verdacht maakte, zou worden opgehangen, en dat de kwalijkgezinden het dubbel zouden betalen in de oorlogslasten. Wat de *brave lieden* aanging, deze zouden met vermaak eene hoogere belasting betalen, dewijl zij nu van alle partijschappen zouden worden bevrijd. De *brave lieden* waren echter met eene zoo harde proclamatie niet zeer te vreden, en sommige regeringsleden gingen deswege eenige vertogen bij den Prins doen, doch zij verkregen van den vader van LEOPOLD niets anders dan eene beleedigende weigering, en men moest eindigen met te betalen.

Na onderscheidene gevechten met de Franschen, trokken de zegevierende Oostenrijkers, in 1793, *Antwerpen* binnen, en in 1794 ontruimden zij deze stad weder, zonder een schot te doen.

Antwerpen weder in de magt der Franschen zijnde gevallen, begon nu deszelfs koophandel weder te zien bloeijen, en het besluit der Volksvertegenwoordigers van den 3°. Thermidor, 3°. jaar, hetwelk de vrije vaart op de Schelde daarstelde, en hetwelk op dienzelfden dag in *Antwerpen* werd bekend gemaakt, wak-

wakkerde den moed der inwoners niet weinig op.

De allesomvattende en ondernemende geest van **NAPOLÉON**, schonk aan deze stad weldra een nieuw aanzien. *Engeland*, hetwelk zoo wangunstig is ten aanzien van den handel en de nijverheid van deszelfs naburen, zag het, met vrees voor de gevolgen, dat *Antwerpen* zich uit deszelfs niet verhiel, en het uitzigt had, om weldra de stapelplaats van den Europeischen handel te worden; *Engeland* poogde dus alles in het werk te stellen, wat mogelijk was, om de bronnen van deze nieuwe welvaart te verstoppen, en de oorlog, welke de troonen deed waggelen, en de koningen bedreigde, was het middel, waarvan *Albion* zich bediende.

Indien *Groot-Brittanje* aan *Frankrijk* vergund had om *Sint Domingo* weder ten onder te brengen, en om deszelfs driekleurige vlag in alle zeeën te laten waaijen, dan zou weldra datzelfde *Antwerpen*, dat onder het onmagtige bestuur van *Oostenrijk*, zoo geheel aan zich zelve was overgelaten geweest, al zeer spoedig eene stad van het hoogste belang zijn geworden; dan zou het zijne schoone grachten weder geopend hebben; dan zouden deszelfs koopvaardij-schepen de zee hebben bedekt, de nijverheid de scheepstimmerwerven hebben beziel, en boven dit alles zou het eene voor *Engeland* geduchte zeehaven voor oorlogschepen hebben kunnen worden. Doch de op nieuws tegen *Frankrijk* uitgebroken oorlog vergunde aan **NAPOLÉON** niet, om zijne reusachtige ontwerpen ten uitvoer te brengen.

In 1809 waagden de Engelschen, die de uitgestrekte

toebereidselen tot den oorlog, welke *NAPOLÉON* te *Antwerpen* maakte, vreesden, eene onderneming, om de scheepstimmerwerven en de schepen te *Antwerpen* te verbranden, doch zij werden met nadruk afgeslagen, en deze onderneming die zoo veel schatten had gekost, had geen ander dan een nadeelig en schandelijk gevolg. Eene uitrusting van zeven honderd zeilen, waaronder honderd oorlogschepen, en waarop zich ruim tachtig duizend menschen bevonden, kon niets meer uitrusten, dan dat men daarmede, op den 15. Augustus 1809, de wapenhuizen en de scheepstimmerwerven van *Vlissingen* verbrandde.

Het was aan den maarschalk *BERNADOTTE* te danken, dat *Antwerpen* behouden bleef, en dat men de eerste maatregelen nam, om de werven en verdere inrigtingen voor het zeewezen voor eene geheele vernieling te behoeden. In de maand Julij, hadden de Engelschen de Zeeuwfche eilanden bestookt, de Generaal *MONET* had hun *Vlissingen* overgeleverd, en van daar bedreigden zij *Holland* en *België* tevens. Nooit had *Engeland* eene zoo groote magt uitgerust; maar het voornemen was ook om de Fransche Marine geheel te vernielen, en *Antwerpen* te verbranden, waar men eene inrigting voor die Marine had daargesteld, die van dag tot dag meerder magt en meerder vastheid kreeg.

Toen *Engeland* deze poging op *Zeeiland* ondernam, bevond zich *NAPOLÉON* in het hart van *Oostenrijk*, hij had even te voren *Weenen* ingenomen, en het was hem niet mogelijk om tijdig genoeg *Frankrijk*

ter

ter hulpe te snellen, tegen den aanval van de Engelsche troepen, die het gansche noordelijke gedeelte van zijn rijk bedreigden. De Raad van ministers zag niet dan met schrik, welke gevolgen de verovering van *Vlissingen* en de aanval op *Antwerpen* zouden kunnen hebben, en zij droegen aan den maarschalk BERNADOTTE het opperbevel op, over de troepen, die bestemd waren om dezen aanval te keer te gaan. BERNADOTTE die waarlijk een Fransch hart in den boezem ronddroeg, snelde naar *Antwerpen*, waar hij niets dan een zeer zwak garnisoen vond, doch hij verloor geen oogenblik om de nationale garde te organiseren, daar deze gebrek aan wapenen en kriegsbehoeften had.

Weldra gelukte het aan BERNADOTTE, om twaalf duizend man bijeen te brengen, en hij slaagde er in om, door middel van eene verwonderlijke werkdadigheid, en met zulk een klein getal troepen, welke hij, door welberekende, marschen en contramarschen, als een veel grooter getal deed voorkomen, den vijand in den waan te brengen, dat hij eene zeer sterke magt had, om zich te verdedigen. Op deze wijze hield hij lord CHATTAM, den bevelhebber van de Engelsche vloot, in bedwang, en daardoor verhinderde hij ook alle pogingen van de Engelschen om de Scheide op te zeilen.

BERNADOTTE had zich stellig voorgenomen, om de Citadel, de stad en de vloot, tot op het uitersten te verdedigen, en hij had openlijk te kennen gegeven, dat zoo wanneer alle verdediging onmogelijk of nutteloos mogt worden, dat hij dan in het dok van
Ant-

Antwerpen, op het admiraalschip, en omringd door alle militaire hooge magten, de Engelsche zeemagt zou afwachten, en dat hij te midden van de Engelsche schepen, zich in de lucht zou doen springen; doch hij werd evenwel niet genoodzaakt tot zulk een uiterst middel: in de maand September had de vijand reeds het eiland *Zuid-Beveland* verlaten, en op den 30^e. van die maand, was die onoverwinnelijke armade van Lord CHATTAM, reeds weder op weg om naar *Engeland* terug te keeren.

In 1814, konden de Engelschen deze plaats evenmin als te voren, insluiten. CARNOT, die daar het opperbevel voerde, was gereed, om met veerkracht alle aanvallen van de verbondene legers af te slaan. Hij weigerde zeer aanzienlijke sommen gelds, die hem van de zijde van *Engeland* geboden werden, ten einde de stad over te geven, en niet voor dat hij van den Graaf VAN ARTOIS, luitenant-generaal van *Frankrijk*, eenen officieelen last kreeg, om in *Frankrijk* terug te keeren, dewijl de BOURBONS weder meester van den troon waren geworden, besloot hij die stad en de Citadel te verlaten.

Na dien tijd, en na den val van NAPOLEON, heeft *Antwerpen* onafgebroken een deel uitgemaakt van het koningrijk der *Nederlanden*, onder het bestuur van het huis van ORANJE NASSAU.

De vijftien achtereenvolgende jaren van vrede, die op den slag van *Waterloo* volgden, vergunden aan de stad *Antwerpen*, om de aanmerkelijke verliezen te herstellen, die zij geleden had door de omwentelingen, den oorlog en de plunderingen, welke zij zoo dikwerf

werf had moeten verduren. De haven van *Antwerpen* begon de meestbezochteste van gansch *Europa* te worden; de handel, de nijverheid, en met dezen de welvaart en de rijkdom hadden zich weder daar gevestigd, toen in September 1830 de opstand, in *België*, uitbarstte.

De Prins VAN ORANJE, oudste zoon van Koning WILLEM, en vermoedelijke erfgenaam van de kroon der *Nederlanden*, begaf zich op den 5. van October, naar *Antwerpen*, in de hoop, dat hij door zijne tegenwoordigheid, den opstand zou kunnen verhinderen eenen verderen voortgang te nemen, doch te vergeefs; hij puttete zich uit in het aanwenden van alle middelen tot bevrediging; het voorbeeld was gegeven, en niets kon thans meer het volk de oogen openen, dewijl men door zoo vele gelukte pogingen eene zoogenoemde overwinning had behaald, die het domme gemeen al verder en verder op het dwaalspoor bragt, waarvan men niet wilde terugkeeren.

Men moet algemeen erkennen, dat het rijke en welvarende *Antwerpen* eenen eersten rang verdiende onder alle steden van *Europa*, voor dat die ongelukkige omwenteling van September plaats had.

Antwerpen ligt in eene vlakte aan den regteroever der Schelde, welke rivier de Provincie van dien naam van *Vlaanderen* afscheidt, het ligt op 35 mijlen zuidelijk van *Amsterdam*, 10 mijlen noordelijk van *Brussel*, 25 mijlen zuid-zuid oostwaarts van 's *Gravenhage*. De stad heeft gemeenschap met *Brussel*, door middel van een kanaal, en door middel van eenen straatweg, die van *Brussel*, door *Antwerpen*
en

en *Breda* naar *Amsterdam* loopt. Met *Gent* heeft het gemeenschap door middel van eenen straatweg, loopende over *St. Nicolaas* en *Lokeren*. Met *Breda* en *Bergen op Zoom*, door middel van den zijweg, ter linkerzijde, en met 's *Hertogenbosch* langs den zijweg, ter regterzijde, eveneens zijn er straatwegen naar *Lier*, naar *Leuven* en naar *Mechelen*. De zetel van het Gouvernement der Provincie is daar gevestigd, ook is hier eene regtbank van eersten aanleg, onderhoorig aan het hooge Gerechtshof van *Brusfel*; alsmede eene regtbank van koophandel. Er zijn tweehonderd en twaalf geplaveide straten, over het algemeen breed en regtlijnig loopende, en twee en twintig pleinen. De huizen zijn van hardsteen en van gebakken steen gebouwd. Op de plaats de *Meir*, die zeer schoon is, vindt men het voormalige keizerlijke paleis. Het stadhuis, dat van marmer is gebouwd, is van eene zeer fraaije bouworde. In 1560 werd het begonnen, in 1576 werd het eene prooi der vlammen, en in 1581 werd het weder opgebouwd. De hoofdkerk, een meesterstuk van Gothiefsche bouworde, is een der schoonste tempels in gansch *Europa*. Deze kerk is 500 voeten lang en 240 voeten breed; 125 zuilen ondersteunen 213 gewelfde bogen. De groote toren, die op deze kerk prijkt, is begonnen in 1422, en in 1517 was dezelve voltooid; deze toren heeft eene hoogte van 526 voeten, het kruis, dat daarop staat, er onder begrepen. Dezelve is gebouwd van hardsteen, en overal doorzigtig; het klokkenspel dat daarin geplaatst is, wordt voor het besten in gansch *België* gehouden, het bestaat uit zestig klokken, waarvan er eene,

eene, zoo als men zegt, zestien duizend pond weegt. Dit klokkenspel werd in 1540 vervaardigd. Met uitzondering van de Sint Pieters kerk te *Rome*, en de Sint Paulus kerk te *Londen*, is het schip van deze kerk het fraaiste van den tegenwoordigen tijd. Er bevinden zich uitmuntende fraaije schilderijen van de beroemdste meesters, waaronder de kruisiging en de afneming van den Heiland, door RUBBENS geschilderd, eene eerste plaats bekleeden. Onder de graffschriften die men hier vindt, merkt men voornamelijk op, die van MORETUS en van PLANTIN, die zich onsterfelijk hebben gemaakt door hunne drukkunst. Aan den voet des torens vindt men het graffschrift van den beroemden QUINTIN MATSJS, die met een even goed gevolg den smidshamer als de penseel wist te gebruiken; tegenover van zijne grafzerk vindt men dien beroemden put, waarvan het ijzerwerk alleen met den hamer, zonder behulp van eene vijl, is gemaakt. De kerk van Sint Jacôb, eene der vijf parochiale kerken van *Antwerpen*, bevat in zich het grafgesteente van RUBBENS; dit gedenkteeken is in eene kapel, achter het hooge altaar. Boven dit altaar vindt men een schilderstuk door dien grooten meester vervaardigd, waarin men de zeer gelijkende beeldenis diens kunstenaars, in de gedaante van Sint Joris, vindt.

De beurs is eene der schoonsten van *Europa*; de beurs van *Amsterdam* en die van *Londen*, zijn volgens dat model gebouwd, dezelve heeft 180 voet in de lengte en 140 voet in de breedte; vier ijzeren hek-

hekken openen den toegang van dezelve, naar de kooplieden.

Het huis der Hanzé-*steden*; het dok; de bagne of de plaats waar de tot de ijzers verwezene misdadigers zijn opgesloten; de scheepstimmerwerven; de ijzeren draaibruggen; de zes poorten van de stad; de legplaats der ladende en losfende schepen; de Kerken van Sint Jacob en van Sint Andries, en de schouwburg, zijn allen opmerkenswaardige gebouwen.

Antwerpen bezit een waterkundig werktuig, hetwelk zeer vernuftig is te zamengefeld, en waarvan de maker is G. VAN SCHOONBECKE.

Buiten de stad vindt men zeer fraaije wandelingen, onder anderen het park, of de boomkwekerij (*pept-maire*); de voorsteden zijn allerprachtigst, vooral die van *Borgerhout*. De haven is zeer diep, en kan, ten minsten, duizend vaartuigen in zich bevatten, die door middel van kanalen, tot in de stad zelve kunnen worden gebragt. Op deze hoogte is de Schelde zestien honderd voet wijd, het is daar zeer diep, en de vloed en de eb verschillen hier twaalf voeten.

Antwerpen is in een zeker opzigt de wieg der kunsten van de *Nederlanden*. De schilder-akademie dagteekent reeds van de vijftiende eeuw. De Koning rigtte daar in 1817 eene akademie op van 'schilderkunde, beeldhouwkunde, bouwkunde, en graveerkunde, onder den naam van koninklijke akademie der schoone kunsten. Men vindt er ook een Atheneum; eene akademie van wetenschappen; scholen voor het

zee-

zeewezen, waar de stuurmanskunst wordt geleerd; drie burger en twee militaire hospitalen; vijf weeshuizen; drie militaire casernes en zes en twintig godsdienstige fondatiën, onder den naam van godshuizen; een museum; eene openlijke boekerij; eenen kruidtuin; een geneeskundig bestuur enz. Het tuighuis is allerbelangrijkst.

Antwerpen bevat in zich verscheidene manufacturen, fabrieken en trafieken, als van zijden, museline, gewast doek, katoenen kousen, kanten, hoeden, tapijten, fluweel, siamois, goud- en zilverwerken, speelkaarten, tabak, potasch, sterkwater, zeepziederijen, suikerraffinaderijen, weverijen, loofterijen en anderen; ook bestaat er eene diamantslijperij en klooverij.

Er is veel handel op de *leyant*, en vele goederen worden uit *Antwerpen* daarheen gevoerd. Ook is hier een zeer uitgebreide handel in granen, en uit alle deelen van de wereld komen hier schepen, goederen aanvoeren en wegvoeren.

Antwerpen is het vaderland van den aardrijkskundigen ORTELIIUS; van de geschiedschrijvers GRAMAYE, SANDERUS, SWERTIUS, PAPENBROEK, BUTKENS en VAN METEREN, van de boekdrukkunstenaars MORETUS en PLANTIN; van den taal- en letterkundigen JAN GRUTER; van den regtsgeleerden STOCKMANS; van den beekhouwer DUQUESNOY; van de schilders JORDAENS, MESSEIUS, TENIERS, RUBBENS, VAN DIJK, CRAYER en HERREYNS. De bevolking is zeventig duizend zielen.

Onder de opmerkenswaardige gebouwen van deze

V

stad,

stad, die hierboven zijn opgenoemd, verdient de beurs eene bijzondere melding, de kooplieden en de zochandelaars, zoowel als eene menigte van vreemdelingen, komen daar dagelijks bijeen, en wel des middags ten twaalf ure. Deze beurs zou men gelijk kunnen stellen met die van *Londen* en van *Amsterdam*, wanneer de handel daar nog in zulk eenen bloeienden staat was als voorheen, en er nog zoo veel rijkdom en overvloed bestond. Dit gebouw werd in 1531, op last der regering van de stad, gesticht, ten einde den openbaren koophandel te begunstigen, en aan alle kooplieden eene gemakkelijke gelegenheid tot koopen en verkoopen te verschaffen, het gebouw wordt ondersteund door drie en veertig zuilen van blauwen steen, welke eene galerij, in de rondte van het plein, vormen. Volgens nog te dezer dage bestaande aantekeningen, heeft deze beurs, aan de stad, meer dan driemaal honderd duizend kroonen gekost. Er zijn ook verscheidene onderaardsche gewelven, om tot pakhuizen voor de koopwaren te dienen, boven de galerijen vindt men eene groote zaal, dienende tot eene akademie voor teekenkunde, schilderkunde, beeldhouwkunde en bouwkunde, en waar de beroemdste meesters onderwijs geven.

Het Hanzee-stedenhuis, genaamd het *huis der Oosterlingen*, is ook een zeer schoon en fraai gebouw en *Antwerpen* mag zich met regt, op hetzelfde beroemen. Dit huis werd in 1568 gebouwd ten gemakke van vreemde kooplieden; de stad en de voornaamste handelhuizen hebben de kosten daarvan gedragen. Men vindt in hetzelfde drie hondert kamers, die,

die, bij uitsluiting, bestemd zijn ten dienste van vreemde kooplieden; behalve deze kamers zijn er ruime en zeer geschikte pakhuizen om alle soorten van koopwaren in op te slaan. De breedte van dit huis bestaat twee honderd en dertig voeten, en de lengte is niet minder.

De vereeniging van *België* met *Holland*, schonk aan de stad *Antwerpen* eenen nieuwen bloei en eenen zeer belangrijken koophandel, waarvan men de voordeelen eerst regt begon te schatten, toen men die door de omwenteling van September verloren had. De volksverhuizing, die in 1585 plaats had, en waardoor de handel zulk eenen zwaren slag kreeg, toen de Hertog VAN PARMA die stad, namens *Spanje*, overmeesterde, en waarvan wij hierboven hebben gesproken, was oorzaak dat meer dan honderd duizend inwoners van *Antwerpen* en van de beide *Vlaanderen*, hunne woningen verlatende, zich te *Amsterdam* en in andere steden van *Holland* nederzetterden, en daar met derzelver rijkdommen niet weinig toebragten aan de welvaart en den bloei dier steden, en deze volksverhuizing heeft zich, na de omwenteling van September, op nieuw doen gevoelen, en zal ook waarschijnlijk dezelfde gevolgen hebben. De rampen, die de sluiting van de Schelde destijds veroorzaakte, zal men zich op nieuws zien verlevendigen. — Dagelijks ziet men de schepen, toebehorende aan compagnieschappen van Zeehandelaren, deze stad verlaten, om een ander oord te zoeken, waar dweepzucht en regeringloosheid; geweld en opwoer; plundering en moord, de rust der vreedzame

inwoners niet verstoren, en waar de koophandel onder het bestuur van eenen verlichten en verstandigen vorst beschermd wordt.

Wij hadden ons voorgenomen alleen de geschiedenis van onzen veldtogt van 1832, in *België* te beschrijven, en in weerwil van ons zelve, hebben wij ons laten weglepen op het ruime staatkundige veld der omwenteling, en in de bijzonderheden van eene beschrijvende aardrijkskunde. Maar dit alles stond toch in zulk een naauw verband met de hoofdzaak, dat men zich niet wel daar buiten kon houden, en bovendien, *België*, hetwelk aan de grenzen van *Frankrijk* ligt, is bij mijne landgenooten even zoo weinig bekend, als de volkstammen in het binnenste van *Afrika*.

Wij zullen dit deel, hetwelk aanvankelijk alleen tot een vlugschrift bestemd was, dan besluiten met het verhaal van eene daadzaak, die een denkbeeld zal kunnen geven van den invloed der geestelijkheid op de Belgen. Wanneer deze daadzaak gelogenstraft kan worden, dan willen wij ons zeer gaarne onderwerpen aan eene gestrengte beoordeeling van al het overige van dit werk, welke ongetwijfeld in ons voordeel zal uitloopen.

In een dagblad lazen wij het volgende artikel, en wij koesterden den wensch, om bij de werkzaamheden eener kiesvergadering tegenwoordig te zijn.

„ Een

„ Een vrij zeldzaam tusschenspel , op hetwelk wij
„ nader zullen terugkomen , heeft in eene der bureaux ,
„ op den 11. van December 1832 , plaats gehad , bij
„ de verkiezing van den heer TECHMAN. Een kiezer
„ van het platten land , heeft aan het bureau eenen
„ brief , door zijnen pastoor geschreven , overgelegd.
„ Bij welken brief hem werd aanbevolen om , in *het*
„ *belang van de Godsdienst* , zeer naauwkeurig op
„ het uur , dat de werkzaamheden van de kiesverga-
„ dering eenen aanvang zouden nemen , aldaar tegen-
„ woordig te zijn.

„ Deze brief bevatte in zich een ander briefje
„ waarop , met dezelfde hand , den naam van den
„ heer J. VAN DE MAN VAN ATTENRODE , geschre-
„ ven stond. Nu zegge men nog dat die heeren hun
„ handwerk niet verstaan.

„ Wij zullen zien , hoedanig de *Independant* (*)
„ en de *Union* (†) , deze kleine kunstgreep uitleggen.

De Liberal.

Wij wilden dus zien hoedanig men met die werk-
zaamheden omsprong , en wij begaven ons naar de
plaats , waar de kiezers zich zouden verzamelen.

In

(*) Een dagblad toebehoorende aan den minister van Justi-
tie , LEBEAU.

(†) Een dagblad van den Heere FELIX DE MERODE , voerende
een opschrift : *God en de vrijheid*.

In alle hoeken van de zaal stonden groepjes menschen bij elkander, en een priester scheen een wakend oog te houden, opdat zijne leeken in geene gemeenschap zouden komen met de sterke geesten, die zich in het midden van de zaal bevonden, en die van tijd tot tijd, wanneer de geestelijke schildwacht zich omdraaide, eenige teekenen van verstandhouding aan de kiezers poogden te geven. Ik wilde mij onder een troepje van die kiezers begeven, doch de pastoor stelde zich al zeer spoedig tusschen hen en mij, en met alle kenteekenen van gramschap vroeg hij: „wat wilt gij?” „niets hoegenaamd, mijnheer de abt, ik wilde slechts met deze brave lieden een weinig praten.” „Men praat hier niet, was zijn antwoord. „Men moet God bij zulke gewigtige omstandigheden, bidden dat wij eene goede keuze mogen doen.” „O!” zeide ik, „dat is wat anders.”

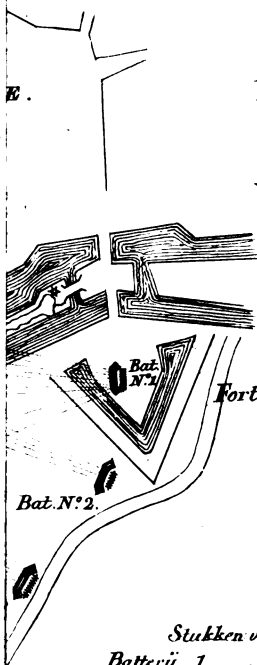
De oogenblik van kiezen was daar, en de waardige geestelijke vergunde nu aan de kiezers, waarover het bestuur aan hem was toevertrouwd, om zich naar het bureau van den president te begeven, en dien hun stembiljet te overhandigen, doch alvorens had hij evenwel de voorzigtigheid, hun een woordje in het oor te fluisteren, en aan elk van hen een briefje in de hand te stoppen, waarop de naam stond geschreven van den candidaat, die aan de partij van den heer DE MERODE het meest welgevallig zou zijn.

E I N D E .

Plan der Belegerings werken voor

DE CITADEL VAN ANTWERPEN.

1832.

- A. Stoomschip Chasse'.
B. Kanonneerboot voerende
de Vlag des bevelhebbers.
C. Kanonneerbooten.

* Loopgraaf door de Franschen
geopend op Woensdag den 5
December, ten 9 ure des morgens

	Stukken van 24 ^e		van 16 ^e		Houwitzen.	
Batterij 1	6	2	2	2		
2	2	2	2	2		
3	4	3	2	2		
4	2	3	2	2		
5	6	2	2	2		
6	11	2	2	2		
7	6	2	2	2		
8	11	3	2	2		
9	11	3	9			
10	8					
Mortieren A					10	
Mortieren B					8	
Totaal	34	22	25	18		

Stoend. Desguerois en Cie Amsterd^{am}.

Bij den Uitgever dezes, zijn de volgende,
in dezer dagen, belangrijke Werken
uitgegeven.

- ALEXIS (W.), Reistogten in het Zuiden van *Frankrijk*, waarin
Karakterschilderingen over de Oude en Hedendaagsche Fran-
schen, met een' Staatskundigen en Wijsgeerigen blik op den
tegenwoordigen toestand der Verlichting in de Zuid-Euro-
pesche Staten, en de Herleving van *Griekenland*, in één
deel compleet, met gegraveerden titel en vignet, gr. 8vo.
1829. f 2 : 20.
- BLANQUI, Reis naar *Madrid*, gedaan in de maanden Augustus
en September, 1826. Behelzende een Staatskundig en Wijs-
geerig Overzicht van de Zeden en Gebruiken der Spanjaar-
den, alsmede van de gewigtige in *Spanje* plaats gehad
hebbende Gebeurtenissen, voornamelijk met betrekking tot
den Tegenwoordigen Toestand van Zaken, in *Europa* en
Zuid-Amerika, één deel compleet, met gegraveerden titel
en vignet, gr. 8vo. 1827. f 1 : 80.
- Brieven SIDI MAHMUD, buitengewoon Gezant van den Beij van
Tunis, bij gelegenheid der Krooningsplegtigheden van
KAREL X, Koning van *Frankrijk*, enz. gr. 8vo. 1825. f 0 : 75.
- Gedenkschriften van ROBERT GUILLEMARD, 'of de Levensge-
vallen van eenen gewezen Serjant, in Franschen dienst;
bevattende zijne Veldtogten in *Duitschland*, *Zweden*, *Italië*,
Spanje en *Rusland*, alsmede zijne Krijgsgevangenschap in
Engeland, op *Cabrera* en in *Siberië*, verrijkt met eenige
Geschiedkundige Ophelderingen, meerendeels weinig be-
kend, in twee deelen compleet, gr. 8vo. 1826. . f 6 : 00.
- GEORGE DE III, zijn Hof en Zijne Familie, bevattende eene
menigte belangrijke en weinig bekende Gebeurtenissen,
betreffende de Zeden, de Gewoonten, en de Levenswijze
van dien Monarch, 2 deelen compleet, met het portret,
gr. 8vo. 1824. f 5 : 50.

- Geschiedkundige Gedenkstukken en Aanmerkingen over het Bestuur van *Holland*; door *LODEWYK BUONAPARTE*, gewezen Koning van *Holland*. Uit het Engelsch vertaald, 3 deelen compleet, met gegraveerden titel, en portret van den Schrijver gr. 8vo. 1820. f 9 : 00.
- GÖRRES, (J.) *Duitschland* en de Revolutie, gr. 8vo. 1819. f 1 : 50.
- Historische Gedenkschriften, wegens *FERDINAND DEN VII*, Koning van *Spanje*, en de gebeurtenissen onder zijne Regering, naar de Fransch-Engelsche Vertaling van het Spaansche Handschrift, één deel compleet, met het portret, gr. 8vo. 1825. f 3 : 00.
- Levensgevallen, Ongelukken, Veldtogten en Reizen van eenen Wereldburger, 2 deelen compleet, met gegraveerden titel en vignet, gr. 8vo. 1821. f 4 : 80.
- MENSEN, (FELIX) Geschiedenis van *Egypte*, onder de Regering van *MOHAMMED-ALI*, of Verhaal der Staatkundige en Militaire Gebeurtenissen, sedert het vertrek der Frantschen, tot in 1823. Verrijkt met Aanteekeningen, door de Heeren *LAMARCA* en *JOMARD*, voorafgegaan van eene Geschiedkundige Inleiding, door *M. ABOUR*, 2 deelen compleet, met gegrav. platen, kaarten en portretten, gr 8vo. 1828. f 9 : 60.
- Reis in *Polen* en *Rusland*, door een' Krijgsgevangene van het Garnizoen van *Dentsig*, in 1813 en 1814, in één deel compleet, met gegraveerden titel en vignet, gr. 8vo. 1828. f 1 : 80.
- Rusland*, zijnde een Statistische, Aardrijks- en Natuurkundige Beschrijving van dat uitgebreide Rijk, eene Belangrijke Bijdrage tot de Land- en Volkerenkunde, één deel compleet, met gegraveerde platen en vignetten, nieuwe uitgave, gr. 8vo. 1821. f 3 : 00.
- STÜRMER, (L. VON) Reis naar *Konstantinopel*, één deel compleet, met gegraveerden titel en vignet, gr. 8vo. 1829. f 1 : 80.
- VIJVER, (C. VAN DER) Wandelingen in en om *Amsterdam*, in één deel compleet, met gegraveerde platen, titel en vignet, 8vo. 1829. f 3 : 75.

